

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. H. RØRDAM
SEKONDTLØJTNANT 1869

SVUNDNE DAGE

Copyright 1916 by H Hagerup.

SVUNDNE DAGE

II

ERINDRINGER

FRA

TYVEAARS-ALDEREN

AF

C. H. RØRDAM

KAMMERHERRE, OBERST

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN

**KØBENHAVN — GRÆBES BOOTRYKKERI
1916**

STUDENT!

Det Ord havde i Skoletiden — i hvert Fald da jeg gik i Roskilde Latinskole — en egen, dragende Magt.

Var man først Student, kunde man blive alt mellem Himmel og Jord: Bisp, General o. s. v.

Jeg vilde nu være General. Feltmarskal existerer desto værre jo ikke i Danmark.

En af mine Lærere i Skolen bemærkede undertiden overfor en doven Elev: »Student bliver du sikkert aldrig; men »Ladegaards-Eksamen« faar Du nok engang med Tiden.« Af mit Hold var der dog ingen, paa hvem Spaadommen gik i Opfyldelse. At det er sket, og at det kunde ske, selv naar Studenter-Eksamen var et tilbagelagt Stadium, véd jeg nok.

En gammel Dame af mit Bekjendtskab sendte i mange Aar hver Nytaarsaften en Specie (4 Kroner) til et mandligt Ladegaardslem, der var Student. Han paastod, at det var Amor, der havde forvoldt hans Ulykke, thi Studenten kunde jo ikke gjøre for, at den smukke Frøken X, i hvem han var dødelig forelsket, svarede Nej, da han friede. Fortvivlet over Skibbrudet gav han det theologiske Studium en god Dag, søgte Trøst ved Flasken og endte derude i Gaarden »ved Ladegaardens Bred«. Frøken X., der havde et godt og medlidende Hjerte, tabte dog aldrig sin fordums Bejler af Syne, og, som sagt, hver Nytaarsaften blev der sendt en stor, blank Skilling

afsted, hvorefter fulgte en lille, rørende Takskrivelse fra ham, der var kommet paa Livets Skyggeside.

Saadan kan det gaa, og er det end ikke gaet os paa lignende Vis, maa vi da kun takke os selv derfor, eller mon vi ikke hellere maa vende vor Tak mod Hjemmet, hvor vi bleve opdragne, ligesom mod mange af dem, Livet førte os sammen med, og først og fremmest mod Ham, der ikke slipper Mennesket, naar man ikke selv vil rive sig løs, fordi man troer, at man er saadan en Pokkers dygtig Karl med rige Evner, Energi og Sundhed, saaledes at man nok selv skal klare Sejladsen uden at andre behøver at pille ved Sejl eller Ror.

Med Studenterhuen paa holdt jeg den 8de Juli 1866 mit Indtog i mit herlige, gamle Hjem i Ondløse Præstegaard.

Det at faa en nybagt Student hjem var noget ganske dagligdags i min Slægt. Student havde Far, Farfar, Oldefar o. s. v. helt tilbage til 10de Led været. Var der Raad til det, og var »Drengen« ikke en hel Klodrian til Boglærdom, saa skulde han selvfølgelig studere og helst blive, hvad hans Fader havde været, altsaa i min Slægt: Præst. Naar Far, Mor og mine Søkende hin Hjemkomstdag med særlig Glæde bød mig velkommen, var det ikke, fordi jeg havde kunnet tage min Studentereksamen — det »Kunststykke« havde mine to ældre Brødre ogsaa præsteret; — men fordi de alle af fuldt Hjerte delte min Glæde og Taknemmelighed over, at Kong Christian havde givet Tilsagn om at ville støtte mig i mine Ønskers Maal: at blive Officer. I Ondløse Præstegaard var man i hvert Fald liberal; den Vej, den Unge havde Lyst til at gaa, skulde han have Lov til at følge.

I mange unge Menneskers Sind spiller »de blanke Knapper« sikkert en stor Rolle, og naar jeg foretrak

»Kongens Klæder« for Præstekjolen, kan jeg jo ikke nægte, at jeg fandt de første adskillig pynteligere end den lange, sorte Dragt. Men det, som fra min Barn-dom havde tændt Gnisten i mig, var dels min Moders varme, patriotiske Følelser, der saa ofte gav sig Luft i begejstrede Ord om, hvad vi alle skyldte vort Fædreland, dels min Broder Ludvigs heltmodige Færd i Slaget ved Mysunde 2den Februar 1864, hvorom jeg har fortalt i mine »Erindringer fra Ondløse Præstegaard og Roskilde Latinskole«.

Efter Hjemkomsten til Præstegaarden maatte jeg strax omkring i Gaardene og Husene for at hilse paa alle de gamle Venner og Bekjendte. Et Sted blev der trakteret med Kaffe og Kandissukker, et andet Sted med Æbleskiver og Honning. Mangt et trofast Haandtryk blev vekslet.

Om det var, fordi jeg var bleven Student, at ogsaa »Fløjte-Niels« indfandt sig, troer jeg ikke; i hvert Fald »gratulerede« han mig ikke og havde heller næppe noget Begreb om, hvad en Student overhovedet var for et Væsen. Staklen, der boede i et Nabosogn, havde forlængst taget Skade paa Forstanden, men aflagde nu og da Præstegaarden et Besøg.

Var det end nok saa vaadt og sølet efter Regnen, smed »Fløjte-Niels« Træskoene udenfor Præstegaardsporten og stod snart efter udenfor vore Dagligstue-Vinduer, blæsende paa Fløjte paa en Pibe-Svampedaase.

Sin laadne Kabus havde han pyntet med brogede Hanefjer og Trøjen med Kors og Stjerner af Guld- og Sølvpapir.

Naar han havde fløjtet et Stykke — en Komposition af ellevilde Hyl og melankolske Hvin, — stak han Haanden i Bukselommen og fremdrog en Bunke sammenkrøl-

lede Chokolade-Papirer, der i de Tider var langt pragtfuldere kolorerede end nu.

»Hvad gi'er Du for den Obligation? — — For den dér? Hvad? — — Eller kan Du bedre lide den? 1000 Rigsdaler? Jeg har kjøbt dem i Kroen. Den dér havde de smidt paa Møddingen, de Tosser! Men jeg véd, hvad de er værd — 10,000 blanke Specier?«

»Saa mange Penge har vi ikke, Niels.«

»Naa ikke. Ikke engang saa mange. Har Præsten heller ikke!«

»Nej, Niels.«

»Ellers kunde han faa dem dér, og saa kunde jeg fløjte ham en Salme, som han aldrig har hørt Mage til.«

»Oppe paa Herregaarden kan Du vist faa dem solgt.«

»Tror I? Saa maa jeg derop.«

»Vil Du ikke først have et Stykke Mad?«

»Jo, det vil jeg nok.«

Saa satte Niels sig paa den store Kampesten, der laa ved Indgangsdøren til Bryggeret. »Men saa skal I først ha' end et Stykke. Hvad for et vil I helst ha'?«

»Det maa Du selv om, Niels.«

»Saa er det bedst, I faar dette her,« og saa tog han igjen fat med Svampedaasen; men det havde ingen rigtig Art, for Niels's Øjne var stadig ved Døren, hvor Maden skulde komme fra.

Stakkels Niels! Og dog! Han var jo altid glad og fornøjet, skjøndt Forstanden var væk — Forstanden, den vi saa nødig vil miste. Mon han havde været lige saa glad og tilfreds, hvis han havde haft den?

Selvfølgeelig maatte jeg straks op paa Kongsdal at præsentere Studenterhuen for den gamle, elskværdige Etatsraadinde Estrup. Med varm Interesse fulgte hun alt, hvad der passerede nede i Præstegaarden, der i hende

havde en trofast Veninde, som paa saa mange Maader viste mine Forældre og os Søskende en Deltagelse og Venlighed, som af os alle bevares i taknemmelig Erindring.

Hendes »kjære Jacob«, der dengang var Indenrigsminister i Ministeriet Frijs-Frijsenborg, traf jeg ikke. Han havde travlt med alle sine ministerielle Sager, og hans Moder var iøvrig slet ikke glad ved, at han havde paa taget sig dette Hverv, da hun var bekymret for, at hans legemlige Kræfter ikke skulde slaa til.

Var hans Helbred end ikke altid af allerbedste Slags, sad han paa den anden Side inde med en ubøjelig Energi, der kunde holde Legemet i Tømme, hvis det viste sig rebelsk. Jeg har i de mange Aar, jeg traf sammen med denne helstøbte Personlighed, aldrig hørt ham tale om sit Helbred.

Samtidig med Ministergjerningen ledede og styrede han selv Driften saavel ovre paa Skafføgaard i Jylland, hvor han og hans Familie boede, som paa Kongsdal, der var hans Moders (Stedmoders) Enkesæde. Mindst én Gang hver 14de Dag gjæstede han Kongsdal. Sent Lørdag Aften naaede han Marsk Stigs Borg, men præcis Kl. 6 Søndag Morgen stod hans Hest sadlet foran Indgangsdøren, og saa gik det afsted ud i Kongsdals Marker og Skove. Han havde et Øje paa hver Finger og har vist altid strax været klar over, hvordan den eller den Mangel eller Ulempe burde afhjælpes. Han vidste nøje Besked med, hvor mange Favne Bøgebrænde der stod i den og den Skov, og kunde paa en Prik nævne, hvor mange Fold den og den Mark havde givet, kort sagt, »han var med paa Noderne« derude paa de to Herregaarde. Mandag Morgen sad han atter paa Taburetten i

Ministeriet. Lignende inspicerende Besøg aflagde han nemlig ogsaa stadig paa Skafføgaard.

Estrup kunde ikke tænke sig at have med noget at gjøre uden at vide nøje Besked dermed. Mere end een Gang har jeg hørt ham udtale sig misbilligende om Personer, der efter hans Mening udtalte sig om Sager, som de ikke havde sat sig rigtig ind i.

Jeg mindes en Dag, da Estrup var Konseilspræsident, og Talen faldt paa en Mand og sammes Virksomhed. »Han er lad; deri ligger Humlen,« yttrede Estrup. »Han giver sig ikke Tid til at sætte sig ordentlig ind i Sagerne. Han vil gaa paa Jagt, gjøre Rejser o. s. v., naar det lyster ham. Han véd kun halv Besked om, hvad han taler om. Derfor har han egentlig ingen Mening, men kører hid og did. Snakke med vil han, men — — —«

Fjorten Dage nød jeg efter veloverstanden Eksamen Livet under de to gamle, skyggefulde Kastanietræer ude i Præstegaardshaven — nede i Lindelysthuset, hvor Navnetrækkene »K. R, H. N. K. R og P. R 1818« (min Onkel Christian Rørdams, min Fader Hans Nicolai Kellermann Rørdams og min Onkel Peter Rørdams Initialer) trods de svundne henved halvthundrede Aar endnu stode tydeligt i Lindens Bark — i den lange Nøddegang og mellem et Væld af Rosenbuske, hvis Grene bøjede sig mod Jorden under Vægten af svulmende og duftende Blomster.

Her vandrede eller hvilte paa Bænkene min kjære Moder og jeg, naar Juli-Solens Varme laa over den smukke, venlige Præstegaards Have. Og hvad taler saa Moder og Søn om? Mon ikke altid om hans Fremtid? Deler han hendes Sorger og Bekymringer eller søger at lette de Byrder, der mulig hviler paa hendes Hjerte?

Nej! Alt drejer sig om, hvad Fremtiden vil bringe ham. Hans Glæde potenseres i hendes Hjerte, hans Bekymringer bliver endnu tungere i hendes Bryst, skjønt ikke et Ord røber Frygten og Uroen derinde; den gjemmer hun hos sig selv og ruller istedetfor op for ham Haabets og Frejdighedens lyse, smukke Fremtids Billeder.

Dette være sagt i al Almindelighed; thi i hine Julidage

Ondløse By og Kirke.

slog min varmt-patriotiske Moders Hjerte og mit kun i fælles Glædestakt. Og alt medens hun talte, citerede hun et eller andet Vers:

»Slumrer sødt i Slesvigs Jord,
dyrekøbt den blev ved Eder«,

der noksom viste, hvilke dybe og fuldttonende Akkorder, der tonede gennem hendes Hjertes Streng.

Og naar Eftermiddagssolen begyndte at synke i Nord-

vest, vandrede vi unge og glade som Foler til »Friedheden«, en af Kongsdals Skove, eller op til »Syvendeskov«, hvor Zigeunerfamilien boede, og slog os ned inde i en af de mosdækkede Skovsale, krandsede af mørke, svagt susende Graner og gamle, bruntspættede Fyrrestammer. De medbragte Poser med Kirsebær og Stikkelsbær kom frem, og livlig gik Passiaren mellem os som mellem Høns, naar der kastes Korn ud mellem dem, og de udstøder et lille Kluk, inden Kornet nappes.

Kun to Søndage var jeg hjemme. Den ene var der Højmesse i Ondløse Kirke.

Jeg maa — med Skam — bekjende, at jeg nu ofte om Søndagen først naar hen i en Kirke, naar Altergangen skal til at begynde. Fra jeg var Barn, har intet i Gudstjenesten grebet mig som denne kirkelige Handling, og hvor jeg saa end overværer den, staar altid for mig det samme Billede: der er Højmesse i Ondløse Kirke; min herlige, gamle Fader staar foran Alteret i den hvide Dragt og røde Messehagel med Korset i Guld. Orgelet præludeer svagt, mens Brødet og Vinen rækkes dem, der knæler ved Alterets Fod. Orgelet tier, og jeg hører Faders Stemme:

»Den korsfæstede, men igjen opstandne Herre og Frelser Jesus Christus, som nu har bespist og mættet Eder med sit eget allerhelligste Legeme og Blod, det hvormed han har gjort Fyldest for alle Eders Synder, han styrke og opretholde Eder i en fast og levende Tro til et evigt Liv.

Fred være med Eder!«

Ordene og Faders alvorlige og dog saa milde Røst greb mig dybt.

Og med ydmyg Ærbødighed, som stod han overfor

»Mesteren« selv, bøjede han sig og gjorde med den gyldne Kalk Korsets Tegn.

Vi Søskende saa i det daglige Liv Fader leve i fuld Overensstemmelse med, hvad han forkyndte inde i Kirken; han var ikke een Mand paa Prædikestolen og en anden i Hjemmet; altid den samme; i Manddomsaarenes Kraft; da Haaret graanede under Alderdommens Vægt, og tilslut paa det sidste Leje, da svære, legemlige Lidelser standsede Hjerteslaget. For hans Sjæls Øje stod altid det Kors, hvorom Christian Richardt skriver:

Et Kors det var, det haarde, trange Leje,
som Jordens Børn gav Frelseren i Eje.
Kun Had til Bolster og kun Haan til Hynde
fik han, der ikke kjendte til at synde.

Vel Dig, som gik med ham i Livets Trængsler,
for Dig gaar Dødens Port paa lette Hængsler!
Vel mig, om Stav jeg kan af Korset skære,
da gaar jeg let, hvor Vejene er svære!

Efter 14 glade Dage i Hjemmet drog jeg paa »Langfart«, først til min Onkel, Professor Søren Heiberg (gift første Gang med min Faders Søster Engelke og efter hendes Død med en yngre Søster Emma), der var Præst i Kjeldby paa Møen. I tidligere Aar havde Onkel beklædt Posten som Forstander for Døvstumme-Instituttet i Kjøbenhavn, og mangel Gang havde jeg, mens jeg var i Roskilde Latinskole, været Gjæst i hans hyggelige og livlige Hjem, hvor alt gik efter en Snor.

Der var mange Fættre og Kousiner, saa kjede sig gjorde man ikke ude paa Døvstumme-Instituttet; det gik løs med »Skjul« og »Saltebrød« ude i den rummelige Gaard og dejlige, store Have, hvor man færdedes og tumlede sig mellem alle de Døvstumme.

Den, der ikke kjender et Gode, kan i Virkeligheden jo heller ikke savne det, og vist er det, at de Døvstumme vare lige saa glade og livslystne som vi, der havde alle vore Sanders Brug. Men ejendommelig var naturligvis den Stilhed og Taushed, som rugede over deres Lege, selv om de gik nok saa lystigt. Enkelte uarticulerede Udbrud og Lyde hørtes vel nu og da; men havde man faaet Bind for Øjnene og var bleven spurgt: »Hvad foregaar her?« havde man næppe givet rigtigt Svar.

Mine Fættre og Kousiner talte Fingersproget ganske med samme Lethed som de Døvstumme, og jeg fik altid Indtryk af et overordentlig hjerteligt og venligt Forhold mellem Instituttets og Forstanderens Børn.

Naturligvis skulde man strax til at lære Fingersprog, naar man var Gjæst hos Onkel og Tante, men lige saa naturligt blev det aldrig til noget rigtigt. Enkelte talende Gestus husker jeg dog endnu. Lagde man Pegefingren om bag Øret, udslyngede man dermed en Beskyldning for Uærlighed hos den tiltalte.

Min Kousine Bolette, der lærte mig Hemmeligheden, fortrød det vist i samme Øjeblik; thi Gang paa Gang udbrød hun: »Men Du maa aldrig gjøre det overfor en Døvstum; hører Du, Christian, aldrig! Det vilde være den største Synd. Vedkommende vilde blive ude af sig selv af Fortvivlelse.«

Jeg gav Løftet og holdt det ogsaa — overfor de Døvstumme. Overfor hende selv kunde jeg ikke dy mig for nu og da at lægge Fingren bag Øret, naar huu vilde binde mig noget paa Ærmet.

Jeg mindes en Sommerdag, da Onkel spurgte mig, om jeg vilde med op paa Spisesalen og uddele Kirsebær til de Døvstumme. De sade bænkedede ved lange Træborde og fik hver foran sig lagt en Haandfuld Bær. Blandt de

Døvstumme var en gammel Mand, der i Aarenes Løb tilige var bleven fuldstændig blind paa begge Øjne.

Da Kirsebærrene blev lagt foran ham, lagde han begge Arme som et Gjærde udenom Bunken.

Onkel hviskede til mig: »Christian, kan Du tage et Kirsebær fra ham dér, uden at han mærker det, giver jeg Dig en Mark.«

Den Mark vilde være let tjent, mente jeg. Imidlertid rettede jeg dog Kontraspørgsmaalet: »Men maa jeg bære mig ad ganske, som jeg vil?«

»Ganske som Du vil.«

»Ogsaa tage mine Støvler af?«

»Selvfølgelig.«

Jeg fik Støvlerne af, listede mig paa Strømpesokker lydløst hen til Manden, rakte varsomt min Haand ind over hans ene Arm og var lige ved at faa fat i en Kirsebærstilk, da han i samme Øjeblik greb mig om Haandleddet med en saadan Sikkerhed, at man skulde have forsvoret at have en blind og døvstum Mand for sig.

Onkel lo hjerteligt. »Dér kan Du se; hans Følsomhed har udviklet sig i den Grad, at den paa en Maade erstatter Øjnene. Saaledes gaar det med det menneskelige Legeme; bliver en Del af det ubrugeligt, træder andre Organer hjælpende til. Vort Legeme er den vidunderligste Maskine paa Jorden.«

Jeg fik alligevel den Mark, jeg ikke havde gjort mig værdig til.

Naar jeg ovenfor har sagt, at »alt gik efter en Snor« paa Døvstumme-Instituttet, da var det naturligvis Onkel, der holdt Snoren. Han var en meget myndig Mand og en fortrinlig Administrator; hvor han kom til, blev der hurtig Orden i Sagerne.

Ved Siden af sin omfattende Gjerning paa Døvstumme-

Instituttet beklædte Onkel i mange Aar Stillingen som Chatol-Kasserer hos Enkedronning Karoline Amalie og havde som saadan Kontor baade i Palæet paa Amalienborg og ude paa Sorgenfri Slot. Med Beundring og Veneration fortalte han om »den blide, fromme Enkedronnings varmtfølende Hjerte overfor andres Nød og Elenighed«.

At Onkel efter mange Aars utrætteligt Arbejde for de Døvstumme kunde længes efter en almindelig Præstegjerning ude paa Landet er ganske naturligt, og han blev da kaldet til Præst i Kjeldby. Til hans og Tante Emmas hyggelige Præstegaard forlagde jeg nu Hovedkvarteret.

Vi vare mange Unge samlede dér; ikke mindre end 4 »Rus'er«, der lige havde faaet Kokarden paa. Hurtig fløj Dagene i Kjeldbys Præstegaards-Idyl. Uforglemmelige Timer i Kirsebærtræerne, ved Stikkelsbærbuskene og Tykmælksfadene. Jeg maa vist have gastronomiske Anlæg, naar slige Erindringer melder sig allerførst; thi vi travede dog daglig herlige, lange Spadseretoure, gjorde Udflugter pr. Høstvogn til Møens Klint eller svingede os om Aftenen i en improviseret Dans enten i Præstegaardens Havestue eller ude omkring hos Nabofamilierne.

To Vogne fulde rullede vi afsted til Bal hos Pastor F. E. Bojsen i Stege, en af Datidens mest bekendte Grundtvigianere og Fader til cand. theol. Frede Bojsen, der nogle Aar senere valgtes til Folketingsmand og derefter i mange Aar ofrede Politikken sin Tid og Kræfter og bl. a. var Fører for »det forhandlende Venstre«. Man fik et meget tiltalende Indtryk af det Bojsen'ske Hjem, der residerede i en stor, gammel Gaard lige ved Voldporten. Af Husets Børn var den gifte Datter Fru Jutta Bojsen-Møller og de to ugifte Børn, Frøken Ida og Sønnen Thor, der senere blev Officer, i Hjemmet.

De Gamle i de to Præstegaardshjem — det i Stege og det i Kjeldby — vare i kirkelige og politiske Anskuelser saa forskellige, at Selskabelighed mellem dem næppe fandt Sted. Men vi unge Mennesker lod os selvfølgelig ikke afficere af de Gamles Uoverensstemmelser, men svingede baade grundtvigianske og anti-grundtvigianske Damer til langt ud ad den lyse Morgenstund.

Fra Kjeldby drog jeg pr. Apostlenes Befordring til Hammer Præstegaard i Nærheden af Næstved, hvor min Faders ældste Broder Dr. theol. Christian Rørdam var Præst. Mit Besøg var ikke anmeldt. Solen var gaaet ned, da jeg naaede Præstegaarden, og da Gardinerne ikke vare trukne for i Dagligstuen, kunde jeg udefra studere det hyggelige Interiør, inden jeg bankede paa.

Lampen var tændt. Der sad Onkel ved sin Bog, Tante Conradine med Strikketøjet, min Fætter Skat og hans to Søstre Emma og Emilie foruden andre, jeg ikke kjendte. Skjønt alle Gjæsteværelser vare stærkt belagte, blev jeg modtaget med den største Venlighed og Gjæstfrihed.

Onkel Christian kunde undertiden synes noget bøs. Da jeg den første Morgen slentrede om ude i Gaarden rygende paa min lange Pibe, aabnede han et Vindue og kaldte paa mig: »Hvor kan det falde Dig ind at gaa her i Gaarden med de straatækkede Længer uden at have Dæksel paa Piben?« Noget forundret over Kommando-Røsten fremstammede jeg en Undskyldning. »Gaa strax op til Skat; han har nok et Dæksel, Du kan faa.« Havde jeg ikke vidst, at der i Virkeligheden inde bag Onkels Vest bankede et varmt og godt Hjerte, var jeg maaske strax vandret ad Gaarde.

Skat tilbragte Sommerferien i Hjemmet sammen med sin Hustru Marie, født Hauch (Datter af Digteren) og

3 smaa Døttre. Medlemmer af Familien Hauch vil man let kunne udpege, hvor man saa møder dem, ikke alene paa Grund af Familietrækkene, men ogsaa paa Grund af deres ualmindelig blomstrende Ansigtifarve — i hvert Fald i de yngre Aar — der formentlig ikke blot skyldes Blodrigdom, men ogsaa den Forkjærlighed, som alle Haucher nære for Overgydninger med og Badning i koldt Vand.

En Broder til min Fætters Hustru, Adam Hauch (nu Rektor ved Roskilde Latinskole) er ogsaa født — undskyld — »Vandhund«, hvilken Egenskab et andet Menneske kan takke for sit Liv. Medens han var Lærer i Historie i Officerskolens næstyingste Klasse, hvor blandt andre ogsaa jeg nød godt af hans livlige og interessante Foredrag, vandrede han en kold Vinterdag paa »Svine ryggen« ved St. Jørgens Sø. Der var Is paa Søen; men skjøndt den endnu ikke var stærk nok til at bære, havde en Dreng vovet sig ud og var naaet langt ud fra Bred den, da Isen brast. Resolut vovede Hauch sig ud paa det spinkle Dække, der snart ogsaa brast under ham, og kun med den allerstørste Fare for selv at finde Døden i den iskolde Seng og paa Grund af hans muskuløse Legeme, Svømmefærdighed og Snarraadighed lykkedes det ham omsider at bjerger Drengen i Land.

»Ved De, hvad jeg saa gjorde?« fortalte Hauch senere; »da jeg fik Drengen op paa Land, gav jeg Fyren en dygtig Dragt Prygl med min Stok. Stivfrosne vare vi jo begge to, og de Prygl gav dog baade ham og mig lidt Varme i Kroppen«.

I Efteraaret 1866 konkurrerede Skat Rørdam om Professoratet i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet. Henrik Scharling blev imidlertid den lykkelige. Man mente, at Skats grundtvigianske Anskuelser mulig havde bidraget

til, at han ikke blev Professor. Efter Konkurrencen henvendte en stor Del af de theologiske Studenter sig til Skat med Anmodning om, at han *quasi prof.* vilde holde Forelæsninger ved Universitetet. Skjønt han afslog det, har denne Henvendelse dog sikkert glædet ham og mildnet Skuffelsen. Det gik imidlertid ham, som det er gaaet saa mange andre: Uheld paa eet Punkt kan blive Anledning til Held og Lykke paa et andet. Var Skat dengang bleven Professor ved Universitetet, havde han maaske ikke nu siddet paa Sjællands Bispestol.

De Unge og Yngre i Hammer Præstegaard vare i hine Augustdage stærkt optagne af et nært forestaaende Bal med Komædie. Heibergs lille Stykke »Portrættet« skulde opføres, og det gik derfor løs med Prøver. Heldigvis vare alle Roller besatte, saaledes at jeg kunde nøjes med at agere Sufflør.

Nogle Timer før Ballet sagde min ellers saa tause og alvorlige Onkel spøgende til mig: »Min gode Christian, her kommer iaften tre smukke, unge Piger. Nu kan Du se paa alle Damerne og saa i Morgen sige mig, hvem de tre er, og hvem af dem Du synes er den kjønneste.«

Det var en Ordre, der maatte pareres saavel som den om Pibedækslet.

Jeg fandt da ogsaa hurtig ud af, hvem de tre maatte være og var heller ikke et Øjeblik i Tvivl om, hvem jeg ubetinget tilkjendte Prisen som Nr. 1.

Da nu tilmed den behændige Amor makkede det saa snildt, at vedkommende unge Dame i en da brugelig Cotillionstour fik en Seddel med Navnet »Eduard« og jeg den dertil svarende med paaskrevet »Kunigunde«, saa laa jo allerede deri et Varsel, og da jeg næste Dag skulde aflægge Rapport overfor Onkel, nævnede jeg med en tyveaarig Ynglings varme Overbevisning som Nr. 1 Frø-

ken Emma Mørck, der tilligemed Søsteren Anna (Døttre af Grosserer L. F. Mørck i Kjøbenhavn), tilbragte Sommerferien hos Provst Andresen i Snesere Præstegaard. Onkel nikkede bekræftende med et venligt Smil, der, naar det stundom kom, gav hans ellers alvorlige Træk en betagende Solskinsglans, og da vi den følgende Dag sade ved Frokostbordet, yttrede han uden iøvrigt at fortrække en Mine: »Har Du og Emilie ikke Lyst til at aflægge et lille Besøg i Snesere Præstegaard?«

Jeg vilde gjerne have set mit eget Ansigt i det Øjeblik, og jeg vilde ogsaa gjerne have kunnet kige ind i Onkels Hjerte og set de Ungdomsminder, som aabenbart dukkede op for ham om hende, som havde været hans Nr. 1, da han var 20 Aar gammel.

Hvem gemmer ikke fra de ganske unge Aar omkring de 20, ja maaske tidligere endnu, i sit Hjerte Billedet af en ung, smuk Pigeskikkelse? Ser Du hende i hendes Hjem mellem Far og Mor og de andre Børn? Er hun ifærd med at dække Bord og tripper vævert og kvikt frem og tilbage? Eller sidder hun ved Vinduet ifærd med Sytøjet, passiarende og leende, saa de friske, røde Læber med de krusede Mundvige røber den snehvide Tandrække? Har hun maaske »Lille Bror« eller »Søster« paa Skødet og kjærtegner dem, som var hun Moder?

Eller danser hun paa Ballet dér i hvid Molls Kjole rødt, flagrende Livbaand, Sløjfer paa Skuldrene og en Buket Blomster ved Brystet, følgende i de hvide Balsko — med Silkebaandene snoede op over Vristen og om de fintbyggede Ankler — Valsemelodiens vuggende Toner?

Eller Billedet der? Ved Foraarstid i Skoven med dens Anemonetæppe under slanke, hvidspættede Birkestammer og unge Bøge, hvis brune, svulmende Knopper hist og

her er sprængte af de første, grønne »Kræmmerhuse« og Blade. Blegner det altsammen ved Synet af hende, som hun staar dér i sin lyse Foraarsdragt med den hvide Straahat over de mørke Fletninger og den friske, blomstrende Teint, og Ungdommens sprudlende Livsfylde straalende fra de smukke, brune Øjne med det jomfruelige, rene Blik.

Fik Du hende? Blev hun Din? Har I fulgtes trofast ad fra hin Stund — da Orgelets brusende Toner hilste hendes Indtræden under Kirkens Hvælv for at føres til Alteret smykket som Din Brud — til den Dag idag, delende mange Aars Glæder og Sorger? Har Du stadig med Beundring og Taknemmelighed kunnet tage Ungdomsbillederne frem? Eller bleve de, alt som Tiden gik, udviskede, dækkede af Hverdagslivets grimme, prosaiske Støv; ja, vakte de maaske endog Bitterhed, Bitterhed mod hende og dyb Utilfredshed med Dig selv?

Eller fik Du hende ikke? Blev hun ikke Din? Ja, saa har Du sikkert de tusinde Gange taget Minde-Billederne frem, stirret paa dem og tænkt: »Var det blevet hende, hvor havde Livet ikke formet sig straalende og lyst! Alt havde jeg kunnet bære ved hendes Side; men nu!«

Du tror det. Men Du véd det ikke.

»Det er saa yndigt at følges ad
for To, som gjerne vil sammen være«

eller

»Jert Hus skal I bygge paa Ordets Klippegrund«

har tonet saa mangen Gang, naar Brudgom og Brud gave hinanden trofast og ubrydeligt Haandslag og kjærlighedsvarme Blikke mødtes.

Og store Ord om Kjærlighedens altovervindende Magt, om lyse Fremtidsudsigter, om Fryd og Lykke har lydt

ved det festlig smykkede Bryllupsbord, naar Champagne-Propperne knaldede, og den liflige Vin perlede i de høje, slebne Glas, der tømtes tilbunds i urokkelig Forvisning om, at de to blev »lykkelige, uendelig lykkelige«.

Og ikke mange Aar efter — maaske kun eet eller to efter hin Bryllupsdag — laa det unge Hjem »knust under Haglvejrets Sky«.

»Af Kræfter har de nok, men ingen Villie!«

Naa! Hestene bleve sadlede, og nogle Timer efter sad min Kousine og jeg bænkedde i Lindelysthuset i Snesere Præstegaardshave, hvor man efter Datidens Skik serverede med Syltetøj og Smaakager.

Atter et Fingerpeg! Ved bemeldte Syltetøjsservering faldt det saaledes, at Frøken Emma og jeg kom til at spise af samme Assiet.

Gnisten var tændt! og til Held og Lykke for mig ikke en af de Gnister, der tændes idag og slukkes imorgen.

Først mange Aar efter gjensaa jeg Hammer Præstegaard. Alt var da forandret. Onkel havde da i henvend en Menneskealder hvilet under Mulde ude paa den fredelige Landsbykirkegaard.

Som Adjutant hos Kong Christian havde jeg engang den Ære at repræsentere Hans Majestæt ved Kammerherreinde Collets Begravelse fra Hammer Kirke. Jeg havde ved den Lejlighed tilmed den Ære at blive antaget for at være Kronprindsen i højstegen Person. Ude paa Landet og fjærnt fra Hovedstaden er Befolkningen jo ikke vant til at se gallaklædte Officerer med Dekorationer, de pyntelige Guldsnore og den trekantede Hat med de røde Fjer, som kjendetegner Kongens Adjutanter, og en Bonde-

kone havde derfor efter Begravelsen sagt til min Søster Charlotte, der da opholdt sig hos Pastor Brandt i Rønnebæk og overværede den kirkelige Højtidelighed: »Næ—æ! ded va' dov mas'løst, hvor Kraanprindsen va' venlig mod hinne.« Konen havde set mig tale med min Søster og give hende et Kys, inden jeg kjørte bort.

Onkel Christian døde kort før Jul 1869. Meddelelsen derom gjorde et stærkt Indtryk hjemme i Ondløse Præstegaard, hvor vi vare samlede for at holde Jul, og særlig blev Fader stærkt grebet ved Efterretningen om, at hans kjære ældste Broder var kaldt bort.

Det var en lang Vej at kjøre fra Ondløse til Hammer — c. 8 Mil — og Vintren streng. Der var faldet megen Sne, og den Dag, Fader kjørte afsted for at naa Hammer Præstegaard, rasede en voldsom Snestorm. Himmel og Jord stod i Eet. Moder og vi Børn vare meget bekymrede for, hvordan det skulde gaa Fader paa den Tour, men han var ubøjelig i sin Bestemmelse, og for at den tunge, holstenske Vogn ikke skulde blive siddende i Sneen, medtog han en Extrakar, der i Forening med Kusken skulde bane Vej gennem Snedriverne. Bag i Vognen laa de behørige Skovle m. v.

Da Fader atter sad i god Behold hjemme og fortalte om Begravelsen, yttrede han bl. a. til Moder: »Natten før Begravelsen laa Christian i sin Kiste i det ene Gjæsteværelse; i Værelset ved Siden af laa Peter (Præsten i Lyngby) og jeg, i vore Senge. Jeg laa nærmest Væggen og i den næste Seng Peter. »Herregud,« tænkte jeg; »nu ligge vi ganske i samme Rækkefølge som dengang vi som Børn laa oppe i Sovekammeret her i Ondløse; først Christian, saa jeg og saa Peter.« Fader tav et Øjeblik; det gjorde han altid, naar indre Bevægelse var ved at

tage Magten fra ham. »Jeg tænkte paa saa meget den Nat; paa vor Barndom og alt, hvad vi skyldte vore Forældre.«

To store Begivenheder satte i Somren 1866 Sindene i stærk Bevægelse.

Den ene berørte i høj Grad det danske Folks indre, politiske Liv: Ændringen af Grundloven af 5te Juni 1849.

At vi Nutids-Mennesker ikke vilde føle os helt tilfredse, hvis vi en skjøn Morgen slog Øjnene op og skulde vandre Side om Side med vore Oldeforældre, underkastede deres Livsforhold baade indenfor og udenfor de fire Vægge, er der næppe Tvivl om. Mon vi ikke vilde tro at være komne op paa en anden Klode og bede om snarest muligt at faa en Retourbillet?

Af »Kongelig Magtfuldkommenhed« gav Kong Frederik VII det danske Folk Grundloven af 5te Juni; rundeligt og rigeligt gav han; det vil sige: andre ristede Lovens Bestemmelser paa »Stentavlerne«, og Kongen skrev under. At nogle af de Mænd, der i 1849 vare med til at forme Loven og stemme for den, senere ikke vare slet saa glade for den som i hine begejstrede Dage, kan ikke forbavse, da det altid er lettere at skrive en Lov end at følge den. Medens nogle vel nok har ment, at de have faaet alt, hvad de kunde ønske, har mulig andre skjønnet, at de Frugter, som Loven havde kastet, ikke vare saa saftfulde og søde, som de havde drømt om, og der har vel ogsaa været dem blandt de tidligere Frihedsmænd, der har fortrudt, at de ikke i Tide havde gennemtænkt, hvilke Konsekvenser den og den Paragraf kunde medføre.

Selvfølge var det i 1866 et dagligt Samtaleemne,

om virkelig Ministeriet Frijs-Frijsenborg, hvis Indenrigsminister Estrup var, kunde gennemføre Forslaget til den ændrede Grundlov, og utvivlsonst kom det som en stor Overraskelse, da det meddeltes, at Bondevennernes Fører J. A. Hansen tilligemed nogle af hans Parti havde kastet deres Lod i Vægtskaalen og stemt for Lovforslaget.

Mangt og meget blev der i den Anledning fortalt og mumlet om i Krogene. Hvad der var foregaaet bag Kulisserne tav de med, der vidste rigtig Besked.

J. A. Hansens Navn var vel kjendt i Ondløse Præstegaard paa Grund af hans politiske Møder dels paa Ubbestrup Mark i Ondløse Sogn dels i Holbæk. Naar han mødte som Taler, rullede Vogn efter Vogn ud fra Bøndergaardene, og de Vælgere, der ikke kunde komme op at age, gik med Glæde adskillige Mil i alskens Vejr.

Da Fader ligesaa lidt var »Nationalliberal« som Tilhænger af »Bondevennerne« men tilhørte det konservative Parti, havde der jo nok fundet varme Disputer Sted, hvis J. A. Hansen havde gjæstet Præstegaarden, men det skete aldrig. Overfor Ondløse Sogns Beboere talte Fader ikke om Politik; hans Princip var: en Præst skal være Præst og Sjælesørger for sin Menighed og ikke blande sig i Politik. Alle, hvilken politisk »Farve« de end havde, vandrede derfor trygt op til »Vor Fa'er« og talte med ham om, hvad der laa dem paa Hjerter baade af Glæder og Sorger.

Iøvrig var Fader selvfølgelig ikke blind for de gode Evner og den Energi, som havde ført J. A. Hansen fra den beskedne Stilling paa Skomagertaburetten til Fører for store Skarer af Danmarks Bønder.

Ude paa »Amalievej« paa Frederiksberg ligger en ret anselig, rød to-etages Villa med Forhave og Baghave.

Den blev skjænket ham af hans Tilhængere og givet Navnet »Folkegave«.

Sørgeligt og tragisk endte hans Livsbane. Forlængst hviler han under Muld. Han hvile i Fred!

Den anden Begivenhed foregik udenfor vort Lands Grænser men fulgtes desuagtet med den største Interesse

Helten fra Helgoland: Kommandør Suenson.

af det danske Folk: Krigen mellem Preussen og Østerrig.

Østerrig, der nødig vilde miste sin Prestige i Tyskland, sluttede sig allerede i 1864 til Preussen, og trods disse to Staters knusende Overlegenhed, optog det lille Danmark Kampen mod dem.

Efter 8 Maaneders heltmodigt Forsvar, under hvilket Danmarks Sønner, — skjøndt Fjenden langt underlegne i Tal, i Bevæbning og Uddannelse — udviste en Udholdenhed, en Offervillighed, et Mod og en Tapperhed, som

ikke overstraales af Forfædrenes, saa ofte »Baunen« er bleven tændt paa dansk Grund og har kaldt til Kamp under den rød-hvide Dug — efter 8 Maaneders heltemodigt Forsvar maatte Danmark ved Freden i Wien afstaa det skjønne Slesvig, Holsten og Lauenborg.

De andre Stormagter havde siddet som rolige Tilskuere!!!

Den eneste Lysstraale i denne sørgelige Krig var hin Glædesdag 9. Maj 1864 da vore brave Sømænd endnu en Gang med Hæder indskrev Danmarks Navn i Historien, idet de under Anførsel af den kække og dygtige Kommandør Suenson førte vor Flaade til Sejr i Kampen ved Helgoland. Herom skriver Chr. Richardt smukt og sandt:

Stærke Drøn fra Nordhavs Bølge!
Friske Pust fra Helgoland!
Med den grønne Tang i Følge
Sejr I bar til Danmarks Strand.

Det var som i gamle Dage!
Det var Glimt af Nordhavs Sky!
Det var os, som turde jage!
Det var dem, som maatte fly!

Skudt i Brand ved danske Brande
flammer Fjendernes Fregat;
lyser over mørke Vande
som et Fyr i Danmarks Nat.

»Jyllands« Bryst sin Harme svaler
leger ej bag Klitten Skjul!
Lystig »Hejmdals« Hane galer!
Tordenen ruller fra »Niels Jul!«

Tak, I gæve Orlogshelte!
Det var Bad paa lummer Dag;
nu hos Vaarens grønne Telte
vajer ungt vort gamle Flag!

Da Krigen var endt, kom »det preussiske Kronsyndikat« — i skarp Modsætning til tidligere Paastande fra tysk Side — som bekendt til det Resultat, at »Kongen af Danmark havde været eneste legitim Landsherre saavel i Holsten som i Slesvig«, ¹⁾ saaledes at disse derfor nu tilhørte Preussen og Østerrig i Kraft af Erobringens Ret.

De tre Hertugdømmer bleve Preussens og Østerrigs fælles Ejendom, saaledes at Preussen skulde regere Slesvig, og Østerrig Holsten, medens Østerrig solgte sin Del af Lauenborg til Preussen. ²⁾

Alt syntes saaledes at befinde sig i den skønneste Harmoni mellem de to tidligere Modstandere. Men kun 2 Aar forløb, og Venskabet slog om til bittert Fjendskab.

Krigen 1866 mellem Preussen og Østerrig udbrød, og uden at gjøre Fordring paa at være specifik Statsmand eller Historiker tør man vel nok paastaa, at Krigen 1864 var Indledningen til Krigen 1866. I hvert Fald var Opgjøret mellem Preussen og Østerrig næppe faldet saa tidligt og muligt under ganske andre Forhold og med et andet Resultat.

De, der i 1866 havde ventet et langvarigt Felttog med mange og blodige Slag, bleve skuffede.

Krigen var knap begyndt, før den var tilende. I Løbet af omtrent lige saa mange Uger, som de to Stormagter i Forening havde brugt Maaneder til at kaste det lille Danmark til Jorden, laa Østerrig knust. Efter nogle mindre Træfninger, i hvilke Østerrigerne trak det korteste Straa, fulgte Slaget ved Køniggrätz den 3die Juli 1866.

¹⁾ Se Geheimearkivar A. D. Jørgensens »Historiske Afhandlinger«. 4de Bind, Side 187.

²⁾ Om Krigen 1864 se: Svundne Dage I.

De to Modstandere vare omtrent lige stærke, nemlig 220,000 Mand med c. 780 Kanoner paa hver Side. Med stor Tapperhed kæmpede de forenede Østerrigere og Sachserne mod Preusserne, og »Victoria« syntes at ville række snart den ene snart den anden af de Kæmpende Laurbærkransen, da det til Slut lykkedes Preusserne at bemægtige sig Højdedraget ved Chlum, ved hvis Besiddelse Østerrigernes Nederlag besegledes, og Preusserne rykkede frem truende Wien, hvorefter Freden sluttedes.

Skjøndt Østerrigerne i 1864 vare vore Modstandere, havde de ved forskellige Lejligheder vist en vis ridderlig Optræden, som trods alt har efterladt Minder, der alle blive bevarede med Erkjendtlighed i vort Folk.

Da Østerrigerne rykkede ind i Frederits, smykkede de Statuen af den danske Landsoldat med Blomster og Laurbærkrandse. En anden Fjende havde maaske savet den i Stykker og bortført den som Trofæl!

At Østerrigerne — skjønt Talen mellem dem og os førtes gennem Sværdets Od, — viste deres Respekt og Beundring for den Fædrelandskjærlighed, hvormed Danmarks Sønner i 1848—49 kjæmpede og blødte for deres »Moder«, godtgjorde bedst deres egne varme Følelser for det Land, der havde fostret dem, Følelser, som jo maa anerkjendes, hvor man saa træffer dem! blandt de mest kultiverede Folk saavel som blandt Jordklodens Stedbørn; blandt alle Menneske-Racer: den hvide, sorte, gule o. s. v. og ganske ligegyldigt om der er Fred eller Krig paa Kniven.

Og da nogle Aar efter Krigen 1864 en Deltager i en Festmiddag i Wien udbragte en Skaal for den østerrigske Admiral Tegethoff¹⁾ qua Sejerherre ved Helgoland

¹⁾ Under Admiral Tegethoffs Kommando slog som bekjendt den østerrigske Flaade Italienerne — der vare Preussernes Allierede i 1866 — i Søslaget ved Lissa.

9de Maj 1864, svarede Admiralen, at han ikke kunde modtage Skaalen men maatte adressere den til den danske Admiral Suenson, der havde været hans Modstander i Søslaget.

Og ikke længe er det siden, at en østerrigsk Orlogsmænd, der laa for Anker her paa Reden, smykkede Mindesmærket ude i Nyboder for Admiral Suenson med Krandse og Blomster.

Trap.

Ej sandt? Man sænker dog Kaarden for den Modstander, der sænker sin Kaarde for de Følelser, som nu engang værdsættes blandt de bedste og ædlest i et Folks Sjæleliv.

Min første Vandring, efterat jeg havde holdt »Indtog« i Kjøbenhavn, gjaldt Kabinetssekretær, Geheimeetatsraad Trap,

denne elskværdige Mand, der altid modtog mig unge Mand saa venligt, skjøndt jeg jo kun gjorde ham Ulejlighed, og efterat han nogle Dage senere havde sagt mig, at det vilde være Hans Majestæt Kongen en Glæde at udrede alt, hvad Undervisningen til min Forberedelse til den militære Højskole-Eksamen maatte andrage — hvilket var meget betydeligt — stedtes jeg for anden Gang til Audients paa Christiansborg Slot.

Som jeg stod dér i Forgemakket mellem alle de andre, der ønskede Foretræde, og saa den jourhavende Adjutant gaa ind og ud ad Døren, der førte ind til Kongens Værelse, undrende mig over, at nogen saa frit kunde nærme

sig Majestæten, tænkte jeg mindst paa, at jeg engang selv skulde have den Ære og Glæde i en Aarrække at være Adjutant hos Kong Christian den Niende.

Da det skete, i 1891, havde det smukke Christiansborg Slot alt i 7 Aar ligget i Grus. Men endnu ejer jeg dog et synligt Minde om det Forgemak, hvor jeg stod som Skolepog, som Student og senere som Officer: et lille Stykke af den Gips-Frise, som smykkede Loftet, der efter hin sørgelige Brandnat 3die Oktober 1884 laa knust og sodet paa det tildels gennembrændte Gulv. Jeg ser tidt paa Frisen, og Minde efter Minde dukker frem, alle lyse og glade, og midt imellem dem staar han, hvis venlige og trofaste Blik den ikke glemmer, hvem Kongen engang har rakt sin hjælpende Haand.

»Jeg gratulerer til Studentereksamen.«

Jeg bukkede.

»Hvordan gik det med Matematikken?»

»Jo Tak, Deres Majestæt, godt!«

»Det falder Dem ikke vanskeligt?»

»Nej, Deres Majestæt. Det er mit bedste Fag.«

»Det glæder mig, thi der stilles store Fordringer ved den militære Højskole. Og Sprog?»

»Det falder mig ikke slet saa let.«

»Det kan der bødes paa ved Flid.«

Jeg takkede saa varmt, jeg kunde, for Majestæstens rundelige Hjælp og fortalte om mine Forældres store Glæde, da jeg havde fortalt dem derom.

Kongen saa venligt paa mig og nikkede.

»Er Deres Fader ogsaa Grundtvigianer?»

»Nej, Deres Majestæt.«

»Naa ikke. Det hører jo ellers til Rørdam'erne. Deres Onkel i Lyngby er det. Den kjære Enkedronning sætter megen Pris paa ham og hører ham gjerne.«

Da jeg kom ud i Forgemakket, gjorde jeg min Afskeds-Reverens for Adjutanten — en skyldig Opmærksomhed, hvorom Trap havde instrueret mig — og »fløj« sjæleglad ned ad de brede Trapper og Gange.

Jeg skulde nu indstallere mig i den store Hovedstad og lægge Finansbudgettet for kommende Tider.

Til Lærer i Fransk fik jeg ifølge forskellige Højskole-Elevers enstemmige Raad Franskmanden Professor Vilsoët. Han var en fortrinlig og ualmindelig dygtig Lærer og talte efter Sigende elegant Fransk, hvorfor han ogsaa stadig havde undervist Kongens Børn, om hvilke Elever han fortalte mig mange kjønne Træk. Straalende viste han mig en Dag »Frelserordenen«, som han lige havde modtaget fra Kong Georg af Grækenland.

Kostbare vare Professorens Timer, 6 Kroner for hver, idet man dog kunde læse flere sammen i samme Betaling. Jeg fik da ogsaa opspurgt en anden nybagt Student, der ogsaa vilde indstille sig til den militære Højskole, og vi halverede altsaa Udgiften. Dette Makkerskab med X kom mig meget tilgode; thi i al den Tid, jeg undervistes af Professoren, mødte X, der som Rus straks blev grebet af det selskabelige Liv i Hovedstaden, kun 4 à 5 Gange ialt, saaledes at jeg havde den store Fordel at være Professorens eneste Elev i alle 3 ugentlige Timer, medens X, der var fra et velhavende Hjem, prompte betalte sin Halvdel af Honoraret, for hvilket han, efter hvad han betroede mig, skulde fremvise Kvittering.

Vilsoëts Undervisning foregik udelukkende paa Fransk. Man fik lange, franske Stykker for, som man skulde lære udenad og øve sig i at udtale saa flydende paa det skønne, velklingende Sprog, at Professoren tilslut kunde give et lille tilfredsstillende Nik. Var han ikke tilfreds, saa hed

det: »Om igen! Det, De siger dér, er ikke Fransk! Frygteligt! Hør nu godt efter!« og saa slyngede han Ordene ud, saa det hele lød som en brusende harmonisk-klingende Kaskade.

Og i Grammatikken tumlede han med En med pludselige Spørgsmaal i de vanskeligste Verber. Naar han midt i en Konversation om andet Stof pludselig rettede Spørgsmaalet: »S'en aller, Conditionel passé?« maatte Hjernen slaa et Slag, inden man kunde begynde: »Je m'en aurais été allé« og fortsætte. »Meget mere flydende! Det skal gaa, som om De var født med det.«

Men Fordringerne ved Højskolen vare heller ikke smaa, hvad Fransk angik. Ved Eksamen krævedes i Skriftlig Prøve foruden en Oversættelse fra Dansk til Fransk tillige en fri Udarbejdelse paa Fransk over et eller andet opgivet Emne.

Professor Vilsoët boede ved Gammelstrand. Naar jeg gik fra ham, var det en vederkvægende Hvile for Hjernen at slentre om mellem Fiskerkonerne, se dem holde Kaffekoppen i den ene Haand, hale en Torsk op med den anden og høre deres: »Dejlige Torsk, lille Dame!« Kjøbte Damen noget, var Udtrykket i Fiskermadammens Ansigt fromt og elskeligt som et Barns, men fandt hun Prisen for høj og gik til en anden, regnede det med: »Sikken En!« »Kan hun ikke unde en fattig Kone det Par Skillings Fortjeneste!« og saa fulgte en ustandselig Strøm af de saftigste Velsignelsers Ønsker for »saadan en Dame.« Undertiden kunde de to Konkurrerende komme i Haandgemæng, hvis de ikke foretrak at holde paa Varren fra Fyrfadet, der stod mellem Skjørterne.

Docent Seidelin ved polyteknisk Lærestalt underviste mig og to andre Studenter, der vilde være Polyteknikere, i de matematiske Fag. Hans Undervisning var

overordentlig grundig og omhyggelig. Ved hver Times Afslutning fik vi foruden et nyt Pensum i Bogen at studere 4 nye Opgaver »at more os med til næste Gang.«

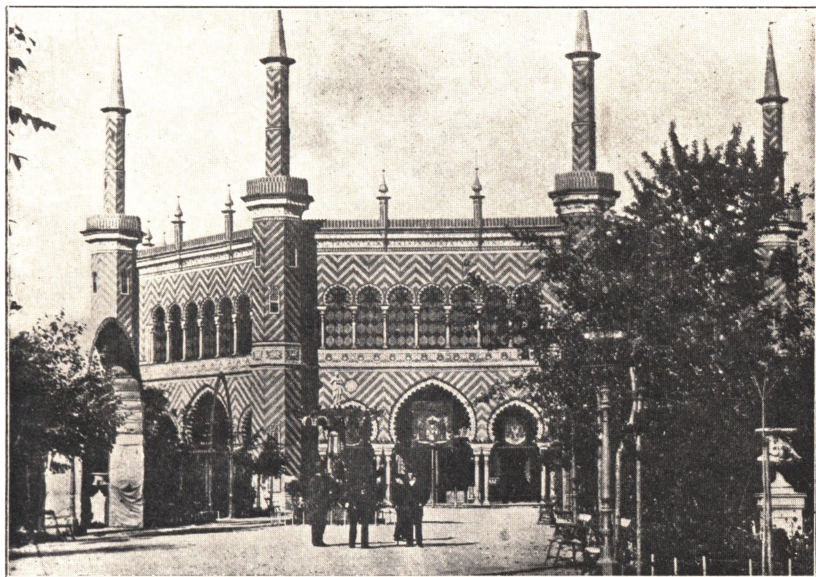
Saa var der endvidere bl. a. Undervisning i Physik, Tysk og Tegning (Korttegning og Perspektivtegning med Skyggelægning i Tusch af opstillede Grupper af stereometriske Legemer), et for mig ganske nyt Fag, hvori jeg ogsaa fik en fortrinlig Lærer: Kaptain Rönnov. Unægtelig interesserede det mig dog mest, naar han viste mig den Feltkappe, han havde baaret paa Dybbøl den 18de April 1864; den var saa gennemhullet og flænget af Projektiler fra de preussiske »Zündnadel«-Geværer, at man skulde tro, at den, der havde været iført den, var bleven skudt paa Stedet mindst 10 Gange. Saavidt jeg mindes, var Kaptainen heller ikke helt gaet Ram forbi.

Ved Adgangseksamen til Højskolen gjaldt den Regel, at den, der ved sin Studentereksamen havde ug og mg i Historie og Geografi, slap for at blive eksamineret i disse 2 Fag, og da jeg var blandt dem, slap jeg for al Forberedelse heri.

Inden jeg kom helt i Orden, var jeg et Par Uger Gjæst hos min Broder Hans, der studerede Theologi og boede sammen med den senere bekjendte Meteorolog og Fysiker Paul la Cour. De boede i »Klædeskabet«, et højt, rødt 3 Etages Sted i Bianco Lunos Allé, og som dengang laa isoleret mellem alle de pyntelige smaa Villæer med Haver, som i de Aar gjorde de frederiksbergske Sideveje saa idylliske, og hvoraf der heldigvis endnu findes nogle. Kommer jeg nu forbi »Klædeskabet«, aflægger jeg det altid et Besøg og læser paa »Nøgleskiltene«, hvem der nu »hænger paa Knagerne« og hviler i »Skufferne«.

I Restaurationen »Gimle« lige ved Siden af »Klædeskabet« fik man for en billig Penge 2 Retter meget or-

dentlig Middagsmad. Hvad der var bedre end Maden var dog den store Have, hvori Restaurationen laa. Der var Lysthuse, Vipper, Gynge, Keglebane o. s. v., og en 4 Skills Cigar — hvis der var Raad til den, — smagte da brillant ude i de ret landlige Omgivelser.

Teatret i Forlystelsesetablissementet Alhambra ved Frederiksberg Allé.

Blandt dem, der her nød Bordets og Frilufts-Glæderne, var det Lannerske Balletpersonale fra Wien, der den Sommer gav Forestillinger paa Theatret i det nu forlængst nedlagte Forlystelsesetablissement Alhambra ved Frederiksberg Allé. Stjernen blandt disse Wienerdanserinder var den smukke Frøken Bertha Linda, der be- daarede Alhambragenserne ved sine nydelige, graciøse Danse og sin gode Mimik. Hun holdt meget af efter

Middagen at lægge Beslag paa Gyngen og flyve op mellem Træernes Kroner; jo højere jo bedre.

Ikke mange Aar efter at det Lannerske Selskab havde forladt Kjøbenhavn, blev hun gift med den bekjendte østerrigske Kunstmaler Makart, hvis Navn senere ogsaa blev kjendt herhjemme gennem de Buketter, der i flere Aar smykkede utallige danske Hjem. Fandt man ikke en Makart-Buket — tørrede Blomster, Siv- og Bladplanter, undertiden af enorme Dimensioner — i mindst 1 à 2 af Dagligstuens eller Kabinettets Hjørner, var det en utilgivelig Mangel; hellere savne noget til at sidde paa end en Makart-Buket.

Da jeg i 1884 i tjenstligt Hverv kom til Wien, var Makart lige afgaaet ved Døden, og for at vise sin Erkjendtlighed for den Medfølelse, som Wienerne havde lagt for Dagen ved deres store Kunstners Død, havde Enken, født Linda, ladet den smukke Villa, som Ægteparret beboede i en af Wiens Forstæder, staa tilgængelig i nogle Dage for Publikum, der strømmede derud i store Skarer. Naturligvis var den unge Student fra »Gimle« ogsaa blandt de Besøgende.

Hvem gribes ikke af en alvorlig Højtidsfuldhed, naar man betræder et Hjem, som Døden nys har mærket med sit sorte Stempel, selv om man aldrig har set eller kjendt den, der blev kaldt bort?

Uvilkaarlig lyder der inden i En en spørgende Stemme: »Naar staar Du eller en af dem, Du har kjær, og som Du synes, Du ikke vilde kunne undvære, for Tour?«

Værelserne i den Makartske Villa vare alle dækkede fra Loft til Gulv af den afdøde Kunstners Malerier hvoraf nogle meget store og alle karakteristiske ved en Farveglød, der drog Øjet til sig. Overalt i Hjørnerne stod de Buketter, som bl. a. havde bragt hans Navn viden om

og gjort det kjendt, selv i Hjem, hvor man ikke engang vidste, hvem Makart var. Sort Flor skjulte de forgyldte Rammer, slyngede sig om Statuer og Standerlamper og dannede Draperier over Dørene.

Makarts Hustru saa jeg ikke.

Men tilbage til »Klædeskabet«! Hvor var den unge Student Poul la Cour et indtagende og elskværdigt Menneske, fuld af Livsmod og Haab paa Fremtiden, rig paa pudsige Indfald, altid slagfærdig i Replikken og fra Moders Liv begavet med glimrende Evner, der jo navnlig fulgte Naturvidenskabens og Matematikens Veje.

Underholdende var det at færdes sammen med ham ude i Frederiksberg Have eller slaa et Slag ind paa »Alleenberg« og »Sommerlyst«, naar der om Aftenen var tæt pakket af Gjæster under de kulørte Olielamper, og Mængden stod gabende og fuld af Henrykkelse foran Theatret, hvis Taagebilleder fremstilledes, mens Musikken spillede H. C. Lumbye's »Drømmebilleder«. Med et sjældent aabent Blik for »Folkelivet« kunde han udpege Skikkelser, der var en Genremaler værdige, eller senere gjengive en Samtale mellem et Par »seje« Kammerater eller en Ordstrid mellem »Mutter«, der nu vilde hjem med Børnene, og »Fatter«, der bemærkede: »æ Du da hel tossi, Kaveline, a' ville hjem paa denne Tid a' Maarenstunden! Nu begynder den jo først rigtig og gaa los.«

La Cours og mine Veje skiltes desværre; hver fulgte jo sit Maal.

Adskillige Aar efter mødtes vi i Lejren ved Hald. La Cour laa da som Underkorporal ved en af Infanteri-Bataillonerne.

En sildig Eftermiddag, da jeg havde været en Tour nede ved Hald Sø, ser jeg Paul komme spankende mili-

tærisk i Spidsen for — een Mand, der bar en mægtig Bylt Tøj under Armen.

»Hvor skal Du hen med den store Styrke?« Han standsede og lod den Menige marchere videre ned mod Søen.

»Jeg skal ned og pille ham ren.«

»Har han Utøj?«

»Han kryber!«

»Uha! Det er en fæl Kommandotour. Hvordan parrer Du den Ordre?«

»Han har grøn Sæbe og Skrubbe med og skal i Vandet; det rene Tøj ligger i Bylten.«

Poul fortsatte sin Vandring, idet han med jublende Røst istemmede: »Oh, hvilken Lyst; jeg er Soldat!«

At der var mange og vistnok meget farlige Konkurrenter til Adgangseksamen til den militære Højskole, der uddannede Officerer til »de specielle Vaaben« (Ingenieur-korpset og Artilleriet) og Generalstaben, og at kun et meget begrænset Antal Elever kunde optages paa Skolen, vidste jeg.

Der maatte altsaa klemmes bra paa, og det gjorde jeg. Tidligt op om Morgenen for at være hos Manuduktør Kl. 8; fra ham til den næste og saa fremdeles; Klokken blev henad 4, inden man naaede sit Logis for derpaa at »kile paa« med Forberedelse til Eksaminationerne næste Dag, matematiske Opgaver, franske og tyske Stile o. s. v.

Spisningen? Den forsømte jeg heller ikke; det har jeg aldrig gjort. Moder sendte mig store Krukker af sit berømte Præstegaardssmør, Sødmælksost, Knapost, Rullepølse, røget Lammelaar o. s. v.; Kaffe lærte jeg snart at trage; The kan ethvert Fæ lave. I Spisekvarteret henne

paa Hjørnet serveredes 2 Retter Middagsmad for en »Rigsort«, men ofte — selv om der ikke var »Smalhans« i Portemonnæen — foretrak jeg at dække Bordet med »Tør Kost« i min egen »Salon«; den smagte saa herlig af Ondløse, og Retterne kunde jo nydes ad libitum. En hel Knapost, et Fjerdingspund Rullepølse mere eller mindre gjorde jo ikke saa nøje, da der jo var »mere, hvor det kom fra«, og unægtelig fyldte disse »hjemmegjorte Sager bedre end tyndbenet Sødsuppe og 2 Fiskefrikadeller henne paa Hjørnet.

Naa, Universitetet skulde jeg ogsaa passe. Sagen var den, at jeg i Roskilde Latinskole havde oppebaaret »Moltkes Legat«, hvoraf i Henhold til Statutterne en vis Del blev hensat og først kunde hæves, naar man var bleven Student og præsterede en Flidsattest fra en af Universitetets Professorer.

Det var altsaa fingeret Interesse, naar jeg i det første Semester studerede Filosofi.

Hvilken af de to filosofiske Professorer, Sibbern eller Rasmus Nielsen, skulde jeg høre? Jeg valgte Rasmus Nielsen, der var en saa underholdende og livlig Filosof, at jeg ikke beklager mig over de Timer, jeg havde den Ære at sidde paa Universitetets lærde Bænke.

Undertiden gik der under Professorens Foredrag »Lister« om, for at Tilhørerne kunde bevidne deres Tilstedeværelse, og jeg paamaalede dem da et »C. H. Rørdam« af vældige Dimensioner, der aabenbart opfyldte Hensigten, thi da jeg henad Jul præsenterede Rasmus Nielsen den sædvanlige trykte Flidsattest til Underskrift, modtog han mig med et: »Naa, er det Dem, Rørdam!«

Da han var Grundtvigianer, har han maaske lagt Mærke til mit Navn; thi jeg havde forud aldrig vekslet

eet Ord med ham. Først mange Aar senere traf jeg ham ude i Selskabslivet, hvor han var et overordentlig oplivende og underholdende Element. Naar Rasmus Nielsen ved Middagsbordet slog paa sit Glas og rejste sig op, blev der almindelig Taushed: »spændt man ventede Talen« og blev aldrig skuffet. Mange Tanker, ikklædte Viddets og Lunets bedaarende Dragt, strømmede over denne højtbegavede Tænkens Læber. Og naar han satte sig ned, hilst med Jubel, blev der en saadan almindelig Konversation over hele Linien, at man knap kunde høre Ørelyd.

Gamle Professor Sibbern saa jeg ofte paa hans Vandringer fra Philosophgangen Nr. 89 (samme Sted, hvor Chr. Winther boede) til Universitetet og tilbage.

Hans Øjne røbede Hjertensgodhed og filosofisk Grubleri.

Selv i det mest straalende Sommervejr havde han Galoscher paa. Var Solen ham for stærk, tog han den ene Galosche af og holdt den som Paraply foran Øjnene. Endog de mest dagligdags Problemer løste han ad den filosofiske Tænkens Vej. Hans Tilhørere kunde fortælle mange pudsige Smaahistorier om den elskværdige, gamle Tænkens: En Morgen ligger han i sin Seng ved Siden af sin Hustru og ser en stor Taa stikke op over Dynen nede ved Sengens Fodende. Var det Hustruens eller hans egen store Taa? Det vilde han filosofere sig til uden selv at røre en Muskel. Hvilke filosofiske Ræsonnementer han anstillede, mindes jeg ikke længer, men han kom til det rigtige Resultat.

Altsaa havde Videnskaben sejret.

Inden jeg vidste af det, havde vi naaet Jul, og lille Juleaften holdt den holstenske firesædede Vogn foran Ringsted Jernbanestation for at føre os glade Julegæster til mit herlige Hjem i Ondløse Præstegaard.

Hvor tungt, naar man med de unge, kraftig udspilede Vinger lige har begyndt den glade, sejrssikre Flugt mod det Maal, som lyser og straalere ude i Horizonten, pludselig at synke vingskudt til Jorden!

2den Juledag var jeg med Fader til en Nabo-Præsts Begravelse. Kisten stod i Præstegaardens Havestue, der var overfyldt af Mennesker, og jeg var saa uheldig at staa ligeved Kakkelovnen, der næsten var gloende. Efter flere Taler med Salmer før og efter, blev Kisten baaret ud til Graven paa Kirkegaarden, hvor en skarp, iskold Vinterblæst susede hen over de snedækkede Grave, og da jeg i Trængslen ikke havde kunnet finde min Overfrakke, var mit tynde, sorte Kjoletøj kun en maadelig Kuldebeskytter.

Fader fik Gudskelov ingen Mén af Touren, men ud paa Eftermiddagen maatte jeg gaa tilkøjs med et meget pinagtigt Sting i Brystet, stærke Kuldegysninger og høj Feber.

Lægen konstaterede Brysthindebetændelse. »Der skulde vaages over mig om Natten«.

Til Vaagekone blev valgt Karen nede fra »det runde Hus«; hun var anset for meget paalidelig.

Med sit Strikketøj i Haanden placerede hun sig paa en Stol midt ud for Sengen, og mens Strikkepindene uopholdelig raslede mod hinanden som stivfrosne Grene i Blæst, vendte hun ikke sit skarpe, gennemtrængende Blik fra mit Ansigt.

Under mine Feberfantasier blev hendes uafsladelig stirrende Blik til en lysende, stikkende Maane, der skinnede mig lige i Ansigtet, medens jeg troede mig liggende ude paa en fæl, øde Mark, gjennemboret af et Spyd, der gennem højre Bryst naglede mig til Jorden og voldte mig stor Pine.

Da jeg om Morgenens begyndte at komme lidt til mig selv, bemærkede hun: »Han har været meget syg i Nat. Jeg troede, han var død.«

Opmuntrende!

Et Billede fra mine Drengaar hjemme i Ondløse Præstegaard traadte i de Dage og Nætter frem for mig:

Det var en Dag i Juli Maaned. Sommersolen stod straalende over Landsbykirkegaarden. Det duftede fra Lavendelhækkene og de mange Rosenbuske paa Gravene.

Jens Persen — han der baade var »Ringer« og »Graver« — var ifærd med at grave en Grav. Jeg stod og saa til, mens han med Spaden arbejdede sig gjennem den sorte Muld og naaede ned til det haarde, gulbrune Ler, der først »giver Kjøb«, naar Hakken kommer til.

Sin Trøje havde han smidt over en af Hækkene og arbejdede i Skjortæærmer. Sveden haglede ham ned over Ansigtet, men han arbejdede ufortrødent væk, og den opkastede Jord højnede sig stadig mer og mer.

Han tav, og jeg tav. Kun Svalerne kvadrede oppe fra Kirketagets Ryg eller slog deres lange zirlige Sving omkring Taarnet.

»Uha! at skulle puttes ned i den dybe, kolde, sorte Seng og dækkes til med al det Jord og Ler!«

Og i den Seng skulde en ung Pige paa 20 Aar lægges til Hvile!

For et Par Uger siden havde jeg set hende og talt med hende. Hun var kommet ned i Præstegaarden for at bringe en Besked oppe fra Kongsdal, hvor hun var bleven Kammerjomfru hos den gamle Etatsraadinde Estrup.

Kun den ene Gang havde jeg set hende. Hun var saa kjøn, hvid og rød som en af de vilde Rosenblomster ude paa Gjærdet, og naar hun lo, kunde man se en skinnende hvid Perlerække bag de røde Læber. Ogsaa mig

havde hun rakt Haanden, da hun sagde Farvel. Hun var forlovet, havde Fader og Moder sagt.

Og nu laa hun Lig paa Marsk Stigs gamle Borg. En akut Sygdom havde knækket den unge Blomst i nogle faa Sygdoms »Frost-Nætter«.

Næste Dag mødte Gartneren fra Kongsdal med et helt Læs afskaarne Roser. En Mand havde han med til Hjælp, og saa pyntede de hele Gravens Bund og Sider med et tæt Blomsterlag og forvandlede den sorte Seng til en duftende Blomster-Vugge.

Dagen derpaa ringede Ondløse Kirkeklokke til Begravelse, og saa sænkedes Kisten med den »visne Rose« i ned i »Blomster-Havet«.

Inde i Kirken havde Fader talt. Jeg kunde høre paa hans Stemme og se paa deres Ansigter, der sad i Stolene, at stærke Følelser brusede gennem alle.

Nu stod Far ved Graven med den lille Spade i Haanden.

»Af Jord er Du kommen. Til Jord skal Du blive. Men af Jord skal Du igen opstaa!«

Ved Graven stod en ung Mand. Jeg kunde ikke se hans Ansigt, for han bøjede Hovedet helt ned mod Brystet, men hans Taarer kunde jeg se; de løb ned ad hans sorte Frakke.

Modsætningen mellem Liv og Død greb mig unge Dreng dybt.

At dø! At skulle bort fra Fader og Moder, fra alle dem, man holdt af, bort fra Sommervarme, Blomsterpragt og Fuglesang, bort fra sine herlige Lege ude i Præstegaardshaven som »Drost Peder Hessel«, »Carl af Rise« o. s. v.

Det gøs i mig!

Næst Vorherres Hjælp — den, jeg ofte paakaldte — bragte mine kjære Forældres og Søkendes Pleje og Omhu

og en god, sund Natur mig dog forholdsvis hurtig over Sygdommens kritiske Dage. Men Rekonvalescenttiden blev lang, og under denne følte jeg mig ofte ret medtaget, saaledes at det Spørgsmaal Gang paa Gang kom op i mig: »Har Du ikke faaet et Knæk for hele Livet? Kan Du nogensinde blive Officer?»

Lægen og mine Forældre trøstede mig det bedste de kunde; men den, der har Skoen paa, véd bedst, hvor den trykker, og hvad vilde alt andet have hjulpet, naar ikke Han, der med sin naadige, kjærlige og almægtige Haand styrer og leder alt, havde villet, at jeg atter var bleven helt rask.

Konen fra det runde Hus kunde jeg tage Afsked med. Hun havde været flink og paapassende og ikke forsøgt at indsmugle egne Lægemedler, hvilket en anden Vaagekone maaske nok kunde have forsøgt. Thi »kloge Koner« manglede det ikke paa derude paa Egnen. Nogle kurede Mennesker, andre helbredte Kreaturer og atter andre baade To- og Firbenede Væsner. En bandt det syge Lem ind med Bændler og »læste over det«, en anden lavede af Urter Sølver til at gnide med eller Medicin til at tage ind; en, sagde man, stillede Kl. 12 Nat oppe ved den aflaaede Kirkeport og skrabede inde fra Kirkegaarden indviet Jord til sig for deraf at tilberede et »ufejlbart Lægemedel«, men Jorden skulde tages, naar Midnatsklokken slog; ellers duede den ikke.

Følgende pudsig Historie fortaltes om en »berømt, klog Kone«, der dog ikke hørte til Faders Sognefolk. Langvejs fra toge Syge og Lidende Vejen til hendes Bondehytte, og utallige vare, efter sigende, de, hun havde hjulpet og gjengivet Sundhed og Førlighed.

Sin »Lærdom« havde hun betroet sin eneste Datter, der efter Moderens Død fortsatte Mirakelkuren. Denne

Datter var ugift, og da hun var bleven gammel og laa paa sit yderste, og Præsten kom for at tage hende til Alters, yttrede han efter at have forrettet den hellige Handling, at det jo var en bekjendt Sag, at hun og hendes Moder havde hjulpet mange Syge, og da der nu ingen var, som kunde tage Arven op efter hende, saamende Præsten, at Efterverdenen burde kjende de Lægemidler, som de to havde anvendt med Held saamangen Gang.

Ja, det mente den Døende da ogsaa. »Se, min Moder og jeg har aldrig fortalt det til nogen; men forøvrigt kan enhver jo læse sig det til.«

»Saa — — aa!«

»Det staar jo i Biblen.«

»I Biblen!«

»Ja, det gjør det rigtignok. Hvis Præsten vil tage Biblen henne paa Bordet og slaa op paa Side 71 øverst, saa kan han selv se det.«

Det var en gammel Bibel af den Slags, hvor et stort snirklet Bogstav begyndte Siden.

»Kommen est at frelse alle Mennesker« stod der.

Præsten gjentog Ordene.

»Ja, der kan Præsten selv se, at med Kommen kan man kurere alle Sygdomme, og Moder og jeg har aldrig brugt andet. Ved Efteraarstid samlede vi Kommenfrø, dem kogte vi i mange Timer og pressede dem, og af Dejgen og Saften lavede vi saa Medicin eller Salve«.

Nederst og sidst paa den foregaaende Side stod: »Jesus Christus.«

Fader forærede mig en dejlig »Kawai« af tykt Klæde med uldent Foer og en Krave saa bred at den kunde slaas op over hele Hovedet. Indhyllt i dette varme

Pragtstykke, der naaede mig ned til Hælen, naaede jeg igjen Kjøbenhavn først i Februar.

Atter tog jeg »fat paa Studierne med fuld Kraft paa Maskinen.« I Begyndelsen gik det jo nok lidt smaat med Kræfterne, men man kan jo en Del, naar man selv vil og ser fremad istedetfor bagud.

Den 6te Juli 1867 stadfæstedes imidlertid en »ny« Lov om »Hærens Ordning«. Ifølge den oprettedes Officersskolen, der fremtidig skulde uddanne Officerer til alle Hærens Vaaben og altsaa erstatte det tidligere nedlagte »Landkadet Akademi« samt den militære »Højskole« hvis Nedlæggelse dermed besegledes. Tillige indeholdt Loven den Bestemmelse: »Ingen kan uddannes til Underofficer eller Officer i Hæren uden først at være bleven vaabenøvet ved denne som Menig«.

Som midlertidig Foranstaltning skulde i det følgende Efteraar oprettes en »Officersaspirant-Skole«, i hvilken man kunde indtræde efter i nogle Maaneder at have gennemgaaet en Rekruttskole ved en Infanteri-Bataillon.

Ansøgningen om Optagelse paa Officersaspirantskolen skulde ledsages af fyldestgjørende Lægeattest. Med bankende Hjærte vandrede jeg op til en mig ganske ukjendt Læge og bad om Attesten. Jeg maatte klæde mig helt af. Han bankede mig eftertrykkelig paa Ryg og Bryst, lyttede med Hørerøret, trykkede hist og her, gav et Nik og satte sig ved Skrivebordet.

»Fejler ikke noget, unge Mand«. Pennen skrattede paa Papiret. Jeg kunde have faldet Manden om Halsen. »Noget spinkel, men gode Muskler. Kan blive en meget flink Jens«. Han rakte mig Attesten. »To Rigsdaler«.

Aldrig har jeg med større Glæde ofret en Specie. Jeg mere fløj end løb ned ad denne udmærkede Læges Trapper og gennemlæste vist hundrede Gange Attesten

der lød paa: »Et i alle Henseende sundt Legeme« og »iøvrig ingen Legemsfejl«.

Inden Indtrædelsen i Aspirantskolen skulde vi altsaa i nogle Maaneder gennemgaa en Rekrutskole ved en Infanteribataillon.

Ifølge Ordre fra Krigsministeret meldte jeg mig en af de første Dage i Juli ved 3die Bataillon, der laa i Kastel-

Norgesporten i Kastelet.

let, og blev ansat ved 2det Kompagni, det samme ved hvilket min Broder Ludvig havde gjort Tjeneste i Kri-gen 1864.

Da jeg med Studenterhuen i Haanden meldte mig til Kompagnichefen Kaptain Moltke, bemærkede han: »Kommandersergeanten har sagt mig, at De er Broder til Korporal Rørdam.«

»Ja, Hr. Kaptain.»

»Saa byder jeg Dem velkommen ved 2det Kompagni. Jeg har gjort begge Krige med og har ikke set en mere frygtløs Soldat end han.«

Og saa fortalte Kaptainen, hvorledes den unge Korporal paa Mysundedagen rolig vandrede op og ned ovenpaa et Gjærde, bag hvilket hans Deling laa dækket, klar til Skud, mens Preussernes Kugler peb om ham som en Oldenborresværn.

»Flere Gange raabte jeg til ham, at han skulde gaa ned fra Gjærdet«, fortsatte Kaptainen; »men han parerede ikke Ordren, og unægtelig havde hans frygtløse Optræden stor, moralsk Virkning paa Folkene. Mærkeligt at han ikke blev skudt. Tilmed havde han hængende paa Brystet en stor, med Rødt broderet Tobakspung«.

Ja, tænkte jeg ved mig selv; den Tobakspung husker jeg godt. Min yngste Søster Emilie sendte ham den som Gave Juleaften 1863, da han som indkaldt i Anledning af den truende Krig gjorde Tjeneste ved sin Bataillon i Altona.

»Jeg indstillede ham«, sluttede Kaptainen, »til at blive nævnt i Rapporten for hans Tapperhed og hans Koldblodighed.«

Kaptainens Ord fik mit Hjerte til at banke af Stolt-hed, og dog — hvor lille føler man sig ikke, naar ædel Daad fremhæves hos En, til hvem man er nøje knyttet ved Blodets Baand! Noblesse oblige. Ja, Forpligtelsen til at følge Sporet er din; men vil man kunde opfylde den?

Selv kom jeg som Soldat aldrig til at »lugte« andet Krudt end det, der serveredes paa Skydebaner og ved Manøvrer, og under de Røgskyer kan man sagtens være tapper og en modig Karl — udi egen Indbildning.

Min kjære Broders Ry kunde jeg utvivlsomt takke

for den gode Modtagelse, jeg i det hele fik ved Kompagniet, der i 1867 havde næsten ganske samme Officers- og Underofficers Personale som i Krigen.

Jeg blev døbt: »Overkomplet Nr. 1.« Bataillonens Rekrutter havde nemlig allerede i et Par Maaneder været i Trojken«, hvorfor jeg maatte nøjes med et overkomplet Nummer.

Jeg blev indkvarteret sammen med en Korporal og en Spillemand i en Stue paa iste Sal i det saakaldte »nordre Magasin«, en gammel, solid to-etages Bygning til højre for Kirken. Fra Belægningsstuens Vinduer havde man fri Udsigt over til Struenses Fængselvinduer.

»Hvad Fa'en kiger De efter?« skoggerlo Korporalen, da vi paa Retræte-Signalets Ordre Kl. 9 skulde til Køjs, og jeg, efter at have faaet Klæderne af, spejdede ind under Sengen. »Troer De, vi holder den Slags Møbler her? Tag De Bukserne paa igjen. Det er lige her om Hjørnet.« Jeg maatte selv le af min Dumhed.

Madras og Hovedpølle vare stoppede saa fast med Hø, at det hele forekom En som et Granit-Leje, hvortil kom at Madrassen var saa høj i Midten at man maatte holde Balancen for ikke at trille ned til en af Siderne. Snart lærte man dog Knebet: at trække Madrassen til den ene Side og den nedenunder liggende Halmsæk til den anden, saaledes at man frembragte en Slags Plovfure, i hvilken man sov Retfærdighedens herlige og styrkende Søvn efter Dagens Anstrengelser.

»Ska' Do være Officer?« spurgte en Rekrut mig, da vi holdt det første Hvil.

»Hvis jeg kan blive det.«

»Derfor ka' vi vel nok være Du's, Kammerat?«

»Begribeligvis.«

Vore faste Befalingsmænd havde som sagt, alle delta-

get i Krigen 1864, og alene Tanken derom kastede Straaleglans over dem og gjorde det til en Æressag for os unge Rekrutter at anstrænge sig til det yderste baade i og udenfor Geledet. Hvad havde disse brave Krigere ikke oplevet! I Vinternætterne ved Dannevirke, i Kampen ved Thyra Danebods Vold, paa Retræten nordpaa hin Is-Nat mellem 5te og 6te Februar, under Dybbøl-Stillingsen seje heltemodige Forsvar, i Kampen paa Als og ved saa mangen anden Begivenhed, som Historien mulig ikke har optegnet, og som desuagtet har mejslet sig ind i den Enkeltes Erindring med skarpe og uudslettelige Træk! Under Fredens trygge Ro vandrede disse Mænd nu om mellem os unge uerfarne Jenser, der var Kaptainen, Moltke, med den vejrbitte Teint og de brune, livlige Øjne; Premierlieutenanten, Jørgen Hansen, med den slanke, smidige Skikkelse og det blonde Fuldskæg, Søn af Biskoppen ovre paa Als; dér var Kommandersergeanten, Peter Møller, med de smukke, regelmæssige Træk og den rødbrune Moustache, ham, der ogsaa havde udmærket sig i Kampen den 2. Februar og stod nævnt i Rapporten, en Stadskarl, der førte en skrap Kommandersergeant-Stok, men desuagtet var i høj Grad afholdt af Mandskabet; dér var Sergeanten med det store, sorte Holger-Danske-Skæg, der naaede ham langt ned paa Brystet; ved Bataillons-Eksercitsen fungerede han altid som Fanebærer, og at han havde været med, hvor det var gaaet varmt til, derom vidnede noksom hans vansirede Ansigt. En preussisk Kugle havde sønderflænget Næsen og uhyggeligt skamferet den. Den Kugle var ikke kommet bagfra!

Klokken 5 Morgen lød Reveillen, hvorefter Menuen lød paa Exercits, Felttjenesteøvelser, Skydning, Gymnastik, Læsning o. s. v.

Naturligvis ser man noget forskelligt paa Rekruttilværelsen, hvis den danner Indledningen til Ens fremtidige Livsbane, eller man som Værnepligtig møder ifølge Lovens Bud, for efter endt Tjenestetid at vandre tilbage til sin borgerlige Stilling; men alle mine Kammerater maa jeg give det Vidnesbyrd, at de »sled i det« med god Villie og brillant Humeur.

Jeg mindes kun een modfalden Rekrut, der en Dag fældede sine modige Taarer under Haandvægts-Øvelsen:
»Stød fremad!«

Naar man med fremstrakte Arme og en bra, tung Jærnvægt i hver Haand maatte blive staaende længe i den Stilling, kunde man ganske vist indvendig ønske vedkommende Befalingsmand paa Bloksbjerg, men det stille Ønske hjalp jo ikke, endnu mindre Taarer; man maatte holde ud. Et Befrielsens Suk gik gennem Geledderne, naar der atter kommanderedes: »Synk Vægterne!«

Naa, kunde Øvelserne undertiden være noget anstrængende, og Disciplinens Baand stramme lidt her og der, saa oplevede man paa den anden Side saa mange muntre fornøjelige Øjeblikke blandt alle disse unge, livsglade Kammerater, at man snart lærte at blæse ad alle Gjenordigheder.

Særlig fra Timerne i Læsning mindes jeg adskillige pudsige, smaa Optrin, blandt hvilke følgende:

Sergeanten: »Nr. 87! Hvem skal Soldaten gjøre Front for?«

Rekrutten: »Hans Majestæt Kongen, Hendes Majestæt Dronningen og — — og — —«

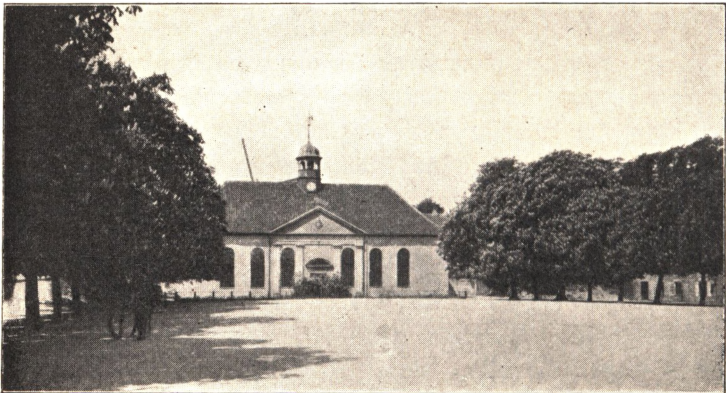
Sergeanten: »Hvem fler, 87? Hele — — naa Hele? — —«.

Rekrutten: »Hele det kongelige Theater«.

Korporalen, som jeg delte Værelse med, var en ge-

mytlig Fyr. En Aften, da jeg havde Udgangstilladelse til Kl. 12 Nat, og han ogsaa vendte tilbage ved samme Klokkeslet, laa Spillemanden, Madsen, forlængst i sin Seng og sov de Retfærdiges Søvn.

»Nu skal vi have Sjøv med Madsen«, hviskede Korporalen, gik hen til Madsens Seng, tog hans Uhr, der hængte paa Væggen og stillede det paa 10 Minutter i 5.

Kastelskirken.

Klokken 5 skulde Madsen blæse Reveillen nede paa »Kirkepladsen«.

I en Fart laa vi begge i vore Senge.

Korporalen med skarp Stemme: »Madsen! — — — Madsen! — — Madsen f. S.!«

Spillemanden gnavent: »Hvad — — hvad — — æ — et? Hvorfor — — væk — — væk — — ker Du mig?«

Korporalen: »Skal Du ikke op at blæse Reveille, Madsen?«

Spillemanden, der var meget pligtopfyldende, rejser

sig overende i Sengen: »Død og Pine! Den mangler kun et Par Minutter i 5«.

Korporalen: »Har Du vaaren ude at bumle?»

Spillemanden: »Naar man kommer i Seng Kl. 11 og skal »tude« Kl. 5, la'r man nok være med den Slags«. I en utrolig Fart kom han i Klæderne, greb Hornet og stormede mod Døren.

Paa det Tidspunkt maatte Spasen selvfølgelig afbrydes. Havde Madsen blæst Reveille ved Midnatstid, var baade han og Korporalen »røget i Hullet«.

Madsen var imidlertid en godmodig Fyr. Efterat have udøst sit Vredes Bæger, kunde han ikke staa for vor stormende Latter.

Der var varmt paa »Kirkepladsen«, Bataillonens Øvelsesplads i Kastellet, naar Sommersolen rigtig »bagte«; paa alle Sider er den omgivet af Bygninger og Volde, og Kastanietræerne, der krاندse Pladsen, vare dengang endnu saa unge, at de ikke gave videre Skygge. Men selv om det ikke var varmt, kunde man dog undertiden falde i Staver.

Dér, i den lille Tilbygning, hvis Skorsten skimtes lige til højre for Kirken, havde Grev Struense, den enevældige Statsminister, siddet som usselig Fange. Hurtig var »Stadslægen fra Altona« steget til Magtens øverste Tinde. Endnu hurtigere var han styrtet ned derfra. Maskerade-Natten paa Christiansborg Slot hin 16. Januar 1772 omstraaledede Magtens Glans ham for sidste Gang. Inden det gryede ad Dag den 17de, sad han under Laas og Lukke, lænket til Muren i Kastelsfængslet, og da dets Dør atter aabnedes for ham den 28. April, holdt udenfor den Karosse, der skulde føre ham til Retterstedet paa Østerfælled.

»Paa Østerfællend gaar der Dans; Blodstraalen sprang i Solens Glans« skriver Ploug.

Kort var Struenses »Livsdag« her i Danmark og ved det danske Hof; straalende begyndte den, men Aften-solen fandt ham »bag Fængslets Rist«.

Og nede i de to Hjørneværelser i Bygningen, »Stjerne-stok« o. s. v., Syd for »Generalens Bolig«, havde siddet en anden mærkelig Fange: Danmarks store Statsmand Griffenfeldt. Frederik III havde paa sit Dødsleje sagt til Sønnen Christian V om Griffenfeldt: »Gjør en stor Mand af ham, men gjør det langsomt«. Men den Unge havde ikke fulgt den Gamles gode Raad; det gjør de Unge i Reglen ikke, til Skade for sig selv og andre.

Var det da saa underligt, at Rekrutten paa »Kirke-pladsen« stundom kunde falde i Staver og ikke være helt à jour med Øjeblikket, naar der kommanderedes: »Til Højre Ret! Gevær paa Skulder!«?

Da Bataillonens andre Rekrutter den Dag, jeg meldte mig, allerede i længere Tid havde været i »Kongens Klæder«, havde jeg en Del militære Øvelser m. v. at indhente. En Underkorporal, Andersen, fik derfor mig som sin eneste Elev og »tumlede« derefter med mig, indtil han en Dag kunde melde Kaptainen, at nu havde »Overkomplet Nr. 1« lært saa meget, at han kunde træde ind i Geledet uden at gjøre Skandale.

Nu og da mødes Andersen, der er Postbud, og jeg efter de mange svundne Aar og faar os da en Passiar om »gamle Dage« ude i Kastellet.

»Ja — — a«, siger han; »det var dog alligevel mig, der lærte Dem Et-Marchen.«

»Det var det, Andersen. Og Tak for det. Jeg kan den endnu.« Andersen ser op og ned ad mig og smiler lunt. »Nu er han for stivbenet«, tænkte han.

Selv Premierlieutenantens lille, hvide Foxterrier var ivrig for at uddanne os Rekrutter til flinke Soldater. Naar Kompagniet stod i Rør-Stilling for at puste lidt efter en halv Times Exercits, og Premierlieutenanten gjorde Mine til atter at tage fat, satte Hunden sig oppe ved højre Fløjmand og for i samme Øjeblik, der kommanderedes »Ret!«, langs Fronten, snappende dem i Støvlen, der ikke hurtigt nok fik smækket højre Hæl til venstre.

Vi havde en vis Respekt for det lille iltre Dyr, men — sans comparaison — dog mest for Bataillonens Chef, Oberst Weyhe, en alvorlig Mand, der ikke sagde meget, men som, naar han var utilfreds med et eller andet, kunde tildele en »Røffel«, der var Appel i, hvad enten den gjaldt en Menig eller en Befalingsmand. Ved forskellige Lejligheder, saaledes da jeg var bleven Lieutenant og senere, da jeg blev kommanderet ind paa Officersskolen, skulde jeg personlig melde mig hos Obersten. Reglementeret til Fingerspidserne og stiv og strunk traadte man ind ad Oberstens Dør med Front mod ham, lukkede Døren sagte bag sig, slog Hælene sammen, førte Haanden til Chacot'en og afleverede en kort, militærisk Melding.

Obersten, der sad ved sit Skrivebord, drejede Hovedet, saa op og gav et lille Nik, der skulde betyde: »Godt! Træd af!«, hvorpaa man forsvandt ud ad Døren, nøje følgende alle Reglementets Forskrifter.

Vor Kompagnichef, Kaptain Moltke, saavel som Premierlieutenanten J. Hansen vare meget afholdte baade af Mandskabet og Befalingsmændene. Begge stillede store, tjenstlige Fordringer og holdt streng Disciplin, men vare humane Mænd, der behandlede deres Undergivne paa en Maade, der gjorde, at vi følte os vel tilpas ved zdet Kompagni.

Største Delen af Bataillonens Mandskab vare »Kulsviere«, ikke meget høje, men bredskuldrede og kraftige Karle, kvikke og adrætte og med en Skælm i Øjet. Kammeratskabet var fortrinligt; det var ikke blot »Sulevarerne« hjemmefra, der broderlig deltes; var der en og anden, som det kneb for at faa Lønningen til at slaa til, saa blev der »skillinget sammen« i al Stilhed.

Fødte og opdragne mellem Nordsjællands Skove vare de fleste af dem vante til at bruge et Gevær.

Den første Gang, vi vare til Skydning paa Amager, spurgte Sergeanten med et lunt Smil: »Naa, Folkens! Der er vel nok en og anden af Jer, der holder af at gaa lidt paa Jagt? Træd frem!«

Enkelte traadte strax frem; andre tøvede, men saa hjalp et Albuestød fra Sidemanden dem til ogsaa at melde sig, og til Slut var det kun et ganske lille Mindretal, der blev tilbage i Geledet. Alle disse fødte Jægere behøvede jo ikke samme omhyggelige Instruction som vi andre Rekrutter, og de viste da ogsaa strax deres Overlegenhed ved »smukke Pletsrud«, medens vi andre Klodrianer »skød udenom Hjørnerne«.

Bataillonens daglige Øvelsesplads udenfor Kastellet var »Østerfælled«. Vejen derud gik ad Strandpromenaden« og op forbi Grosserer Melchior's smukke, røde Villa »Rølighed«, hvor H. C. Andersen boede som Gæst. Stundom kunde man faa et lille Glimt at se af ham ude i Haven. Dér stod han, vor berømte Digter, hvis skønne Eventyr er kjendt over hele Jorden og læses i 15 forskellige Sprog, og som har glædet og vil glæde Millioner og atter Millioner af Børn og Voksne — han, der har gjort Danmarks Navn kjendt i de fjerneste Riger og Lande, og som har kastet Glans over sit lille Fædreland.

Dér stod den høje, magre Mand med det lange, smalle Ansigt og saa ud paa os forbimarcherende »Jenser«.

»Der kom en Soldat marscherende henad Landevejen: Een, to! een, to! han havde sit Tornister paa Ryggen og en Sabel ved Siden, for han havde været i Krigen, og nu skulde han hjem. Saa mødte han en gammel Hex paa Landevejen; hun var saa ækel, hendes Underlæbe hang hende lige ned paa Brystet. Hun sagde: »God Aften, Soldat! hvor Du har en pæn Sabel og et stort Tornister, Du er en rigtig Soldat! Nu skal Du faa saa mange Penge, Du vil eje!«

Ja — — a! »Fyrtøjet«, »Den lille Pige med Svovlstikkerne«, »Prindsessen paa Ærten«, »Hun duede ikke«, »Tommelise«, »Historien om en Moder« o. s. v. o. s. v.! Et Mylder af Eventyr — nogle havde man let af, saa Taarerne trillede ned ad Kinderne, andre havde man grædt over — dukkede frem ved at se ham selv, Digteren, hvis Liv ogsaa var et Eventyr.

Hvem der kunde have trykket hans Haand og sagt ham Tak for de Aandens Pust, som hans Muse har ladet suse gennem En, fra man ikke var større end som saa.

Digter er jeg desværre ikke, men naar jeg tygger rigtig længe paa Penneskafte kan jeg maaske faa det sidste Ord i 2 Linier til at rime, og hvis nogen vilde give mig Ordre til at rime om H. C. Andersen, saa vilde jeg — rødmende over min Frækhed — skrive under hans Billede:

Hans Muse kaldte Smil og Taarer frem.
 Han skildred' Glædens Solskin, Sorgens dybe Smerte.
 Hans Navn er kjendt i Millioners Hjem,
 og aldrig blegner det i Danerfolkets Hjerter!

Aaret 1867 var endnu »Karréernes« Tid.

»Formér Karré« lød overalt: ved en Delings, et Kom-

pagnis eller en Bataillons Øvelser. Saa gjaldt det om hurtigt at indtage Formationen og med fældet Bajonet være parat til at modtage Kavalleriets Choc. Tyskernes »Zündnadel Gevær« havde imidlertid i Krigen 1864 nok som vist Bagladevaabnets enorme Overlegenhed over vore Taprifler (Forladegeværer), hvilket Misforhold efterhaanden medførte store Forandringer i Taktikken. Bevæbnet med Bagladevaaben behøvede Infanteriet i mange Tilfælde ikke at ty til Karré-Formationen.

General Max-Müller, der var Chef for 1ste sjællandske Brigade, under hvilken 3die Bataillon hørte, var en prægtig, gammel Kriger at see paa. Høj og muskuløs, smukke, mandige Træk og en velgjørende Ro udbredt over hele hans Person. Professor Otto Bache har i sit bekendte, udmærkede Maleri, der viser Generalen tilhest under Kampen ved Sankelmark 6. Februar 1864, givet et lyslevende Billede af Max-Müller; netop saaledes saa han ud tilhest, med Benene strittende udad og fremad.

Vi unge Menige, der aldrig havde »lugtet Krudt«, stirrede, fulde af Beundring paa Generalen, — der i begge vore Krige havde vundet sig Ry for Mod, Tapperhed og Koldblodighed, — naar han ude paa Østerfælled »formerede« Brigaden og, holdende tilhest foran den, gav Bataillonscheferne Ordre til den Øvelse, han vilde holde. Undertiden delte han Brigaden i 2 Partier og gjentog da Manøvrerne fra Sankelmark; glædest var man, naar man copierede 11te (Vendelboerne) eller 1ste Bataillon (Kjøbenhavnerne); at markere Fjenden var der ikke noget ved.

Baade Maden og de vaade Varer serverede Marketenderen, der havde sine Lokaler nede i Stuen under vor Belægningsstue. Middagsmaden skulde vi spise i Marke-

tenderiet. Den kunde have været bedre; men Fordringer kan man jo altid stille. De, der gjør mest Vrøvl, er ofte de, der fra Hjemmet er tarveligt vant. I hvert Fald vare Portionerne rigelige, selv for den mest glubske Kulsvier. Flæsket til Ærterne og Grønkaalen var upaaklageligt; mest »tyndbenet» var »Sødsuppen«; Vand i rigelig Mængde, sødet med Sirup, og hvori svømmede enkelte smaa, indskrumpede Svesker, der stillede store Fordringer til Jensernes Tyggeredskaber.

Kaffen var ikke Mokka, og Theen næppe ægte kinesisk, men det fik altsammen være, naar Afvadsknigen af de respektive Kopper eller rettere Skaale havde været lidt mere grundig; men hurtig udførtes den, idet vedkommende Tjenestepige stillede en Snes Skaale oveni hinanden og, idet hun holdt fast i hver Ende, førte hele Stablen et Par Gange op og ned i en høj Tønde med Vand.

Færdig!

Man kunde derfor baade se og smage, om Ens Forgænger havde spist røget Sild eller Flæsk til sin Kaffe eller The.

Det kunde stundom gyse lidt i En; men saa tænkte jeg paa min Broder Ludvig, der en Dag under Krigen 1864 ovre paa Als sammen med sine sultne Kammerater stod ved en stor dampende Kjedel, hvorfra der serveredes gule Ærter. Pludselig hiver Kokken op med Sløven en mærkelig stor Klump. Var det en Rotte, der havde forvildet sig, eller hvad var det? Det var saamænd en gammel, fedtet Soldaterhue.

Hvordan den var kommet i Ærte-Kjedlen, kunde ingen forklare. Kokken svor og bandte paa, at han var uskyldig.

»Spiste I virkelig de Ærter?« spurgte jeg Ludvig, der skoggerlo ved at se Rædslen malet i mit Ansigt.

»Om vi gjorde? Ja, det kan Du tro. Med koldt Blod. Naar man havde været et Par Døgn ovre i Dybbølstillingen, saa spiste man overhovedet, hvad der blev sat for En.«

Eller jeg mindedes min Svoger Henrik Holm, der som Herregaardsskytte deltog i første slesvigske Krig, og som efter en anstrængende Batailledag bad Konen inde i et lille Hus om et Stykke Mad. Hun stod netop og redte et af sine Børn, men »give en dansk Soldat et Stykke Mad, det vilde hun da saa gjerne«. Brød, Smør og Ost kom frem; hun smurte adskillige Stykker, men saa lød et Signal, og Herregaardsskytten maatte afsted med Smørrebrødet i Brødposen.

Ved paafølgende første Hvil kom Smørrebrødet frem. Dejligt Smør og ovenpaa det et tykt Lag Ost.

»Men hvad var det?« Hen bed og bed, men under Osten laa noget, han ikke kunde faa Tænderne igjennem. Ja — — a; det var Konens Tættekam med Haar og andet, som redes af, naar »Mutter« gjør sin Dreng istand.

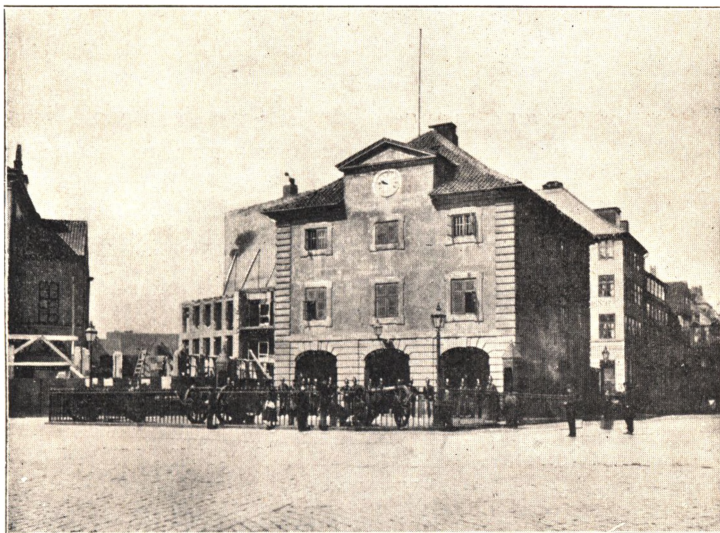
Den brave Kone har forgæves ledt efter sin Kam.

Altsaa, jeg klager slet ikke over, hvad den gode Marketender serverede for os. Skulde det endelig være, og man havde Skillinger paa Lommen, saa lod man i Smug sine to Sidemænd dele Ens Ration og slog saa senere et lille Slag ovre i en af Kjældrene paa Toldbodvejen.

Propert var dér, hvor jeg »holdt til«. Sand paa Gulvet, hvilket nok kunde tiltrænges, da Spyttebakker ikke fandtes. Ved en halv Snes smaa Borde — alle selvfølgelig uden Dug — sade Gjæsterne bænkedede og spiste og drak af Hjertens Lyst. Enkelte løse Existenser var der

blandt Gjæsterne, som iøvrig rekrutteredes fra Arbeidere paa Toldboden, blandt hvilke »Kuldragerne« strax røbede sig ved deres »negeragtige« Ydre.

»Madammen« lavede selv Maden, der var ganske udmærket, og »Manden« vartede op, iført et stort, hvidt

Hovedvagten paa Kongens Nytorv

Forklæde, som han ogsaa brugte à la Viskeklæde. Der blev ikke talt meget; hver havde nok at gjøre ved sin Tallerken. Undertiden blev der budt paa »Slobrok-Sild«. Ærter eller Kaal med Flæsk serveredes hver Dag og hveranden Dag Klipfisk med smeltet Smør og Sennep, der var god for Snue. Servietter fandtes selvfølgelig ikke; de af Gæsterne, der ikke var i »Kongens Klæder«, tørrede sig om Munden med deres Frakke- eller Skjorte-Ærme. Sad man lige nedenfor et af Kjældervinduerne,

havde man en Fornemmelse af, at de, der gik oppe paa Fortovet, havde Lyst til at træde En i Hovedet.

Jeg maa dog engang igjen ned i min gamle Kjælder og hilse paa »Madammen« og »Manden«, om de maatte være der endnu, og faa mig en »Slobroksild« eller »en forloren Skildvagt«.

I de sidste Maaneder af Rekruttiden forrettede 3die Bataillon Garnisons-Vagttjeneste. En Gang stod jeg som »Post for Gevær« paa den gamle Hovedvagt paa »Kongens Nytorv«, der jo desværre forlængst er nedrevet. Indenfor det høje Jærngitter, der holdt Publikum paa Afstand, stod opplantet 3 Feltkanoner, der pegede ud mod Torvet og ligesom viste Tænder. Saa vidt jeg véd, havde det heldigvis aldrig været nødvendigt at lade dem med skarpt. Kjøbenhavnerne er jo nok et livligt og let bevægeligt Folkefærd, men trods det og Lysten til at være med, hvor der er »Sjov i Gaden«, er de paa den anden Side i Besiddelse af en vis Ro og Besindighed, der afbalancerer »Gnisten«.

I Stue-Etagen vare Vagtlokalerne, i 2den Etage Forhørslokaler og øverst oppe Arresterne, bag hvis tilgitrede Vinduer »Synderen« havde en fortrinlig Udsigt over Kongens Nytorv og kunde holde Udkig med dem, der mødtes »ved Hesten«.

Ogsaa ude ved Indgangsporten til »Langelinie« stod »Overkomplet Nr. 1« paa Vagt og ved Palæet i Bredgade, hvor gamle Prindsesse Caroline boede. Man maatte naturligvis ikke genere Hendes Kongelige Højhed, men kunde dog ikke dy sig for, naar man slentrede op og ned foran Bygningen at skæve lidt op til det Vindu i Stueetagen hvor Frederik Vites Datter hver Formiddag sad med sit Strikketøj. Prindsessens Ansigt var omram-

met af en mægtig Kniplings-Kappe, der dog ikke skjulte de store, graa Krølle-Bukler ved hver Tinding. Flittig gik de lange Træ-Strikkepinde op og ned.

Ogsaa »Rosenborg-Vagten« og »Gjenboernes« »Krudthornsvagt« gjorde jeg Bekjendtskab med; ja, selv paa Amalienborg maatte 3die Bataillon forrette Vagttjeneste, idet Garden var udkommanderet til Manøvre. Jeg stod paa Post ved nuværende Kronprinds Frederiks Palæ den Dag, først i September 1867, da Dronning Louises Fader, Landgreven af Hessen, døde dér. Mange Gange den Dag blev der ovre fra »Kolonnaden« raabt: »Vagt i Gevær!«, idet Kongen, Dronningen, Kronprindsen, Prindsesse Thyra og Prinds Valdemar hyppig ovre fra »Kongens Palais« aflagde Besøg ved den gamle Landgreves Dødsleje.

Vel vidende, at vi Infanterister ikke kunde hamle op med de høje, flotte Gardister med de hvide Bandolerer og store Bjørneskinds-Huer, anstrængte vi os det bedste, vi kunde, med et fuldt reglementeret »Præsenter-Gevær«, idet vi drejede Hovedet og saa »frit og tvungent« paa den Kongelige Person, der passerede gennem Porten.

»Frit og tvungent«; ja saaledes stod der i »Lærebogen for Menige«, og saaledes lærte vor Korporal os det, uden at nogen af os Rekrutter havde Mod og Mandshjerte nok til at spørge, om der mulig ikke ved Bogens Trykning skulde være faldet et »u« ud foran »tvungent«.

Jeg tænker, at Kong Christian — selv om han savnede sin Garde — ved at se 3-Tallet paa vor Skulderstrop med Tak har mindedes Mysundedagen 2den Februar 1864. Kongen førte militærisk Haanden til Huen og gav hver af os to Skildvagter et venligt Nik, der gjorde godt.

Disciplinen ved Bataillonon var, som den burde være. Man lærte at holde sin »Bøtte« i og gjøre sin

Pligt uden Vrøvl. Mandskabet behandlede strengt men retfærdigt. Der var i Tjenesten den Ro, Orden og Mandstugt, som gjorde Tilværelsen tiltalende baade for os Menige og for Befalingsmændene.

Naa; saa lærte vi jo ogsaa adskillige »huslige« Sysler: at vadske Gulve, Døre og Vinduer, selv holde vort Tøj i Orden, sy Knapper i Skjorter og Buxer o. s. v., koge Mad, bage en Æggecake o. s. v., kort sagt, lidt baade af en Stuepiges og en Kokkepiges Gjerning. Skulde alt andet glippe, kunde man efter endt Tjeneste tage Plads som »indvendig Jomfru« eller som Kokkepige. Senere hen i Livet har jeg som Familiefader mangen Gang ønsket, at vore Tjenestepiger havde været Rekrutter ved 3die Bataillon.

Efterat have faaet det første militære Tilsnit ude i Kastellet, blev jeg den 1ste Oktober optaget i den Officers-Aspirantskole, som etableredes i Kasernen (nu Rigsdagsbygningen) i Fredericiagade.

Den gamle, stilfulde Bygning har jo haft mange forskelligeartede Beboere. Oprindelig er den bygget til Operahus — saavidt jeg mindes under Frederik V —, men om den nogensinde blev Kunstens Hal véd jeg ikke. I mange paafølgende Aar husede den Landkadet-Akademiet, og da det ophævedes, den militære Højskole«, der i 1867, da vi unge »Spirer« drog derind, lagde Beslag paa Bygningens ene Halvdel nærmest Bredgade, medens Aspirantskolen fik anvist den anden. Og nu — i 1904 — har den i en Snes Aar været Sæde for Landets kaarne Mænd.

Skolen talte mellem 30 og 40 Elever, der vare stævnedede hid fra Hærens forskellige Bataillonér. Vi fik ud-

leveret Uniformstøj af Underofficers-Klæde og fik paa Skulderen en lille, flot Distinktion med Sølvbaand i.

Og saa tog vi fat under Kommando af Kapitain Wildenradt (Skolens Chef), Premierlieutenanterne Herz og Hellemann og adskillige Underofficerer. Hvis nogen af os har troet, at nu begyndte der en Slags »Herre-Tilværelse« ovenpaa Rekrutskolen, har han snart opdaget Illusionen; thi selvfølgelig maatte der noget ganske andet og meget mere til for at uddanne os til vordende Officerer end det, vi havde lært paa Rekrutskolen.

Vi bleve trænedes »efter Noder« i alle Fag: Exercits, Felttjeneste, Gymnastik, Kommando-Øvelser, Theori osv. Dagen fløj som korte Minutter.

Naar vi efter endt Øvelse ude i Terrænet vendte tilbage til Kasernegaarden, mødte en af Befalingsmændene, der under vor Fraværelse havde visiteret paa Belægningsstuerne, med en lang Liste:

»Nr. 16 Haar i en af Kammene. 2 Timers Efterlæsning. Nr. 23, Skridtforet i de blaa Benklæder ikke ordentlig vadsket. Ingen Udgangstilladelse paa Søndag o. s. v. o. s. v.«

Vinteren 1867—68 var meget streng. Uden at være iført Feltkapper havde vi undertiden to Timers Gevær-exercits nede i Kasernegaarden i stærk Frost. Jeg mindes en Dag, da Thermometret viste $\div 10^{\circ}$. Fingre, Fødder, alt var som af Is. Det var som at komme i Paradis, naar vi efter en saadan Frysning-Proces kom op til Frokostbordene; men selv 2 à 3 Snpase Aalborg-Aquavit smagte som det bare Vand.

Vore Belægningsstuer laa oppe under Taget; der var bra koldt, men undertiden naar »den lille Sergeant« havde Inspektion, kunde man snyde sig til at krybe i Sengen med de hvide Gymnastik-Benklæder paa.

Tidt tænkte jeg ved mig selv: »Mon dette her gaar godt, eller Du skal have Lungehinde-Betændelsen om igjen?« Men det gik godt, ja, saa godt, at jeg troer, at netop vor spartanske Levevis med Øvelser ude i al Slags Vejr bidrog til at jage alle Sygdoms-Efterveer paa Flugt. Løvrigt tænker jeg nu tidt: mon det er nogen Skade til, at der nu og da ved Sygdom o. l. tilraabes En et: »Stop lidt!« og man tvinges til at sætte sig lidt ved »Vejkanten« og i Ro se baade tilbage og fremad og faa Forvisningen om, at der er Een, man maa have med paa Vandringen, hvis man skal faa Glæde af den.

I den Vinter var et nyt Exerccer-Reglement under Udarbejdelse, og Aspirantskolen blev derfor nu og da benyttet som examinerende Øvelses-Afdeling for den Kommission af Officerer, som Krigsministeriet havde nedsat. Blandt andet skulde det konstateres, hvor langt man kunde lade en Afdeling Soldater med fuld Pakning løbe uden at gjøre Holdt. Vi bleve stillede op ved »Lille Vibenshus« og løb derfra ud i eet ind til »Trianglen«. Den var lidt haard, og vi pustede jo ogsaa bra, da der om sider kommanderedes »Holdt!« Officererne red ved Siden af Kolonnen med deres Uhre i Haanden og holdt derefter Konference om Maximum af sliig Løbetid. Uden Tvivl vilde dog Soldater, der ikke vare trænedesom vi, ikke have kunnet præstere det samme som Aspirantskolen.

Prøv engang at løbe det Stykke Vej; selv uden Bepakning!

Kommissionens Chef var Oberst Schiønning, en lille, tynd og mager Mand med et skarpt, gennemtrængende Blik. Man sagde, at han i Krigen 1864 havde vundet Hædersnavnet »Ildhunden«. Han talte meget lidt og yn-

dede mest, at andre gjorde det samme. Derimod var han en Handlingens Mand.

En af hans Bataillonsofficerer har fortalt mig, at han en Gang efter en Bataillonsøvelse i Terrænet, vilde tillade sig at gjøre en Bemærkning til den Kritik, som Obersten, holdende til Hest foran Bataillon, udtalte om de enkelte Kompagniers Manøvrer. Med skuldret Sabel traadte han derfor frem foran Fronten.

Obersten: »Hvad vil De?»

Kaptainen: »Gjerne tillade mig en lille Bemærkning med Hensyn til Hr. Oberstens Udtalelse om 3die Kompagnis Fremrykning.«

Obersten: »Træd ind! Med Sektioner højre Sving! Bataillon March!«

Paa Aspirantskolen gik alt med et Kronometer-Uhrs Nøjagtighed, og kun nu og da var der levnet 1 Time eller 2 til et flygtigt Besøg hos Slægt og Venner. Blandt mine Kammerater var Vilhelm Trap, en Søn af Gehejmeetatsraad Trap, der flere Gange inviterede mig til Middag om Søndagen i sit Hjem. Jeg blev modtaget med den største Elskværdighed af alle Familiens Medlemmer. Geheimeetatsraaden forestillede mig for sin Hustru med de Ord: »Malvina, maa jeg præsentere Dig Hs. Majestæts unge Protegé.« Ord, der skød Hjertet op i Livet paa mig.

Fruen var dengang en endnu meget smuk og stadseelig Dame, saaledes at man ikke havde Vanskelighed ved at forstaa, at hun som ung havde baaret Navnet: »Den smukke Frøken Hoskiær«. Den ridderlige Vært førte altid sin gamle Svigermoder, Enke efter Mægler Hoskiær, tilbords. I det hele eksisterede der et overordentlig hjerteligt Forhold mellem de to Familier Trap og Hoskiær, der Søndag efter Søndag mødtes i det fintdannede Hjem,

Sølvgade 26. Her traf jeg for første Gang Gehejmetatsraadens Svoger, den unge, livlige Ingenieurkapitajn Hoskiær, mindst tænkende paa, at han engang skulde blive den af alle mine vordende militære Chefer, som jeg giver Pladsen som Nr. 1 blandt de mange udmærkede Mænd, jeg har haft den Glæde at tjene under.

En Fornøjelse, jeg i den Tid næsten ganske maatte slaa en Streg over, var Besøg i det kongelige Theater, skjønndt den dramatiske Kunst dengang som nu er en af de Magneter, der drager mig stærkest.

I April Maaned 1868 vare vi unge »Spirer« saa trænede, affilede og »stramme i Tøjet«, at vi ansaas for kapable til at uddanne Rekrutter, og saa sagde vi »Operahuset« Farvel. Vort »Farvel« og »Lev vel« har dog efter de forbigangne 7 Maaneder næppe lydt saa intensivt og glædestraalende som de unge Landkadetters, naar de efter et 4-aarigt Ophold dér vandrede ud ad Porten med Officers-Epauletten paa Skulderen — alle disse unge Mænd, der senere i begge vore slesvigske Krige, med Dygtighed, Mod og Tapperhed førte vore Tropper i Kampen mod Fjenden sydpaa, og hvoraf mange vandt et Navn, der til de seneste Tider med Hæder staar indskrevet i Danmarks Krigshistorie.

Blandt dem, hvis glade, ungdommelige Røst tidt har lydt paa det gamle Landakademis Trapper og Gange og inde i Klasseværelserne, er ogsaa Kong Christian den Niende. Det var ikke sunget for hans Vugge ovre paa Glyksborg Slot, at han engang skulde blive Danmarks Konge, og dog er der nu gaet mere end fyrretyve Aar siden hin Novemberdag i 1863, da Navnet: »Kong Christian den Niende« for første Gang lød fra Christianborgs Slotsaltan. Efter hans Fader, Prinds Frederik Vilhelms

tidlige Død fik, som bekjendt, den lille Prinds Christian sit Hjem hos Frederik VI, der traadte ham i Faders Sted, og som altid af vor Konge omtales med særlig Kjærlighed og Hengivenhed. Da Tiden nærmede sig, at der maatte tænkes paa Prindsens vordende Livsbane, kom han for en Tid i Huset hos Landakademiets daværende Chef, Oberst Linde.

Fra hine Tider kaldes det Kastanietræ, der indenfor Akademigaarden hælder sine Grene ud over Bredgade, »Kongens Kastanietræ«, og vil man i Foraarsmaanederne se de første Kastanieblade, maa man ud i Bredgade.

Da jeg engang som Adjutant kjørte gennem Bredgade, siddende ved Siden af Hans Majestæt, der selv styrede sine to prægtige hvide Kjøreheste, faldt Talen paa Kastanietræet, der lige var sprunget ud. »Ja—a«, bemærkede Kongen, »som Dreng har jeg tidt været oppe i det; men mest hjemsøgte jeg dog to Pæretræer, der ogsaa stod i Oberstens Have«, og saa fortalte Kongen videre om »de rare Dage«, han havde tilbragt hos den brave Oberst Linde.

Vi Aspiranter fik Ordre til at melde os til de Batailloner, ved hvilke vi havde staaet som Rekrutter, og da 3die saavel som 18de Bataillon i Mellemtiden vare forlagte til Helsingør, maatte jeg og min Kammerat, Anton v. d. aa Kühle (nu Direktør paa Gl. Carlsberg) afsted til Helsingør.

Det kunde jo være meget rart at komme derned, men forinden var der en Affære, en for mig meget vigtig Affære, jeg maatte have i Orden.

»Où est la femme?«

Netop!

Der var nu gaet henved 2 Aar siden det omtalte

Bal i Hammer Præstegaard, hvor »Gnisten« var bleven tændt, og i den Tid havde jeg end ikke faaet et Glimt af Frøken Emma Mørck at se, ikke saa meget som en Flig af hendes Kjole.

Men naar Amor gjør Plets kud, saa bliver Pilen siddende, selv om der gaar Aar. Nu og da havde jeg, for ligesom at trøste mig selv, sendt hende en smuk Buket, der højst ved et Par Bogstaver paa et lille indstukket Kort kunde give hende en Traad at tage fat i, hvis hun overhovedet brød sig om at gruble over, hvem de Blomster kom fra.

Maaske var hun forlængst forlovet, ja gift?

Det maatte jeg have Klarhed paa, inden jeg drog afsted.

Saalænge jeg var her i Byen og i hendes umiddelbare Nærhed, forekom det mig, skjøndt vi aldrig saaes, at jeg havde ligesom en vis Garanti; men nede i Helsingør, halvanden Times Jærnbanekjørsel fra Kjøbenhavn! »Næ—æ! Terningerne maatte kastes, — og det strax!«

Efter paa rosenrødt Papir at have tilskrevet hende og i al Ærbødighed forespurgt, om hun mulig erindrede mig og bedt om Tilladelse til inden min Afrejse at maatte hilse paa hende og hendes Forældre i hendes Hjem, modtog jeg det forløsende Svar, at hun havde vist sine Forældre mit Brev og fra dem skulde sige, at jeg vilde være velkommen næste Dag Klokken 2.

»Saa kunde Frøken Emma da ikke være gift og forhaabentlig heller ikke forlovet.«

Og næste Dag, den 23. April 1868, bleve vi forlovede, og inde i Kabinettet i hendes smukke, hyggelige Hjem udbragte hendes Fader de unge, lykkelige Forlovedes Skaal, der blev drukket i gammel Rhinskvin i grønne Glas.

Hun 20 Aar og jeg 22. »Herregud! At to saa unge Mennesker gaar hen og forlover sig! De er jo Børn endnu, begge to!« sagde man ude omkring i Byen.

Ja, det var vi maaske nok; men det Baand, som knyttes hin 23de April, har nu holdt i 30 Aar: i Forlovelsesaarene og i den lange Aarrække, vi har levet sammen som Mand og Hustru, i Samlivet med vore elskede syv Børn, i Glæde og i Sorg — et Baand, som sikkert vil holde, indtil det engang, naar Døden kommer, synes at bryde; ja, synes; thi det er jo dog kun for en kort Stund — set mod Evighedens Baggrund —, at vi her paa Jorden ved Døden skilles fra dem, vi har kjær, og med hvem vi dele fælles, kristen Tro.

Emmas Hjem blev mit, og dér har jeg siden tilbragt mange, glade Solskinsdage sammen med Emma og hendes elskværdige Forældre og Søsken, der strax kom mig imøde med en Venlighed og Tillid, der gjorde mig unge Mand godt.

Opdragelsen i hendes Hjem lignede forsaavidt den, vi Søsken havde faaet i Ondløse Præstegaard, som Lydig-
hed overfor Forældrene og Høflighed overfor alle, der satte Foden over Tærskelen, vare Regler, der ikke maatte brydes. Der var mellem Forældre og Børn det smukke patriarkalske Forhold, som paa de Tider kendetegnede saa mange Hjem.

Da jeg om Eftermiddagen efter min Forlovelse og i en Stemning der svarer til den i den syvende Himmel, mødte en Kammerat ude i Bredgade, standsede han mig: »Det er svært, hvor Du ser glad ud, Rørdam. Jeg troede, Du var gal i Hovedet over at skulle til Helsingør.«

»Jeg? Næ—æ!« Selvfølgelig røbede jeg intet. Det var en Aftale, at Forlovelsen foreløbig holdtes hemmelig.

»Og jeg skal til X! Det Hul! Naar man dog kunde

være bleven paa Sjælland.« Han drog et dybt Suk og gik videre.

Da Kühle og jeg meldte os ved 3die Bataillon, fik vi Ordre til selv at skaffe os Logis ude i Byen; vi bleve enige om at slaa os sammen og fandt snart 2 Værelser hos en gammel Generalinde Lemming, der boede paa »Stengade«.

Bataillonens Mandskab, en Del Underofficerer og 1 Lieutenant pr. Kompagni vare indkvarterede paa »Kronborg«, der iøvrig afgav Bolig for Kommandanten, General Lunding og Kassernekommandanten.

Med Taknemmelighed mindes jeg den Modtagelse, Officererne gav os, skjøndt vi jo endnu ikke vare Lieutenanter. De behandlede os ganske som Kammerater, og det at blive rakt Haanden og budt Velkommen af disse krigsvante Mænd fra 1864, var i hvert Fald for mig en Ære og Glæde, der skød Hjertet op i Livet paa mig og vakte en stærk Følelse af Forpligtelse til ikke at misbruge al denne Elskværdighed og Venlighed ved altfor frit at træde udenfor den »Maatte«, paa hvilken jeg foreløbig stod. Ligesom i Kastellet blev Kaptajn Moltke, der kommanderede 2den Kompagni, min nærmeste Foresatte.

Strax næste Morgen fik jeg ude paa »Grønnehave« tildelt den Trop Rekrutter, jeg skulde være »Fa'er« eller maaske rettere »Mutter« for.

Adskillige Gange siden hin Sommer i 1868 har jeg baade som Premierlieutenant og som Kaptajn ved Ingenieurregimentet uddannet Rekrutter, og altid har det interesseret og fornøjet mig at færdes mellem alle disse unge Mennesker og saavidt muligt lære hver enkelt lidt nærmere at kjende og »gjøre Studier« i Menneske-Bogen. Uden Overdrivelse kan man vistnok paastaa, at de danske

Rekrutter møde med god og ærlig Villie og anstrænger sig efter bedste Evne, blot man ikke strax spænder dem for stærkt for men følger den almindelige jydsk Kjørsel-Regel: at begynde med en lille Lunte for senere at tage stærkere fat.

Jeg var for et Par Aar siden i Jylland og havde i Silkeborg lejet en Vogn, der skulde kjøre mig circa 4 Mil til en Jærnbane-Station i Nærheden af Viborg. Jeg kunde indse, at Tiden var knap, skulde jeg naa Toget, og »skummede« derfor indvendig ved den langsomme Kjørsel, som Kusken stillede op den første halve Time.

»Med den Kjørsel kommer jeg for sent til Toget«, brummede jeg til Kusken.

»Nej, vi gjør ikke«, svarede den rolige Jyde; »Herren skal komme mer end tidsnok. Men her i Jylland begynder vi altid med en lille Lunte, og naar saa først Hestene har faaet Benene rigtig i Gang og er blevet varme, saa kan vi kjøre saa rask det skal være, uden at Bæsterne lider ved det.«

Jeg naaede ogsaa Stationen i mer end god Tid, og Jyden smilede nok saa lunt, da jeg stod af Vognen og gav ham en Drikkeskilling.

»Det var flinkt kjørt.«

»Ja, her i Jylland«, svarede han, »kommer vi altid tidsnok. Herren har over 20 Minutter at vente i.«

Hvad man særlig maa erindre overfor Rekrutter er det ganske uvante Arbejde, de gaa ind til den Dag, de trækker i »Kongens Klæder«. Stive og krogede Fingre, Ubøjelighed i Ledemodene, mange ikke vante til at gaa i Støvler eller til at staa i timevis i samme stramme Stilling o. s. v. o. s. v., det er altsammen Hensyn, Læreren ikke maa glemme, hvis han ikke vil overskride Rekruttens »Elasticitetsgrænse« og strax gjøre ham modløs.

Streng Disciplin, naar den iøvrig ledsages af en human og retfærdig Behandling, falder i Reglen ikke den danske Rekrut for Brystet, naar han da ikke hører til de saakaldte »løse Existenser«, der ikke fra Barndommen kjenner til noget Baand.

De brave »Kulsviere« have jo i vore Krige noksom godtgjort, at der indenfor Vesten slaar et ægte Soldaterhjerter, der ikke banker uden en vis mandig Selvfølelse.

En af Rekrutterne havde i Begyndelsen den Vane, at han, naar der blev kommanderet: »Til Højre ret!« drejede Hovedet til venstre. Hans lille ivrige Befalingsmand havde Gang paa Gang »tordnet og lynet«, uden at det hjalp, og da alt syntes forgjæves, foer han hen til Rekrutten og tog fat i hans Næse for at dreje Hovedet til højre. Men Kulsvieren stod stiv som en Pind, og Hovedet var ikke til at rokke.

»Hvad! Vil De ikke dreje Hovedet, Nr. 67?«

»Jo. Naar De vil lade være med at »nive« mig i Næsen.«

Befalingsmanden slap sit Tag, og Nr. 67 drejede Hovedet tilhøjre. Siden glemte han det aldrig; han holdt dog alligevel ikke af at blive »taget ved Næsen« mer end een Gang.

Havde Vinteren 1867—68 været streng, blev Somren 1868 ualmindelig varm. Noget hjalp det jo, da der blev givet Ordre til at ombytte det tykke, varme, blaa Uniformssæt med »hvidt Tøj«; stundom kunde jo nok en svag Brise ude fra Kattegat bringe lidt mindre hed Luft ind over »Grønnehave«; men naar vi Kl. 11 Formiddag førte de brave Rekrutter tilbage til Kronborg, saa mange af dem ud, som om de havde faaet en Spand Vand over den hvide Dragt. I høj Grad velkommen var derfor, da

Heden blev ved, at Bataillonon fik Ordre til, at Øvelserne skulde begynde Kl. 5 Morgen istedetfor Kl. 7.

Under den halve Times Frokosthvil lejrede Befalingsmænd og Menige sig under de skyggefulde Træer paa Hulningens Glacis. Vi Aspiranter vare med i Officers-Gruppen og lyttede spændt til de krigsvante Herrers Passiar og Diskussioner om den og den Træfning i 1864, om den eller den faldne eller saarede Kammerat, om Dagen ved Dannevirke, om Tilbagetoget derfra, om Kampen den 18de April o. s. v., alt mens Bataillonsmusikken spillede op med en lystig March eller lod Melodierne til vore Fædrelandssange eller Operatekster lyde.

Varm Sommerdis laa over Kattegats hvidblaa Spejl, i hvis Rammes yderste Kant »Kullen« præsenterede sig som sortblaa Skyer, medens vor egen Kyst lige til Nakkehoved Fyr lignede een langstrakt Have med Trægrupper, Brinker og hvide »Lysthuse«. Kun Damperne arbejdede sig frem som sædvanligt, pustede og stønnede og sendte Bølger mod Land. Sejlskibene havde opgivet Ævret og benyttede »Driveriet« til at sole Sejl og tørre Matrosernes Tøj. Ude fra en Skonnerts Dæk lød en Harmonikas »Ach, du lieber Augustin«.

Øvelsespladsen »Grønnehaven« bar sikkert Prisen blandt Danmarks Øvelsespladser, og ligesom Helsingørs Omegn jo ejer en bedaarende Naturskønhed, afgiver den ved sit stærkt bakkede Terræn en fortrinlig Tumleplads for Felttjenesteøvelser, der da ogsaa daglig stod paa Programmet, efterat den første Del af Rekrutskolen var tilende.

Skjøndt Tjenesten lagde stærkt Beslag paa Ens Tid, kunde man dog faa adskillige Timer tilovers til at pleje lidt Selskabelighed. Naar man tilhører en meget talrig Slægt — ved en Optælling viste det sig engang, at jeg havde 68 Fættre og Kousiner —, har man jo Familie

eller Families Bekjendte 'saa at sige overalt i vort lille Land, og naturligvis havde jeg da ogsaa i Helsingør en Onkel og Tante: Provst C. L. Heiberg, gift med min Faders Søster, »Tante Gine«. Sønnerne vare fløjne af Reden, men af Døtrene vare tre hjemme. I dette hyggelige Hjem, der mindede saa meget om mit eget idylliske Hjem i Ondløse Præstegaard, tilbragte jeg mange glade og fornøjelige Timer, som jeg stedse mindes med stor Taknemmelighed, og her gjorde jeg Bekjendtskab med adskillige af Byens Familier, saaledes med Kronborgs Kommandant, General Lunding og Frue, der venlig spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til at besøge dem. Det lod jeg mig ikke sige to Gange.

Generalens Bolig laa i Slottets søndre Fløj og talte adskillige Værelser. Om Murens Tykkelse og Soliditet — der jo trods Fortidens Anstrengelser nu vilde blive fejtet ned i en Haandevending af det moderne Artilleri — vil man faa et Begreb, naar jeg fortæller, at Generalinden havde sit Kabinet i en af Vinduesforbygningerne, og at man, naar man sad derinde, slet ikke havde Indtryk af, at Værelset var mindre end de Kabinetter, man træffer i andre Hjem.

Om Generalens første Bekjendtskab med min Farbror, Pastor Peter Rørdam i Lyngby, da han i Krigen 1864 var Feltpræst i Fredericia, har jeg tidligere (Erindringer fra Ondløse Præstegaard og Roskilde Latinskole) fortalt, og formentlig var det Venskab, som senere var bleven knyttet mellem de to Mænd, Grunden til den Venlighed, hvormed jeg blev modtaget i Kommandantboligen paa Kronborg.

Den der saa og talte med den lille, stille General, havde Vanskelighed ved at forstaa, at det var Fredericias berømte, jærnhaarde Kommandant. Undertiden kunde

der vel komme et vist, hvast Glimt i hans Øje, naar han talte om noget, der mishagede ham; men ellers var Udtrykket mildt og venligt.

Overfor sin Hustru, der var saa elskværdig, livlig og talende, var han Ridderligheden selv. Naar han ved For-aars- eller Sommertid gik sin reglementerede Tour til »Verdens Ende« hinsides »Marienlyst«, vendte han altid hjem med en Buket Markblomster i Haanden; de var til hans Hustru.

Alle, lige fra Bataillonscheferne ned til Militærarbejderen, havde den største Respekt for Generalen. Naar han gjorde sin daglige Runde paa Fæstningsterrænet, lød der fra Mund til Mund et varskoende: »Kommandanten!« og alle Militærpersoner fik »en Pind« gennem Ryggen. Intet undgik hans Opmærksomhed, og han paatalte strax enhver Forsømmelighed. Der var — som man siger — »Orden i Papirerne« paa Kronborg.

Da jeg i 1872 traadte ind i Ingenieurkorpset som Premierlieutenant, fik jeg til Regimentschef Oberst Jørgensen, der som ung Lieutenant — inden Krigen 1848—50 — havde haft daværende Kapitain Lunding som Kompagnichef, og som ofte fortalte om ham.

»Lunding«, yttrede Obersten, »talte heller ikke den Gang meget; men det behøvedes heller ikke; vi vidste, hvordan han vilde have det, og vovede ikke paa noget Punkt at bryde eller søge at omgaa hans engang givne Ordre. I Kugleregnet var han lige saa rolig, som naar han sad hjemme i sin Lænestol og nød Familielivets Glæder. Under alle Livets Forhold var han den personificerede Ro og med ubøjelig Energi.«

Han boede dengang i en lille Ejendom paa Vesterbrogade tæt ved Værnedamsvejen. Jeg var noget benauet de første Gange, jeg som ganske ung Lieutenant

skulde ud, til ham i tjenstlige Anliggender; men min Ængstelse fortog sig snart, da jeg i den strenge Kaptain paa Glaciet mødte en vistnok i høj Grad kjærlig Husbond og Fader i sit Hjem. Jeg har vist aldrig været i hans Hjem uden at finde ham optaget af sine Børn. Var det ved Sommertid, maatte jeg ned i hans Have, hvor han da var ifærd med at gyngte Børnene eller hjælpe dem med et eller andet Havearbejde. Var han i sin Lejlighed, var hans Hustru og Børn altid om ham; Børnernes Skolebøger, Tavler og Skrivebøger laa paa Bordet, eller der var fuldt op af deres Legetøj. Kaptainen var aabenbart midt i en Undervisning eller Leg. Saa forlod Fruen og Børnene Værelset, Døren blev lukket, og jeg forebragte mit tjenstlige Ærinde, som Lunding altid opmærksomt hørte paa, hvorefter hans Bestemmelse faldt uden Tøven eller Vaklen og i faa korte Replikker, der ikke lod En i Tvivl om, hvad Kaptainens Mening var«.

Den 1ste Oktober 1868 udnævntes vi Aspiranter til Secondlieutnanten med Ordre til at forblive ved de Batalioner, hvor vi hidtil havde gjort Tjeneste, og indtil videre blev Helsingør min Garnisonsby.

Det selskabelige Liv i Helsingør var vel ikke dengang, hvad det havde været i Sundtoldens Dage, da de helsingørske Middage sagdes at have kunnet sige »Spar To« til selv de flotteste i Hovedstaden, men vist er det, at de Selskaber og Baller, jeg i 1868—69 havde den Ære at være indbudt til, vare overordentlig nydelige, fornøjelige og tiltalende i en hver Henseende.

Lidt Klikkevæsen var der nemlig, men vi unge Officerer kom i alle Kredse og nød megen Venlighed overalt, idet der i det hele herskede det bedste Forhold mellem den civile og militære Befolkning.

Særlig mindes jeg nogle meget flotte og fornøjelige

Baller hos den engelske Konsul Taylor, der beboede en stor, komfortabel Villa nede ved Grønnehaves Exerцерplads. Efter et brilliant Orkesters Toner svingede vi de mange smukke, unge Damer i den elegante Balsal med dens funkende Lysekroner og Spejle. Mellem Damerne bode livréklædte Tjenere forskellige Forfriskninger om, og Vært og Værtinde underholdt sig livlig med Gæsterne, der talte adskillige Udlændinge, nemlig Englændere, Franskmænd, Spaniere o. s. v. Tre unge Døttre vare der i Hjemmet, alle tre nydelige, unge blonde Piger, Englænderinder fra Top til Taa, livlige og naturlige.

Da jeg Dagen efter det første Bal mødte Konsulinden med sine tre Døttre paa Gaden, hilste de alle fire meget

venligt, inden jeg endnu havde faaet ført Haanden op til Felthuen. Uvilkaarligt studsede jeg. Var det en indirekte Reprimande, en Tilkjendegivelse af, at jeg forsent aflagde min Honnør?

I min Onkels Hjem beroligede man mig med, at Englænderinder hilse først paa Herrer, naar de overhovedet ville lade sig hilse.

For at yde lidt Gjengæld overfor al den selskabelige Elskværdighed, som vistes Officerskorpset, inviterede Offi-

Kronborg Port.

cererne nogle Gange adskillige af Byens Familier til Udflugter og Selskaber, der ved Sommertid holdtes i den saakaldte »Officers-Have« i et af Fæstningens Udenværker. Kunstmaler Pietro Krohn, der gjorde Tjeneste som Lieutnant ved 3die Bataillon, var da selvskreven Arrangør og skilte sig fortrinligt fra Hvervet.

Hvem træder ind ad Kronborgs ydre Slotsport uden at studere det gamle Vers paa Stenen over Porten; det er skrevet med lutter latinske Bogstaver, saa det er ikke let at komme igennem.

»Trin ind, om Du est værd, jeg lader op min Bue
Og aabner Pladsen til det kronet Slot at skue,
Tre Konger det har ført af Vand, af Ild og Skud.
Trods Havets Slug, trods Brand, trods Fjenders Kuglebrud.
Nu har Kong Christian den Femtes Magt og Møje,
Bygt Croneværket trods hver Avindsyges Øje.
Gud give Kongen og hans Slægt en evig Rod,
Saa længe Øresund skal kysse Kronborgs Fod.»

Strax er man i Stemning, vandrer gennem den lange Poterne og langs den inderste Fæstningsgrav med de høje, røde Eskarpemure; videre over den tidligere Vindebro gennem Mørkeport og naaer til Slut ind i den herlige gamle Slotsgaard, krandsset af de ærværdige graa Facademure, og knejsende Taarne.

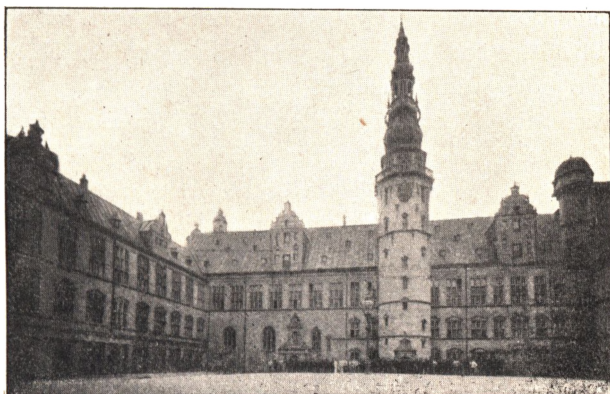
To Rum er der paa Kronborg, hvorfra Fortiden ligesom udaander sit dragende romantisk-tragiske Pust.

Det ene en kort smal Hvælving, dybt under Jorden, bælgmørkt med vaade, slimede Vægge og en Luft for Rotter og andet Kryb.

Det andet et lyst og forholdsvis rummeligt Taarnværelse, udenfor hvis Vinduer breder sig et af Danmarks

skønneste Panoramer: Øresund med Helsingborg og »Kärnan« histovre paa Broderlandets Kyst, og Kattegat med Kullen i Baggrunden. Begge Vande sende deres Bølger mod Kronborg Pynten, hvor Slottet knejser og fordum med vagtsomt Øje spejdede ud mod de fire Verdenshjørner.

Hvælvingen fortæller om Ingeniør Oluf Stenvinkels Drama indtil hin 29de Juli 1659, da Fængselslutterens

✧ Kronborg Slotsgaard.

Nøgler raslede i de mørke Kasematgange, og Svenskekongen Carl Gustavs bevæbnede Stridsmænd førte Fangen, der var bleven sin danske Konge tro, til Retterstedet paa Valdemar-Skansen Syd for Helsingør.

Og Taarnværelset! Den 17de Januar 1772 Kl. 12 Middag lyder Vognrummel og Hestetrampen over de lange Fæstningsbroer. En kongelig Karosse gjør Holdt udenfor Taarnet, og opad Vindeltrappen stiger langsomt en Kvinde, kun lidt over de tyve Aar, ung, blomstrende, men med Taarer i Øjet, bleg om Kinden og bøjet under

Vægten af det forfærdelige, moralske Slag, der er fulgt efter Maskerade-Natten paa Christiansborg Slot. Den ulykkelige unge Dronning Caroline Mathilde! Af pur »Naade« havde man tilladt hende at medtage sin lille Datter, Prinsesse Louise Augusta, der var for spæd til at forstaa sin Moders Sorg og Vaande og med barnlig Kjærlighed at trøste hende ved at slaa sine Arme om Moderens Hals.

3die Bataillons Mandskab var i 1868—69 indkvarteret i Etagen ovenover Kirken, der i Billedet af Slotsgaarden ses tilvenstre for Taarnet og er markeret ved Kirkeportalen og de 3 Kirkevinduer.

Naar nu »Retræten« lyder i Slotsgaarden, gaar Jens til Køjs der, hvor Danmarks Konger lige fra Frederik II har levet og virket, og hvor Rigets gode Mænd mangen Gang er stævnet til straalende Fester, naar en eller anden vigtig Begivenhed fejredes i den oldenborgske Kongeslægt.

Naa, jeg skal jo ikke skrive Kronborgs Historie og slutter derfor med et: »Tiderne veksler!«

At Kronborg i visse Henseender er egnet til Benyttelse som militær Kaserne, kan vel ikke nægtes, men denne Anvendelse synes i hvert Fald mig et Brud paa den historiske Pietet, som vi Danske saa ofte lægger for Dagen.

3die Bataillons Mandskab var altsaa i 1868—69 indkvarteret i Slottes østre Fløj, hvor der selvfølgelig ikke manglede paa Plads. En Ulempe havde man strax haft Øje for: den Fare som ved udbrydende Ild kunde true Mandskabet paa Belægningsstuerne paa 1ste Sal, idet der kun fandtes een Trappe.

Man havde derfor nede i Slotsgaarden opstillet en skarptlydende Allarm-Klokke og nøje instrueret Mandska

bet om, hvorledes det skulde forholde sig ved udbrydende Brand.

Men een Ting er at give Instruktioner, et andet at se dem fulgt i det givne kritiske Øjeblik. Jeg foreslog derfor Lieutenant P. Krohn, der var indkvarteret paa Slottet, at vi skulde se at faa Tilladelse til en Nat at give falsk Brandalarm. Han gik strax ind paa Forslaget, og vi henvendte os derefter hos Kommandanten, General Lunding, og Bataillonschefen, Oberst Weyhe, der begge beredvillig gave Tilladelsen.

Naa, jeg mødte saa hos Krohn en skøn Aften Kl. 10, idet vi havde ansat Allarmeringen — der iøvrig var ubekjendt for Mandskabet — til Kl. 2 Nat, den Tid, da man i Regelen hviler i den tryggeste Søvn. Vi fik os en solid Aftensmad til et Glas svensk Punch, nød adskillige Cigarer og passiarede om alt mulig og umuligt, til Klokken nærmede sig 2; saa Felthuen paa og Sablen ved Siden.

Da Klokkeuhret slog 2, stod Krohn nede ved Allarmklokken og jeg oppe udenfor Indgangsdøren til den største Belægningsstue.

Saa begynder han at klemte; jeg ind paa Stuen med de faa smaa Olielamper, der kun dunkelt oplyste de store Rum.

»Brand! Brand!«

Hvilket Røre! Nogle paa Hovedet ud af Sengen; andre rejse sig hastigt op i Sengen og stirre uforstaaende frem for sig.

»Brand! Brand!«

Klokken klemter uafsladelig.

En løber afsted i det blotte Linned, en anden giver sig dog Tid til at faa Buxerne paa, En griber sit Gevær og afsted med det, en anden samler alle sine Munderings-

sager i Favnen; En farer afsted med sine Sengetæpper og Lagner, en anden tænker kun paa Pølsen og Smørret i Madskabet.

»Brand! Brand!«

Sværmen vælter ned ad den gamle, slet oplyste Stenvindeltrappe; nogle vil bane sig Vej foran de andre; en træder i Formandens Sengetæppe; en anden samler gysende Skjorten om de nøgne Ben o. s. v., o. s. v. — et Mylder af vexlende Optrin og Smaascener, hvoraf nogle umaadelig komiske.

Det var det pudsigeste Kompagni, jeg har set opstillet, da det omsider stod samlet nede i Slotsgaarden.

Prøven var gjort og viste sin Berettigelse, idet man gjorde adskillige Erfaringer, som man noterede sig.

Kulsvierne er et livligt og fornøjeligt Folkefærd. Da de nede i Slotsgaarden blev klar over, at det hele havde været blind Allarm, blev der stor Munterhed.

Saa »Højre om!« og igjen op paa Stuerne, hvor hver snart fandt sin Seng og ikke længe efter sov den Retfærdiges Søvn.

Hvervet som runderende Officer, der skulde inspicere Vagtposterne paa Slottet, gik jo paa Tour mellem Lieutenanterne, og det faldt derfor ogsaa i min Lod at se Kronborg, naar »alle andre sove.« Stemningsfuldt er der oppe paa »Flagbatteriet« i en saadan sen Nattetime, hvad enten Stormen rusker og piber om Slottet og i Taarnenes Tagrender, Ornamenten og Fløje, som om hele Helvedes Hær var sluppet løs, og Bølgerne larmer og bruser nede ved Batteriets Fod, eller alt er tyst og stille, og Maanen kaster sit hvidlige Trylleskær hen over det gamle Slot, og lyser med Ildstriber over det natligblaa Øresund. Jeg vil tilstaa, at jeg, naar jeg i en saadan Stund stod paa Flagbatteriet, navnlig spejdede sydpaa.

Mine Tanker styrede mod Kjøbenhavn
 fjernt fra det Sted, hvor jeg nu monne stande,
 mens hun dér hvilte sødt i Søvnens Favn
 og drømte — haabed jeg — om Kronborgs Strande!

Som Aspirant var jeg engang Vagtkommandør i den lille Hovedvagt ved Indgangen til Slottet. Blandt andre Pligter paahvilte det den Kommanderende at have Tilsyn med Arrestanterne, hvis Celler, der ogsaa laa i Portbygningen vis á vis Vagtlokalerne, mindst een Gang hver Nat skulde inspiceres. Man fik den lille Lygte tændt, det store Nøgleknippe i Haanden og aflagde saa sin Nattevisit hos Arrestanterne, der jo næppe vare særlig glade ved Besøget.

I de Dage var der en Arrestant, som havde vundet sig en vis herostratisk Berømmelse. Han var Militærarbejder ved 3die Bataillon og iøvrig af dannet Slægt.

En skøn Dag havde han gjort sig usynlig og blev efterlyst som Dessertør. Der gik Maaneder; ingen hørte noget til ham; maaske var han rømt til Amerika.

Samtidig opererede i Nordsjælland en »ung, lovende Arkitekt, meget livlig og talende og med et særdeles vindende Væsen«. Han gjæstede forskjellige Præstegaarde og Herregaarde, præsenterede sig som Arkitekt og fortalte bl. a., at han ledede et større Byggeforetagende dér og dér, og at han var kommet i en øjeblikkelig Forlegenhed for 25 Rigsdaler.

Naa, en elskværdig, fremadstræbende ung Mand og tilmed af et godt Navn vil man jo gjerne for nogle Dage bringe over det døde Punkt, og H. modtog altsaa som Laan 25 Rigsdaler her, 20 R. der o. s. v., o. s. v. Og saa min Onkel, Pastor Peter Rørdam i Lyngby havde han aflagt Visit og beredvillig faaet den Haandsrækning, han i al Beskedenhed bad om.

Men »Krukken kommer jo til Slut hankeløs hjem.« Rytet om Hr. H.'s »Elskværdighed« changedere efterhaanden Karakter, og en skøn Dag tog Politiet sig af »Arkitekten,« der viste sig at være den deserterede Militærarbejder fra 3die Bataillon.

Efter langvarige Krigsforhør blev han dømt til »Nedsættelse i de Meniges 2den Klasse og 150 Rottingslag.«

Det skulde synes at være en fæl Straf med disse Rottingslag; men H. har aabenbart ikke opfattet den saaledes, thi Dagen efter at han havde faaet de sidste 75, havde han med et Stykke Kul fra Kakkelovnen skrevet paa Kalkvæggen i sin Arrest: »Den og den Dato modtog jeg Undertegnede 150 Rottingslag med en vis Anstand« og nedenunder sit fulde Navn.

Blandt andre strenge militære Straffe existerede dengang jo ogsaa »Krumslutning«, under hvilken Arrestantens Haandlede fastgjordes til Anklerne, saaledes at Vedkommende kun kunde sidde paa Hug, en Stilling som han dog snart blev saa øm af, at han lod sig trille om paa Siden. Denne Straf kom meget hyppigere til Anvendelse end Rottingslag.

Ingenieurgeneral Ernst, hos hvem jeg senere blev Adjutant, har fortalt mig, at han engang som Kaptain under den 1ste slesvigske Krig en sildig Aftenstund passerede forbi en Kro med sit Kompagni. Da han var noget i Tvivl om Vejen, han skulde tage til sit Bestemmelsessted, og Kroen alt var belagt af Militær, gjorde han Holdt og gik ind i Laden for at spørge om Vej.

Kun en ussel og osende Tranlampe oplyste det store Rum, men han kunde dog skimte nogle Soldater, der laa i noget Halm.

Kaptainen spurgte saa om Vejen dér og derhen.

En Stemme gav ham ogsaa meget nøje Besked.

»Naa. Det var godt. Tak for Oplysningen. Men jeg synes ellers nok, I kunde rejse jer op, naar man taler til Jer.«

»Javell!« svaredes der henne fra Klyngen. »Men vi ligger alle krumme.«

Muligvis har det været en gemytlig Soldater-Vits«.

Skjøndt der i det Hele holdtes streng Mandstugt, udvistes der dog ogsaa i Reglen en velgjørende Humanitet og Hensynsfuldhed, saaledes at en Fejl, der blev begaaet af Uvidenhed eller anden undskyldelig Aarsag, ikke kaldte Straffen ned over Synderens Hoved.

General Max Müller inspicerede en Dag Bataillonen, og efterat han havde overværet dens Øvelser i Exercits og Felttjeneste, ønskede Generalen ogsaa at se Mandskabets Duelighed i Gymnastik.

Iklædt det hvide Tøj og selvfølgelig uden Gevær stillede Bataillonen derfor kompagnivis i Gymnastikhuset.

Generalen fulgt af Bataillonschefen og en Del af de andre Officerer træder ind ad Gymnastikhusets Port og nærmer sig det nærmest opstillede Kompagni, hvis Mandskab saavel som den kommanderende Lieutenant foran Fronten staar stive som Saltstøtter.

Da Generalen er i den foreskrevne Afstand, gjør Lieutenanten omkring med Front mod Kompagniet og kommanderer:

»Gevær paa Skulder! Se til Højre!« Hvorpaa han atter, følgende Reglementet, gjør omkring.

Den første Ordre kan Mandskabet ikke udføre men maa nøjes med at dreje Hovederne til højre.

Generalen fortrækker ikke en Mine og fører Haanden til Huen, idet han med dæmpet Stemme siger: »Deres Mandskab har ikke Gevær, Hr. Lieutenant!«

Lieutenanten yderligere forfjamsket: »Undskyld Hr.

General.« Gjør omkring og kommanderer: »Gevær ved Fod!«

Et lille Smil farer over det gamle Krigeransigt, men ikke et Ord kommer over Generalens Læber, og Mandskabet præsenteres i de forskellige gymnastiske Øvelser.

Mange karakteristiske Historier fortælles om Generalen' fra hans yngre Aar, da han garnisonerede i Hertugdømmerne. Som Bataillonschef havde han en Dag foretaget en meget anstrængende Øvelse, og det var blevet langt ud ad Eftermiddagen, inden Bataillonnen atter nærmede sig Garnisonsbyen. Blandt Mandskabet var opstaaet en vis ilter Stemning over den strenge Tour, og den gav sig omsider Luft i nogle umotiverede Hurraraab.

Max Müller kommanderer: »Bataillon Holdt!« og holder derefter følgende lille Tale: »Det glæder mig at høre, at Mandskabet trods den anstrængende Øvelse idag er i saa godt Humør. Nu gjør vi den derfor om igen«.

»Bataillon omkring!«

Og først ud ad Natten naaede Bataillonnen for anden Gang Byen.

Med »Kieler-Studenterne« skal han have haft adskillige Rencontrer. Dels de daværende politiske Forhold dels de tyske Students Sværmeri for at kunne fremvise et Ansigt mærket af Ar af Sabelhug o. s. v. gjorde, at Udfordringer med paafølgende Duel hørte til Dagens Orden.

Max Müller skal have taget mangan en Dyst, undertiden ogsaa for at klare Situationen for en Bekjendt. En af hans civile Venner var kommet i Klammeri med en Student, som derefter sendte ham sine Sekundanter. Vennen, der jo maatte modtage Udfordringen men aldeles ikke var vaabendygig, henvendte sig til Max Müller.

»Den skal jeg let klare,« svarede Max Müller, »naar Du blot kan sige mig, hvor Studenten holder til.«

»Jo—o, det var paa den og den Restauration!«

Her traf Max Müller ogsaa Vedkommende og efter nogle skarpt udvexlede Replikker rakte han Studenten sit Kort og fastsatte Mødetiden til næste Morgen Kl. 6.

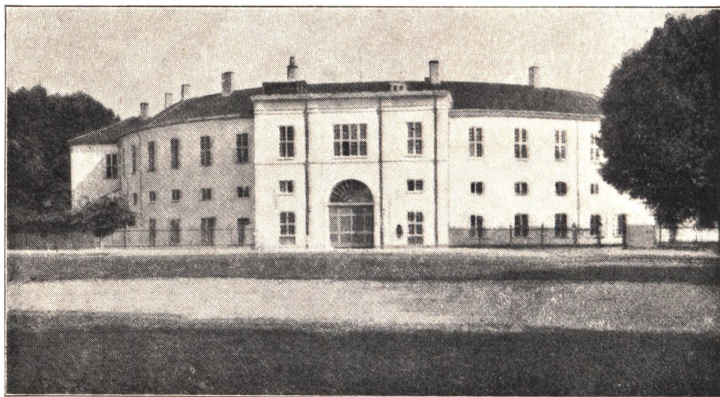
Klokken 12 Middag skulde Studenten have duelleret med Max Müllers Protegé, men var efter Holmgangen i den tidlige Morgenstund lovlige undskyldt i ikke at kunne trække blank 6 Timer senere.

Den 1. Mai 1869 var jeg blandt de 31 lykkelige, unge Sekondlieutenanter, der fik Krigsministeriets Tilladelse til at indtræde i Officersskolens næststørste Klasse, i hvilken man, oppebærende sin Gage, erholdt fri Undervisning til Afgangsexamen til næstældste Klasse. De Lieutenanter, der ikke kom ind i Klassen, og som vilde indstille sig til næste Examen, maatte forberede sig ved ved privat og i Regelen meget kostbar Undervisning — paa samme Vis som jeg, da jeg begyndte at læse til den kort efter nedlagte militære Højskole — hvortil kom, at bemeldte Undervisning i Regelen lagde saa stærk Beslag paa Tiden, at de ikke samtidig kunde fortsætte Tjeneste og altsaa heller ikke nyde Gage.

Glad var jeg, og med et taknemligt Haandtryk for alt godt i det forløbne Aar, sagde jeg de yngre Kammerater: Sekondlieutenanterne Krohn og Bruhn ved 3de Bataillon og Premierlieutenanterne Rist og Lassen og Sekondlieutenanten Georg Bohn ved 18de Bataillon, Farvel, gjorde Afskedsvisit hos Slægt og Bekjendte og dampede saa afsted til Kjøbenhavn.

Da vi saa meldte os paa Frederiksberg Slot, stod alt vedrørende den ny-oprettede Officersskole parat derude. Den militære Højskole var »hensøvet« saavel som

Landakademiet, der allerede tidligere var bleven ophævet, og Officersskolen skulde for Fremtiden erstatte begge. Ingenieuroberst Ernst, der havde været Højskolens Chef, var bleven Chef for Officersskolen, og han saavel som Skoleofficererne og det øvrige ved Skolen fast ansatte Personale var flyttet ind i de dem anviste Tjenesteboliger paa det gamle minderige Slot. Ældste, næstældste, og

Frederiksberg Slot.

næstyngste Klasses Elever fik Ordre til at stille i »Riddersalen« i Beletagen, hvor en lille Højtidelighed fandt Sted, idet Chefen, ledsaget af Skoleofficererne, gav Møde og holdt en Tale, hvori han udtalte Ønsket om, at denne nye Institution maatte virke til Gavn for Konge og Fædreland, samt manede os unge Officerer til Flid, Pligtopfyldelse og god Opførsel.

Saa førtes hver Klasse til sine Skolelokaler, og Undervisningen begyndte. De Lokaler, der anvistes næstyngste Klasse, laa lige ved Riddersalen, og maatte snarere kaldes Sale end Værelser. Skjøndt adskillige Rækker af

Skolebænke m. m. samt et Kateder optog en Del af Gulvet og udelukkende dannede Møblementet, viste noksom Rummenes Størrelse og Højde, de store, dobbeltfløjede Døre, omgivne af stærkt ornamenterede Karme, de enorme Vinduer, indmurede gamle Spejle, prægtige Kaminer og Lofterne, prydede med mægtige Oliemalerier og herligt Stukkatur-Arbejde, at man var i kongelig Maje-

L. F. Mørck og Hustru.

stæts Slot, og at her havde færdedes anderledes højbaarne Mænd og Fruer end den Soldaterskare, der nu slog sig ned i de gamle Haller.

Eleverne i yngste Klasse vare Korporaler og uddannedes ved at gjenngaa den til Secondlieutenanter; de indkvarteredes paa Slottet. Eleverne i de andre tre Klasser maatte qua Lieutenanter selv søge sig Kvarter i Byen. Hurtig var et saadant fundet, og i Stormskridt ilede jeg derefter til Emmas Hjem, Nytorv Nr. 21. 1ste Sal, hvor jeg i de $4\frac{1}{2}$ Aar, jeg tilbragte paa Officersskolen, var daglig Gjæst om Aftenen, naar Hjemme-Studierne til

næste Dag vare endte, og jeg med god Samvittighed kunde lukke Bøgerne i.

Med den største Taknemmelighed mindes jeg de mange glade Timer, jeg tilbragte der.

Emmas Fader, Grosserer L. F. Mørck, var Forretningsmand af den gamle, solide Skole uden Dikkedarer, aaben og ærlig i sin Færd. Punktlig i sine Forpligtelser, krævede han ogsaa Punktlighed af dem, han stod i Handelsforbindelse med; var Tilliden til en Forbindelse een Gang rokket, etableredes den vanskeligt paany. Selv som gammel var han altid første Mand paa Kontoret og ledede f. Ex. selv hele den store og omfattende Nytaarsopgjørelse, der krævede mange Dages forceret Arbejde. Han kunde med Rette kaldes Handelshusets Chef, ingen Ordre o. s. v. gik uden om ham, og hver Dag Kl. 2 gav han Møde paa Børsen. Alt gik paa Klokkeslet saavel over i Kontoret og paa Lagrene i Pakhuset som i det smukke og hyggelige Hjem paa 1ste Sal.

Han var meget musikalsk, hvilket i høj Grad kom hans Hustru og Børn tilgode, idet han var overordentlig *genereux* med Uddeling af Billetter, naar det kongelige Theater bød paa en Opera eller et Syngestykke, ligesom han ogsaa havde megen dramatisk Sans. I mange Aar havde Familien abonneret i det kongelige Theater, og Discusioner om Operasangere og Skuespillere, om Operæer, Dramaer, Tragedier, Balletter o. s. v. hørte derfor til Dagens Orden i det Mørck'ske Hjem.

Min Svigerfaders musikalske Begavelse havde flere af Børnene arvet og i særlig Grad min Forlovede, hvilket bl. a. vistnok ogsaa bidrog til, at hun var hans Favorit, hvis rimelige Ønsker han ikke godt kunde modstaa, idet hun saa til Gjengæld spillede for ham Operamusikken til »Jødinden«, »Faust«, »den hvide Dame«, »Lohengrin«,

o. s. v., »Lieder ohne Worte« o. s. v., som hun foredrog med fint musikalsk Øre og dramatisk Sans, og hvorved hun manges Gang glædede ham saavel som alle os andre, der lyttede til.

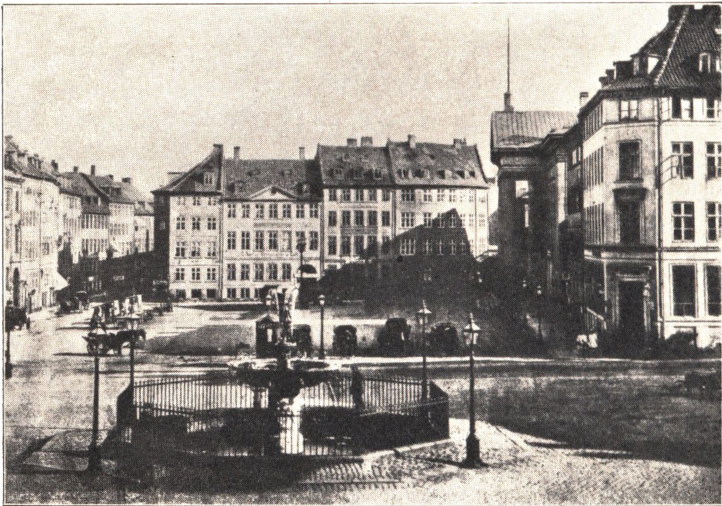
Min Svigermoder — en endnu smuk og ladylike Dame — var Hustru og Moder i Ordets rette Betydning. Hun ledede og styrede selv sit store Hus med en talrig Børneflokk og i Tilgift forskellige af hendes Mands Forretningspersonale, der tildels havde Kost og Logis der i Hjemmet. Aldrig sparede hun sig selv, naar hun kunde være noget for Børn og Hjem, og trods sit kærlige og opofrende Sind forstod hun at opdrage sine Børn til Lydighed og Disciplin.

Var hendes Ægtefælle musikalsk, havde Naturen forlenet hende med en ualmindelig varm Interesse for historisk Læsning. Kunde hun ikke paa staaende Fod besvare et Spørgsmaal om, naar den eller den historiske Begivenhed fandt Sted og de nærmere Omstændigheder ved samme, hvilket hun i Reglen var i Stand til, tyede hun hen til Bogskabet og kom lidt efter tilbage med Beckers Verdenshistorie, der trods sin Tørhed var hendes Yndlings-Læsning: »Her skal Du se, her staar det jo,« og saa supplerede hun Beckers Ord med, hvad hun havde læst hos andre Forfattere.

Overhovedet blev hun af hele sin Familie og Slægt betragtet som »en Perle«, hvad hun ogsaa var, og sjældent har en Hustru givet hele Hjemmet et smukkere og hyggeligere Præg end Tilfældet var her. Af Svogre, Svigerinder, Nevøer, Niecer, o. s. v., kaldtes hun altid Tante Stine (Christine). Vilde man have et godt Raad skulde man altid konferere med »Tante Stine«.

Emma havde tre Søstre, en ældre, Anna, (nu gift med Forpagter Boserup paa Vallø), og to yngre, Ida

og Bertha, der ere forblevne ugifte, og 3 Brødre: Adolf (der efter Svigerfaders Død overtog Forretningen; gift med min ældste Søster Georgias næststungste Datter Jonna), Theodor (nu Overretssagfører) gift med Blanca Cohn, Datter af Grosserer Baruch Cohn, og Hans, der som lille Dreng paa 4 à 5 Aar efter en ondartet Gigtfeber blev

»Kommoden« til venstre for Raadhuset.

lam i det ene Ben og tildels i den ene Arm, et Kors som han endnu den Dag idag bærer med beundringsværdig Taalmodighed og uden at knurre over, at saa mange af de Glæder, vi andre kunne nyde, gaa ham forbi.

Disse elskværdige Svigerinder og Svogre vare med Undtagelse af Anna yngre end jeg og meget livlige, saaledes at jeg ogsaa af den Grund kun kunde være glad og taknemlig over at være vordende Svigersøn i det Mørck'ske Hjem.

Den gamle men iøvrig vel vedligeholdte Gaard, Nytorv 21, var Svigerfaders Ejendom og gik under Navnet »Kommoden« paa Grund af dens buede, kommodeagtige Facade. Paa 1ste Sal havde Familien sin hyggelige og komfortable »Rede«, fra hvis Vinduer man havde Udsigt til Raadhuset, der laa lige til venstre, og til Nytorv,

Udsigten fra »Kommoden«.

hvor Slagtervognene hver Formiddag holdt i Geledder, medens Køer med Høns, Duer og andet Fjerkræ holdt Trappetrinene omkring Springvandet paa Gammeltorv besat. I Eiendommens Bagbygning havde Svigerfader sine Kontorer og Låger af allehaande Urtekramvarer.

Selskabeligheden i Emmas Hjem var af den rigtig gode gamle, hyggelige Art. Der blev ikke ved Middagsselskaberne budt paa 7 à 8 forskellige, forfinede Retter, som man maa sidde og stikke til, inden en eller anden

kyndig Person griber baade Kniv og Gaffel, eller mulig kun Gaffel og viser an. Heller ikke stod der Champagne i Iskølere! Der serveredes højst 4 fortrinligt tillavede, danske Retter med Rødvin, hed Vin (Portvin, Madeira) og undertiden hvid Vin.

Blandt Selskabet fandtes ikke en eller anden ny-opduk- ket Forretningsforbindelse, der ved et Overmaal af Ret- ter og animerende Vine skulde faa høje Tanker om et rigt Hjem og derved blive mere modtagelig for Forslaget om en eller anden Forretning, naar Værten efter Bordet ved en Havannacigar til »Mokka'en« med forskellige Likører bragte en saadan paa Bane.

Gjæsterne i det Mørck'ske Hjem vare de Familier, som Emmas Forældre havde omgaaedes i en lang Aarrække og kjendte ud og ind. Baandet, som sammenknyttede dem, havde forlængst bestaaet sin Prøve, og naar man mødtes, gik Samtalen derfor let og fornøjeligt, idet Livets Begivenheder indenfor Hjemmenes Vægge deltes med sand Oprigtighed og Medfølelse. De unge i Familierne fulgtes, naar der ikke var Tale om Bal, altid med Foræl- drene og gav Sammenkomsterne det glade og livlige Præg, som en ikke blaseret Ungdom stedse paatrykker en selskabelig Forsamling. Ved Bordet bød Værten altid Gjæsterne Velkommen ligesom han sluttede af med et: »Maa jeg bede Dem tage til Takke«, hvorpaa man stak sit Glas med Portvin eller Sherry ud. I Reglen blev der holdt smaa gemytlige Taler, alt eftersom der var mand- lige Individier tilstede, der havde Ordet i sin Magt, ja, eller som ikke havde det og dog vilde sige et borgerligt Ord, der altid modtoges med Overbærenhed og Hensyns- fuldhed. At en Dame slog paa sit Glas for at holde en lille Tale hørte til de store Sjældenheder.

Efter Bordet nød man sin Kaffe i Dagligstuen og

Kabinettet, hvor de ældre Herrer senere tog sig et Slag Whist, medens Damerne og de Unge passiarede og lyttede til de Melodier og Sange, som lød fra Fortepianoet i Dagligstuen, og som yderligere satte Kulør paa den glade og muntre Stemning.

Blandt de Gjæster, som man hyppigt traf der, var Historiemaleren, Professor F. C. Lund, der var gift med en af Emmas Cousiner. Han var ikke blot en udmærket Bordtaler, der ved sine vittige Bemærkninger altid blev hilst med Jubel, men ogsaa et stort Stykke af en Skuespiller, der med stor »Humor« kunde spille fuld Mand eller give andre pudsige Scener — undertiden i Forklædning og paa Strømpesokker. Han havde som frivillig deltaget i Krigen 1849—50 og derfra hjemført Dannebrogsmændenes Hæderstegn, saaledes at han var anerkjendt ikke alene som dygtig Kunstner men ogsaa som Kriger og brav, dansk Soldat. Han havde qua Kunstner rejst meget i Syden, oplevet og set meget, og fortalte han noget fra sine Rejser, var man sikker paa, at han aldrig lagde noget til eller brugte Fantasiens kolorerede Pensel, ligesom han i det Hele var saare beskeden.

Blandt de yngre Mennesker paa min Alder, der jævnlig kom i det Mørck'ske Hjem var 2 Brødre Ernst Schroll (nu Læge) og Carl Schroll (nu Generalmajor), Sønner af Landstingsmand Schroll, og Harald Lunddahl (nu Præst), hvis Fader faldt som Artilleriofficer i Krigen 1864 og den unge livsglade og musikalske Student William Møllerup. Naar jeg nu mødes med disse eller andre Unge, der i hine Aar kom i »Kommoden«, tale de altid med Glæde om det hyggelige og glade Hjem paa Nytorv 21.

Den daglige Undervisningstid paa Frederiksberg Slot var fra Kl. 9 Fmdg. til 3 Eftmdg..

Saa sad man da derude, hørte Foredrag og blev examineret, og alt imens lod Fantasien nu og da Tanken gaa sine egne Veje tilbage til svundne Tider.

Her — i disse selvsamme Sale og Værelser — havde Frederik IV og Anna Sophie Reventlov færdedes. Spejlene dør havde gjenspejlet Christian VII og Caroline Mathilde, den almægtige Grev Struense og den opfindsomme »mâitre de plaisir« Grev Brandt o. s. v. o. s. v. I Elevskolens nuværende Lokaler i Bel-Etagen vistest Caroline Mathildes daglige Værelser og nede i Kjælderens hendes Badeværelse med det i Gulvet indmurede Badekar. Hist og her vare lidet synlige Tapetdøre, der sparede Beboerne for Vandringer ned og opad Trapper. Her havde Frederik VI tilbragt mange baade glade og trange Timer, alt eftersom Lykkens Hjul havde drejet sig.

Lukkede man Øjet paa Klem og lod Logaritmen og hvad andet, der nu doceredes, være, hvad det var, viste Fantasus En de herligste Billeder fra svundne Tider: de straalende Baller, Galakurene, Taferne, mangen tôte à tôte i de dybe Vinduesfor dybninger o. s. v. o. s. v. Alt, hvad man læste herom, blev lyslevende, og var man tilstrækkelig lydhør, hørtes Orkestres fjærne Brusen.

De var der alle, alle de, der engang spillede Roller paa Virkelighedens Theater, snart i Lystspillet snart i Tragedien.

Ogsaa vor kjære gamle Kong Christian har, efter hvad han selv har fortalt mig, mangen en Gang været Frederik VI's Gjæst ude paa Frederiksberg Slot. Mindst to Gange ugentlig — Søndag og Onsdag, blev Prins Christian tilsagt til Kongens Taffel.

»Apistemplet«, der nu danner Indgangen til Zoologisk

Have, var dengang en pyntelig Pavillon, hvor Frederik VI med Selskab ofte om Somren drak Aften-Theen.

Et Stykke af det Areal, som nu danner Zoologisk Have, var dengang Kronprinds Christians (senere Christian VIII) Have, og »Søndermarken«, der var afspærret for Publikum, afgav Tumleplads for Prindsesserne, der havde fortrinlige Kjørebåner i de lange Alléer.

Under Krigen 1864 benyttedes Frederiksberg Slot som Lazaret for saarede Krigere; senere blev Partier af det udlejet til private Familier.

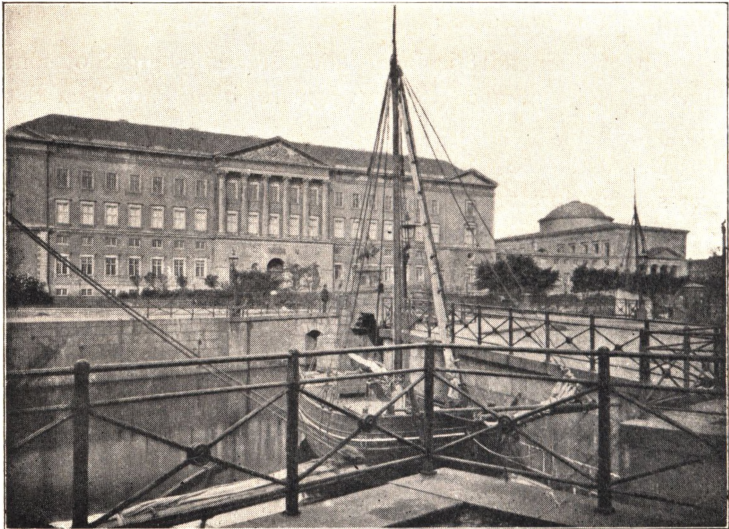
Den tidligere Minister Orla Lehmann var, da Officersskolen oprettedes, lige flyttet ud af Bel-Etagen i Slotets Hovedbygning ud mod Frederiksberg Have, hvor han havde beboet de Sale og Værelser, som næstældste og næstyoungste Klasse nu lagde Beslag paa.

Ved Fraflytningen havde Ex-Ministeren foræret Skolen forskellige Sager. Saaledes forefandt vi i Riddersalen, der benyttedes som Samlingssal, et stort og velvedligeholdt Billard med alt Tilbehør og en meget smuk Hermes-Statue, idet Salen iøvrig var hyggelig møbleret med lange Bænke med paalagte Hynder langs Væggene, Stole og Smaaborde, hvorpaa Skak- og Dominospil o. s. v. Efter et Par Aars Forløb forsvandt Billardet: man sagde ifølge Chefens Ordre, idet han mente, at det ikke duede mere. Den Fortolkning troede vi ikke paa. Snarere har Chefen frygtet for, at det interessante Spil kunde gjøre en eller anden af de unge Officerer til professionel Spiller.

Aaret 1869 blev jo særlig kjendetegnet ved Kronprinds Frederiks og Kronprindsesse Louises Bryllup i Stockholm den 28de Juli. Efter det nyformælede Pars højtidelige Indtog her i Kjøbenhavn afholdtes forskellige Festligheder blandt hvilke det store Galla-Bal paa Christiansborg Slot (12te August), til hvilket vi unge Lieute-

nanter fra Officersskolen vare tilsagte som dansende Herrer.

Det gamle Christiansborg Slot var ved slige festlige Leiligheder som et Fepalads. Fra de talrige Slots-Vinduer straaled Lyset ned over Slotspladsen, hvor Livgar-

Christiansborg Slot.

den paraderede i »Rødt«. Over 2000 Gjæster vare indbudte.

Medens de kongelige Herskabers Vogne kørte ind ad den store Hovedindgang udfør Frederik VII's Statue, afskibede en uendelig Række af Kareter og lukkede Vogne de indbudte Gjæster i Porten ved Slotskirken.

Ad de lange, brede og høje Korridorer, Trapper og Gange, der smykkede med et Væld af Blomster og Planter gav En Forsmag paa, hvad Aftenen vilde bringe, naade man de straalende oplyste Modtagelsesværelser,

hvor Overhofmarschallen med en behørig Stab af Kammerherrer og Adjutanter modtog Gjæsterne.

Paa et givet Signal af Hofmarschallen dannede det enorme Selskab, der fyldte den lange Række af Modtagelsesværelser, Spalier. Døren ind til Riddersalen blev slaaet op, og under Musikkens brusende Toner skred Kong Christian førende Kronprindsesse Louise, og Kronprinds Frederik førende Dronning Louise og fulgt af de øvrige Kongelige Personer fra Majestæternes Opholdsværelser frem mellem de to Rækker bukkende og nejende Gjæster.

Som ung Lieutnant maa man være beskeden og holde sig i et af de bageste Geledder, og jeg fik derfor heller ikke meget at se af de Kongelige Herskaber paa deres Vandring ind til Riddersalen, men maatte nøjes med at glæde

mig ved at observere vor berømte Digter H. C. Andersen, der stod i 1ste Geled og ragede op over Mængden. I den sorte Kjole saa han endnu højere og magrere ud end paa Gaden. Hans ovale Ansigt med de gode Øjne og den lange Næse straaledede af Glæde. Haaret laa i Krøller over Panden og Tindingerne. Kjolen var besat med Ordener, og livligt samtalede han med de nærmest staaende. Da Majestæterne passerede ham, bøjede han sig meget dybt.

H. C. Andersen,
f. 2. April 1805, d. 6. August 1875.

Den mægtige Riddersal, der i Højden strakte sig gennem to Etager, var eet straalende Lyshav, der udvældede fra de mægtige Glas-Lysekroner og talrige Væg-Lampetter. Ogsaa det omløbende Galleri var tæt besat af et festligklædt Publikum, der saa til.

Ballet begyndte med en Fest-Quadrille, der kun dan-

Christiansborg Slots Riddersal.

sedes af de Kongelige, nogle af de udenlandske Gesandter og enkelte af de fornemste Gjæster.

Saa tog de andre dansende Herrer og Damer fat, og efter »Au der schönen, blauen Donaus« bedaarende Valse-toner hvirvlede rundt paa det speilblanke, bonede Gulv et Mylder af smukke Skikkelser med glade Ansigter, smukke og mindre smukke, Unge og Gamle, Tyll, Silke, funk-lende Brillanter paa nedringede Barme eller i Coiffurer og Øreløkker, Ordener, Stjerner, mægtige hvide og kulørte

Dameslæb, smaa hvide Silkesko, Guld- og Sølvsporer o. s. v. — det hele dannende et af den Art Billeder, som fæstner sig i enhver Ungs Erindring.

Med Liv og Lyst deltog Kongen, Dronningen, det nyformælede Par og de andre Kongelige i Dansen. En Øjenlyst var det at se vor slanke, elegante Konge og vor smukke, gracieuse Dronning træde Dansen. Hvor tog de sig brillant ud i Française, der dansedes efter Melodierne i »Elverhøj«!

Vi Unge vare jo inviterede i Egenskab af dansende Herrer og maatte altsaa gjøre vor Pligt som saadanne, hvilket ikke faldt mig byrdefuldt, da jeg altid har været en lidenskabelig Danser; men mulig forsømte jeg nok at konversere mine Damer, optaget som jeg unægtelig var af med Øjnene at følge vort Kongepar, hvad enten de var »paa Gulvet« eller havde Plads paa de højryggede, med Rødt betrukket forgyldte Lænestole.

Flot var selvfølgelig Soupéen. Med de svenske Officerer tømtes mangan »Bror'skaal« i skummende Champagne. Skjøndt den i Mangel af Champagneglas ogsaa serveredes i Vandglas, idet Lakaier overalt vare tilstede og med straalende Miner fyldte ethvert fremrakt Glas, maatte man jo stadig huske paa, hvor man var, og jeg saa da heller ingen, hvem Feststemningen »var steget til Hovedet«.

Klokken var over 3, inden Ballet var forbi. Jeg havde moret mig kongeligt!

Da jeg næste Morgen vilde hænge Galla-Uniformen ind i Klædeskabet, viste den ene Baglomme sig at være fyldt med et stort Udvalg af de forskjellige Rester, som altid findes en masse paa et Balguld: aftraadte Strimler af Bal-kjoler, Tyll, Tøjblomster o. s. v. Jeg opdagede aldrig, hvem den Skælm af en Kammerat var, der havde fourageret mig med disse Balminder.

En anden Tildragelse i 1869 maa jeg nævne, da den, skjøndt af ganske anden Art end Galla-Ballet for Kronprinds Frederik og Kronprindsesse Louise, dog ogsaa var noget af en Begivenhed:

D. G. Monrad, Konseilpræsident under Krigen 1864, havde i nogle Aar efter Krigen søgt Hvile for sin trætte og, man kan vel sige, forpinte Sjæl ovre i Ny Zeelands Urskove, men vendte i 1869 atter tilbage til sit Fædreland og holdt nogen Tid efter Hjemkomsten paa Universitetet to offentlige Foredrag, som han kaldte »politiske Drømmerier«.

Heldigvis bleve disse Foredrag holdte sent paa Eftermiddagen, saaledes at ogsaa jeg kunde være blandt Tilhørerne og lytte til, hvad D. G. Monrad nu havde »drømt«.

Om det skulde være Forestillingen om, at man normalt kun drømmer om Natten, der havde ladet den gamle Ex-Konseilpræsident foreskrive, at det store Universitets-Auditorium kun maatte belyses af de — siger og skriver — to Stearinlys, der stod oppe paa Katedret, ved jeg ikke; men vist er det, at der var skummelt og nærmest uhyggeligt i det store Rum.

Saa traadte han da op paa Katedret, denne mærkelige Mand, der lige fra 1840 havde spillet saa stor en Rolle i Danmarks indre politiske Historie, indtil han i Krigen 1864 forblødte sig paa Udenrigs-Politikken og fortvivlet vendte sit Fædreland Ryggen.

De to Lys kastede et usikkert flakkende Skær om det store, kraftige Hoved med den høje Pande og de uudgrundelige Øjne, der udtrykte, jeg ved ikke hvad, — alt og intet.

I sine Foredrag, der nærmest skulde være et Forsvar for hans Udenrigspolitik, fremsatte han to Tanker, idet han opstillede et Horoskop for Danmarks Fremtid.

Den ene Tanke var: at Danmarks Frelse og Bestaaen

beroeede paa, at hele Folket i fornøden Fald vilde rejse sig til Kamp og lade det blive til Sandhed, at Alle vilde vove Liv og Gods for Fædrelandet.

Den anden Tanke var: Opgivelse af alt Forsvar, idet han dog samtidig pegede paa et nordisk Forsvarsforbund.

Efterat have filosoferet over disse to Tanker, udtalte han:

»Spørger De mig nu: Vil Du indvie Dit Liv til at gennemføre denne Tanke (om fuldstændig Forsvarsløshed) saa svarer jeg bestemt »Nej«. Spørger De mig fremdeles: Vil Du da ikke vie Dit Liv til at gennemføre den første Tanke, Tanken paa Folkets Rejsning til en fortvivlet Kamp? saa svarer jeg ligesaa bestemt »Nej«. Spørger De mig fremdeles: Men hvad vil Du da, saa svarer jeg Dem: Jeg? jeg vil intet.

Havde jeg villet Noget, da havde jeg talt paa Rigsdagen og ikke paa Universitetet. Dette Sted er viet Sandheden og ikke alene Sandheden, men den alvorlige Stræben efter Sandhed, efter at se klart i Naturens og Historiens Love og i alle Livsforhold. Har Du fundet Sandheden i denne Sag? Nej, jeg har ikke fundet den; jeg har søgt den vaagen og drømmende, jeg har arbejdet med Fantasien og Forstanden, med alle Sjælens Kræfter, men jeg fandt den ikke, jeg fandt Tvivlen. Men hvorfor har Du da holdt disse Forelæsninger? I Grunden veed jeg det ikke. Kjender De Visen, i hvis Slutning det hedder: og denne Vise har gjort sig selv. Jeg begyndte at skrive uden at have besluttet det og var færdig, førend jeg vidste det. De har været i Kakkelovnen, men Ilden var gaaet ud. Jeg har holdt dem af samme Grund, som De tager Chinin; jeg skylder Deres Selvbeherskelse, at Lægemedlet ej har været ubehageligt. Men er det passende at bruge vore Øren som et Lægemedel? Jeg beder Dem, tilgiver mig. Men jeg troede ogsaa, at

der maaske i Deres Midte kunde findes En eller Anden, der kunde gribe Tankerne, hvor jeg har været nødt til at slippe dem, og kunde sejerrigt gennemføre Tanke-Kampen — — —«

Det gik mig, da jeg havde hørt disse Foredrag, som det gaar En, naar man sætter sig til Middagsbordet med god Appetit, men gaar sulten derfra.

Nogle Gange traf jeg Monrad hos min Onkel, Pastor Peter Rørdam i Lyngby. Naar de to sad ene sammen inde i Onkels Studereværelse eller spadserede ude i Haven, kunde man høre dem tale livligt sammen; men naar tredie Mand kom til eller ved Middagsbordet, hvor flere vare tilstede, var Monrad meget tavs.

Jeg mindes en ældre Dame, der var meget spirituel, og som øjensynlig gjerne vilde i Samtale med Ex-Konseilpræsidenten. Gang paa Gang henvendte hun sig til ham med en eller anden Bemærkning eller et eller andet Spørgsmaal, men Monrads Svar faldt stedse saa kort og nærmest ligegyldigt, dog uden at være fornærmende, at hun omsider opgav Forsøget.

Efter sin Hjemkomst fra Ny-Zeeland, blev Monrad kaldet til Præst i Brøndbyvester og 2 Aar efter til Lolland-Falsters Bisp. Det var 2den Gang, han beklædte Lolland-Falsters Bispestol, paa hvilken han havde haft sin Plads fra 1849 indtil 1854, da Ministeriet Ørsted-Bluhme afskedigede ham paa Grund af hans Opposition mod Ministeriets Helstatspolitik.

En af Præsterne paa Lolland under Monrads sidste Bispeperiode, omtaler ham stedse som en forstandig Biskop, der nøje kjendte Forholdene i sin Virkekreds.

Han holdt stadig sine forud anmeldte Visitatser i Præstegaardene; men naar man forud veed: Den og den Dag kommer Bispen og seer Præst og Skolelærer paa Fing-

rene, saa kan alt jo nok forløbe saa nogenlunde til Tilfredshed. Monrad indskrænkede sig derfor ikke til de anmeldte Besøg. En skjøn Søndag opdagede Præsten, naar han var kommet op paa Prædikestolen, Bispens ejendommelige Hoved nede i Mandfolke-Stolene. Monrad skal have haft en ualmindelig Evne til i Samtalens Løb ved tilsyneladende ligegyldige Spørgsmaal og Bemærkninger at danne sig en paalidelig Mening om vedkommende Persons virkelige Anskuelser og Meninger, hvilket vistnok ofte er vanskeligt nok for en Overordnet.

At Monrad trods sin Bispeværdighed kunde tage mod et skrappt Svar nedenfra viser efterstaaende to Smaabegivenheder, som bemeldte Præst har fortalt mig.

Monrad havde holdt Eksamen i en Landsbyskole og gik derfra sammen med vedkommende Præst.

»Det gik rigtig maadeligt«, bemærkede Monrad.

»Det var Deres Højærværdigheds egen Skyld!« svarede Præsten roligt.

»Hvad siger De? Var det min Skyld?«

»Ja. Deres Højærværdighed var i daarligt Humør. Det mærkede baade Skolelæreren og Børnene strax; de bleve alle forfjamskede, og saa gik det, som det gik. Skolelæreren er en rigtig dygtig Lærer og Børnene flinke.«

Monrad tav en Stund og svarede saa: »Det er vist rigtigt, hvad De siger. Jeg var i daarligt Humør, da jeg kom.«

Ved Eksamen i en anden Skole, havde Bispen gennemset Børnenes Skolebøger og kastede den sidste hen ad Bordet, idet han bemærkede: »Det er noget Snavs!«

Efter en trykkende Taushed peger Skolelæreren paa en af Drengene: »Jens! Kom herop! Tag alle de Stilebøger og kast dem ud paa Møddingen!«

Monrad: »Hvad er det, De vil?«

Læreren: »Han skal kaste dem paa Møddingen, for naar det er Snavs, vil jeg ikke have dem her i Skolestuen.«

Monrad beroligede Læreren med, at det ikke var saa slemt ment, hvad han havde yttret, og Stilebøgerne bleve alle lagte paa Plads i Skabet.

I April 1870 var jeg saa heldig at bestaa Adgangs-examen til Officersskolens næstældste Klasse som Nr. 6. Vi var af 31 Elever 18, der kom ind i næstældste Klassen, der var to-aarig.

De venlige Ord, som Geheimeetatsraad Trap udtalte, da jeg meddelte ham Resultatet, glædede mig meget, og da han mente, at jeg burde fremstille mig for Hans Majestæt Kongen, fulgte jeg med Glæde hans Raad.

Saa stillede jeg da for 2den Gang til Audients paa Christiansborg Slot og denne Gang adskillig mere let om Hjærtet end første Gang. Thi det er jo saa let at sige, at man har en »brændende Lyst« til en eller anden Livsstilling; men naar man slet ikke har andet at referere til end Lysten, saa føler man i sit Hjærte, at andre ganske naturlig kunne stille sig tvivlende overfor Lystens Ægt-hed. Er man derimod kommet ind paa Banen og hidtil har haft Held med sig, saa er der dog lidt mere positivt at holde sig til.

Kongen, der først havde talt med Geheimeetatsraad Trap, kom mig venligt imøde og lykønskede mig til »det gode Resultat«. Den ligefremme Hjærtelighed, hvormed Kong Christian altid udtaler sig overfor Enhver, og som giver En en sikker Følelse af, at man trygt kan bygge paa hans Ord, gjør det let for En at udtale sig aabent og naturligt. Man føler, at der bag »Kongekaaben« banker et varmt, mildt dømmende og trofast Hjærte.

Da jeg glad og taknemmelig vandrede bort fra Slot-

tet, gjorde jeg et Løfte: at sætte al min Energi ind paa ved næste Examen, den vigtigste af dem alle, Premierlieutenants-Examen, at naa endnu nærmere frem mod Nummer Et-Pladsen.

Officersskolen havde imidlertid skiftet Chef. Oberst Ernst, bekjendt fra Frederikstads Forsvar i 1850, var bleven afløst af Oberst Lundbye, og samtidig havde Kaptain Hertel, der havde vundet sig et smukt Navn ved Mysunde d. 2. Februar 1864, faaet som Afløser Kaptain Bahnson som Skoleofficer for de tre næste Klasser.

Vor nye Chef, der med Hæder havde ført 18de Regiment i Krigen 1864, saa noget bøs ud og var ogsaa en streng Mand, der ikke taalte Brud paa Disciplin og Mandstugt, men samtidig var han human og forstod at indgive os unge Officerer Følelsen af, hvad vi skyldte den Stand, vi havde den Ære at tilhøre. Han var ikke en Mand af mange Ord, men vi vidste, at hvad han engang havde befalet, stod urokkelig fast.

Vor Oberst Lundbye og hans Broder, der var Krigsminister i Monrads Ministerium under Krigen 1864, har, efter hvad der er sagt mig af ældre Kammerater om Ministeren, næppe haft meget tilfælles.

Artillerikaptain Bahnson, der senere blev Krigsminister i Estrups Ministerium, var som nævnt bleven vor Skoleofficer, under hvis direkte Befaling vi stod. Iagttog man almindelig Velopdragenhed kunde man overfor ham udtale sig ganske uforbeholdent om, hvad der laa En paa Hjærte. Han havde godt Greb paa at omgaaes de Unge, og altid havde man overfor ham Følelsen af at staa overfor en ældre Kammerat, der vilde Ens Vel.

Naar han undertiden overværede vore smaa Gilder — f. Ex. under de senere Opmaalingsøvelser nede i Ros-

kilde —, var han en af de livligste i Selskabet og holdt udmærkede Taler, prægede af Skæmt og Alvor.

Han havde en brilliant Hukommelse og var ualmindelig klar i Tanken. Gnaven blev han derfor, naar nogen stod og vrøvlede i det, hvad enten det nu var under en Examination eller i en almindelig Samtale.

Vi Elever i næstældste Klasse deltog baade i 1870 og 1871 i Lejrøvelserne ved Hald i Jylland. I 1870 gjorde jeg Tjeneste ved 18de Bataillon, der kommanderedes af Oberst v. d. aa Kühle, og blev ansat ved 3die Kompagni (Kaptain Grüner). Bataillonen indskibedes 15de Juni i Helsingør Havn, og Kursen sattes mod Horsens.

Da vi Kl. 4 næste Morgen nærmede os den smukke, lille østjydske By, saa vi til vor Forbauselse, at Havnemolen var tæt pakket af festlig klædte Herrer og Damer, der med Borgmesteren i Spidsen vilde byde »Kulsvierne« velkommen.

Det var virkelig storartet venlig tænkt af de brave Horsens Borgere. Havde det endda været paa en skikkelig Tid, vi kastede Anker ved Bolværket; men Kl. 4 Morgen, just som Solen kastede sine første Straaler over Jyllands skjønne Kyst!

Der var dækket lange Borde med allehaande gode Spise- og Drikkevarer. Saa tidligt paa Døgnet har jeg aldrig før eller siden spist varme, stegte Kyllinger og Jordbær med Fløde eller drukket Champagne. Efter en længere Sørejse er Appetiten jo paa Maximum, og alle, Befalingsmænd som Menige, gjorde vi derfor vort bedste og lod mange tomme Fade tilbage.

Vor Chef tolkede derefter i hjærtelige Ord Bataillonens Tak, ledsaget af Jensernes dundrende Hurraer for Horsens og dens gæstfri Borgere.

Saa Geværret paa Nakken og afsted mod Hald.

Det blev en meget varm Dag. Den, der har vandret ad Jyllands Veje, navnlig Hedevejene, véd nok, at den jydske Sol ved Sommertid ikke er af de koldeste, og at Støvet, som en Bataillons-Kolonne sætter i Bevægelse, hurtig giver hele Ens Person et tykt, graat Overtræk. Trods alt var Humøret dog svært oppe. De 4½ Mil tilbagelagdes under Sang, Bataillons-Musikkens Toner og Vittigheder af finere og grovere Art.

Uventet gjorde jeg en af Marchs-Dagene et flygtigt Bekjendtskab med min kjære Faders Fødested, Serup Præstegaard. Vi holdt Hvil i Serup By, og naturligvis maatte jeg op i Præstegaardens Port og se mig om. Kun 2 Aar gammel havde Fader været, da hans Forældre og de ældste Børn droge fra Serup til Ondløse Præstegaard, men ind og ud ad Dørene dér og paa Gaardspladsen og ude i Haven havde den lille Hans trippet paa sine smaa Ben. Nu var han 66 Aar. Meget Vand var løbet i Stranden siden da, men den smukke Grundakkord, der var givet hans Sjæl i Faddergave fra Moders Liv, havde altid givet samme rene, dybe Tone, der klang af Kjærlighed og Trofasthed.

Den første Nat indkvarteredes jeg sammen med min Premierlieutenant, Hansen, i et upaaklageligt Kvarter, hvor vi havde det som Blommen i et Æg. Kvarteret den følgende Eftermiddag og Nat lod en Del tilbage at ønske; det var i en Bondegaard ude paa Heden.

Vor Kvartervært, en høj, kraftig Mand med et smukt, skægløst Ansigt, og hans Søster, der styrede Huset, modtog os (mig, en Underofficer og nogle Menige) saamænd meget venligt, men saasnart man traadte ind i Gaarden og Stuerne, opdagede man strax, at der maatte være noget galt paafærde.

Næsten ikke et Møbel var der i Stuerne, og forgjæves spejdede man efter Avlsredskaber og Kreaturer m. v. Heller ingen Tjenestefolk viste sig. Sagen var, Gaarden skulde næste Dag sælges ved Tvangsauktion paa Stedet, efter at alt Inventar m. v. allerede tidligere var bleven solgt.

Det maa have været en Klodrian af en Sognefoged, der har anvist vor Bataillons-Fourér et sligt Kvarter, ikke af Hensyn til os, thi som Soldat maa man »tage det, som det kan falde« og være glad til, naar man kan komme under Tag; men af Hensyn til den stakkels Bondemand og hans Søster, der nu kun havde 24 Timer igjen i det engang lykkelige og velstaaende men nu ruinerede Hjem. En af vor Værts Naboer fortalte mig, hvorledes alt det var gaaet til.

I de første 10 Aar, X. ejede Gaarden, havde han været en overordentlig flittig Mand, der selv sled i det fra Morgen til Aften. Store Hedearealer havde han drevet op og derved betydelig forøget Gaardens Areal; Gaardens Drift havde han bragt i udmærket Stand og sad som en holden Mand, der nød hele Omegnens Agtelse i alle Henseender.

Saa kom Fristelsen; den kommer jo for os alle.

En saadan Kapacitet som X maatte benyttes i det offentlige Liv. Han blev Sogneraadformand, valgtes ind i adskillige Bestyrelser af upolitisk eller politisk Art, hvor der var god Brug for et godt og praktisk Hoved, kort sagt, blev draget ind i saa mange udenoms Stillinger, at han forsømte sin egen Gjerning, og ved de mange Møder, ved hvilke hans forstandige og vel overvejede Ord blev hørt med Opmærksomhed, lærte han at sætte for megen Pris paa Kaffepunsch.

Han blev forfalden. Hurtig gik det tilbage derhjemme. Armoden kom til Huse, hvor før Velstand havde hersket,

og nu — — imorgen skulde Gaarden sælges ved Tvangsauktion.

Solen var ved at gaa ned. Han, X, stod og lænede sig opad et Led udenfor Gaarden og stirrede ud over de Marker, hvor han havde slidt og slæbt. Den sidste Aften i det gamle Hjem! Et forspildt Liv!

Jeg gik hen til ham, stillede mig ogsaa op ad Ledet og bød ham en Cigar, som han tændte med et »A sie' Tak, Hr. Lieutenant«.

Han havde »en paa Lampen«, og den var ikke saa lille endda.

Jeg forsøgte at komme i Passiar med ham men mærkede snart, at han var inde i et Væld af Tanker, der sikkert mest gik tilbage i Tiden men ogsaa fremad mod et sørgeligt Perspektiv. Lad Staklen i Fred, tænkte jeg.

»Naaja, nu troer jeg, jeg gaar i Seng. Man er træt efter den lange March.«

»Ja, det har været en møjet streng Tour for Lieutenanten og de andre«, svarede han. »Blot nu ikke Sengen, vi kan byde, bliver for haard.«

»Vist ikke«.

»Der er da ogsaa Halm i den.«

»Og det er Sommertid.«

»Ja—a; det skulde da være Sommertid.« Han strøg sig med Bagen af Haanden over Øjnene.

»Godnat!«

»Og sov godt, Hr. Lieutenant.«

I den lille Stue, der blev anvist mig, stod en Seng og ikke andet; naa, det var jo i og for sig ogsaa nok. Der var rigeligt med Halm paa Bunden af Sengen; jeg lagde mig paa Halmen og foretrak at benytte min Feltkappe som Overdyne fremfor det Sengetøj, som fandtes.

Søvnen tog mig strax, og jeg havde sovet adskillige Timer, da jeg blev vækket ved, at nogen tumlede udenfor Døren og famlede ved Dørklinken.

»Kom ind!«

Døren aabnedes, og trods Mørket gjenkjendte jeg min brave Vært, der paa Hosesokker listede frem mod min Seng.

»Har De noget paa Hjærte?« spurgte jeg. Han svarede ikke strax, men satte sig paa Sengekanten og foldede Hænderne.

»A vil be æ Bøn for ham.«

»Det var kjønt af Dem. Ja, gjør kun det.«

»A ka ette sove.«

Og saa bad han »den Almægtige« om, at det maatte gaa »den unge Officer godt baade i Fred og i Krig«, og »at der ikke maatte hænde ham andet i Livet, end hvad han kunde staa for«, idet X iøvrig snart indflettede et Bibelsprog snart et Salmevers, som virkelig passede godt ind i Bønnen.

»Tak skal De have.« Jeg rakte ham Haanden, som han længe beholdt i sin.

Saa rejste han sig op og listede afsted paa sine Hosesokker. Stakkell! Et godt Hjærte, Arbejdslyst og gode Evner fører ikke altid til et godt Maal. Trods alt spaar godt, kan der pludselig paa Vejen ligge en Sten, som man ikke kan komme over. Jeg tænker tidt paa »Gaardmanden« ude paa Jyllands Hedeegn. Bliver man gammel, saa ser man i Aarenes Løb mangt et forspildt Liv.

Da vi Kl. 4 Morgen marcherede afsted for at naa Bataillonens Allarmplads, saa jeg ikke X. men kun Søsteren, der trods den mægtige Byrde, som sikkert tyngede paa hendes som paa Broderens Hjærte, sagde os venlig Farvel.

Da jeg spurgte Underofficeren og de Menige, hvordan de havde været tilfredse med Kvarteret og Besisningen, svarede de med et noget langtrukket »Naa—aa«, men beklagede sig iøvrig ikke. De havde aabenbart ogsaa hørt vor Værts sørgelige Historie, og — Nød bryder Love.

Saa gik Marchen videre mod Hald. Taktfast marchere de seje »Kulsviere« frem ad den støvede Landevej, med Felthuen bag i Nakken, Geværet over Skulderen og Piben i Munden.

»Skal vi ha'e en Opsang?« Strax stemmes i. »Hvis Du her ved Hanen rører« eller »Frejdig kan Du stande« o. s. v.

En og anden Jens hinker stærkt; det er Fødderne og Støvlerne, det er galt med. I Træsko kan han gaa saa langt, det skal være, men disse forb . . . Fedtlæderstøvler nede fra Marschandiser-Kjælderens.

»Har Du Huller paa Fødderne, Kammerat?«

»En stor Vabel.«

»Saa blot en Snaps Brændevin i Støvlerne.»

»Troer Du?«

»Om jeg gjør? Svier forbandet, men hjælper, og for een Gangs Skyld kan Du vel nok unde Støvlerne en Snaps.«

Bag efter Bataillonskolonnen kjører Sygevoognen. Kulsvieren giver sig ikke saa let, men blive liggende i Grøften maa Jens jo heller ikke; alle skal naa næste Kvarter.

»Saa op med Dig i Jor'mor'voognen.«

I Landsbyerne vajer Dannebrog's flag.

Musikken spiller op.

»Mo'er! Mo'er! Soldater! Soldater?« Og ud strømmer fra Gaarde og Huse Mænd, Koner og Børn. De vifte med Huer og Lommetørklæder og hilse Soldaterne med

Hurraer, som vi give eftertrykkeligt tilbage, Geled efter Geled. Langs Sektions-Fløjene følge de begejstrede Jyder med, nogle inde mellem Sektionerne.

»Hvor æ I fræ?«

»18de Bataillon«.

»Fræ Kevenhavn?«

»Fra Helsingør. Kulsviere.«

»Hører Du Mour? De æ Kulsviere!«

Videre, gennem det skønne, maleriske Himmelbjerg-Terræn gaar Marchen. Skovene i deres nye, grønne Sommerdragt krandsede de blaa Søer, der uophørlig dukkede frem, forsvinde og atter vise deres blanke Spejl mellem Skove og Lyngbakker.

Vi ere midt i det Terræn, hvor General Olaf Rye i første slesvigske Krig med feltherremæssig Snille beredte Tyskerne saa mange Overraskelser, og naar nu Geværerne ere satte i Pyramider til et lille Hvil, Brødposen og Madkurven tagne frem, og man strækker Lemmerne i Lyngen, gaar Passiaren livlig mellem de ældre Officerer om Træfningen og Marchen dér og dér under Olaf Rye.

Spændt lytter man efter Fortællingerne, og uvilkaarlig rejser Spørgsmaalet sig: »Naar Fædrelandet engang kalder paa Eder Unge, kan I da gjøre lige saa god Fyldest som Eders ældre, brave Kammerater have gjort i begge de slesvigske Krige?«

Nu mange Aar efter, da de Fleste af os, som i 1870 vare nybakte Sekondlieutenanter, alt for flere Aar siden ere traadte ud af Hærens Rækker, faldne for »Aldersgrænsen«, kunde vi kort besvare det nævnte Spørgsmaal; thi vi kom aldrig til at »lugte Krudt«.

I alle Livstillinger, undtagen den militære, udfører i Reglen Individet som ældre og gammel den Gjerning, til hvilken han uddannedes som ung. Malerdrengen bliver

Svend og tilbringer Resten af sit Liv ved Malerprofessionen; den unge Kommis henlever sine øvrige Levedage bag Disken eller paa Kontorstolen; den unge stud. theol. virker til sit Livs Aften i Præstegjernen, Medicineren bliver Læge, o. s. v. o. s. v.

Men Officerer og Underofficerer! Deres Arbejde i

Hald Sø.

Fredens Dage har det ene Hovedformaal: Hærens Uddannelse med Krigen for Øje. Men maaske kommer Krigen ikke i Ens Levetid, saaledes at man ikke faar Erfaring for, hvad man egentlig duede til, om man havde kunnet gjøre Fyldest, eller om det maaske havde vist sig at være smaat bevendt med Evner og Anlæg, Mod, Koldblodighed, fysiske Kræfter o. s. v., og i Ens Tanke bliver derfor staaende et Spørgsmaalstegn, som hverken man selv eller andre kan besvare. Naa, derved er intet at gjøre; man laver ikke Krig for Officerernes og Underofficerernes Skyld.

Saa naaede da vi Lejren ved Hald.

Paa en stor aaben Plads, krandsset paa de 3 Sider af Skov og paa den 4de af Hald Sø laa den store, hvide Telt-By.

En militær Indflytning gaar hurtigere end en civil. I Løbet af en Timestid var Bataillon en indstalleret i de pyntelige »Lærreds Huse«, der dannede 4 Telt-Gader, og man kunde saa i Ro og Mag slentre lidt omkring og studere Omgivelserne.

Der laa altsaa Landevejen, som gennemskærer Lejrterrænet og fører fra Viborg forbi »Bækkelund« til Dollerup og videre; hist den ærværdige, gamle Hald-Hovedgaard, her Ruinerne af den gamle Borg og der den sortblaa Hald Sø med de høje Lyngbakker i Baggrunden.

Gik man over paa den anden Side af Landevejen og ind i Egeskoven, hvor Divisionsgeneralens og hans Stabs Telte vare rejste, naaede man snart Skovens anden Ud-kant og havde da foran sig et herligt, jydsk Hedeland-skab med Finderup By og Kirke i Baggrunden.

Lejrdivisionen talte c. 10,000 Mand (Infanteri, Kavalleri, Artilleri, Ingeniører og Træn) formeret i 2 Brigader.

General Max Müller — vor højtskattede Brigade-general hjemme i Garnisonen — havde overtaget Posten som Divisionsgeneral, medens Obersterne Caroç og Bie kommanderede hver sin af de 2 Brigader.

Klokken 4 Morgen blæstes Reveillen og paa den Vis, at et stort, militært Musikkorps drog gennem Lejren. Spilvaagen blev man hin første Morgen ved pludselig at høre »Christian IX' Honnørmarch« bruse lige forbi Ens Seng, og unægtelig var det en meget tiltalende Maade at blive vækket paa. Men — »Vanen er det halve Liv«. Den næste Morgen hørte man ogsaa »Reveillen«, men saa svagere og svagere, og mange Morgener vare ikke gaaet,

før man havde turdet sværge paa, at Reveillen ikke var bleven blæst. Naa, jeg har nu altid haft et særlig godt Sovehjærte — en Familiearv.

Eggen omkring Hald er meget couperet og derfor særlig egnet som Manøvreterræn. Saavel for Befalingsmændene som for de Menige vare derfor de circa 5 Ugers daglige Øvelser i høj Grad instruktive. Man skulde passe godt paa, hvis man ikke vilde risikere et ganske uventet Angreb af Modstandernes Infanteri eller Kavalleri, der ad de dybe Kløfter mellem Bækkene kunde være En lige inde paa Livet, hvis man ikke i Tide averteredes af de foranliggende Blækere og Vedetter, der maatte have et Øje paa hver Finger.

Hvad der undertiden kunde gjøre Øvelserne yderligere anstrengende, var den høje Lyng, man ofte maatte vade igjennem, og som ofte naaede En op til Knæene. Jeg vil slet ikke tale om de mange Hugorme, der huserede i Lyngen, thi dem blev man snart vant til. Mange maatte lade Livet for et Sabel- eller Bajonetstik. Adskillige fangede vi levende. Holdt man en tom Flaske foran Dyret, krøb det ind i den formentlige Hule; saa i en Fart Proppen i Flasken, og »Kalurimas« hjemførtes til Lejren, for senere i Spiritus at fremvises hjemme i Garnisonsbyen som »Souvenir de Hald«.

Trods vore hyppige Møder med dette Lyngens Kryb, mindes jeg dog ikke at have hørt, at nogen af Lejrens 10,000 Beboere blev bidt af Hugorme. Naa, vi vare jo som Regel ogsaa iførte lange Støvler, medens Hede-Børnene tumle sig i Lyngen med de saakaldte »Stunt-Hoser« paa eller endog barbenede.

En pudsig Hugorm-Historie oplevede jeg en Dag. Bataillonens skulde holde Hvil, og idet en af Jensenne lægger sig i Lyngen og strækker Lemmerne, raaber han, stiv af

Rædsel: »Der er en Hugorm i Buxerne!« En Kammerat stikker resolut nedefra Haanden op i det Buxeben, som den Ulykkelige ikke vover at røre, og trækker ud en lang, brun — — Lyngstængel. Jubel!

Et Lærreds Telt er naturligvis en noget luftig Bolig, men længe varer det ikke ved Sommertid, før man føler sig brillant tilpas ved denne Zigeunertilværelse. De Menige laa 8 à 10 Mand i hvert Telt. Lejet, der bestod af Straasæk og Madras m. v., redtes paa Trægulvet, og faldt det i med Regn, kunde det stundom falde vanskeligt nok at værgе sig mod Væde udefra baade den, der sivede ind fra Jorden udenom Teltet, og den, der i Regnvejr meldte sig som en fin Støvregn gennem Lærredet, skjøndt det sagdes at være imprægneret.

Vi Befalingsmænd vare adskilligt bedre farne, idet vi som Regel kun vare 2 om et Telt og laa i rigtige Jærnsenge, som vi ved Hjælp af Tæpper, Stokke og Staver ovre fra Skoven omdannede til »Himmelsenge«, saaledes at vi vare beskyttede mod bemeldte indendørs Støvregn.

Var det meget varmt, saaledes som i Somren 1870, vare Vilkaarene saa at sige fælles for Menig og Befalingsmand. Solen, der brændte paa Lærredet, fra den stod op, til den gik ned, omskabte hvert Telt til en Bagerovn, der ved Middagstid undertiden viste 30° R.

At skrive Kjæreste-Breve i den Temperatur og med et i Forvejen meget varmt Hjerte kunde stundom falde vanskeligt nok, og mindst eet Brev skulde daglig afsted. Jeg maatte under Skrivningen stadig med venstre Haand holde mit Lommetørklæde for Panden, at Emma ikke skulde tro, at hendes Elskede var en slet Soldat, der sad og tudede ovre i Lejren ved Hald.

Naar Bataillonerne efter endt Øvelse vendte tilbage til Lejren, stod Middagsmaden parat. For de Menige

serveredes den nede i »bageste Lejrgade«, hvor Kogestederne og de lange Borde med Bænke vare anbragte. Madens Ingredienser vare fortrinlige; men naturligvis varede det noget, inden Jens blev en nogenlunde duelig Kokkepige. Jeg hørte aldrig nogen Kritik; men Kammeratskabet var jo ogsaa godt, Appetiten udmærket, og Kødportionerne saa rigelige, at der i Reglen kunde levnes noget til Aftensmaaltidet; og gode Tænder havde Kulsvierne, saa det generede ikke, selv om Kokken havde sat Suppekjødet for sent over eller ikke tidsnok lagt de gule Ærter i Blød.

Af Officersmesser fandtes 3, og i dem nøde vi alle Maaltider for en meget moderat Betaling; saavidt jeg husker tre Mark pr. Dag pr. Individ. Maden var upaa-klagelig. Vilde nogen have Vin eller Spiritus, betaltes særskilt derfor.

Hver Dag vare vi altsaa til stort »Middagsselskab«, og var det end ikke ægte Skildpadde, Dyreryg og Champagne, der sattes paa Bordet, var Humøret og Stemningen stedse saaledes, som det bør være, naar adskillige Snese Kammerater sidde bænkede ved samme Bord. Muntert og livligt gik Passiaren. Efter Bordet kunde man nyde Cigaren og Kaffen under Egenes Skygge udenfor Messen ved de mange Smaaborde, som de gæve Ingenieurer havde tømret sammen.

Som Teltkammerat havde jeg Premierlieutenant Hansen, der med Hæder havde deltaget i Krigen 1864 og gjerne fortalte mig om alt, hvad han da havde oplevet, hvilket glædede og interesserede mig i allerhøjeste Grad. En bedre Kontubernal kunde jeg ikke forlange; altid venlig og elskværdig og altid parat til at give mig unge Fyr gode Raad, naar jeg havde et eller andet tjenstligt, som jeg gerne vilde høre hans Mening om.

Særlig vandt han nu ogsaa mit Hjerte ved aldrig at satirisere over mine daglige Skriverier til Kjæresten.

En skjøn Dag, da jeg netop er i Færd med at betro mit Hjertes varme Følelser til Papiret, stikker Premierlieutenanten Hovedet ind ad Teltaabningen.

Viborg Domkirke.

»Rørdam! Her er nogen udenfor Teltet, der vil tale med Dem«.

»Med mig? Tak!«

Ligesom jeg træder ud af Teltet, griber to bløde Hænder mig bagfra om Hovedet, og samtidig faar jeg et Trykkys.

»Emma!«

Hvor blev jeg glad, og hvor var hun glad!

Mine Svigerforældre vare ogsaa med.

»Ja, der kan Du se!« udbrød min Svigerfader inderlig fornøjet. »Vi kunde dog een Gang rigtig overraske Dig, skjøndt Du siger, Du ikke lader Dig overraske«.

Svigerfader og Svigermoder maatte ogsaa have et Kys. Hvad brød jeg mig om de Tilskuere, vi i Øjeblikket havde. Jeg tænker, de har fornøjet sig ved at se Overraskelses-Scenen og ønsket, at de vare i mit Sted; thi sød og nydelig saa Emma ud i sin smukke, lyse Sommerdragt.

Med en Elskværdighed, som jeg mindes med Taknemmelighed, ordnede mine Kompagni-Kammerater det saaledes, at jeg ingen Eftermiddagstjeneste havde den Dag og de paafølgende to.

Mine Svigerforældre og Emma vare paa Rejse til Ribe, min Svigermoders Fødeby, og gjorde da den lille Afstikker til Hald for at berede os to Unge en Glæde.

Hver Eftermiddag vare vi selvfølgelig sammen, enten i Viborg, hvor mine Svigerforældre havde slaaet sig ned, eller ude i Lejren. Vi studerede Lejren og Lejrlivet med alle dets Specialiteter, vandrede om i den gammeldags anlagte Have ved Hald Hovedgaard, vare inde i Bygnings Forhal og saa »Jøderne paa Hald«, som Steen Steensen Blicher fortæller om i sin stemningsfulde Novelle, og vandrede langs Søen til den gamle Borg-Ruin, som min kjære, historisk-interesserende Svigermoder var henrykt over. Vi spiste til Aften paa Bænken udenfor Restaurationen »Bækkelund« og kørte en anden Eftermiddag ad de dybe, gule Sandveje gennem det bedaarende »Dollerup«-Landskab, hvor høje, brune Lyngbakker snart skjuler alt, hvad der hedder Horizont, snart giver Udsigt til Hald Sø, paa hvis anden Side man skimtede Lejrens lange, hvide Teltrækker og Flag.

En anden Dag besaa vi Viborgs Mærkværdigheder og dvælede naturligvis længe i Domkirken, hvor vi uventet traf en Bekjendt. Historiemaleren F. C. Lund laa paa Ryggen oppe paa et højt Stillads og dekorerede Loftet. Han var som altid i straalende Humør og fortalte om, hvorledes han hyppig, naar han havde malet noget, maatte ned ad de mange Stiger for at se, hvorledes Maleriet tog sig ud nedefra. »Saa faar jeg mig jo lidt Motion«, bemærkede han; »man kan dog alligevel ikke ligge paa Ryggen paa Bræder fra Morgen til Aften.«

Saa slog Afskedens Time! Men lyse og glade Minder kan man jo heldigvis kalde frem saa ofte, man vil; og mærkeligt nok, alt som Aarene gaa, er det, som om der kommer mer og mer Glans over dem, skjøndt de har straalet for En lige fra hin Dag, da Billedet fæstnede sig i Erindringens vidunderlige, klare Speil.

Sekondlieutenant Georg Bohr, der gjorde Tjeneste ved Kaptain Ahlmanns Kompagni ved 18de Bataillon, var en stor Spilopmager. Det var dog ikke den Egenkab alene, der havde bragt ham i »Kridthuset« hos Kaptainen, men først og fremmest det Mod og den Uforfærdethed og Snarraadighed, som Bohr trods sin unge Alder havde udvist i Krigen 1864. Adskillige Gange fortalte Kaptain Ahlmann mig derom og berømmede sin unge Lieutenant i Ord, der noksom viste, hvor megen Pris han satte paa Bohr.

Og Kaptainen var selv noget af et »Livstykke«, der ikke foragtede en Spas. Han havde lagt Mærke til, at nogle af Officererne gik meget tidlig til Køjs og »snuede« i Teltet endnu længe, før »Retræten« lød Kl. 10.

En Aften, da Bohr og jeg vare indbudte til en Toddy hos Kaptainen, betroede han os denne Opdagelse, hvorefter følgende »Slagplan« straks blev lagt.

Ved at slappe Teltsnoren og lade Teltlærredet ganske langsomt synke ind mod Teltstangen, saa man udefra hurtigt Omidset af den Person, der inde i Teltet hvilede i Morpheus Arme. Havde Vedkommende omdannet sit Leje til en »Himmelseng«, eller vendte han Næsen imod Teltlærredet, var der intet at gjøre. I modsat Fald røbede Lærredet ved en mægtig Bule, hvor »Angrebspunktet« var, og ved et Par raske Slag dér, hvor Barnets Ris plejer at virke, skulde Bohr og jeg da minde Offeret om, at der endnu vare vaagne Kammerater i Lejren. Planen var fortræffelig.

Næste Aften mødte vi hos Kaptainen, der efter at have foretaget forskjellige Rekognosceringer angav os det Telt, vi skulde hjemsege. Selv blev han siddende udenfor sit Telt, rygende paa sin lange Pibe, medens Bohr og jeg gik »Snigpatrouille«, som han kaldte det, idet han tilhviskede os et: »Men pas paa Lejr-Kommandanten! Faar han Fingre i Eder, vanker der!«

»Ja — — a! Det skulde vi nok.«

Det var ikke saa let i Mørket at klare sig mellem de mange Teltsnore med Pløkker, der fra to Nabo-Telte krydse hinanden. Men nu stod man da ved Maalet, slappede Snorene, saa Lærredet sænkede sig ned over Vedkommendes kjødfulde Legemsdele, hvorpaa: een, to, tre! et velment Klaps, der efterfulgtes af et Vræl eller Brøl indefra Teltet ledsaget af de varmeste »Velsignelser« over dem, »der ikke kunde lade En sove i Fred.«

Kaptainen, der jo havde holdt sig i »Salveten«, men hørt »Skudet«, der viste, at Snigpatrouillen havde gjort sin Pligt, var inderlig fornøjet over vor Bedrift og trakterede med svensk Punsch og Cigarer.

De to følgende Aftener vare vi igen ude paa »Vikingefærd«, men saa den 3die var det nær gaaget galt. En fed

Premierlieutenant havde lige faaet sit reglementerede Klaps, da jeg paa Tilbagetoget mod Kaptain Ahlmanns Telt i Mørket skimter Lejr-Kommandantens Skikkelse en halv Snes Alen foran mig.

»Hvem er det?« brøler han med Stentorrøst.

Jeg svarer ikke, gjør omkring og forsvinder i Mørket mellem Telte og Teltsnore.

Unægtelig var det den mest interessante »Snigpatrouille Aften.« Den svenske Punsch smagte dobbelt godt; men Kaptainen mente dog, at vi nu, da Lejrkommandanten i højstegen Person gik paa Opdagelse, burde indstille bemeldte Øvelse, og saa fik vore fede Kammerater, der gik »for tidligt« i Seng, Lov til at sove de Retfærdiges Søvn.

Ja, lidt kan fornøje Børn og voksne Mennesker med; ja, selv gamle Fyre blive ofte som Børn, naar de i længere Tid ere mange sammen paa en mindre Plet.

Den 6te Juli — Mindedagen for Slaget ved Frederits i 1849 — var der stor Fest i Lejren. Vejret var straalende. Det var ikke blot Befalingsmænd og Menige, der festede og mindedes Hædersdagen; ogsaa Omegnens civile Autoriteter og adskillige andre Personer vare af Divisionsgeneralen indbudte til at tage Plads ved de lange Festborde.

Skjønt 21 Aar vare forløbne siden hin mindeværdige Sejersdag, var der blandt Officererne og Underofficererne adskillige, som havde været med i Slaget og endnu bar Mærker deraf; Mænd, som baade i 1848—50 og i 1864 havde blødt for Konge og Fædreland.

Brigademusikken spillede. Taler holdtes for Kongen og Fædrelandet, for »Helten fra 6te Juli«, for Krigsinvaliderne o. s. v., og med Begejstring tømtes Bægrene efter hver Skaal. Mangt et varmt og patriotisk Ord blev sagt.

Man saa i de ældre Kammeraters Blik, at de Ord, der blev talt til dem, rørte ved Minder, der hørte til deres Livs bedste og rigeste. Øjet er jo Sjælens Spejl, der røber det Aandens Brus, som i det givne Øjeblik farer gennem Hjertet og lader Sjælens Streng tone med Akkorder fra svundne Tider. Og ikke alene Øjet røber Hjertets Bølgeslag; ogsaa de fine Muskler og Nerver om Øje og Mund kalde Zitringer frem paa det ellers rolige Ansigt og vise, at Bølgerne, det være Glædens og Begjstringens eller Sorgens Bølger, gaa højt inde paa Hjertedybet.

Nede i bagerste Lejrgade festede Jensenne ved Punschebollerne, og ogsaa derfra lød Taler og patriotiske Sange

6te Julidagens Festligheder var en tilbagelagt Begivenhed, og endnu havde vi 8 Dage tilbage af Lejr-Opholdet, da Tæppet rullede op for et stort, verdenshistorisk Drama, der drog alles Øjne mod Vest og kaldte Skarer frem paa en Skueplads saa dramatisk og blodig, at hele Verden i Maaneder sad med »Kikkert« for Øjnene for paa Afstand at følge de spændende og gribende Akter, der fulgte Slag i Slag.

Den fransk-tyske Krig udbrød!

Bismarck, Preussens ledende Statsmand, havde i 1870 spundet sine diplomatiske Traade lige saa snildt som i 1864 og 1866. Danmark stod i 1864 ene mod Preussen og Østerrig; ikke een Haand rørte sig for at hjælpe det lille, danske Folk i Kampen mod 2 Stormagter. Var det sket, havde meget nu set anderledes ud i Europa, I 1866 havde Preussen Italien som Allieret mod Østerrig, der bukkede under efter en kortvarig Kamp, og i 1870 stod Frankrig isoleret overfor Preussen og de sydtyske Stater. —

Inden Udbrudet af alle tre Krige vidste Bismarck nøje, hvorledes det diplomatiske »Schakspil« stod overfor samtlige andre Stater; naturligvis maatte han være forberedt paa Overraskelser, saavist som ingen menneskelig Handling udelukker saadanne, men Sandsynligheden derfor

Le Réve.

var saare ringe. Gjennem Feltmarchal Moltke kjendte han nøje den isolerede Modstanders militære Styrke og Præstationevne og var ikke i Tvivl om, at et betydeligt Plus laa paa hans Vægtskaal.

Med rivende Fart udviklede Begivenhederne sig i Dagen 13de—18de Juli 1870. Forhandlingerne mellem Frankrig og Preussen om den hohenzollerske Kandidatur til den spanske Kongetrone dannede Indledningen; derpaa

fulgte Mødet ved Badestedet Ems mellem Kong Vilhelm og Napoleon III's Udsending Benedetti og til Slut Bismarcks noksom bekjendte Telegram, der efter at være bleven bekjendt baade paa denne og den anden Side af Rhinen i et Nu tændte en begejstret Krigsflamme baade i Tyskland og i Frankrig.

I Lejren ved Hald vakte Krigens Udbrud, som rimeligt er, enormt Røre. Jeg tør nok sige, at de allerfleste Officerer — jeg medregner selvfølgelig ikke os unge og uerfarne Lieutenanter — ansaa det for utvivlsomt, at Tyskerne vilde trække det korteste Straa. I hvert Fald blev jeg højlig forbavset ved en Dag at høre ganske den modsatte Anskuelse udtalt af en ældre Kammerat, og naturligvis kunde denne ene Røst ikke gjøre videre Indtryk, skjønt Vedkommende baserede sin Mening paa et nøje, personligt Kjendskab til Frankrigs og Preussens militære Forhold. Naa, naar Franskmændene selv ikke vidste bedre Besked med, hvad de formaaede, var det jo ikke saa underligt, at man i andre Stater — Preussen undtagen — ikke havde rigtig Forestilling om, hvad Frankrig vilde kunne præstere, men stadig stirrede sig blind paa den tidligere franske militære Nimbus og paa Navnet Napoleon.

Enkelte Lighedspunkter har der vel nok været mellem Napoleon III og hans Farbror: Geniet Napoleon, men i det store og hele hvilke Kontraster! Tilmed var Napoleon III jo allerede adskillige Aar før 1870 en legemlig svag Mand. En af mine ældre Kammerater har fortalt mig, at han i 1866 (eller 1867) som udkommanderet til de franske Månøvrer en Dag havde den Ære at være Gjæst ved Kejser Napoleons Taffel i Paris. Kejseren, bemærkede Vedkommende, gjorde Ingtryk af at være meget sløv; han talte ikke og lignede nærmest en Auto-

mat, der var bleven anbragt ved det straalende, kejserlige Middagsbord. Kejserinde Eugenie derimod var meget livlig og talende og underholdt sig efter Taflet med hver enkelt Gjæst paa den mest elskværdige og vindende Maade.

Det Spørgsmaal, som iøvrigt diskuteredes i Lejren i disse bevægede Dage, var naturligvis det: Kommer Danmark med i Krigen eller ikke?

Vi, der oplevede 1870, mindes den begejstrede Stemning, som greb saa at sige alle ved Efterretningen om den forestaaende Kamp mellem Frankrig og Preussen. Kun 6 Aar vare jo forløbne efter vort Tab af det skønne Slesvig og Holsten.

At Danmark ikke kom med i Krigen skyldtes utvivlsomt vor besindige Konge.

Mange Aar efter fik jeg af en Herre, der i 1870 stod vore mest indflydelsesrige Kredse meget nær, en udførlig Skildring af deres Meninger og Følelser, hvis Ord have Betydning og Vægt under Forhold saa kritiske som i 1870, og var hans Skildring rigtig, hvad jeg ikke har mindste Grund til at tvivle om, da bl. a. Vedkommende selv havde været utilfreds med, at Danmark stillede sig som det gjorde, saa skyldtes det udelukkende Kong Christian, at det lykkedes Danmark at holde sig neutral.

Atter havde Kong Christian vist, at han under store og alvorlige Begivenheder havde bedømt Situationen rigtigt.

Da Forfatningen af 18de November 1863 — kun 3 Dage efter Kongens Tronbestigelse — forelagdes ham til Underskrift, var det med den største Modvillie, at han satte sit Navn under dette Dokument, hvis endelige Lovgyldighed han ansaa for ensbetydende med en Krig, om hvis skæbnesvangre Følger Kongen ikke var i Tvivl.

Paa Grund af Krigen Syd paa dirigeredes en Del af Lejrstyrken ned til Grænsen. Spændt var man naturligvis inden den endelige Ordre kom til de Afdelinger, der skulde afsted. Naar man kun er 24 Aar gammel, viser der sig for Ens Fantasi mangt et straalende Trylleslot med allehaande Fremtids-Herligheder, men — 18de Bataillon var ikke mellem de lykkelige; vi skulde tilbage til Helsingør.

Pr. Apostlenes Befordring naaede Bataillonens Aarhus, blev derfra overført til Helsingør, hvor jeg sagde Kammeraterne Farvel for at melde mig tilbage til Officersskolen.

For os unge Lieutenanter, der ellers hængte i Bøgerne, var en saadan 6 Ugers Lejrjour en saare fornøjelig Tid; man fik Lungerne godt fyldt med Luft, gjorde Bekjendtskab med unge, nye, elskværdige Kammerater under Forhold, der vare meget forskellige fra de daglige Forhold paa en flad Fællid eller i en almindelig Garnisons-Kaserne.

Et Gode kommer sjældent ene. Paa Officersskolen modtoges vi med det for os glædelige Budskab, at der var 14 Dages Sommerferie.

I en Fart fik Emma og jeg pakkede vore Kufferter, og saa gik det afsted til mit kjære, gamle Hjem i Ondløse Præstegaard. Hendes første Præsentation dér var forlængst overstaaet. Noget benovet havde hun ganske naturligt været, da vi første Gang satte Kursen mod Ondløse, thi er det ikke saa let en Sag for et ungt Menneske at blive fremstillet som vordende Svigersøn i et hidtil ukjendt Hjem, der tæller mange Medlemmer, saa er det sikkert med et endnu stærkere bankende Hjerte, at den unge forlovede Pige træder over sine vordende Svigerforældres Tærskel.

Hurtig følte dog ogsaa hun sig knyttet med stærke Baand til den gamle Præstegaard og det daglige Familieliv dér,

præget af Ro, Fred og Harmoni, der aldrig blev brudt, selv om Livet udenfor stundom gik i stærke Bølgeslag.

Hvad jeg bedst husker fra hine første Dage sammen med Emma i Ondløse Præstegaard, er nogle Ord af Fader, da jeg om Eftermiddagen sad hos ham nede i hans Studereværelse. »Een Ting vil jeg sige Dig, min Søn. Du og Emma føler jer nu inderlig knyttede til hinanden ved Ungdommens stærke, varme Kjærlighed. Og indbyrdes Kjærlighed er jo Betingelse for et lykkeligt Samliv; men der er ogsaa en anden: Viljen dertil; den maa man begge have, hvis alt, næst Vorherres Hjælp, skal blive ved at gaa godt i det daglige Samliv, i glade som trange Dage. Husk det, Christian!«

De Ord rinde mig tidt i Hu, og mangen Gang har jeg set dem bekræftede baade indenfor mine egne fire huslige Vægge og i saa mange andre Ægteskaber, baade de, der holdt gjennem mange Aar — indtil det sidste Leje blev redt for de to mellem Kirkegaardens mange andre Grave — og de Ægteskaber, der opløstes efter en stakket Stund, begyndt i Forelskelsens Solskin og endt i Ufordragelighedens, ja maaske endog Fjendskabets kolde, klamme Taage.

En af de første Dage, da min gamle Veninde, »Else Vadskerkone« stillede til Storvadske i Præstegaarden, og jeg og Emma gik ned for at hilse paa hende i Bryggerset, hvor hun stod i Damp og Sæbeskum ved Vadskebaljen, med opkiltret Skjørt og lange, bare Arme, tumlende med Tøjet, som om det var Dødsfjender, hun vilde tage Livet af, udbrød hun efter en Stund at have set op og ned ad Emma: »Ded va dov et farli smokt Fruentimmer!« Saa tørrede hun omhyggelig i Skjørterne Hænderne, der var

tæt rynkede af det hede Vand, og gav os hver et velment Haandslag.

Blandt andre gamle Ondløse-Bekjendte, som jeg ogsaa præsenterede Emma for, var Sidse, der hjalp sin Fader med at ringe Kirkeklokkerne. Med hende havde jeg ganske vist, da jeg var et Barn paa 7 à 8 Aar, haft en meget »alvorlig« Kontrovers, men — Tiden læger jo alle Saar.

Det var gaaet saaledes til: Græsset blev slaet nede i Mosen, hvor altsaa alle Præstegaardens Karle og Piger vare samlede for at rive sammen og sætte i Stak, og Sidse var ogsaa engageret som »Høstpige«. Da jeg om Eftermiddagen kom derved, spiste Karle og Piger, samlede i én fortrolig Klynge »Vesperkost« i en stor Bunke Hø. De mægtige, tykke Rugbrøds-Rundtenom'er, belagte med godt Smør, Rullepølse og Ost svandt som Dug for Solen. Karlene nøde den reglementerede »Høstsnap«, og flittig gik »Ølbimblen« — et stort Træ-Anker med et rundt Hul, hvorigennem man efter en Del Øvelse kunde indsuge den brune Nektar uden at altfor meget løb En ned over Brystet — rundt.

Varmt var det. Karlene havde smidt Trøje og Vest og Pigerne reduceret deres Garderobe saa meget, som Velanstændighed paabød, hvis »Præsten« skulde vise sig, og det gjorde han altid mindst een Gang om Dagen.

Der var godt Humør i Selskabet, der lo og pludrede i Munden paa hinanden.

»Kom her, Kresjan, og læg sig ned!«

»Det æ fa'li, som det Hø dov logter!«

»Ja — — a, Præstens Køer kunde sagtens give god Mælk, Fløde og Ost«. Det svirrede om En med smaa, mølagtige Sommerfugle, Fluer og Insekter, der i Tusindvis vare paa Flugt ud af Høet, husvilde og fortvivlede som en Befolkning, der flygter for en fremtrængende, grum

Fjende. Stundom sprang en Græshoppe ned paa en Rundtenom og blev hængende i Smørret.

»Kan Kresjan vise os nogle af sine Kunster?»

Ja — — a. Det kunde jeg: staa paa Hovedet, gaa paa Hænderne og kysse min egen store Taa, baade den venstre og den højre.

»Han er liegodt fæl smiddet.«

Sidse bemærkede, at det kunde hun ikke gøre Krisjan efter.

»Næ — æ; det vilde ogsaa være kjønt at se Sidse staa paa Hovedet med Benene i Vejret.«

»Men véd Du, hvad Du heller ikke kan, Sidse? Du kan ikke gi'e Kresjan et Kys. Kan Du det, gi'r jeg til en Fjerding Snus.« Karlens Opfordring blev hilst med Jubel af de andre.

Udsigten til Ekstra-Snus kunde Sidse ikke staa for.

Hun var høj, mager og ranglet, og smuk var hun ikke. Paa Hagen havde hun Vorter, bevoksede med Skægbørster, og snuse gjorde hun meget rigeligt, men et Par rare og skikkelige Øjne havde hun.

Sidse rullede sig hen imod mig. Jeg sprang op, be redt til hellere at ofre Livet end for Tid og Evighed at brændemærkes af et Kys af — — Sidse!

Saa brødes vi. Men det gik mig, som det gaar et lille Folk, der overfalder af en langt overlegen Fjende-Kolos. Kræfterne strækker i Længden ikke til; man synker sammen og kan ikke mere. Jeg laa paa Ryggen. Sidse holdt mig som i en Skruestik. Det nyttede ikke, at jeg spyttede hende lige i Ansigtet al den Væde, jeg havde i min Mund. Hun trykkede et Kys paa min Pande. Hendes Vortebørster stak mig paa Kinden.

Fra den Stund hadede jeg Sidse i mange Aar. Men Tiden havde efterhaanden ligesom afvasket Skampletten.

Snusen havde hun ganske vist vundet; men de andre havde hyldet mig som »en rask Dreng, der ikke stikker op for Bollemælk, naar det kniber«, og den Konto kan man leve paa, selv om man »gaar i Bunden«.

Med Fornøjelse præsenterede jeg derfor ogsaa nu for Emma min gamle Kampfælle nede fra Mosen. Det er det eneste Kvindemenneske, jeg har taget Livtag med, og hun havde sejret, som Kvinder jo altid — i hvert Fald ofte gjør, selv om hun ikke er den stærkeste af Lemmer.

Sidse var taktfuld nok til aldrig senere at røbe Sejers-Stolthed. Det forsoner ogsaa med en fordums Sejerherre.

Vi vare i de Ferie-dage ikke mindre end 3 unge ny-forlovede Par, idet to Fættre ogsaa mødte med hver sin Hjertenskjær.

Det gik heldigvis senere ingen af os, som det gik to unge Forlovede, der i Faders Ungdom vare Gjæster i Ondløse Præstegaard. Amors Flamme brændte voldsomt i de to Hjerter; uadskillelige vare de fra Morgen til Aften; ved Maaltiderne holdt de uafdelig hinanden i Haanden; den ene var henvist til kun at bruge højre Haand, den anden maatte nøjes med »Kejten«.

Man tænke sig den unge Piges Fortvivlelse, da hun en skønne Dag opdager, at hun har tabt Forlovelsesringen. Hun græd og jamrede. Alle i Præstegaarden stod paa Hovedet for om mulig at bringe hende Klenodiet tilbage; selv Bedstefader, den ærværdige Provst, ledte og søgte overalt. Alt forgjæves.

Et Par Maaneder efter at Parret havde forladt Præstegaarden, gik Forlovelsen overstyr, og hver fandt sig senere en anden trofast Mage. Naa, at den første Forælskelse løb ud i Sandet, har maaske været det bedste,

der kunde hænde de to. Hellere bryde Baandet før Ægteskabet end efter det.

Men nu kommer det besynderlige, der kunde synes en Fabel, hvis jeg ikke havde hørt Fortællingen af min egen, troværdige Fader, der aldrig hverken lagde til eller trak fra. Ved Sommertid to Aar senere viste der sig en skøn Morgen nede i et af Præstegaardshavens Aspargesbede en Asparges, om hvilken Forlovelsesringen sad gylden og straalende som hin Dag, da hun maa have tabt den ved Asparges-Stikningen.

Hvad der blev gjort ved Ringen véd jeg ikke. Jeg troer, jeg havde solgt den og lagt Beløbet i en Fattigbøsse.

Vi vare mange baade forlovede og uforlovede samlede i Ondløse Præstegaard hine Augustdage 1870 og morede os fortræffeligt baade uden- og indendørs. En sildig Aftenstund gjorde vi et Attentat paa Marsk Stigs gamle Borg »Thygestrup« (»Kongsdal«.) Vi havde Kl. 10 Aften med uskyldsrene Øjne sagt vort Godnat til Fader og Moder, og alt var i en halv Time tyst i Gjæsteværelserne. Pludseligt blev der Røre. Man saa Herrer og Damer entre ud ad Vinduerne mod Gaarden; ingen knirkende Dørlaas maatte forraade os. Gaardhunden, den hvide Puddel »Trofast«, blev bestukket med et Kjødben; alt gik pr. Miner og Gebærder, indtil hele Selskabet var bleven samlet ude paa Vejen til Kongsdal. Det var henrivende Maaneskin. Byen og hele Omegnen hvilede i Søvnens bløde Arme. Under livlig Passiaren, Latter og Sang droge vi mod vort Maal. Kongsdals Taarne og røde Tage tittede i Maanelysset frem bag Skoven »Frihedens« mørke Bøgekroner. Atter Tavshed og lydløs Opmarching ved den gamle Borggrav, paa hvis anden Side den Estrupske Familie slumrede indenfor de røde Munkestens Mure.

Dirigenten løfter Spadserestokken, og dæmpet lyder i den stille, maaneklare Nat: »Natten er stille, Hytten er lukket«, »Flyv Fugl, flyv over Furesøens Vover« og til Slut: »Skjøn Jomfru, luk Dit Vindu op«. Denne sidste skulde ikke være en Hyldest til den gamle Etatsraadinde, der ganske vist havde været meget smuk, men som med sit beskedne, fordringsløse Sind vilde have rødmet ved en saadan Tiltale; den gjaldt to yngre Damer Frøknerne Jungersen og de la Porte, der opholdt sig som Selskabsdamer paa Borgen. Intet Lys blev tændt bag de hvide, nedrullede Gardiner, intet Vindue aabnet; men næste Dag stillede de to Damer i Præstegaarden og bad om en Gjntagelse. Sangen havde lydt »bedaaende«, og naturligvis havde de straks været paa det rene med, at »det maatte være Rørdams«. Hvem andre kunde have hittet paa den Slags langt ud ad Natten.

Skjønt Klokkeren havde slaaet 12 Midnat, da vi atter vare vendte tilbage fra vort »Overfald« paa Kongsdal og lydløst havde escaladeret ind gennem Præstegaardsvinduerne, havde »den lille, graa Mand«¹⁾ ikke vist sig.

Mine Forældre havde aldrig fortalt os Børn noget om »en lille graa Mand«, der sagdes nu og da at vise sig ved Nattetid i Ondløse Præstegaard. Men nogle af de ældre af Slægten, bl. a. min Farbroder Peter i Lyngby, havde

¹⁾ Efter Udgivelsen af mine »Erindringer fra Ondløse Præstegaard og Roskilde Latinskole« har Hrr. Redaktør Henning Jensen meddelt mig følgende: »Min Farfar var Præst i Soderup ved Tølløse Station og altsaa Nabo til Deres Farfar Provst Rørdam i Tølløse (først i Ondløse). I Soderup hørte jeg, at den lille graa Mand var særlig knyttet til den Rørdamske Slægt og viste sig, naar en eller anden vigtig Begivenhed i Familien forestod. Jeg husker, det blev fortalt, at han ved en saadan Lejlighed havde vist sig og var forsvundet i en Brønd«. En Meddelelse, som har interesseret mig meget. 1916. C. H. Rørdam.

ikke kunnet holde tæt overfor »det unge Kuld«, og noget saa interessant løb naturligvis straks fra Mund til Mund mellem os, uden at vi iøvrig nogensinde med et Ord overfor Fader og Moder røbede, at vi nu kjendte Hemmeligheden.

Mine Forældre har ikke villet gjøre os bange for i Mørke at færdes omkring i Værelserne eller navnlig sove i de 3 Gjæsteværelser, der laa langt fra de daglige Opholdsværelser og andre Sovekamre, og da vi Børn iøvrig aldrig fik Lejlighed til at tro, at bemeldte lillc, graa Mand havde vist sig for os, blev Sagnet efterhaanden til en Fabel mellem os af den yngre Generation.

Atter sade vi unge »Mars' Sønner« paa Skolebænken ude paa Frederiksberg Slot med Øjnene i Bøgerne men Tankerne ofte derovre, hvor gallisk og germansk Blod flød i Strømme.

Parisernes begejstrede Raab: À »Berlin! À Berlin!« var knap forstummet, før de preussiske Hære stode paa fransk Grund.

Hurtig fulgte den ene store Krigsbegivenhed den næste.

Kejser Napoleon og hans unge Søn vare ilede til Fronten. »Den unge Prinds Napoleon«, den vordende Kejser og Bæreren af det stolte Navn, skulde, skjønt endnu kun et Barn paa 14 Aar, have Ilddaaben; den 2den August fik han den i en mindre Træfning ved Saarbrücken.

Efter mange blodige Kampe og Slag fulgte allerede 2den September 1870 Katastrofen ved Sedan. Den franske Hær led et afgørende Nederlag, og Kejser Napoleon førtes som Fange til Wilhelmshöhe i Tyskland.

Franskmændene kulkastede Kejserdømmet og erklærede Frankrig for Republik. Kejserinde Eugenie og Kejserprindsen flygtede forklædte til England.

Krigen fortsattes. I Slutningen af Oktober overgav Marchal Bazaine sig med hele sin Hær i Metz, og Preusserne, der allerede den 19de September havde begyndt Paris's Cernering, kunde nu yderligere forøge Belejringshæren.

Den 27de Januar 1871 kapitulerede Paris.

Selvfølgelig havde Paris's Befolkning under Belejringen været udsat for mange Lidelser. Sygdomme havde hærget Befolkningen; der havde været stor Mangel paa Brændselsmateriale, og Vinteren havde tilmed været meget streng; men mest havde dog de stakkels Parisere lidt under Manglen paa nærende Fødemidler. Man havde maattet ty til Kjødet af Hunde, Katte og Rotter; en Rotte havde kostet 3—5 Francs, en Kat 20 Francs, en Due 12 Francs, et Kaalhoved 3—6 Francs, et Æg 5 Francs.

Trods disse Trængselsdage var der dog ikke fra Befolkningens Side rejst Krav om Paris's Overgivelse.

At det nemlig særlig vare de Fattige og Ubemidlede, der havde maattet lide Belejringens Rædsler og Kvaler, siger sig selv.

Den 18de Januar 1871 var den preussiske Kong Vilhelm i Versailles, »Solkongens«, Ludvig XIV' Slot, bleven udraabt til tysk Kejser.

Den 26de Februar undertegnedes Fredspræliminærene, og den 10de Mai 1871 sluttedes Freden i Frankfurt am Main. Frankrig maatte afstaa Elsass og en Del af Lothringen samt betale 5 Milliarder i Krigsomkostninger.

Den 1. Marts 1871 holdt den tyske Kejser Revue ved Boulogneskoven over de tyske Tropper, som derefter holdt Indtog i Paris. Gaderne, som disse Tropper passerede, vare mennesketomme, Gardinerne nedrullede, og Sørgefaner vaiede fra Husene.

Overraskelserne vare som bekendt ikke endte med

Februar Maaned. Franskmænd rejste sig mod Fransk mænd. Mens Tyskerne saa til paa nært Hold, kæmpede Kommunarnerne mod Regjeringstroppeerne i Versailles. Broderblod flød i Strømme, indtil Kommunarnerne til Slut bukkede under.

Stakkels Frankrig!

Feltmarchal Moltkes Ord: »Bereit sein ist Alles«, var det Motto, Preussen ihærdig havde fulgt i Aarene inden Krigen. For sent indsaa Frankrig, hvad det havde for sømt i den svundne Tid.

En dansk Dame, Frøken Eva Flensborg, — Datter af Birkedommer Christian Flensborg (død 1872) — kom til Paris i Juli 1870 for at studere det franske Sprog og opholdt sig i den franske Hovedstad under hele Belejringen.

Frøkenen har fortalt mig følgende om de bevægede Dage under sit Pariser-Ophold:

— »Jeg boede i »Rue Chailot« nærvæd »Triumfbuen«. Kejser Napoleon var ved Hæren. Kejserinden i Paris, men jeg saa hende ikke.

Den 18de September blev der givet Ordre til, at alle, som vilde forlade Paris, hurtigst muligt maatte være ude af Byen.

Allerede samme Dag begyndte Preusserne at beskyde Byen, og fra den Dag naaede intet Brev udefra os. Breve fra den belejrede Bys Indvaanere afsendtes i de første Dage pr. Post, senere pr. Balloner; en af disse dalede ned i Norge, og et Brev fra mig naaede saaledes forholdsvis hurtigt mit kjære Hjem i Kjøbenhavn.

De Oplag af Levnedsmidler m. v., som tilfældig fandtes i Hjem, hvor man ikke levede lige fra Haanden i Munden, vare snart opbrugte.

I Pensionatet, hvor jeg boede, fik vi om Morgen The og dertil Brød, der nærmest lignede vort danske Sigtebrød. Frokost og Middag bleve vi trakterede med Suppe (ikke Kjødsuppe) eller med en Ret lavet af Ris, Mel og Syltetøj; undertiden trakteredes vi med Chokolade kogt i Vand.

Kjød existerede saa at sige ikke. Ja, vi fik hver 3die Dag udleveret eet Pund Hestekjød; men hvad dette ene Pund forsløg til os 10 Mennesker, der var i Pensionatet, vil De kunne forstaa; højt regnet kunde hver faa en lille Mundfuld.

Nogle af Dyrene i den zoologiske Have bleve slagtede og spiste af dem, der havde Raad til at betale de enorme Priser, som forlangtes. 1 R Elefant-Snabel betaltes med 40 Francs.

I Slagterboutikkerne hængte flaaede Rotter og Mus, som navnlig anvendtes i Postejer; vi bleve dog ikke trakterede med slige »Lækkerbidskener«.

Juleaften betaltes en Kalkun med 100 Francs, en Kanin ligeledes med 100 Francs.

Den næsten fuldstændige Mangel paa Grøntsager vil De kunne forstaa, naar jeg siger, at Kartoffler betaltes med 1 Franc pr. Styk.

Smør, Fedt og Mælk existerede ikke; derimod havde vi Mel, Ris, Olie, The, Kaffe, Chokolade og Vin.

Vintren 1870—71 var meget kold. Hver 3die Dag fik vi udleveret siger og skriver tre 7 å 8 Tommer lange Stykker Brænde. Det var som en Draabe i Havet. Vi frøs forfærdeligt.

Ved Nattetid rugede Bælgmørke over hele Paris. Gas existerede ikke. Omnibusser og Droscher fandtes ikke; alle Heste vare slagtede. Gaderne henlaa i et smudsig Uføre. Boutik lukkedes efter Boutik; det varede ikke

længe, før ikke een Boutik var aaben; der var jo intet at falbyde.

Trods alt, hvad Pariserne lede under hele Belejringsperioden, tabte de ikke Modet. Franskmændene er et beundringsværdigt Folk; de haardeste Tilskikkelser berøver dem ikke Haabet.

Den fjendtlige Beskydning var voldsom baade ved Dag og ved Nat. Vi boede ikke langt fra Fortet »Mont Valerien«. Vore Vinduer klirrede uophørligt, og Sengen rystede under En, saa Søvnen blev derefter. Dog skaanedes vi i Huset, hvor jeg boede, for at gjøre nærmere Bekjendtskab med de preussiske Granater.

Efter Paris' Kapitulation saa jeg fra »Champ-Elysées« de preussiske Troppers Indmarch i Frankrigs Hovedstad. De kom med klingende Spil, alle Vaabenarter — Infanteri, Artilleri, Kavalleri o. s. v. — Geled efter Geled i een uendelig Række; Officerer og Mandskab i skinnende og soignerede Uniformer, som gjaldt det en almindelig Parade.

Kejser Wilhelm saa jeg ikke; han var formodentlig bleven i Versailles.

I Gaderne, som de fjendtlige Tropper passerede igjennem, vare Gardinerne rullede ned i alle Vinduer.

Den 26de Februar rejste de parisiske »Kommunarder« sig til Kamp mod de franske Regjeringstropper. Overalt i Gaderne byggede Kommunarderne Barrikader. Jeg færdedes dog ofte de første Dage i Gaderne, idet der i Barrikaderne, som navnlig opførtes af opbrudte Brosten og andet Materiale, som man tilfældig kunde faa fat i, vare Gjennemgange, saaledes at den daglige Færdsel ikke spærredes. Overalt hvor man kom frem, blev man venligt og forekommende behandlet.

Efter nogen Tids Ophold under disse alvorlige Forhold, da Franskmænd kæmpede mod Franskmænd, og

Kommunarderne blandt andet skød to af Regeringstrop-
pernes Generaler, hvoraf den ene hed »Thomas«, tog
vi fra Paris til en lille Landsby, c. 5 Mil fra Hovedstaden.
Denne Flugt fra Paris kunde selvfølgelig kun ske med
Preussernes Tilladelse, idet der fra det preussiske Hoved-
kvarter var udgaaet Meddelelse om, at de Parisere, der
vilde forlade Byen, i saa Fald maatte vælge Vejen ad
St. Denis.

Herude i denne lille Landsby, hvor vi befandt os
mellem lutter tyske Tropper, førte Vinden ud til os trods
den lange Afstand forkullede Papirstykker o. l. fra »Tuille-
rierne« og »Hotel de Ville«, der stod i Flamme, som
farvede den ellers mørke Nattehimmel blodigrød.

Da Kommunarderne omsider bukkede under for Re-
geringstroppe, vendte vi tilbage til Paris.

De kan ikke tænke Dem vor Forundring ved at
gjense Paris og finde alt i Orden; Gaderne rene og fejede,
alle Boutikker aabne; overalt fra Tage og Vinduer vajede
Trikoloren, og udenfor Restauranter og Kaféer sad prop-
fuldt af Parisere. Foraaret var tilmed kommet. Kastanie-
træerne paa Boulevarderne vare sprungne ud.«

Med Frøken Flensborgs Tilladelse gjengiver jeg her
efterstaaende Breve til hendes Hjem i Kjøbenhavn:

Paris 14. September 1870.

»Kjære Moder

En sørgelig og spændende Tid er det, vi leve i; man
haaber bestandig, men hidtil er Haabet bestandig blevet
skuffet; naar blot dette sidste Foretagende maa have et
heldigt og lykkeligt Udfald for Frankrig; hele Landets
Skæbne afhænger deraf.

Her stoler man meget paa Paris's gode Fæstningsværker; man siger, Byen er uindtagelig, naar den bliver godt forsvaret, og der siges, den skal blive godt forsvaret.

Alle ere opflammede og samle sig for at gjøre, hvad de kan. Gaderne vrimle af Soldater; i det Hele taget er Byen aldeles forandret. Jeg gaaer sjælden op i Byen, da jeg finder, det er sørgeligt at se den dejlige By i saadan en Tilstand. Gaderne og Blomsterpartierne, som før bleve vandede og passede, tænker Ingen paa for Tiden. Alt drejer sig om Tilberedelserne til det, der forestaaer.

Paa flere Steder i Byen er der rejst Telte for Soldaterne. Den dejlige Have ved Tuillerieserne er opfyldt dels med Telte og dels med Heste. For 7 Uger siden saa det anderledes ud; hvem havde tænkt det, da jeg rejste, men med Guds Hjælp klarer alt sig, og om nogen Tid vil det maaskee see lysere ud.

Grueligt er det bestandig at høre Folk raabe «vive la république!» Kejseren har altid været god mod den simple Mand. — — Frankrig har havt en lang, rolig og lykkelig Tid, men Alt bliver maaske bedre, end vi tænke. Aldrig havde jeg troet, jeg skulde have kommet til at studere det franske Sprog under saadanne Forhold; men tænk, hvormeget jeg vil kunne fortælle, naar jeg kommer hjem. — — — I Louvre har jeg desværre kun været to Gange. Luften var saa lummer, da der altid var saa mange Mennesker, og jeg tænkte, at jeg vilde vente med at gaa dér til Vinter; nu er jeg bedrøvet over, jeg ikke har været dér oftere, thi hvorledes det bliver til Vinter, veed man ikke; men Haabet om et godt Udfald for Frankrig kan jeg endnu ikke rive ganske ud af mit Hjerte; saa længe der er Liv, er der Haab — — Hvor jeg inderlig vilde ønske, at, naar jeg næste Gang skriver,

jeg da kunde være i Stand til at skrive, at Preusserne have forladt Vejene mod Paris — — — — — «

Paris 25de September 1870.

»Kjære Fader!

Da jeg gjerne vil, at Du skal høre lidt fra mig den 1ste Oktober, skriver jeg allerede idag, da Postgangen Gud ske Lov ikke er afbrudt men kun er meget sen og besværlig. Jeg vil bede til Gud, at det nye Aar maa bringe Dig megen Glæde. — — — — —

Paris er ikke, hvad den var, da jeg kom hertil; de zirlige Gader og Alléer ere nu fulde af Støv; før bleve de vandede hver halve Time; paa Græsplainerne ligge Folk meget mageligt og strække sig, og Alle plukke af Blomsterne, som før stode aldeles urørte. Den Sirlighed og Renlighed, som udmærkede Byen, er desværre forsvunden. Alle Mindesmærker og offentlige Haver ere lukkede; det halve af »bois de Boulogne« er omhugget, da der er bygget Fæstningsværker.

En sørgelig og ængstelig Tid leve vi i, men de Franske have godt Haab og stole paa deres gode Fæstning. Naar vi blot snart havde Slutningen; snart en Maaned have vi sagt: imorgen komme de, og endnu ere vi lige nær, men meget bange maa man rigtignok være for Udfaldet. Preusserne ere saa mægtige og forstaa sig desværre altfor godt paa Krig.

Den 23de blev jeg vækket ved en hæftig Kanontorden; jeg blev lidt underlig tilmode, kan jeg ikke nægte; hele Værelset rystede, og det vedblev saaledes lige til Kl. 3; det var kun et lille Angreb paa Forterne; der siges, at de Franske havde godt Held, men Bladene ere altid saa tilfredse og haabende; jeg stoler ikke mere saa

ganske paa dem. En Vrimmel af Aviser have vi; Børn løbe hele Dagen og falbyde dem; Klokken 6 om Morgen begynde de at raabe: »les dernières nouvelles de la guerre!« og vedblive hele Dagen; af og til kjøber jeg en; det er altid fristende, men desværre man faar altid saa lidt at vide. Jeg havde glædet mig til at sende Dig forskjellige Blade, men Posten tager ikke mere Aviser (med); endog er det befalet at gjøre Brevene meget smaa og tynde og uden Convolut. — — — —

Glad er jeg ved, at jeg dog har set mig lidt om; nu kommer jeg ingen Steder. Damerne her gaa aldrig ud, og ene tør jeg ikke mere gaa, da her hver Dag bliver greben Spioner, og endog Damer kunne komme i Forlegenhed; jeg maa derfor nøie mig med at gaae op og ned i en Allée tæt ved Huset med mit Pas i Lommen. — — — I Louvre ere alle Malerierne borttagne og sendt bort, men hvor veed jeg ikke. — — — —

Kjærlig Hilsen til Moder og Alle fra

Din Eva.«

Til private Breve, som afsendtes fra Paris, maatte senere kun benyttes et af Regeringen normalt firsidet Brevpapir, der udleveredes paa Postkontorerne, og som kunde lægges sammen som et almindeligt Brev og forsegles. De 2 første Sider, der havde til Overskrift: »Lettre-Journal de Paris. Gazette des Absents. Prix: 15 centimes«, indeholdt en trykt officiel Meddelelse om de forløbne Dages vigtigste Begivenheder i den belejrede By.

Bemeldte »Lettre-Journal«, der er mærket Nr. 28 og dateret »Tirsdag 17. Januar 1871« skriver under 14. Januar: »Militær Rapport: 13. Januar. Aften: Ved Marnes Krurning stadig samme voldsomme og vedholdende Bombardement men uden større Virkning end de foregaaende Dage.

Den øverstkommanderende General i Vincennes fremhæver stærkt de Troppers og Nationalgardisters Holdning under Beskydningen, som skulle forsvare vore Stillinger paa denne Front. Fjenden har hele Dagen beskudt Landsbyerne Noquet og Plaisance. Byen bombarderes uophørlig, og Bombardementet var meget heftigt fra Klokkeren 10 til Midnat navnlig over det 8de Afsnit. Forterne mod Syd ere blevne mindre kraftig beskudt. Preusserne have i Nattens Løb flere Steder angrebet Løbegravene, der forbinde Forterne, men ere overalt blevne slaaede tilbage. Flere af deres Saarede ere faldne i vore Hænder. I de sidste 17 Dage har Fjenden brugt en stor Masse Munition uden at opnaa noget betydeligt Resultat. Vore Tab have været forholdsvis smaa, de opstaaede Ildebrande straks slukkede og Ødelæggelser paa Materiel istandsatte hurtigst muligt hver Dag. Kommandanten er lykkelig ved stærkt at kunne fremhæve den store Opofrelse, som Officerer, Soldater og Nationalgardister have lagt for Dagen i disse haarde og stadige Prøvelser. Befolkningens Fasthed er beundringsværdig.

Under Overskriften »Brød« skrives: »Udvandringen fra de bombarderede Kvarterer til de centrale Distrikter har pludselig forøget Forbruget af Brød, saaledes at saadant nu mangler, og som Følge deraf opstod paany Panik, som dog heldigvis kun varede kort. Paris's Borgmester har forbudt Bagerne at sælge Brød til Personer, der ikke tilhøre deres almindelige Clientel, eller som ikke er forsynet med et Levnedsmiddelkort, der godtgjør, at de boe i Kvarteret. De Flygtende modtage derfor Kort, hvorpaa staar angivet, i hvilke Bagerier de skulle købe.

Under Rubrik: Uudtømmelig Gavmildhed fortælles om en »Monsieur Richard Wallace«, der atter har givet Bevis paa sin store Godgjørighed ved at foreslaa en pa

triotisk Indsamling til Gunst for de Ulykkelige, der ved Bombardementet tvinges til at forlade deres Hjem. Regeringen har godkendt hans Plan, og Ricard Wallace har derefter skrevet sig først paa Listen med et Bidrag paa eet hundred tusinde Francs.

Til Slut meddeles, hvilke Dage Ballon, ført af Luftskipper, afgaar fra Paris medtagende Post-Passagerer, Brevduer m. v. Ballonerne ses stadig at være gaaede op i Nattens Mulm og Mørke.

Det Brev, jeg har liggende foran mig, har to Frimærker: eet med Kejser Napoleons Billede og mærket »Empire Français« og det andet mærket: »Rep. Franc.« ovenover Billedet af et Kvindehoved. Kejserdømme og Republik Side om Side. Ejendommeligt!

Forøvrigt er Adressatsiden mærket: »Par ballon monté«.

Paris 19. Februar 1871.

»Kjære Fader og Moder!

Endelig igaar oprandt den Dag, da jeg, efter i over fem Maaneder at have været aldeles uvidende om, hvad der er foregaaet i Verden, modtog syv Breve. I kunne maaskee fatte min Bevægelse efter i saa lang Tid at have gaaet i den rædsomste Spænding og ofte i den dødeligste Uro pludseligt at see syv Breve for sig. Kjære Fader og Moder, I kunne ikke begribe, med hvilken Angst jeg formelig rev alle syv op paa en Gang; det var mig kun om at gjøre at faa at vide, om Alt var ved det Gamle. Inderlig takker jeg Gud, som saa kjærligt beskyttende har holdt sin Haand over os i denne lange Vinter, saa fuld af skrækkelige Begivenheder. Naar jeg tænker tilbage, begriber jeg ikke, hvorledes jeg har holdt saa godt

ud; thi nu tør jeg sige det, ofte har jeg lidt meget. Den rædsomme Kulde; jeg bruger dette stærke Udtryk, thi det er rædsomt at have 16 Graders Frost og kun nogle elendige Pinde at lægge i disse lidet varmende Kaminer — — — — I det Hele troer jeg aldrig at have lidt af saa mange Onder som i denne Vinter. Men jeg har heller aldrig prøvet at mangle Alt.

Jeg vil kun give en kort Beskrivelse af, hvad vi have levet af i fire Maaneder. Om Morgenen en Kop The og et Stykke tørt Brød uden Smør; vi spise næsten bestandig gammelt Brød, da det er fordelagtigst. Til Frokost en Sauce lavet af Hestefedt, Mel og Vand med ristede Brødsiver og derefter en Skefuld Sirup eller Honning; til Middag en Suppe (ikke velsmagende) og Pandekager. Disse Retter bleve undertiden ombyttede med Chokolade kogt i Vand, og Risengrød kogt som Carri, som naturligvis er en inderlig flau Ret. Enhver kan begribe, at man ikke kan befinde sig vel ved den Levemaade. — — Ingen begriber, med hvilken Glæde jeg den 10de Februar for første Gang spiste en ordentlig Kødsuppe og et Stykke Oxekød og om Morgenen lidt Smør til mit Brød.

Den stadige Kanontorden har naturligvis været slem for mig; ofte vidste jeg ikke, hvor jeg skulde gaae hen for at undgaa de gruelige Knald; den, som ikke har været tilstede, kan ikke gjøre sig nogen Forestilling herom.

Den 22de Januar glemmer jeg aldrig. Preusserne bombarderede den Dag med en Voldsomhed, saa man hvert Øjeblik ventede, at Byen vilde falde sammen, og midt i denne Forvirring begyndte Folket at gjøre Opstand og skyde paa hverandre indbyrdes; flere bleve dræbte og mange saarede, men heldigvis blev denne Revolution dæmpet i Løbet af Dagen; men jeg tilstaaer, jeg var temnelig fortvivlet. Fra Vinduerne kunde jeg see Ka-

nonerne, som vare stillede i »Champs Elysées« for at forsvare os imod vore Egne. Den Nat, og desværre mange mange andre Nætter, havde jeg ikke saa meget som et Blund. — — — — Jeg er saa glad over, at den slemme, mørke Vinter er forbi; i disse Dage have vi det saa mildt og varmt; Solen skinner, det er saa oplivende, og Alt begynder at faae et mere venligt Anstrøg; flere Magasiner ere aabne, og man møder atter Damer. — —«

Paris 23. April 1871.

»Kjære Moder!

Atter have vi en trang Tid, som lader til at blive lang. Idag er det tre Uger siden Bombardementet begyndte, og endnu tordner Kanonerne hele Dagen, men heldigvis ikke mere om Natten. Vor sørgelige Tilstand er, som Du kan tænke, en stor Sorg for Alle; det er ogsaa skrækkeligt, naar man tænker sig, at det er de Franske, som bombarderer deres egen Hovedstad; hvert Skrald gjør naturligvis ondt lige ind i Sjælen. — — — Forleden gik jeg med Frøken F. over Vendôme Pladsen; dér drive de især deres Spil; de have formelig bygget en lille Fæstning forsynet med Skydehuller, og naturligvis er der Kanoner i Mængde; vi saae der flere af deres Officerer; de saae virkelig godt ud, men en Sorg er det at see den smukke By i en saadan Forvirring. Alt er sørgeligere end under den rigtige siège (Belejring). — — Nu leve vi som paa en øde Ø; vi véd ej, hvad der foregaaer i Versailles. — — — —

Tænk ikke med Ængstelse paa mig; mange Hilsner til Fader og Sødskende fra

Din Eva«.

•

»Roissy« 6te Maj 1871.

»Kjære Moder!

— — — — Jeg skynder mig derfor med at fortælle Dig de sidste Dages store Begivenheder. Vor Rejse blev bestemt om Eftermiddagen Klokken fire og iværksat den næste Morgen Klokken otte. Grunden til denne hurtige Bestemmelse var, at Bomberne begyndte at regne ned omkring os. — — Roissy er en lille Landsby, fem Mil fra Paris — tænk, vi høre endog Kanonerne her —, og da Familien har stadig Samkvem med en Mand, som ejer en dejlig Gaard her, vidste vi, at en gammel Rønne var ledig, og vi foretrak i nogen Tid at have det mindre godt men ikke være udsatte for Bomber og Geværkugler.

Det vil maaskee mere Dig at høre, at vort Slot er en gammel Præstegaard. Kirken er lige ved Siden af. — — — Jeg haaber naturligvis, at Alt snart skal blive ordnet, men paa den anden Side er jeg bange for, at der vil gaa mere end en Maaned, thi Sagerne have taget en altfor alvorlig Vending til, at man kan faae Ro snart. Hvem havde tænkt sig alle disse Begivenheder, da jeg rejste, I denne Tid arbejder disse Urostiftere paa at nedrive Støtten paa »Vendôme Pladsen«; jeg begriber ikke, at man seer roligt paa dette.

Skriv mig endelig lidt til om, hvad man siger i Danmark om denne gruelige Krig, thi jeg har kun de pralende Aviser, som fortælle, at Alt gaaer udmærket. »L'arc-de-triumphe« har ogsaa lidt af de franske Bomber, hvilket er mig en stor Sorg. Den nære Omegn af Paris skal være aldeles ødelagt.

•

Roissy 3die Juni 1871.

»Kjære Moder!

— — Hvilken rædsom Tid har det ikke varet, og hvilken Sorg med al den Ødelæggelse; men en Lykke er det dog, at »Louvre« er sparet samt alle de dejlige Kirker. »La Madeleine« er ikke brændt, men den Gade, som fører ned til den, er aldeles tilintetgjort; kun enkelte Huse ere reddede.

Grueligt er det at tænke sig, at baade »Tuillerierne« og »Hotel de ville« ere aldeles nedbrændte. Jeg gruer næsten for at see det stolte Paris igjen, og dog glæder jeg mig til at vende tilbage; jeg tænker, det bliver i næste Uge. — — — Du har vel allerede hørt, at Erkebiskoppen tilligemed mange Præster er dræbt af »de Røde«. 40 unge Mennesker, som nægtede at marchere imod Arméen, bleve skudte den sidste Dag, Communen levede. I den sidste Tid tvang nemlig »de Røde« alle unge Mennesker til at marchere; de, som kunde, forlode Paris, men desværre var der jo mange, som ikke kunde, da det var forbundet med mange Udgifter; thi at tage med Jernbanen var ikke at tænke paa.

Det har rigtignok været en Tid fuld af Begivenheder, jeg har oplevet, men desværre saa sørgelige; nu ønsker jeg inderligt, denne Rædselstid maa være forbi; jeg trænger til at leve et fredeligt Liv; bestandigt at leve med Krig, er meget trættende.

Første Pintsedag var her i Kirken Gudstjeneste for Preusserne; det var meget smukt og højtideligt; det var saa rart for mig igjen at høre vore Psalmer; det er saa længe siden jeg har hørt dem, thi i den sidste Maaned, jeg var i Paris, vare alle Kirkerne lukkede, og her har jeg nu været i fem Uger.

En stor Deel af Preusserne forlade nu Frankrig; hver Dag drager her igjennem Byens Gader flere Regimenter. — — Nu ere vi da midt i Sommeren. — — — Her bliver aldrig gjort rent. I de 9 Maaneder, jeg har været i Paris, ere Vinduerne blevne polerede een Gang, og Gardinerne ere blevne vaskede een Gang; det er al vor Rengjøring.

Paris 11. Juni 1871.

»Kjære Moder!

Henrykt er jeg ved at være kommen tilbage til Paris, thi Paris er og bliver en meget interessant By, i hvad Tilstand den saa er. Af Fætters Brev har Du hørt om alle Ødelæggelserne, men tro ikke derfor, at Pariserne hænge med Hovedet; her er igjen det gamle Liv. Magasinerne ere atter aabnede og udfolde deres gamle Pragt, og Boulevarderne vrimle af Mennesker og Vogne. I »Champs-Elysées« er ligeledes det gamle Liv begyndt. Blomsterbedene og Græsplainerne ere allerede gjorte istand. Tro ikke, man føler sig ulykkelig eller sørgmodig ved at være her, thi vil man ikke see Ødelæggelserne, behøver man det ikke; Byen er saa umaadelig stor, og paa mange Steder er der ingen Skade skeet.

Jeg befinder mig meget godt og nyder ret Livet; det er en mageløs Følelse at vide, vi nu have Fred og Ro; og heldigvis den afskyelige Kanon er forstummet. Ingen kan forestille sig, hvor grueligt det var; jeg har aldrig før hørt saadanne Skud; det var, som om Alt skulde falde sammen; men nu er den Tid forbi, og jeg haaber at faae riig Erstatning. — — — Skjøndt jeg har oplevet gruopvækkende Begivenheder, vil jeg dog tage mange Minder

og Erindringer med mig, som ville være godt for den kommende Tid — — — —«

Aaret 1871 blev et trangt Aar for det gamle Hjem i Ondløse Præstegaard.

I Maj døde min yngste Søster Emilie af en akut Underlivssygdom efter kun 2 Dages Sygeleje, 26 Aar gammel.

Hun havde været en Solstraale i Hjemmet. Med sit livlige, opmuntrende Sind havde hun været Fader og Moder en kjærlig og trofast Datter og os Søskende en Søster, som vi alle satte højt. Hun havde været som Lærken, der slaar sine glade, jublende Triller, fra Sol gaar op, til den gaar ned, men med den Forskjel, at i hendes Sjæleliv havde det altid været Sommer, ogsaa naar Efteraarsstormen susede i de store Kastanietræer ved Præstegaarden, og naar Sne og Is dækkede den graa Jord med sit hvide Liglagen.

Haardt ramte Slaget Fader og Moder, og dybt følte ogsaa vi Søskende, hvad Hjemmet mistede i hende. Aar gik, før Tiden tilsyneladende mildnede den Sorg, som hendes pludselige Død voldte de To, hvis Hjerte barn hun var og ogsaa havde fortjent at være.

Det var første Gang, at Døden traadte over Dørtærskelen til mine Forældres ellers saa uendelig lykkelige og harmoniske Hjem.

»Men de vidste jo dog, hvor de igjen skulde mødes med hende og troede fast derpaa.«

Ja, det vidste de.

Men Savnet!

Hvem tør vel ønske dem, der gik bort, tilbage til Jorden? Det nænner man ikke. Sorgen mildnes ved Troen paa det evige Liv.

Men Savnet! Længslen efter at se den Skikkelse og

de Træk, man havde saa uendelig kjær, Længslen efter at høre den Stemme, der altid fyldte En med Glæde, den bliver i Hjertet, har voxet sig fast dér og taler trods mange svundne Aar sit stærke, vemodsfulte Længselsprog. Og godt er det vel, at det er saa. Slige Minder kan bygge Aandens Bro mellem Jord og Himmel.

Hvor svært, naar man er syg og mat,
af Ven og Trøst og Haab forladt,
alene med sin bitre Ve
at sige: Gud! din Vilje ske!

Hvor svært fra dem at skilles ad,
hos hvem vi vaaged, græd og bad,
og naar de elsktes Grav vi se
at sige: Gud! din Vilje ske!

Og dog, hvad er vor Sorg og Nød
mod hans, der gik til Korsets Død,
der knæled i Getsemane
og sagde: Gud! din Vilje ske!

Salme Nr. 604.

»Der er det, der er værre end Døden,« siger man.

Efter Krigen i 1864 raadførte min Broder Ludvig sig med Fader, idet Lysten til at prøve Lykken i »det fjerne Vesten« havde grebet ham, efter at han havde »spændt Sværdet fra Lænd«.

Sammenlignede man den Frejdighed, der under hele Krigen havde fulgt min Broder, med det Mismod, der kom over ham, da han var vendt hjem fra Krigen, skjønnede man, at det, der havde lidt Skibbrud hos ham, var Haabet — Haabet om, at naar kun hver Mand gjorde sin Pligt overfor Fjenden, og det Vidnesbyrd gav han alle sine Vaabenfæller, maatte Retten tilsidst sejre. Det Haab har lyst for ham i de kolde, mørke Nætter ude i

Løbegravene, ved de faldne Kammeraters Lig og under Felttogets mange svære Strabadser.

Men Haabet var ikke gaaet i Opfyldelse.

Lige efter sin Konfirmation var Ludvig kommet ud at lære Landvæsen paa forskjellige Gaarde og havde bl. a. ogsaa et Aars Tid været Elev paa Landbrugsskolen i Tønder (Sønderjylland). Derefter havde han været Forvalter paa flere Herregaarde, inden han indkaldtes til Militærtjenesten og senere deltog i Krigen. Fader var økonomisk ikke stillet saaledes, at der var Tale om, at han nogensinde kunde hjælpe min Broder til en Forpagtning el. lign.

Fader indvilligede i Ludvigs Plan. Energi og Arbejdslyst manglede jo ikke den unge Mand, og alene Tanken om at tage Kampen op paa nye Slagmarker, hvor Sværdet ganske vist ikke førte Ordet, men hvor staalsatte Nerver krævedes for at bestaa i Konkurrencen om Brødet, lod Mismodet svinde, og frejdig og glad drog han da ud i Verden til det Ukjendte hinsides Atlanterhavet.

Det kneb særlig for Moder at sige ham Farvel og vilde vist have knebet endnu mere for hende, havde hun ikke ved sin Side haft Fader, der med sit, i hvert Fald i det Ydre, beherskede, tillidsfulde Sind i slige Øjeblikke var Moder en umaadelig Støtte.

I de første Aar kom der hyppig Breve til Hjemmet, alle fulde af Betagethed over alt det nye og ukjendte, han saa og oplevede i »den nye Verden«. Undertiden kunde det jo nok gaa lidt smaat med Fortjenesten derovre, men han beklagede sig ikke og var stadig ved godt Mod.

Det var ikke altid som Landmand, han fandt Brødet derovre. Var der ikke mere at hjælpe med til ved at rydde Skov, pløje og saae o. s. v. ude hos »Farmerne«,

saa tog han Staven i Haand og søgte andetsteds hen. Han kunde jo baade kjøre et Par vælige Herskabsheste og ogsaa føre en Kost, og »for fin« følte han sig ikke til det Arbejde, der tilbød sig.

Viden om tumlede han sig derovre i dette Kæmpe-land, snart Vester paa, snart mod Nord, snart mod Syd.

Saa pludselig hørte hans Breve op. Han havde plejet at skrive 1 à 2 Gange om Maaneden. Der gik 2 Maaneder, der gik 3, 4 og Maanederne bleve til Aar. Intet Brev!

Alle Efterforskninger viste sig forgjæves. Hvem finder — sans comparaison — en Knappenaal i et Læs Hø? Uro og Bekymringer lagde sig over Hjemmet i Ondløse.

Gjennem Onkel Peter Rørdam i Lyngby fik Fader at vide, at Pastor A. C. Grove Rasmussen skulde foretage en Rejse for at undersøge de danske, kirkelige Forhold i Amerika (særlig i Chicago og Omegn), og beredvillig lovede han at gjøre alt for om muligt at finde et eller andet Spor af Ludvig.

Og ikke alene fandt han et Spor, han fandt Ludvig selv.

Mange Mile Vest for Chicago havde en svensk Nybygger en Morgenstund fundet en dansk Mand liggende i Nærheden af sin Hytte, nedbrudt paa Legeme og Sjæl. De Svar, den danske Mand havde givet, viste noksom, at Forstandens Lys var slukt, og den brave Svensker og hans Hustru havde da af Medlidenhed givet Danskeren Føde og Husly og beholdt ham hos sig, idet Ægteparret havde ladet ham passe Kreaturer og gjøre forskellig anden mindre Gavn.

Det var Ludvig.

Ved gode Venners Hjælp fik man ham ført til New-York, derfra med en Damper til Europa, og sex Aar.

efter sin Afrejse stod min kjære Broder atter i sit gamle Hjem. Ak! et Vrag!

Intet kunde han selv fortælle om, hvad der de sidste Aar var hændt ham derovre paa det store, travle »Arbejdsmarked«. Vanvid og Melankoli lyste ham ud af Øjet; hans afmagrede Ansigtstræk vare prægede af en Alvor lig den, hvormed Døden stempler sine Ofre. Talte man til ham, var det ofte, som om han ikke hørte det; i hvert Fald svarede han ikke. Naar han i den første Tid efter sin Hjemkomst traadte ind i Dagligstuen, blev han staaende ved Døren taus og stille som en Søvn-gænger, og blev der kjærligt sagt til ham: »Kom her hen, Ludvig, og sæt dig mellem os andre,« vovede han det ikke, men satte sig paa Kanten af Stolen, der stod indenfor Døren.

Herregud! Var det den uforfærdede og tapre Soldat fra Mysunde-Dagen 2. Februar 1864!

Haabet om, at Plejen i Hjemmet maaske kunde sprede de mørke Taager, der havde tilhyllet hans Forstand, blev skuffet, og da Lægen pegede paa en Sindssygeanstalt som det eneste rette Hjem for ham, indsaa Fader og Moder jo nok, at der ingen anden Udvej var.

En tidlig Foraarsmorgen holdt den »holstenske Vogn« udenfor Døren. De første Stære fløjtede oppe fra de røde Skorstene, og inde i Dagligstuen stode de første, foraarsbebudende Viol- og Anemone-Knopper i en Underkop med Vand og Sand. Gaardhunden, den hvide Puddel, »Trofast«, slikkede Solskin foran sit Hus og fulgte med sine kloge, brune Øjne alt, hvad der foregik oppe foran Gangdøren.

Paa Stentrinene udenfor den flokkedes man for at sige Ludvig Farvel. Mens Vemodet satte de andres Hjerter i stærk Bølgegang, forraadte ikke en Mine i Ludvigs An-

sigt, at han havde Anelse om, hvor han var, eller hvad der foregik. Man maatte nøjes med at trykke hans Haand og kysse de sammenknebne Læber.

Strengest var vel den Dag for Fader og for hende, der engang havde baaret Ludvig under sit Hjerte.

»Hvorfor var han ikke faldet hin Mysunde-Dag eller senere? Der havde jo været Kugler nok. Hvorfor skulde han lide alt dette ovre i det store, fremmede Land?« — Spørgsmaal, som Hjertesorgen under sin første knugende Vægt saa let rejser selv hos den, der ikke tror, at »død er død, og dermed er den Historie forbi«.

Naar og hvorledes Sindssygdommen havde grebet min stakkels Broder, var det umulig at faa nogen Oplysning om af ham selv; men da han nu og da lod falde Ytring om »en Bjælke, der slog ham«, antager vi, at han har deltaget i et eller andet Byggearbejde og under det har faaet et voldsomt Slag i Hovedet af en nedstyrtende Bjælke.

Efter i nogle Dage at have observeret Ludvig erklærede Sindssygehusets Overlæge ham for fuldstændig uhelbredelig, og i over en Menneskealder har min kjære Broder nu været Patient i det Hjem, over hvilket Vemod og Sorg ruger trods den smilende Natur, der omgiver det.

Alvorlig og tavs vandrer han om dernede. Kun nu og da kan et enkelt Fortidsminde vækkes i hans Erindring, men kun i et kort Sekund, og ser man ham i Øjet, er det, som saa man ned i en dyb, bundløs Brønd.

I 1876 skænkede Kong Christian »Erindringsmedaillen« til Deltagerne i Krigene 1848—50 og 1864.

Fader og Moder mente, at det dog maaske kunde kaste ligesom et Lysglimt ind i min stakkels Broders for mørkede Sind, hvis han fik Medaillen fra 1864.

Moder bragte ham den, og stærkt bevæget fortalte hun mig senere derom: »Ude fra den lange Korridor lød Skridt. Jeg kjendte dem godt; det var Ludvigs. Sygevagterne lukkede Døren op, og Ludvig traadte ind. Saa roligt og stille, som jeg kunde, fortalte jeg ham om Fader og alle Eder derhjemme, fortalte ham om Krigen, og hvad han selv dengang havde skrevet og fortalt, hvor glad han havde været, — og sagde, at Kongen nu gav ham denne Medaille til Tak for alt, hvad han og alle vore andre tappre Soldater havde lidt og døjet for vort Fædreland. »Den skal minde Dig om de bedste Dage i Dit Liv, Ludvig.« Jeg tog ham om Halsen, knugede ham ind til mig og kyssede ham. Stakkels, stakkels Søn!

Ludvig rakte efter Medaillen. Da han holdt den i sin Haand, gled et Smil, hvori lyse, skønne Erindringer afspejlede sig, over hans forstenede Træk. Det var, som om han vilde sige noget, men overvældedes af saa hurtigt vekslende Fortidsbilleder, at Ordene svigtede ham, og atter alt svandt hen i Mørke.«

Ifølge Hærloven af 1867 skulde Eleverne i Officersskolens næstældste Klasse i de 2 Aar, Undervisningen varede, gjøre 3 Maaneders praktisk Tjeneste ved Afdelingerne, en meget formaalstjenlig Foranstaltning.

Altsaa drog vi ogsaa i 1871 afsted til Lejren ved Hald, jeg tjenestegjørende ved min gamle, brave 3die Bataillon, ved hvilken jeg mødtes med alle Kammeraterne fra 1868—69.

General Wilster kommanderede Lejrdivisionen, og Generalerne Wørishøfer og Stjernholm de 2 Brigader.

De tre Generaler havde jo alle vundet sig et smukt

Navn i vore to Krige, og med Beundring saae vi Unge derfor-op til disse prøvede, krigsvante Førere.

General Wørishøfer skulde være vor Brigadechef. Da 3die Bataillon havde naaet Nørre Mølle, der ligger ved Hald Skov, gjorde vi ifølge Ordre Holdt og formerede Bataillonskolonne, og lidt efter kom Generalen sprængende tilhest i Spidsen for sin Stab. Honnørsignalet lød.

»Gevær paa Skulder!« »Se til venstre!«

Generalen holdt en kjøn lille Velkomsttale til »Kulsvierne«, og med ham i Spidsen og under »Riberhusmarchen« droge vi ind i den store, hyggelige Teltby, der ganske lignede den i 1870.

Lejrens aarlige Etablering var et stort pekuniært Gode for Hald og Omegn og ikke mindst da for Viborg, og Jyderne saae derfor — ogsaa af den Grund — venlig paa os.

Jeg vil slet ikke tale om den »jydske Morlil«, der under vore Øvelser ude i Lyngen var tilstede overalt med sine Kurve og tilbød varme Pandekager og Æbleskiver, lyseblaa Rødgrød, Kaffe med »Basser« og andre Delikatesser, som »Jens« ikke sagde »Nej« til, eller om de handelsbegavede jydske Mænd og Dreng, der faldt Cigarer, Skraa og lignende, ligesom man ogsaa vil kunne forstaa, at naar ti Tusinde Mandfolk mindst hver Lørdag skal have ren Skjorte paa, saa maa adskillige Vadskekoner og Vadskepiger være i Aktivitet hele Ugen igjennem. Vadskerierne i Viborg forslog slet ikke, og i alle Lejrens omliggende Gaarde og Huse — selv de, der laa i mer end en Mils Afstand — var der næppe et voksent Kvindemenneske, som ikke havde travlt med Vadskebaljen og tjente gode Penge.

Men hvad skulde disse ti Tusinde ikke hver Dag have at putte i Munden? Et levende og i høj Grad impo-

nerende Indtryk fik jeg deraf, da vi henimod Lejrens Afslutning foretog en 3 Dages Øvelse borte fra Lejren, manøvrerede om Dagen, og sov om Natten med Himlen til Tag. Forplejning skulde medføres for 3 Dage. Aldrig glemmer jeg det enorme Tog af Vogne med Levnedsmidler af alle Slags, der rullede ud ad Landevejen mod Viborg. Vogn efter Vogn i een Uendelighed; det blev ved; en halv Times Tid blev man staaende og saae de kraftige jydsk Heste hive i Skaglerne; men til Slut opgav man Ævret og overlod en mere taalmodig Karakter at observere den sidste »Madvogn«.

Maaske vilde man ikke være bleven saa imponeret, hvis man i Tyveaarsalderen og med dens gode Appetit havde samlet paa et Fad og i en Krukke, hvad man blot paa 1 Dag sætter tillivs af faste og flydende Varer; thi disses Rumindehold har man jo egentlig slet ikke noget Begreb om. Den daglige Kost glider ned, alt som Dagen skrider, og at »mange Bække smaa gjøre en stor Aa,» tænker man i dette særlige Tilfælde mindst af alt paa. Men multiplicerede man, hvad der kunde ligge paa bemeldte Fad og findes i bemeldte Krukke med 10,000 Gange 3, altsaa med 30,000, vilde Du formentlig slet ikke have fundet det omtalte Vogntog fra Lejren imponerende.

Ja, Forplejningsspørgsmaalet! Vè den Hærfører, som under en Krig ikke skjænker det samme Opmærksomhed som de militære Operationer, der dog til Slut ere afhængige af, om der kan skaffes Soldaten Mad. Een Dag eller to kan »Jens« maaske slaaes, skjønt Maven er tom, men i Længden! Kaput!

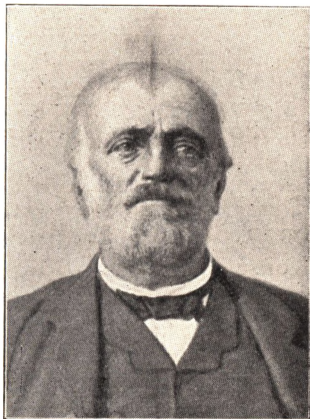
Altsaa, Haldenserne og Viborgenserne og mange fjærnere boende puttete i Lejrtiden mangan god Skilling i Lommen. Den var de brave Jyder vel undt.

Og hvad formaar Jorden uden Gjødning? Aar efter

Aar — jeg var ogsaa i 1874 i Lejren — saae man flere og flere Arealer blive opdyrkede i Lejrens Omegn.

Under Øvelserne kunde der naturligvis ikke tages Hensyn til, om det var Lyng eller besaaede Arealer, det gik ud over, og selvfølgelig maatte Militæretaten erstatte alt, hvad der under Manøvrene blev ødelagt i Terrænet, i hvilken Anledning der af Krigsministeriet var bleven ned-sat en »Taksations-Kommission«, som skulde vurdere Skaden, og hvis Formand daværende Kaptain Enrico Mylius Dalgas var.

En Dag, da jeg talte med ham om alt det, vi kunde træde, ride eller køre ned, og om det omfattende Hverv, der var overdraget Kommissionen, svarede han: »Ja, vi have meget at gjøre, og man skal jo se sig for. Naar nu forholdsvis mange Arealer ryd-des og tilsaaes, kan der mu-

E. M. Dalgas.

lig for enkelte Ejeres Vedkommende være lidt øjeblikkelig Spekulation med i Spillet. Er Ejeren saa heldig, at Soldaterne Gang paa Gang har trampet godt hen over en Sæd- eller saakaldt Kartoffelmark, og Feltartilleriet raslet hen over den paa Kryds og Tværs, saa kan det undertiden hænde, at der kræves en Erstatning, som om det havde været en bugnende fynsk eller sjællandsk Rug- Byg- eller Havremark eller et godt Kartoffelstykke, og selv om Manden selvfølgelig faar en noget ringere Erstatning, fordi det, efter hvad vi skjønne, har været en ret tynd og mager Afgrøde, saa kan den Valuta, der ydes — og selv-

følgelig skal han ikke lide nogetsomhelst Tab — maaske dog give ham et lille Udbytte i Forhold til, hvad der er anvendt paa Arealets Besaaing m. m., og hvad Afgrøden vilde have givet. Vi have den samme Vanskelighed her som ved alle andre Taxationer. Der er saa uendelig mange Forhold at tage Hensyn til, hvis man skal dømme fuldt ud retfærdigt, og uretfærdig vil man dog nødig være.«

Med stor Begejstring udtalte Kaptainen sig i det Hele om Jyderne. »Jeg kjender dem ud og ind«, ytrede han; »et udmærket Folkefærd, forstandigt, nøjsomt og trofast. Og Forretningstalent har de saa at sige alle; det er de født med.«

Enrico Mylius Dalgas var født 1828 i Neapel. Faderen Jean Antonie Dalgas, Købmand og dansk Konsul i Livorno (død 1835), havde fransk Blod i sine Aarer. Hans Hustru, Johanne Thornim (død 1871), var født Stibolt.

E. M. Dalgas Hustru, Marie Magdalene født Købke er Datter af afdøde Oberstlieutenant i Ingenieurkorpset Købke og i Slægt med den bekjendte Kunstmaler Købke (død 1848).

Som Lieutenant og Elev paa den militære Højskole deltog Dalgas som Artilleriofficer i Slutningen af Krigen 1848—50, men gik i 1853 over i Ingenieurkorpset, der saaledes fik den Ære at indrullere denne udmærkede Mand i sine Rækker.

Dalgas, der med Hæder deltog i Krigen 1864, var i en meget lang Aarrække knyttet til »Vejtjenesten«, der dengang hørte ind under Ingenieurkorpset, og havde i denne sin militære Tjenestetid stadig Ophold i Jylland, hvis Naturejendommeligheder og Befolkning han lærte nøje at kjende. Ved sin Udtrædelse af Ingenieurkorpset

i 1880 udnævntes Dalgas til Oberstlieutenant. I Aarene fra 1866 indtil sin Død var han administrerende Direktør for det danske Hedeselskab.

For os andre dødelige gjælder det, at vi maa op med en lang Lektie, naar vi skal legitimere os.

For Mænd som Dalgas behøver man kort og godt at nævne Navnet uden andre Kommentarer, og alle véd straks, hvem Talen er om.

Naar Vintervinden suser gennem Jyllands Plantager, naar Lærken kvidrer over jydske, bugnende Agre og safttigrønne Enge, hører man gennem Suset og Lærketrillerne Navnet Dalgas.

Han var en af Danmarks ædle Sønner, og skjønt han med Rette stod højt i det danske Folks Gunst, blev han til det sidste den samme beskedne, bramfri Mand med det varme Hjerte og ydmyge Sind.

Jeg havde den Ære at repræsentere Kong Christian ved Dalgas Begravelse fra Aarhus Domkirke i 1894 og den Højtid, som prægede hans Jordefærd, viste noksom, at Jyderne følte, hvad de havde mistet i Dalgas.

Officererne bleve nu og da tilsagte til Middag hos Divisionsgeneralen, og jeg havde da ogsaa den Fornøjelse et Par Gange at være General Wilsters Gjæst. Efter Bordet, naar Cigarerne bleve budt rundt, og Mokka-Kaffen serveredes ude under de gamle Ege med de graa, forvredne Stammer og de mørkegrønne Kroner, medens Brigade-musikken spillede op med en Fædrelandsmelodi, en rask March eller en eller anden herlig »Overture«, færdedes Generalen konverserende mellem Gjæsterne.

»Hvordan er De i Slægt med Feltpræsten fra Frederitz (Peter Rørdam i Lyngby)?« spurgte han, — et Spørgsmaal jeg med Glæde og en vis Stolthed har maattet be-

svare mange Gange overfor Officerer, der havde deltaget i Krigen 1864.

Ogsaa af Generalens Mund hørte jeg kun Lovord om min kjære Farbror.

General Wilster var en meget venlig Mand. I Tiltale brugte han meget ofte Benævnelsen »Kammerat«, og som en af dem, der aldrig havde lugtet Krudt, følte man sig i høj Grad smigret ved den Titulatur.

Havde Sommeren 1870 været meget tør og varm, blev Sommeren 1871 vaad og regnfuld. Man havde vanskelig ved at »ligge tør i Sengen.« Værst var »Jens« dog stillet, da han maatte rede Sengelejet (Straasæk, Madras og Tæpper) paa det bare Teltgulv. Ikke sjældent hændte det, at han og Kammeraten ved Nattetid maatte ud i bar Skjorte for at hindre Vandpølene udenfor Teltet i at trænge ind i »Sovegemakket.«

Særlig vaad var en 3 Dages større Øvelse nordpaa mod Skive. Uafsladelig i de 3 Døgn Øvelsen varede styrtede Regnen ned. Vi manøvrerede under Skybrud, bagte Æggekage i Regn og spiste den i Regn. Om Natten forsøgte vi ved Hjælp af Dynger af afrevet Lyng at skærme os lidt mod Væden ovenfra; men tør Skjorte var der næppe nogen, hverken af Befalingsmænd eller Menige, der havde i de 3 Døgn, vi tilbragte under aaben Himmel.

Desuagtet gik »Pippet« dog ikke fra os. Jo, mig var det nær gaaet fra; men det skyldtes ikke Regnen eller Strabadserne men — en Underlæge.

Tidligt om Morgenen den sidste Manøvringsdag, inden Øvelserne skulde begynde, saae jeg vor »Underlæge« (en indkaldt medicinsk Student) slentre om, fulgt af Kantinesoldaten.

»Ja, varm Kaffe serverer De jo ikke?«

»Nej, Hr. Lieutenant!«

»Men maaske en lille Cognac?»

»Desværre heller ikke. Der har ikke været en Draabe Cognac i Kantine-Tornystret siden i Forgaars Aftes. Men jeg har forskjellige andre Opstrammere!»

»Hvilke?»

»For Exempel Kamferdraaber.«

»Aa ja, hvorfor ikke? I Mangel af bedre. Det kradser altid lidt.«

Han lukkede Kantine-Tornystret op, fremtog en Porcellæns-Ske af Størrelse som en Spiseske og fyldte den med Kamferdraaber.

»Sukker har jeg desværre ikke, saa det smager forbandet.«

»Naa—aa, det kunde vel være værre.«

»Skyl det blot rask ned.«

Jeg gabede og slugte Vædsken. I samme Øjeblik blev alt sort om mig, kun hørte jeg ham raabe: »Er der ingen, der har noget Mælk!»

Da jeg igjen kom til mig selv, laa jeg i Lyngen, og ved Siden af mig stod han, Oberst Weyler og nogle andre. I høj Grad ulykkelig forklarede den unge Mediciner, at han var kommet til at tage en forkert Flaske og istedetfor Kamferdraaber havde givet mig — Salmiakspiritus.

Huden paa min Tunge og i hele Munden hængte i Laser, der gjorde det meget vanskeligt at tale blot nogenlunde tydeligt; men iøvrigt mærkede jeg mærkelig nok ikke noget andet særlig stærkt Ildebefindende, og staa paa Benene kunde jeg da.

Noget efter stillede Bataillon, og jeg indtog Pladsen foran min Deling. Saa begyndte den tilbagegaaende Øvelse mod Viborg. At kommandere var der ikke Tale om, men i den spredte Fægtning kan man jo tildels dirigere ved Hjælp af Sablen. Først langt op ad Formiddagen, da vi vare omtrent $\frac{1}{2}$ Miles Vej fra Viborg, stand-

sede Øvelsen, Geværerne bleve sat i Pyramider, og det brune Lyngtæppe agerede Spisebord. Jeg for mit Vedkommende kunde kun se til; hele Munden sad i det blodige Kjød.

Solen var brudt frem; Lærkerne stege jublende mod den blaa Himmel. Alt vaagnede til nyt Liv, men uvirksom som jeg laa dér, fik Søvnens Kommando over mig, og efter en halv Times herlig, styrkende Hvile vaagnede jeg først, da Samlingssignalet lød. Min trofaste og omhyggelige Oppasser, Nr. 27, hvis Fotografi endnu har en af Hæderspladserne i mit Album, havde dækket mig til med min Feltkappe. »Lieutenanten skulde dog ikke ligge dér og sove paa den bare Mark uden at have noget over sig«.

Alle ved Kompagniet viste mig den største Delta-gelse ved mit Uheld, og særlig rørte min Kompagnichefs, Kaptain Moltkes Medfølelse mig. Da vi havde marcheret lidt, foreslog han mig, at vi skulde tage os »en lille Søvn.«

Jeg forstod ham ikke.

»Det er den letteste Sag af Verden«, svarede han. »Jeg har tidt i Felten marcheret sovende. Det gaar udmærket, blot man er to, der tager hinanden under Armen. Den ene stiver uvilkaarligt den anden af, saa man ikke falder i Grøften. Man lukker Øjnene, og lader Benene trave fremad. Kom her, saa skal De se.«

Han tog mig under Armen. Jeg fulgte hans Instruktion, og Arm i Arm med min brave Kaptain marcherede jeg en Timestid i en søvnliggende Tilstand, der vel ikke gav samme Hvile som Søvnens i Ederduns Dyner, men alligevel var et Slags Surrogat.

Den stakkels Underlæge kunde ikke glemme sin Fejltagelse; jeg maatte stadig trøste ham, naar vi mødtes.

Naar jeg siger »stakkels«, ligger deri ikke Gran af Satire. Thi Medlidenhed maa man jo føle med enhver, der af Uagtsomhed eller Ubetæksomhed kommer til at begaa en Fejl, der kan have skæbnsvangre Følger for et andet Menneske, selv om det er En selv, det gaar ud over. Vist mangen Gang lider den, der ubetænksomt forarsagede »Uheldet«, aandeligt mere end den, der fik »Smerten«.

Jeg mindes en Gang, da jeg som ung, nygift Mand ønskede at kalde Stæren til mit og Emmas Hjem paa 4de Sal og udenfor vort Spisestue-Vindue mod Gaarden vilde slaa en Krampe i Muren til Anbringelse af en Stærekasse. Den ene Vinduesramme havde jeg taget af og var i Færd med ved Hjælp af vor Køkkenøkse at slaa Krampen i, da med eet Øksehovedet gled af Skaftet. Uvilkaarlig saae jeg ned i Gaarden — det burde jeg havde gjort, inden jeg begyndte paa Arbejdet —, og lige under Vinduet stod en lille 4 à 5 Aars Pige, Datter af Familien nede i Stuen.

Et Sekund kan være en Evighed; det var for mig det uendelig korte Tidsrum fra det Øjeblik, da Øksen fløj af Skaftet, til den skraldende naaede Stenbroen, knap en halv Alen fra Barnet. Alt stivner i En, mens Tanke efter Tanke — bitre Selvbeprejdelser, flyver gennem Hjernen med en Hastighed, mod hvilken Lynets 60,000 Mil i Secundet er uendelig lille. Den lille Pige kigede forbavset op til mig. Jeg foldede mine Hænder i en Tak til Ham, der havde styret Øksens Fald. Om hun nu havde ligget død dernede!

Nej, noget andet er det, naar det ene Menneske med velberaad Hu tilføjer et andet Menneske, — som ikke har tilføjet Vedkommende noget Ondt, — Skade og Fortræd.

Jeg sad engang ved en Families Middagsbord; kun tre Gjæster vare tilstede. Den ene af dem, en Forretnings-

mand X, fortalte med synlig Glæde, hvorledes han nys havde udvirket, at en anden Forretningsmand Herr Y, — der havde overtaget et stort, industrielt Foretagende, som imidlertid i Længden havde oversteget hans finansielle Kræfter, hvorfor han havde søgt Assistance hos udenlandske Banker — ikke havde erholdt denne i Udlandet søgte Hjælp, idet Hr. X. pr. Telegram havde vidst at forhindre dette. Hr. X. sluttede med veltilfreds at bemærke: »Jeg tænker Y. har det lidt varmt idag, da han har modtaget Afslaget!«

Der blev almindelig Taushed. Jeg tænkte ved mig selv: »Fy for S . . . !« og knyttede Haanden om Bordkniven.

Ikke saa længe efter gik stakkels Y. bag ad Dansen.

Naa, det var nu to Indskudshistorier. Dem er jeg slem til at opvarte med, men Pennen maa jo følge Hjørnens Ordre.

En ti—tolv Dage efter at jeg havde nydt bemeldte »Morgensnaps«, var jeg atter »Karl for min Hat«, og først en Maanedstid senere kom »Nachspielet« i Form af en Mavekatarr, som iøvrig med kortere og længere Mellemrum har fulgt mig, naar jeg har glemt, at der er noget, der hedder fornuftigt Hensyn og Diæt.

Om jeg var Skyld i, at bemeldte Underlæge senere forlod det medicinske Studium og blev Forretningsmand, véd jeg ikke. Jeg beklager det, hvis han var bleven en dygtig Læge, og mindes ham ikke med Spor af Uvillie, »Errare humanum est«.

Adskilligt værre end mig gik det en stakkels Konstabel ved et af Feltpatterierne. De to Brigader manøvrede mod hinanden. Et Batteri, der var under Tilbagegang, havde stadig en »fjendtlig« Eskadron paa Halsen.

Næppe var Batteriet naaet tilbage til en ny Stilling og havde protset af, før Husarerne var der igjen.

Idet der blev kommanderet »Fyr!« til en af Kanoerne, ser vedkommende Konstabel, at han har glempt at tage Proppen af Kanonmundingen; han vil tage den af, — men i samme Øjeblik falder Skuddet. Den højre Haand og Underarm var revet af; kun et laset, sværtet og blodigt Ærme var tilbage. I flyvende Fart mødte den kjørende Ambulance; den Saarede førtes til Feltlazarettet, hvor en Amputation lidt nedenfor Skulderledet strax foretoges.

Den stakkels Konstabel overstod lykkelig Amputationen, kom sig senere og fik selvfølgelig Indvalideforsørgelse, hvormeget ved jeg ikke. Der skal en god Skilling til at opveje Tabet af højre Arm, selv om man kun tænker paa selve Forringelsen i Arbejdsdygtighed. Hvor mange andre store Vanskeligheder og Ulemper følger ikke med et slikt Tab?

Ulykken vakte den største Deltagelse blandt alle Divisionens Befalingsmænd og Menige.

I April Maaned 1872 stod Slaget: Afgangseksamenen i Officerskolens næstældste Klasse, der skulde afgjøre, om man blev fast Officer (Premierlieutenant) i Hæren eller rejiceredes, og i første Tilfælde hvilket Vaaben man vilde komme til at tilhøre, idet man havde Ret til at vælge Vaaben efter det Nummer, man opnaaede ved Eksamensbordet.

Secondlieutenant Thortsen blev Nr. 1 og Secondlieutenanterne Juul og Meyer henholdsvis Nr. 3 og 4. Jeg var saa heldig at blive Nr. 2.

Vi fire valgte alle Ingenieurkorpset. At jeg kunde

have tjent 30,000 Kroner, fik jeg heldigvis først senere at vide.

Min gode Kammerat, Sekondlieutenant Suel, der ogsaa var Elev i næstældste Klasse, laa en Maanedstid før Eksamen paa Ryggen i sin Chaiselongue med Næsen i den »militære Geografi« og alle de andre »Lærdomsbøger« spredt paa Borde og Stole, da det bankede paa Døren. Suel svarede ikke.

Det bankede 2den, 3die og 4de Gang. Som en Rasende foer han op og rev Døren op. En sølle Dreng stod med et Brev i Haanden.

»Hvad F vil nu Du?«

»Jeg skulde aflevere dette Brev.«

»Fra hvem?«

»Lotterikollektøren.«

»Jeg har fornyet.« Suel flaaede Konvolutten op.«

»Herr Lieutenant Suel!

Den store Gevinst, 120,000 Kroner, er idag faldet paa Deres Nummer. Deres Kvartseddel giver altsaa 30,000 Kroner.

Ærbødigst« o. s. v.

»Jeg gloede paa Drengen,« fortalte Suel senere,« og han gloede paa mig. Jeg læste igjen Brevet. Vi gloede igjen paa hinanden. Men det kunde jo ikke blive ved. Jeg stak ham en Rigsdaler ud. Drengen var ved at gaa bag over af Glæde og Forbavselse.

Sig Kollektøren, jeg kommer straks.

Véd Du, hvad jeg saa gjorde, Rørdam. Jeg foer hen, greb Bøgerne og lod dem gjøre Luftsejladser mod Loft og Vægge.«

Det var de 30,000 Kroner, jeg kunde have tjent.

Sagen var den, at Suel partout vilde i Artilleriet, hvor

der kun var een Premierlieutenants-Plads. Thortsen var han ikke bange for, da han stadig havde sagt, at han, hvis han kunde, vilde vælge Ingenieurkorpset. Det stod altsaa paa mig, og ganske vist var jeg i Tvivl, om jeg ikke skulde vælge Artilleriet, hvortil kom, at vor Skole-officer, Artillerikaptain Bahnson, stærkt opfordrede mig dertil.

Naa, jeg lagde de forskjellige Lodder paa de to Vægt-skaale og valgte Ingenieurkorpset.

Da vi havde truffet vort Valg, kom Suel, der altsaa nu kunde faa den ledige Plads i Artilleriet, glædestraalende hen til mig, fortalte om de 30,000 Kroner, han havde vundet, og sagde: »Havde Du bestemt sagt, at Du vilde vælge Artilleriet, havde jeg budt Dig hele Klatten og lagt de 30,000 Kroner paa Bordet for at vælge Ingenieurerne.«

»Vrøvl.«

»Det havde jeg. Det var min faste Bestemmelse. Koste, hvad det koste vilde. Jeg vilde i Artilleriet. Og hvad? de Penge var jo rullet lige ind i Stuen til mig.«

Bedst var det sikkert for os begge, at det gik, som det gik. Suel havde, efter hvad jeg senere hørte, gjort en god Anvendelse af Beløbet, idet han blandt andet hjalp en Broder, der var Forvalter, til at faa en Forpagtning.

Og jeg sparedes for en Fristelse, som det unægtelig vilde have faldet mig vanskelig at komme uden om.

Man har et bekjendt Billede, hvor man ser Satan sidde paa en Klippe, holdende i sin fremstrakte Haand en stor Klump Guld, der lyser og straalere med en magisk dragende Kraft. Og henimod Satan, i hvis Øjne Snuhed og Ondskab lyser, ser man en fremadstormende, enorm Menneskemasse, Mænd og Kvinder, der indbyrdes kæmpe og slaes, sønderflaa og kvæle hinanden for at naa først frem og gribe Guldklumpen.

Denne Kamp for at faa fat i Guldet ere vi jo saa at sige alle med i, men jo oftere det ikke straalere os for stærkt i Øjet, desto bedre; man bliver ellers let blind for Livets andre Goder og seer overalt kun eet: Guld.

Og hvordan var min Livsbane bleven, hvis jeg var kommet ind i Artilleriet? Bedre og lykkeligere end den blev for mig som Ingenieurofficer kunde den ikke være bleven, og rimeligvis havde de 30,000 Kroner mangan Gang hvisket En Bebrejdelser i Øret, hvis Banen havde vist sig belagt med mange, store Sten. Hvo véd!

Det var en væsentlig Forandring efter 4 Aars Forløb at ombytte Infanteriets lyseblaa Benklæder med mørkeblaa, den røde Uniformskrave med Fløjelskraven, og Sølvknapperne med Guldknapperne. Man kjendte ikke sig selv igjen og maatte knibe sig i Armen.

I den gamle »Kommode« paa Nytorv var man i alle Maader glad ved Resultatet, og da Emma tilmed erklærede, at den nye Uniform klædte »brillant«, kunde jeg jo sagtens være himmelglad.

Den 5te Maj 1872 meldte vi fire nye »Muldvarpe« os hos Ingenieurkorpsets Chef, General Dreyer, en smuk Soldatertype, middelhøj og bredskuldret, smukke, regelmæssige Træk og en vældig, blond Moustache.

Generalen bød os hjertelig velkommen ved Korpset og gav os, efter at have talt lidt med hver af os, Ordre til at melde os ved Ingenieurregimentet.

Vi vandrede da til Ingenieur-Kasernen i Kronprindsesse-gade, og efter at have præsenteret os for Regimentets Chef, Oberst Jørgensen, bemærkede han: »Paa Grund af Socialismødet paa Fælleden idag er der kommen Ordre til at holde Tropperne konsignerede i Kasernen. Jeg maa derfor bede de Herrer blive paa Kasernen indtil videre. Naa, det har det Gode for Dem, at De vil faa Lejlighed

til endnu idag at gjøre Bekjendtskab med alle Regimentets Officerer.«

Oberst Jørgensen var en høj, slank, muskuløs Skikkelse, med et smukt, ovalt Ansigt, Ørnenæse, et energisk Blik i Øjet, en graa Moustache og Fip; der var et vist fransk Snit over ham.

Hvis vi fire tidligere Infanterister havde troet, at de Herrer Ingenieurofficerer mulig havde lidt mere Civilisme i Blodet end de Herrer Infanteriofficerer, saa belærte General Dreyers og Oberst Jørgensens Ydre og hele Op-træden os om det modsatte.

I »Kommoden« paa Nytorv ventede Emma mig til en lille, festlig Middag Klokken 4; men det blev der ikke noget af. Jeg maatte sende Bud, at jeg ifølge Ordre holdt »Herre-Middag« paa Ingenieurkasernen, og at det var ganske uvist, hvor længe den vilde vare, men at imorgen var jo atter en Dag.

Til den befalede Tid indfandt alle Regimentets Officerer sig. Vi fire »Homines Novi« bleve præsenterede, og jeg maa sige, at vi modtoges med en kammeratlig Hjertelighed og Venlighed, som jeg altid vil mindes med den største Taknæmmelighed.

Ingenieurkorpset talte dengang ialt kun c. 30 faste Officerer, og man fik allerede ved dette første Møde som saa mangen Gang senere et levende Indtryk af, at de dannede ligesom en lille Familie, hvis Medlemmer vare nøje sammenknyttede ved Kammeratskabets, Venskabets og et vist aandeligt Slægtskabs stærke Baand.

Hvor mange Fade skaaret Smørrebrød, Kopper Kaffe og The med Wienerbrød o. s. v., der under Konsigneringen blev bragt op fra Marketenderen, véd jeg ikke, men da vi baade holdt Middagsmaaltid, Aftens- og Mid-

natsmaaltid, og alle i Form af tør Kost, saa er jo nok adskillige Pund Smør og Paalæg gaaet med.

Skjønt vi jo paa en Maade sade »arresterede«, forløb de mange Timer meget fornøjeligt.

Kl. 5 Morgen hævdes Konsigneringen. Da jeg sammen med et Par andre Kammerater vandrede gennem »Strøget« til Vesterbro, var det højlys Dag. Navnlig i Vimmelskafte var der fuldt af Mennesker, mandlige og kvindelige, der sikkert den foregaaende Eftermiddag havde været med ved Begivenheden ude paa Fælled men endnu ikke vare komne til Køjs. Vi bleve hilst med adskillige »Pift«, og i det hele var Stemningen mellem alle disse Morgenvandrere meget livlig og animeret men dog ikke af den Farve og det Skue, som nogle Aar senere under »Provisoriedagene«, da Konsignering paa Kasernerne ikke hørte til de sjældne Oplevelser. Men derom senere.

5te Maj 1872 blev jo en Mærkedag i det danske Socialdemokratis Historie.

Den 4de om Aftenen meddelte Pio, — der tilligemed Brix og Geleff vare Partiets Førere, — i Internationales Lokale i Kirkestræde, at det til næste Dag berammede Møde paa Nørrefælled var bleven forbudt af Politidirektøren, men at Mødet desuagtet vilde blive afholdt, hvorfor han (Pio) opfordrede Arbejderne til at give talrigt Møde ude paa Fælled. Brix sluttede sig til Pio, medens Geleff erklærede, at han hverken vilde tilraade det ene eller andet.

Kredsformand A. Mundberg mente, at Politidirektøren havde Medhold i Grundloven med Hensyn til hans udstedte Forbud, en Udtalelse, som naturligvis ikke blev hørt uden livlig Protest fra Forsamlingens Side.

Efter Mødets Afholdelse bleve Pio, Brix og Geleff arresterede noget efter Midnat med Motivering: Modstand mod

Politiets Befalinger, idet der iøvrigt samme Dag var bleven anlagt Sag mod de tre Førere »under Henvisning til fremkomne Oplysninger, der vakte Mistanke om, at den saakaldte internationale Arbejderforening for Danmark har Formaal, som sigte til paa en voldsom Maade at kuldaste den bestaaende Samfundsorden«. —

Saa kom Søndag den 5te Mai. I det Numer af »Socialisten«, som udkom om Morgenen, læstes forrest i Bladet følgende Linier af Hr. Aug Toucher: »Da D'Hrr. Pio, Brix og Geleff ere anholdte i Løbet af Natten, maa vi bede vore Venner om at holde sig Loven efterrettelig og ikke møde.«

Længere henne i Bladet fulgte imidlertid en Artikel, der meddelte, at Mødet paa Nørrefælled vilde blive afholdt.

Opad Dagen blev der paa Gadehjørnerne opslaaet Plakater, hvor det hed:

»Til Arbejderne!

Borgerne Pio, Brix og Geleff ere arresterede i Nat Kl. 2. Berøvede vore valgte Førere vil ethvert Forsøg af Arbejderne paa idag at holde det berammede Folkemøde utvivlsomt kun føre til Nederlag, og vor Bøn til dem, hvis Ve og Vel er Maalet for vor Kamp, er, at de strængt afholder sig fra ethvert Brud paa den offentlige Orden, der kun kan skade Arbejdernes retfærdige Sag.«

Opraabet var underskrevet af Kredsformand A. Mundberg og flere Sektionsformænd.

To forskjellige Anskuelser gjorde sig altsaa gjældende indenfor Partiets Ledelse.

Que faire?

I en stor By er der jo blandt andre altid adskillige Tusinde, som — særlig paa en Søndag, da Arbejdet hviler — kan have Lyst til at se, hvordan det nu vil

»spænde af«, og om der mulig vil blive Sjøv i Gaden, og i Løbet af Eftermiddagen samledes da ogsaa en stor Menneskemængde ude ved Fælled, der holdtes afspærret af Politiet.

At afspærre Nørrefæled med dens lange, for Rækværker, Plankeværker o. l. saa at sige ganske blottede Grænselinier mod alle fire Verdenhjørner var lettere sagt end gjort, og henad Kl. 6 trængte da ogsaa større Skarer ind paa det fredhelligede Terrain. Husarerne vare imidlertid blevne tilkaldt, og de i Forening med Politiet fik efterhaanden drevet Mængden ud fra Fælled og ledet Strømmen ad Gaderne ind mod Byen. Flere Tumultanter bleve anholdte, og inde i Byen fandt flere Steder forskjellige Uroligheder Sted.

Personlig overværede jeg ikke denne Tildragelse, desformedelst at jeg jo sad »under Laas og Lukke« paa Kronprindsessegadens Kaserne, og jeg maa derfor nøjes med at anføre, hvad Bladene næste Dag havde at fortælle.

Derimod fik jeg af dette »Fælledmøde« og dets Forløb den mest storslaæde Bekræftelse paa, at »en lille Fjer kan blive til fem Høns«.

Fra en Dame, der paa den Tid opholdt sig i Italien, modtog jeg, en Maanedstid efter 5te Mai en italiensk Avis, i hvilken Fælledmødet var bleven til et Stykke dansk Revolutionshistorie. »Rytteriet havde med skarpslebne Sabler hugget ind paa Mængden. Værgeløse Kvinder og Børn vare i Massevis hugget ned eller trampet sønder af Hestehovene o. s. v.«

Efter Læsningen af denne Artikel har jeg til Dato bevaret en urokkelig Tilbøjelighed til at reducere »en Høne« til »en Fjer«, navnlig naar Hønen kommer flyvende langveis fra.

At enhver Stand varetager sine Interesser og søger at skaffe sig saa gode Kaar som muligt er ligesaa selvfølgelig, som at det enkelte Individ arbejder for at gjøre sin Livsbane saa banet og fremkommelig som ske kan. Har i sin Tid ikke Gejstligheden, Adelen, Borgerstanden og Bønderne varetaget deres?

Det, som det gjælder om, hvis en Stand faar Vind i Sejlene, er ikke at glemme, at der ogsaa er andre Stænder, at der er noget, der hedder Lov, og at man kan sluge mere, end man kan fordøje. Historien viser noksom Exempler paa Stænder, hvis Magt og Indflydelse til Slut blev et tveægget Sværd.

I min Barndom og Ungdom i Ondløse Præstegaard færdedes jeg daglig ude mellem Byens Befolkning. I Gaardene og Husene, hos Bolsfolk og Indsiddere og oppe i Fattighuset, der laa midt i Byen, gik jeg ind og ud, sad paa Bænkene ved deres Bord, drak Kaffe med Kandis til, spiste Æbleskiver og Pandekager med Honning til og ved Juletid Grisesylte med Rødbeder, tumlede mig med de jævnaldrende Drengene, spillede Kegler og Klink, »krængede Ugler« oppe paa Høstængerne, gik paa Jagt efter Hønseæg ude i Humlehaven og i Laderne o. s. v., o. s. v. — kort sagt blev nøje kjendt med den danske Bondes Levevis og Karakter, hvis Fællesmærke var Trofasthed, Sindighed, Paalidelighed og stor Nøjsomhed.

Mange Aar ere svundne siden da; men med Glæde og Taknemmelighed tænker jeg ofte paa de mange trofaste Venner, jeg fandt derude lige fra den Stund, da jeg begyndte at træde mine Barnesko og kunde stavre rundt mellem alle de venlige og gode Mennesker.

Først da jeg i 1872 blev ansat ved Ingenieur-Regimentet, fik jeg Lejlighed til at stifte Bekjendtskab med

Kjøbenhavns Arbejdere, der jo leverer et meget stort Kontingent til Regimentet, som har særlig megen Anvendelse for haandværksmæssigt uddannede Folk: Tømrere, Smede, Murere, Snedkere o. s. v., og saavel i min tjenstlige Gjerning som ved andre Lejligheder lærte jeg paa nært Hold »Kjøbenhavneren« at kjende og følte mig i høj Grad tiltalt af hans glade, livlige Sind, der ikke »stikker op for Bollemælk«, hans vittige og slagfærdige Replikker, hvad enten det gjælder en eller anden pudsig Situation eller et kort, skarpt Svar, hvis nogen træder ham for nær, og den Hjælpsomhed, hvormed Arbejderfamilier trods egne, meget smaa og ofte fattige Kaar hjælper og støtte Naboens, naar Sygdom eller andre Gjenvordigheder bryde ind over dem. Selv om »Mutter« har Reden fuld af Børn og nok op at gjøre fra Morgen til Aften, hun faar dog altid Tid til at see indenfor til den, der har det endnu strengere, og række en hjælpende Haand.

Naa, jeg skal jo ikke skrive Socialdemokratiets Historie; men unægtelig har jeg med den største Interesse fulgt den hele Bevægelse, hvis Udvikling jo paa saa mange Maader griber ind i hele det danske Folks Liv.

I de første Aar efter hin 5te Maj overværede jeg adskillige socialistiske Møder under aaben Himmel og blandt dem et stort Møde ude ved »den slesvigske Sten« i Dyrehaven. I Toget ud til Klampenborg kom jeg i Selskab med en ung Arbejder, og vi drøftede jo forskellige af Dagens Spørgsmaal. Da jeg bemærkede, at Arbejderne ofte giftede sig og stiftede Familie i en meget ung Alder, svarede han: »Det er vor eneste Fornøjelse.« Han var selv kun 22 Aar gammel og havde allerede Kone og et Barn.

Da jeg søgte Kongens Kabinetssekretær Trap, var Geheimeetatsraaden flyttet fra Sølvgade 26 til Christiansborg Slot, hvor han beboede en stor Lejlighed i den søndre Sidefløj ovenover de saakaldte »Buegange«.

Efter at have ønsket mig hjertelig til Lykke, udbrød han: »De maa virkelig hilse paa min Kone,« og efterat have passeret gennem en stor, hyggelig Dagligstue, aabnede han Døren ind til Kabinettet, hvor Fruen var i Færd med at studere en Avis, og førte mig hen til hende med de Ord: »Malvina! Maa jeg præsentere Dig en ung Ingeniourofficer!«

»Næh, hvor det glæder mig, at De er kommet i samme Vaaben som min Broder Valdemar.« (Ingenieurkaptain V. Hoskiær). Jeg maatte tage Plads, og det ældre, livlige Ægtepar underholdt sig længe paa den mest elskværdige Maade med mig unge Mand.

Fruen havde jeg den Ære at kjende fra Sølvgade 26, da jeg flere Gange havde været indbudt til Søndags-Middag der, idet Sønnen Vilhelm Trap, der var paa Alder med mig, ligesom jeg i 1867 var bleven optaget paa forannævnte Officersaspirant-Skole med det Formaal at blive fast Officer, hvilket han dog senere opgav.

Skønt der ved disse Middage kun vare Medlemmer af den Trapske og Hoskiærskes Slægt tilstede, mellem hvilke der aabenbart eksisterede det mest venskabelige og hjertelige Forhold, var det et ret talrigt Selskab, der var samlet, og en vis Festivitas hvilede altid over dette Hjem, baade ved det pyntelige Middagsbord og senere. Det var meget livlige, talende og i alle Dagens Spørgsmaal stærkt interesserede Mennesker, der kom En saa hjerteligt imøde, at man absolut maatte føle sig stærkt draget til denne vakre og fint dannede Familiekrede.

Geheimeraadinden var en overordentlig smuk, stadselig

og ladylike Dame. De store, mandelformede, blaa Øjne, de fine regelmæssige Træk, det kastaniebrune Haar, den sunde, friske Teint, den slanke, endnu ungdommelige Figur og saa dette venlige Smil viste noksom Berettigelsen til det Navn, hun havde baaret, inden hun blev Kabinetssekretærens Hustru: »Den smukke Frøken Hoskiær«.

Oberst Hoskiær.

Hendes Broder, Kaptainen — senere Adjutant hos Kong Christian IX — viste mig strax fra den første Stund den største Venlighed og blev i Aarenes Løb, da han som Oberst kommanderede Ingenieurregimentet og talte mig blandt sine Kaptainer, en af dem blandt mine Foresatte, hvem jeg skylder overordentlig meget.

Jeg troer ikke, man vil kunne pege paa mange Mænd, der i en saa omfattende Gjerning som den, der paahviler Hans Maje-

stæts Kabinetssekretær, har kunnet faa Tid til ogsaa at udføre store og fortjenstfulde Arbejder paa mange andre Omraader. Men Geheimeetatsraad Trap var ogsaa Morgenmand. Kl. 6 Morgen sad han ved sit Skrivebord, arbejdende med sin »Topografi« og den uhyre Korrespondance med alle de mange Herregaarde, Præstegaarde o. s. v., som dens Udarbejdelse og »Holden à jour« krævede.

Kl. 8 lagde han Pennen, og vilde man have Foretræde, maatte man møde præcis paa Slaget.

»Saa var han vel træt af de to Timers anstrængende Arbejde og saae hellere Ens Ryg end Ens Taa?»

Tværtimod!

Livlig og elskværdig.

»Sæt Dem ned, Rørdam. Hvordan gaar det?»

Og saa diskuterede han Ens Affærer og Dagens Begivenheder og fortalte mangt og meget fra sit eget Liv baade som Student paa Regensen, som cand. jur. og Assistent i Kabinetssekretariatet under daværende Kabinetssekretær Feddersen og senere som Kabinetssekretær under Frederik VII og vor nuværende Konge.

Han fortalte meget livligt og malende og kunde le hjerteligt, naar han opfriskede gamle, pudsige Historier fra svundne Dage. Naar han saa til Slut sagde: »Ja, nu maa De undskylde« og ringede paa Tjeneren for at lukke En ud, kunde han tilføje: »Ja, et langt og meget interessant og lykkeligt Liv har jeg levet, og gjerne dvæler jeg ved Fortiden.«

Fra Sønnen Vilhelm vidste jeg, at Faderen nedskrev sine Livserindringer, men selvfølgelig turde jeg ikke rette noget Spørgsmaal i den Anledning. Men en Morgen fortalte han mig det selv, og da jeg gik, sagde han: »De skal dog se Manuskriptet,« og førte mig ind i sit »Bibliotek«, et hyggeligt, stort Værelse, der laa paa den anden Side af den brede Gang, — som løb midt gennem Lejligheden, — og var monteret med et stort Divanbord, omgivet af magelige Lænestole, og Væggene dækkede af bugnende Bogreoler.

Jeg studsede. Manuskriptet, der var skrevet paa Folio-Ark, udgjorde en Stabel paa ca. en Alens Højde.

Han fremtog forskellige Ark og viste mig, hvorledes det haandskrevne var suppleret med Udclip af Blade og

Aviser, der i Artikler eller Notitser behandlede det omhandlede Emne.

»De kan se, det er ret omfattende,« yttrede Geheimeatsraaden. »Jeg har stedse gjort mig Umage for at fremstille Forhold og Personer, saaledes som de var; men

Kolonaden ved Christiansborg Slot.

noget individuelt maa der jo være i enhver Fremstilling af Fakta.«

Dette Manuskript har desværre endnu ikke set Dagens Lys.

Havde jeg, naar jeg stod udenfor den Trapske Lejlighed paa Slottet, trak i Klokkestrengen og derefter hørte Tjenerens dumpe Trin, naar han kom ansættende nede fra Enden af den urimelig lange Gang, kunnet løfte Fremtidens Fortæppe og see mig selv med Hustru og en stor Børneflokk saa og saa mange Aar frem i Tiden drage ind

i den samme dejlige Sol-Lejlighed, jeg havde gjort mindst et Dusin Badut-Glædesspring.

Men viseligt er det vist indrettet, at man maa kjøre fremad i Taage; ellers slukkede man vist for tidligt Lygterne paa Vognen.

Et Par Dag efter min Visit hos Kabinetssekretæren var jeg til Audiens hos Kong Christian.

Jeg skulde jo takke for Udnævnelsen til Premierlieutenant i Ingenieurkorpset og for alt, hvad Kongen havde været for mig i de svundne 7 Aar lige fra den Aftenstund, da jeg i Roskilde kastede mit Brev i Togets Brevkasse. Hvordan jeg skilte mig ved Takken, véd jeg ikke; jeg husker kun, at min Stemme sitrede; det gjør den jo let, naar man rigtig skal frem med, hvad Hjertet føler dybest inde af Taknemmelighed og Glæde.

Selvfølgeligelig havde jeg forud sat en lille Tale sammen; men det gik mig, som det ofte gaae, naar Situationen kommer, at Ordene falde ganske anderledes og maaske mere naturlige. Da jeg stod overfor Kongen med det venlige Udtryk i de trofaste, blaa Øjne, kunde jeg lettere udtrykke min Taknemmelighed, end da jeg sad med Papir og Blyant hjemme i mit Logis.

»Det glæder mig!« gjentog Kongen flere Gange. »Det er et smukt Vaaben, De har valgt. Jeg kjender jo mange af Ingenieurofficererne. Oberst Linde kjender jeg særlig godt. Som ganske ungt Menneske var jeg længere Tid i Huset hos hans Fader paa Landkadet-Akademiet. Det var et rart Hjem, og jeg havde det meget godt dér.« Kongen fortalte om sin egen Faders tidlige Død og om, hvorledes han og de mange Børn maatte ud i Verden. »Jeg kom til Kong Frederik den Sjette, som saa ofte havde besøgt mine Forældre ovre paa Glyksborg Slot,

og Kongen blev mig en trofast Vejleder i Faders Sted.«

Blandt andre Ingenieurofficerer nævnte Hans Majestæt ogsaa Andræ og hans Fortjeneste af Geodæsien og bemærkede om Ingenieurkorpsets Chef, General Dreyer: »Jeg sætter megen Pris paa Generalen.«

Ingenieurregimentets Øvelsesplads var i 1872 den Del af Kjøbenhavns Fæstningsglacis, der strakte sig fra Østerport til udfor Sølvgade, altsaa tildels det nuværende »Østre Anlæg«. Vandrer man nu ude i Anlægget og vel kan indrømme, at »det er ganske pænt«, trækker man dog stadig Vejret med et Suk: »Ak! Hvor forandret!«

Jeg standser min stive, skrattende Pen, dypet i tyndt Blæk, og citerer Digteren H. V. Kaalund, naar han i sit smukke, stemningsfulde Digt »Da de rev Voldene ned« synger:

Hvad gaar der af Dig, min Fødeby?
 Hvilken Byggen og Røden!
 Jeg kjender Dig neppe: Du bliver som ny,
 aldeles paa Moden.
 Den travle Tid var Dig ilet forbi —
 Du maa med i Løbet,
 om ogsaa lidt gammeldags Poesi
 gaar med i Kjøbet!

— — — — —
 — — — — —

Din Stadsgrav — og din Kirsebærgang,
 hvor Violer vi plukked,
 hvor den blomstrende Tjørn over Vandet hang,
 og Sivene vugged,
 hvor den vilde Drossel i Birkene sang,
 mens Aftenen dugged,
 og Fiskeren med sin Bambusstang
 over Bredden sig bukked —

og de gamle Broer, som speiled sig smukt
 dernede i Vandet —
 og Udsigten lige til Kjøgebugt —
 og Synet af Landet,
 naar Solen gik ned, og i Aftenen sval
 den første Stjerne
 tændtes paa Himlen — mens Hornsignal
 lød fra det Fjerne.

— — — — —
 — — — — —

Det gjør mig ondt for de Skove af Siv,
 som dernede suse,
 det gjør mig ondt for det Fugleliv,
 som Buskene huse,
 for de grønne Skrænter, de prægtige Træer
 og de stille Bænke
 og de gammeldags Folk, som hvilede dér
 og holdt af at tænke;

for de jublende Smaa, som deroppe sprang
 i Paradisspillet,
 for de fattige Stakler, hvis Frihedstrang
 blev deroppe stillet,
 for den Syge, som med den blege Kind
 søgte bort fra Vrimlen
 for at aande en Smule Livsluft
 lidt nærmere ved Himlen!

--- Jeg har nydt deroppe som lille Pog
 mine bedste Glæder;
 jeg kjender ved Stadsgraven hver en Krog,
 de skjulteste Steder.
 Dér fik jeg alt Syn for en stor Horisont,
 den Gang jeg var lille,
 da jeg troede endnu, at Solen gik rundt,
 og Jorden stod stille.

Det er mig som en vemodig Drøm,
 naar jeg seer tilbage
 fra den vilde, brusende Nutids-Strøm
 paa de gamle Dage!
 Som Digter staar jeg i Æresgjæld
 til de gamle Minder:
 dem maa jeg sige et ømt Farvel,
 før de forsvinder.

Kun een Plet i det omtalte Glacis var ikke forbeholdt Ingeniørregimentet men — Nonnerne. Oppe paa den lille Ravelin, som var bleven døbt »Nonnetit-Ravelinen«¹⁾, saa vi mellem de hvidstammede Birketræer, der dannede en hel lille Lund, de kvindelige Skikkelser i de melankolske, sorte Dragter og med Perle-Rosenkrandsen om Halsen.

Stundom har vel nok — af Vanvare — et Nonnøje kastet et lynsnart Blik ned til de unge, muntre Pionerer, og i Kvindehjertet er vakt et »Hvorfør?«

Midt i den larmende, livsglade Verden og dog i dyb Stilhed og Fred! Hvilken mærkelig Modsætning.

Dagen efter at Ingenieurrekutterne vare mødte, bleve de ude paa Glaciet fremstillede for Oberst Jørgensen. Gelederne bleve aabnet, og Obersten vandrede langs Rækkerne, nu og da henvendende et eller andet Ord til en af Rekutterne.

Unægtelig studsede jeg, naar han overfor en Rekrut bemærkede: »De er Smed!« og denne Bemærkning uvægerlig besvaredes med »Javel!«.

Hvor kunde Obersten vide det? »Jo,« forklarede han mig senere; »jeg ser det strax paa Mandens kraftigt udviklede, højre Skulderparti.«

1) Den findes endnu i Østre-Anlæg.

Saa blev Geledderne sluttet, og Obersten traadte frem midt for Fronten og sagde med høj og rolig Stemme: »Jeg byder Dem alle velkommen ved Ingenieurregimentet! Naar De opfører Dem godt, vil De blive behandlet godt; gjør De ikke det, straffer jeg strengt,« og de gamle Pionerer, der havde ligget til Tjeneste i det forløbne Aar,

Den gamle Vold.

kunde fortælle Rekrutterne, at Obersten forrige Aar havde holdt ganske den samme Tale til dem, og at han til Punkt og Prikke havde holdt, hvad han havde lovet. At Rekrutterne strax fra den første Dag vidste, at de i deres Chef havde en fuldstøbt Karakter, bidrog mægtigt til at holde det hele i en fortrinlig Gænge.

Oberst Jørgensen, der med Hæder havde deltaget i begge vore Krige, var en streng Mand, der haandhævede Disciplinen til det yderste, men han var tillige meget

human og rettænkende. Vred kunde han blive, meget vred; men i de Aar, jeg havde den Ære at staa under hans Kommando, har jeg aldrig hørt ham bruge et Skældsord eller en Ed, og da han selv var en fintdannet Personlighed, fandt han sig ikke i brutal Optræden fra nogen af hans Undergivnes Side.

Vi fire unge tilgaaede Premierlieutenanter maatte selvfølgelig gjenneogaa Rekrutskolen i dette for os ganske

Broslagning.

nye Vaaben. Vi maatte med til Arbejderne i Løbegravene, i Minegangene, flette Skansekurve, Faskiner o. s. v., opføre Kogesteder og Hytter, lave »Ulvegrave«, rejse Palisader, flette Staaltraadshegn, deltage i Minesprængningerne, i Broslagingsøvelserne og Felttelegrafbygningen, arbejde med i de større Skanser, der opførtes ude paa Fælleden, o. s. v., kort sagt gjenneogaa alle de mangeartede Arbejder og Øvelser, som paahvilede Ingenieurerne.

Vi havde ligesom de andre Rekrutter faaet udleveret hvidt Arbejdstøj og dannede et lille Hold med Sergeant

Schumacher som Lærer. Denne Sergeant Schumacher var en Stadskarl. Oprindeligt havde han været Artilleri-underofficer. Lige afgaaet fra Hærens Elevskole havde han som 18aarig deltaget i Krigen og blandt andet forrettet Tjeneste i Dybbølstillingens berømte Skanse Nr. 2 under Heltene Anckers og Castenskiolds Kommando. Dannebrogsmændenes Hæderstegn, som han alt dengang havde modtaget, viste noksom, at den Mand var Karl for sin Hat, naar det kneb. Senere var han efter Ønske bleven ansat ved Ingenieurregimentet. En flot Karl at se paa, høj, mager men muskuløs, med et Par skjelske, spillende Øjne. To Guldsnore paa venstre Arm pyntede yderligere paa den mørke Uniform.

De fem Dage af Ugen havde vi Ingenieurarbejder i Glaciet og om Lørdagen Exercits paa Østerfælled. Regimentschefen var en stor Eksercermester. »Jeg sætter megen Pris paa denne Lørdags-Eksersits,« bemærkede Oberst Jørgensen ofte; »ved den holdes det militære Snit vedlige, saaledes at Pionererne faar Indtryk af, at ikke al Tjeneste ved Regimentet foregaar i hvidt Arbejdstøj med Spade og Skovl.«

Som udlærte Infanterister var denne Eksersits m. v. det bare Smørrebrød for os fire nyfødte »Muldvarpe«.

Som alt nævnt, bestod Regimentets Mandskab fortrinsvis af Haandværkere men talte ogsaa Polyteknikere, Telegrafister (ved Telegrafkompagniet) og Fiskere (ved Brokompagniet). I det hele var det et intelligent, kvikt og livligt Folkefærd, der fyldte Regimentets Rækker. I Hviletiden paa Glaciet, naar Madposerne kom frem, paa Samlingsstuerne og overhovedet, naar Mandskabet var sin egen Herre, regnede det med Vittigheder og »Slagord« i den velkendte københavnske Jargon; altid var Humøret

oppe. Med sligt Mandskab kunde der, naar det kneb, udrettes det utrolige.

Naa, vi unge holdt jo ogsaa af at more os lidt, og Kjøbenhavn bød i Sommeren 1872 blandt andet paa »Industriudstillingen«.

Naar man i adskillige Morgen- og Formiddagstimer havde været Sapeur eller ligget i Têten af en Minegang med et Spedelys som eneste opklarende Sol i den bælgmørke Jordnat, kunde man nok om Eftermiddagen for tjene et Besøg i Udstillingen og Tivoli.

Sjælen i bemeldte Udstilling, der var etableret i den nysopførte Industriudstillingsbygning ved Vesterbrogade og Tivoli, var uden Tvivl Rustmester Christensen. Lehns greve Holstein-Holsteinsborg beklædte Præsidentpladsen.

Man kunde tilbringe adskillige fornøjelige og belærende Timer i de store, smukke og lyse Udstillingslokaler, hvor dansk Industri og Haandværk noksom gave Beviser paa Dygtighed, Smag og Intelligens.

At begynde Eftermiddagen i Udstillingen og slutte i Tivoli var ikke saa ilde. Unægtelig var Tivoli i Henseende til Udstrækning og Idyl noget andet i 1872 end nu, da Kjøbenhavns Kommune med ret skarp Saks Aar efter Aar har beklippet »Kjøbenhavns Stolthed«. Dengang havde Forlystelsesetablissementet ikke saa lidt af Fæstningsglaciets Idyl over sig; nu danner det nærmest et stort Bygningskompleks med en ganske vist ikke ringe Promenadeplads, der ved Plænen med smukke Blomsteranlæg søger at bringe en til at glemme de bugtede, romantiske Gange og Stier langs Voldgraven ved Foden af Voldskraaning, under hvis grønne Kastanie-, Elme- og Hængepile-Skærme man dengang kunde sværme med sin

Hjærtenskjær, mens dæmpede Toner fra Lumbyes Orkester stundom naaede det unge Par.

Ja, »gamle« H. C. Lumbye! Hvem mindes ham ikke med Tak.

Koncertsalen er stuvende fuld af sommerklædte Gjæ-

Koncertsalen i Tivoli.

ster. De, der ikke have kunnet finde Plads indenfor Glasvæggene, sidde lejrede i den lange, brede Veranda udenfor eller promenerer paa de grusede Gange, der omslutter Koncertsalen.

Der er Pause. Men der er allerede gaaet to Minutter over det bebudede Kvarter, og man begynder med Stokke og Paraplyer at tilkjendegive sin Utaalmodighed.

H. C. Lumbye viser sig i Døren, der fra den højere liggende Orkesterplads fører ned til den primitive Restauration nedenunder. Utaalmodigheden slaar over til Glæde. Man klapper øredøvende.

»Kjøbenhavnernes Yndling« sender smilende et Nik til en og anden blandt Tilhørerne. En Ære at faa saadan et Nik. »Saa Du, han kjendte mig?«

Saa slaar han med Taktstokken de bekendte tre Slag i Nodestolen og dirigerer sin talrige Musiker-Hær, i Reglen med Front mod Publikum og Ryggen til Orkestret. Besynderligt! Men det gjorde han nu, og derfor begejstredes Publikum ikke mindre.

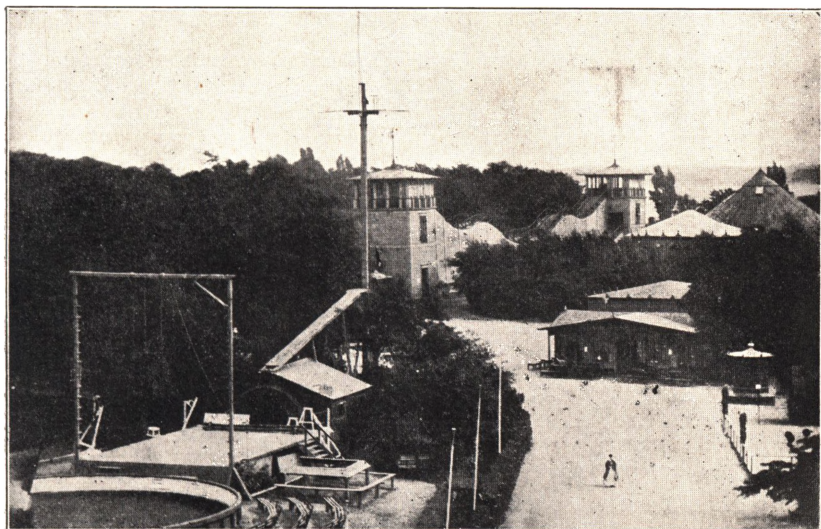
Stundom greb han selv Violinen, naar en af hans mange egne Kompositioner som f. Eks. »Champagnegalop« eller »Drømmebilleder« bruste hen over det begejstrede Publikum, og »da capo« paa »da capo« fulgte efter. Den Betagethed, hvormed han da førte Violinbuen, viste nok-som, at de Toner vare Fostre af hans egen varme og sprudlende musikalske Følelse og Begavelse, der førte hans Navn som Dansekomponist langt ud over Danmarks Grænser.

Lumbye begyndte sin musikalske Virksomhed som Trompeter ved den kongelige Hestgarde, blev snart en yndet Dirigent ved festlige Lejligheder, hvor Dansen gik, og overtog ved Tivolis Oprettelse i Begyndelsen af Fyrreerne Posten som Koncertsalens Dirigent.

Den Lykke, han i Aarenes Løb havde gjort, og den store Popularitet, han havde vundet, havde ikke gjort Tonekunstneren »kruset« i Hovedet. Han var den samme, han altid havde været, uden noget paaklistret i Væsen eller Kravene og med Bevarelse af sit joviale og glade Temperament.

Særlig for Kjøbenhavnerne var det en Sorg, da H. C. Lumby lukkede sine Øjne i 1874, 64 Aar gammel.

Danse-Estraden var, hvor den endnu findes, og nok er det værd at aflægge den et lille Besøg, hvis man har Sans for Komik. En smilende valsende Dame med lukkede Øjne og venstre Haand som en vred Ørneklo i

Rutschbanen.

Kavalerens Skulder; og han, med Hatten bag i Nakken og Cigaren i venstre Mundvig, sikkert bugserende den Skjønne i dette Kaos af Par, der alle danse »Trippevals« og »forkert«, hvad enten der spilles Vals eller Galop.

Gik det løs med »Champagnegalop«, maatte man selv med; men unægtelig observerede man bedst som Tilskuer udenfor Estraden.

Jeg var noget i Tvivl, om jeg ogsaa skulde tage min Forlovede med op paa »Rutschebanen«, men da Emma

mente, at naar vi to skulde følges ad paa Livsbanen, saa burde vi ogsaa gjøre Følgeskab paa hin, saa entrede vi op ad de mange Trapper i det ene Taarn, toge Plads i en Vogn, der fik et Puf mod »Afgrunden« og foer ad de stejle Skraaninger ned og op, til vi med et forsvarligt Bums havnede nede i det andet Taarn. Hele Aftenen hørtes Latter, Raab og Hvin fra Banen, men da den gik efter den rette Linie, var der trods Vognenes kolossale Fart dog mere »Kultur« over den end over de nuværende Rutschebaner, paa hvilke man samtidig med at flyvè fremad med en Pils Hastighed i Kurvebaner hvirvler rundt i selve Vognen om dennes Midtpunkt, saaledes at mange Passagerer efter at have naaet Maalet maa »ofre til de vrede Guder« det, som »Wivel« og Konsorter rigt bød paa.

Og »Pjerrot« maatte man selvfølgelig se; hans Fremstiller Volkertsen var med Rette ogsaa en af Kjøbenhavns Yndlinge, der havde vundet ikke blot Børnenes og de Unges men ogsaa »Fa'rs« og »Mo'rs«, »Bedstefars« og »Bedstemors« Hjerter. Hans Komik var uimodstaaelig. Naar han i sin hvide Pjerrotdragt med Pjerrot-hat over det meledede Ansigt med den lange røde, bævende Mund, »vanvittig af Kjærlighed« hvirvlede med rundt i Dansekjæden, snublende over sine egne Ben og med et stort rødt Hjerter Es i Ryggen paa den sorte Kjole ovenpaa den hvide Dragt, sitrede Luften foran Pantomimeteatret af Tusinders begejstrede Bravoraab og Haandklap.

Man sagde, at Volkertsen udenfor Scenen var Melankoliker »om en Hals«. Det siges jo forøvrigt om mangan Komiker, der paa Bræderne sætter Tilskuernes Lattermuskler i saa stærk Bevægelse, at Taarerne løbe dem som sprudlende Kildevand ned ad Kinderne.

Ogsaa »gamle Volkertsen« har forlængst lukket sine Øjne. Vis à vis Pantomimeteatret staar nu hans Buste.

Da jeg er ved »Fornøjelserne« saa lad mig blive lidt ved dem.

Man har opstillet som Norm for en taalelig menneskelig Tilværelse: 8 Timers Søvn, 8 Timers Arbejde og 8 Timers Fornøjelse. For mit Vedkommende har jeg altid maatte reducere de sidste 8 Timer betydeligt, men jeg beklager mig ikke derover; et Arbejde, der optager og interesserer En giver stundom mere Tilfredsstillelse end det, man i daglig Tale benævner Fornøjelse.

Som alt tidligere nævnt, var min Forlovedes Hjem i høj Grad teaterinteresseret, og jeg behøvede ingen Paa-virkning for fuldt ud at dele Begejstringen for den sceniske Kunst. Ogsaa paa det Punkt var der altsaa fuld Forstaaelse.

Mine Svigerforældre kunde jo fortælle om alle de fordums »Stjerner« paa det gamle Kongelige Teater.

»Ja — — a! Men I skulde have set Lindgreen, Ryge, Frydendal, Rosenkilde, Nielsen, Fru Nielsen, Fru Heiberg, Michael Wiehe o. s. v.« hed det stadig.

Man blev næsten lidt ærgerlig paa deres Vegne, der nu vare Aktører paa Skuepladsen, og som man betragtede som »Stjerner«. »Bedre end den og den kunde de da ikke have været, og der var jo da endnu baade Phister og Fru Sødring«.

»Ja, naturligvis; Phister og Fru Sødring; men det var kun to af de gamle«

Og ganske vist; saa man Phister som »Skriver Hans«, »Klokker Link«, »Ole« i (Abekatten), »Jeppe paa Bjerget« eller i andre af Holbergs Komedier, i »Ungdom og Galskab«, »Regimentets Datter«, »de Deporterede« o. s.

v. o. s. v. eller Fru Sødring i »Gjenboerne«, »Abekatten«, Holbergs Komedier, »Kamp og Sejre«, »Audiensen« o. s. v. o. s. v., saa sneg jo alligevel den tause Indrømmelse sig ind paa En, at naar Teatret i fordums Tider samtidig havde kunnet fremvise mange af den Slags storslaaede Talenter, saa maatte det have været en Guldalder. Men for at væрге vor Tid, kjørte vi Unge jo op

Det gamle kgl. Theater.

med alle de Skuespillere og Skuespillerinder, Sangere og Sangerinder, Dansere og Danserinder, som altid begejstrede og henrykte os, saa ofte vi sade i »Kunstens Hal«, og Svigerforældrene maatte indrømme, at der blandt dem vare »ganske fortrinlige Kræfter«.

Ja, det manglede ogsaa blot.

At nævne alle dem af »Scenens Børn«, som vi, der nu er »gamle« staa i ubetalelig Gjæld til, endsige nævne de Roller, hvori de saa mangen Gang har fremkaldt bra-

gende Bifald fra de kjøbenhavnske Teatres tætbesatte Tilskuerpladser, vilde være ganske uoverkommeligt.

Mån maa nøjes med at udtale en varm og dybfølt Tak og i Tanken trykke dens og dens Haand for de ufor-glemmelige Timer, naar vi i Teatret sade med Øjne og Ører spændt rettet mod dem, der agerende førte Ordet paa Scenen og tolkede Digteres og Forfatteres Skildring af alt, hvad der rører og griber Menneskehjertet saaledes, at enten Taarer listede sig ned ad Kinden, eller Latteren forfriskende rystede Lungerne. Ja, undertiden ler og græder man jo paa samme Tid.

Og saa meget mere er der Grund til Tak overfor »Scenens Børn«, som næppe nogen anden Kunstnervej er belagt med saa mange Tjørnekviste og spærret af saa mange »Pigtraadshegn« som den, Thalias Sønner og Døttre maa vandre.

Sangeren J. C. Nyrop fik jeg desværre ikke at høre i hans Glansperiode, dengang Folk stod en hel Nat udenfor det kongelige Theater for at faa Billet til næste Aftens Forestilling.

Jeg hørte ham som Masaniello i »den Stumme i Portici«, som »Faust«, som Max i »Jægerbruden« og som Arnold i »Vilhelm Tell«, og var han allerede dengang paa Retour, forstaar man, med hvilken Glans hans »Stjerne« har funklet, da den stod højest paa Himlen.

Ude ved Landevejen langs Kallundborg-Fjordens nordlige Bred ligger — eller laa i hvert Fald i Tredserne — Nyrops Fødested, et lille straatækt Bondehus med Dør og Vinduer paa Hæld. Under et Besøg paa Herregaarden Lerchenfelt passerede jeg flere Gange tilhest sammen med nogle andre Kammerater derforbi. Selvfølgelig holdt man Hestene an og passiarede om ham, der kommen ude fra den lille Bondehytte havde lagt Kjøbenhavn for

sine Fødder. Det var jo som et Æventyr. Desværre; det varede saa kort.

I sine sidste Leveaar — efter at han forlængst havde sagt Operaen Farvel — boede Nyrop ude i Østerkvarteret. Ofte mødte man ham paa Stien langs Sortedamssøen. Allerede paa lang Afstand kjendte man den høje, kraftige

Herold i »Faust«.

Skikkelse, iført Havelok og rund, blød Filthat, hvis brede Skygge dækkede over de smukke, regelmæssige Ansigtstræk. Var han passeret forbi, mindedes man uvilkaarlig »Masaniello«, naar han i sidste Akt træder ind paa Scenen i den røde Kongekaabe og grebet af Vanvid istemmer Sangen fra sine korte, straalende Herskerdage: »En gylden Sol i Østen gløder«.

Nyrop er forlængst gaet til Hvile, men en ny, gud-

benaadet Stemme toner atter fra den danske Skueplads og griber dybt i det menneskelige Hjertes Strenge.

Og ikke alene har denne Sanger, Herold, faaet denne ene rige Gave men ejer tillige et dramatisk Talent, der lader Tonerne, Ordene og Situationerne smelte sammen i et harmonisk Hele af en saadan Skønhed, at man gribes og betages; og maaske ingen Steder mere end i »Faust«, naar hans Røst løfter sig til Ordene:

Hæv dit Blik!

lad dit Aasyn mig skue!

og fortsætter med at prise »den stjerneklare Nat!« Ja, denne Sang sunget af ham, har altid for mig lydt som Toner fra en anden og bedre Verden.

Af udenlandske »Stjerner« har jeg paa vore hjemlige Scener blandt andre set Sarah Bernhard og Coquelin (den ældre).

I 1880 optraadte Sarah Bernhard første Gang her i Kjøbenhavn (paa det kongelige Teater). Jeg saa hende i »Froufrou«.

Billetpriserne vare »pebrede«. Som Ægtemand og Familiefader paa Premierlieutenants-Gage maatte man resignere. Men uventet dalede en Appelsin ned i min Turban. Nogle Timer før Forestillingen sendte min Vellynder Oberst Hoskiær mig en Billet med Bemærkning om, at det vilde glæde ham, hvis jeg vilde benytte den. Den lød tilmed paa 1ste Parket, 1ste Række. Paa Foden af den stod: 14 Kroner. Fjorten!

Det er formentlig et sikkert Tegn paa Skuespilkunst af første Rang, naar Tilskuerne fuldstændig glemme, at de sidde i Teatret, at Kulisserne er Kulisser, og at Skuespillerinde N eller Skuespiller X er den eller den, som de saa godt kjender fra Gaden eller maaske fra Selskabslivet, og kun ser den Person, som Forfatteren har

tegnet, og det var for mit Vedkommende Tilfældet, da jeg saa Sarah Bernhard i »Frou frou«.

Nægte kan jeg ikke, at jeg ønskede, jeg havde været fuldt ud fortrolig med det franske Sprog; thi fra Kunstnerindens Læber strømmede Ordene stundom saa hurtigt, at Replikket gik tabt, men saa var paa den anden Side hendes Mimik saa talende, at man i hvert Fald forstod Meningen, selv om man ikke kunde gjentage hvert Ord i hendes Replik.

Frankrigs berømte Skuespillerinde blev i Danmarks Hovedstad baade i Teatret og udenfor dette vist en Beundring og Hyldest, som trods de mange storslaaede Triumfer, hun havde oplevet baade i sit Fædreland og i fremmed Land, sikkert har glædet hende.

Nogle Aar senere saa jeg hende paa Nørregades Scene, Folketeatret, i »Ørneungen«. Hun var den samme »Stjerne« som i Frou-frou, men som Fremstillende af den store Napoleons unge billedskjønne Søn, — Hertugen af Reichstadt, der som landflygtig levede i Wien, og som i Historien kaldes Napoleon III, skjøndt han, der døde i en Alder af 21 Aar, aldrig naaede at bære den straalende Kejserkrone, som hans berømmelige Morfar havde baaret — passede hendes Ydre og Figur ikke til den levende Model.

Hvilket Aar den berømte franske Skuespiller Coquelin (den ældre) optraadte paa det kongelige Teater, og hvad den lille »En-Akter« hed, hvori jeg saa ham spille, mindes jeg, med Skam at tale om, ikke. Men saavel Skuespilleren som det lille Stykkes Indhold staar lyslevende for mig, som om det havde været igaar: — Nogle yngre Herrer dinere i en Boulevard-Restaurant og ere naaede til Desserten, da der udefra Gaden lyder Guitarpil.

»Det er ham, Guitarspilleren!« udbryder en af Herrerne.
 »Ham maa vi have herop«. Lidt efter træder han ind, en ung forfrossen og forsultet Skikkelse, med Guitaren over Skulderen, og Tjenerne faa Ordre til at servere for ham Resterne af det frugale Maaltid, og som en graadig Ulv gaar han (Coquelin) løs paa den.

Med Munden fuld af Mad kan han knap svare paa alle

Frederiksberg Slot med Springvandet i Søndermarken.

de Spørgsmaal, som rettes til ham, og denne hans Kamp mellem Driften til at stille sin grænseløse Sult og Følelsen af ikke at burde røbe, hvorledes Tarmene skrigte ham i Livet, spillede Coquelin mesterligt saavel som hele det følgende Optrin, da Hungeren lidt efter lidt stilles, og han mer og mer bliver Menneske igjen, saaledes at han nu, styrket og vederkvæget ved de lækre Retter og den perlende Champagne kan gribe sin Guitar og klimpre væk paa den.

Teater og Kulisser forsvandt; man var selv med i Restauranten og oplevede lyslevende det hele.

Jeg forstod mere af Coquelins end af Sarah Bernhards Replikker. Han talte langsommere og mere distinkt.

Overhovedet nyder man sikkert sjældent et Skuespil eller Opera i fremmed Sprog i den Grad som i sit eget Modermaal, hvis man da ikke er en Rasmus Rask; i hvert Fald har jeg aabent mattet gjøre den Bekjendelse, naar jeg senere hen i Livet har gjæstet Teatre og Operahuse i Berlin, London og Wien.

Da Ingenieurregimentets Rekrutskole var endt, meldte jeg mig sammen med mine tre foran nævnte Kammerater atter ved Officersskolen for at gennemgaa ældste Klasses Ingenieurafdeling. I Artilleriafdelingen var kun 2 Elever og i Stabsafdelingen 5 à 6, hvortil yderligere kom 4 Premierlieutanter af Sætaten, der delvis deltog i Ingenieur- og Artilleriafdelingens Undervisning.

De fire nye Sø-Kammerater vare Premierlieutanterne Zachariae, Schwanenflügel, Hedemann og With, der snart faldt godt i Traad med os »Landkrabber«.

Jeg har altid haft en »faible« for Søofficerer. Naar jeg ser en af dem, mindes jeg uvilkaarlig vor gæve Søhelt, hvorom det hedder i Sangen, som vi saa ofte med Begejstring havde sunget hjemme i Ondløse Præstegaard:

»Lig et Stjernes kud
foer han over Nordens Bue,
funkled, sluktes ud,
blegnet paa en blodig Tue.«

Havde vi haft det godt de 3 Aar i Officersskolens næstnyngste og yngste Klasse, fik vi det, om muligt endnu bedre i ældste Klasse, Skoleofficererne og Lærerne vare omtrent de samme som tidligere, og vi var jo nu »faste

Officerer« — Premierlieutenanter —, der mere behandles som Kammerater end som Elever.

Vor Chef var som tidligere nævnt Oberst Lundbye og vor Skoleofficer Artillerikaptajn Bahnson, der underviste os i Kemi.

En anden vordende Minister docerede »Matematikkens Hemmeligheder«; det var Kaptajn i Marinen N. F. Ravn. Han var Matematiker om en Hals og en fortrinlig Lærer for dem, der vilde lære noget; dem der ikke vilde det, lod han ganske rolig sejle deres egen Sø og som voksne Mennesker selv tage Følgerne, naar han sammen med de andre Censorer »prøvede Nyre og Hjerter« ved Eksamensbordet. Som Logiker gav han med stoisk Ro et »Ug« eller et »Slet« i Henhold til det, Eksaminanden præsterede.

Han havde over sig dette rolige, sømandsmæssige, der uden at tabe Kontenancen klarer enhver Bugt, og jeg tror at kunne sige, at han var ualmindelig afholdt af os alle.

Et Par Gange var jeg i hans Hjem i Nyboder for at laane hans haandskrevne Foredrag i Matematik, hvilke han beredvillig stillede til Disposition, hvis en Elev ønskede det. Naar man siger at Matematikere ofte ere nogle tørre Fyre, der ikke have Sans for andet end Intigraler og Differentialer og ere ligeglade hvad de hjemlige Omgivelser angaar, blot de ere i Selskab med fornævnte »Herrer«, da gjaldt det ikke Matematikeren Ravn. Hans Hjem i et af Christians den Fjerdes gamle Huse var ganske overordentlig hyggeligt indrettet og monteret, og kom man ind i hans Studereværelse fik man af de mange Bøger, Tidsskrifter og Blade, der laa opslaaede paa Skrivebordet, Indtryk af af en Mand, der ikke kræver 8 Timers Hviletid. Kaptajnen havde en stor Børneflokk og var, efter hvad jeg saa, vistnok en fortrinlig Fader og stor Børneven.

Undertiden kunde det ogsaa hænde, at man paa Vejen til og fra Frederiksberg Slot halede Kaptainen ind. Naar man med stram Honneur passerede ham forbi, stoppede han ofte En i Farten med Et: »Goddag! Vi skal nok samme Vej«, og saa havde man den Ære at følges med ham, til han forsvandt i »Læseværelset«.

Hans Fader havde været Klædekræmmer, og Forholdene paa Søkadet-Akademiet vare dengang noget »aristokratiske«, hvorfor Klædekræmmersønnen, efter hvad han selv har fortalt mig, ikke var blandt de allermest velsete.

Men ved Kadetskolens Eksaminer har naturligvis selv det bedste Navn ikke kunnet veje op med Ravns Flid og glimrende Evner, der stadig sikrede ham Pladsen som Nr. 1.

En skøn Morgen i 1873, da vi skulde begynde Dagen med Undervisning i Matematik og havde ventet nogle Minutter paa Kaptain Ravn, hvilket ellers aldrig hændte, traadte Skoleofficeren, Kaptain Bahnson ind ad Døren, gik hen foran Katedret og sagde med sin sædvanlige rolige Stemme, idet han lod højre Haand glide ned ad det lange, sorte Fuldsæk: »Kaptainen Ravn kommer ikke. Hans Majestæt Kongen har udnævnt Kaptainen til Marineminister. Men D'Herrer kan jo nok finde Beskæftigelse i de to Timer, og saa vil der snarest muligt blive udnævnt en Stedfortræder som Lærer i de matematiske Fag«.

Ravn! Marineminister! Det kom som en Bombe. Ja, Hoved, Kundskaber o. s. v. havde han sikkert nok af til at styre Marinens »Skibe«. Men først og fremmest tænkte vi naturligvis paa os selv; i henved 4 Aar havde vi nydt godt af hans dygtige og intelligente Undervisning, — og saa lige med Et var han væk som et Stjernesked; Vi undte ham af ganske Hjerte Udmærkelsen og glædede

os ved Springet fra Kaptain til Eksellence. Men — hvem skulde afløse ham som vor Lærer?

Svaret kom meget hurtigt, saaledes som det altid kom, saalænge Oberst Lundbye med Kaptain Bahnson som højre Haand styrede Officersskolen.

Afløseren blev Premierlieutenant i Artilleriet V. H. O. Madsen, der jo ogsaa var vordende Minister, idet han i Aaret 1901 indtraadte som Krigsminister i det Deuntzer'ske Ministerium. Da han forud var vor Lærer i teknisk Mekanik, vidste vi, at ogsaa han var en udmærket Lærer. Alene Tanken om, at han allerede som Elev i den militære Højskole havde modtaget Universitetets Guldmedaille for en matematisk Afhandling, var for os tilstrækkeligt til, at vi med Beundring og Ærbødighed saa op til vor nye Matematiklærer. Hans Fremstillingsmaade var kort og klar, og i den Grad havde han Interesse for, at hans Elever lærte noget, at han, naar Timen var forbi, altid sluttede med at sige: »Jeg vil blive tilbage, hvis D'Herrer maatte have noget at spørge om i det gennemgaaede Pensum« og virkelig ogsaa med synlig Glæde foretrak at hjælpe En og anden med den matematiske Fordøjelse fremfor at lade Frokost med Kaffe inde fra Marketender Gossmann servere paa Læseværelset.

Som nævnt havde vi alt i nogen Tid haft Premierlieutenant Madsen som Lærer i teknisk Mekanik, hvori Lærerenposten meget uventet var bleven ledig ved Ingenieurkaptain Larsens Død.

Jeg troer med Sandhed at kunne sige, at denne Lærers Død, trods den forholdsvis korte Tid, vi havde nydt godt af hans Undervisning, var os en Sorg. Thi ikke alene havde han ualmindelig gode Evner til at undervise, men var tillige en saa elskværdig og fintdannet Personlighed

— fuldt ud en Gentleman, — at man straks følte sig stærkt draget til ham.

Kun faa Dage efter, at han var bleven syg, hed det sig, at der ikke var Haab om Helbredelse.

Maaske var det lidt dristigt og umilitærisk gjort, men en skjøn Dag ringede jeg paa dér, nede paa Gl. Kongevej Nr. 13 eller 15. Fruen lukkede mig op. Jeg sagde hvem jeg var, og at jeg vilde tillade mig at spørge til Kaptainens Befindende.

Lidt efter kom Fruen tilbage: »Min Mand vil gjerne se Dem«. Jeg traadte hen ved hans Seng. Han trykkede min Haand: »Det skal De have Tak for, Lieutenant Rørdam. Sæt Dem ned hos mig.«

Han talte om den pludselige Afbrydelse derude paa Slottet, og skjøndt hans Ord noksom røbede, at han saa paa sig selv som en dødsdømt Mand, der ikke mere vilde rejse sig fra Sygelejet, var der i hans Stemme og ogsaa i hans Ansigtstræk samme urokkelige Ro, som naar han stod paa Katedret og tumlede med de tekniske Formler og Elektricitetsgrænsen.

Jeg forstod, at den Mand i Krigen 1864 havde vundet Ry for Mod og Koldblodighed og med Hæder bar Ridderkorset. Thi det sidste Leje paa en Slagmark falder vel i Reglen ikke saa tungt og svært som det i Sottesengen.

Kort efter hin Dage udaandede han. Begravelsen fandt Sted fra Frederiksberg Kirke. En Ven af ham, der var Præst, bad ifølge den Afdødes udtrykkelige Ønske kun en kort Bøn, og Kammerater og Elever bar den blomstersmykkede Kiste ud til Graven.

Ved Kaptain Larsens Død mistede vi tillige vor Lærer i Civilbygning, et meget stort og omfattende Fag, i hvilket tre Ingenieurkaptainer: Brødrene C. og F. Keyper og Høncke derefter overtog Undervisningen, hver doce-

rende sin Specialitet. Det maa ikke have været saa let for de tre Herrer med saa kort Varsel at træde istedenfor Kaptain Larsen; men med største Iver og Nidkjerhed søgte de at dygtiggjøre os fire unge »Muldvarpe«.

I Krigsbygningskunst, der selvfølgelig ogsaa var en af vore store Hovedfag, havde vi en livlig og spirituel Lærer i Ingenieurkaptain Koefoed (senere Chef for Ingenieurkorpset). Han holdt mest af, at der var »Fut« i hans Elever. I Besiddelse af et uopslideligt godt Humør satte han Pris paa, at man udtalte sig ganske uforbeholdent og kunde le hjerteligt, hvis man var saa heldig at præstere en Vittighed eller en Bemærkning, som han syntes »traf«. Ved festlige Lejligheder og Sammenkomster var han altid, selv da han havde faaet Generals-Epauletterne, et i høj Grad oplivende Element.

Videnskabsmanden, Professor Lorenz, holdt Forelæsninger og Examinatorier i Fysik. Han var en grumme elskværdig og godmodig Mand men saa lærd og »hurtig i Vendingen«, naar han tumlede sig i sit Fag, at man havde Vanskelighed ved at følge ham, hvorfor Eleverne undertiden foretrak i Fysiktimerne at faa sig et lille Slag Domino eller Schak med Schakbrættet opstillet paa Skolebænken mellem de to kæmpende Parter eller skrive et Brev til Far, Mor eller maaske til Kjæresten.

Professoren var i den Grad borte i Videnskabens højere Sfærer, at han sikkert slet ikke lagde Mærke til slige Uregelmæssigheder, der jo iøvrig heller ikke forstyrrede ham; i hvert Fald paatalte han dem aldrig.

Efter theoretisk at have forklaret Fotografering, øvede vi os praktisk deri. Det interesserede selvfølgelig os alle uhyre. Jeg fotograferede blandt andre vor brave Laboratriekarl Jensen, men Pladen havde staaet for længe i

Solen, og da jeg omsider præsenterede Jensen Billedet, gjensaa han sig med kulsort Negeransigt.

»Maa jeg beholde det?« spurgte han.

»Ja, men det er jo rædselsfuldt«.

»Jeg synes, det er udmærket. Min Kone vil blive glad for det«.

Den Glæde kunde jeg jo sagtens gjøre Ægteparret. Fotografens Navn stod jo heldigvis ikke paa Bagsiden.

Jeg vil ikke sige, at jeg under min femaarige Skoletid paa Frederiksberg Slot førte Zigeunerliv udenfor Skolen, men selvfølgelig skiftede jeg nu og da Logi, og gjorde Bekjendtskab med forskellige Hjem.

En Erfaring gjorde jeg: man har det som Logerende bedre hos en »Madam«, der selv udretter al Husgjerning, end hos en Frue, der holder Pige. Madammen, for hvem det er af størst Betydning, at Værelset ikke staar ledigt, sørger punktligt for, at man kommer op i rette Tid om Morgen, serverer selv Morgenkaffen til den aftalte Tid, børster ikke Støvlerne med Kakkellovssvæerte, holder Værelset pænt rent og glemmer aldrig, at der skal være varmt paa Slaget fire

Med særlig Fornøjelse mindes jeg mit 2 Aars Ophold hos Sporvognskusk Jørgensen paa en 4de Sal i Petersens Passage (nu »St. Jørgens Allé«). Familien bestod af Mand, Kone, der begge vare ude fra Landet, og to Børn: Kristine (3 Aar) og Hans (1½ Aar).

Manden tilbragte næsten hele sin Dag oppe paa Bukken af den høje Gl. Kongevejs-Sporvogn, og naar Konen skulde ned og gjøre Indkøb, var der altsaa ingen til at passe paa de to Smaa.

Saa aabnede Madam Jørgensen Døren ind til mig:

»Jeg turde da ikke bede, om lille Kristine maa sidde hos »Løgtnanden«, mens jeg render ned et Øjeblik?»

»Jo, gjerne!«

Kristine blev anbragt i en lille Træstol henne ved Døren, medens den anden Dør, der førte ind til Familiens næste Værelse blev stillet paa Klem, for at Kirstine kunde løbe ind og vugge Hans, hvis han skulde vaagne, idet Kristine iøvrig fik streng Ordre til at sidde bomstille og ikke forstyrre »Løgtnanden«.

Men Loven er ærlig o. s. v.

Længe varede det ikke før Kristine begyndte at tromme med Fødderne mod Stolebenene og sige et enkelt, prøvende Ord, der, da det ikke besvaredes med noget »Stille!« snart efterfulgtes af flere og sluttelig gik over i en lang Historie om »Far« — — »dore Hyppelapper« — — »tøre med Pisk« — — »Bror, Hans og Kedine osse tore med Far og Mor« o. s. v.; det var umuligt ikke at give sig i Kast med det herlige, lille Barn, og snart vare vi inde i en lang, underholdende Passiar, der først endte, naar Entrédøren smækkede.

»Kristine har vel ikke forstyrret Løgtnanden?» »Nej, slet ikke. Hun har været rigtig sød«.

»Ja, saa siger jeg da saa mange Tak.«

Disse smaa Visitter, der altid vare mig en Opmuntring, vare ret hyppige, saaledes at lille Kristine aabenbart til Slut betragtede mig som en Slags Barnepige, der var til Disposition, naar det kneb.

Hvad Kristine og Hans senere ere blevne til i Livet, véd jeg ikke. Vel forlængst gifte og hjemfarne. Men fornøje mig vilde det, hvis jeg engang kunde mødes med de to »smaa« fra »Petersens Passage«.

Nu mange Aar efter gjenlyder mit og Emmas kjære Hjem mange Gange daglig af netop de to samme

Navne, idet min ældste Datter i 1876 fik Navnet Kristine efter sin Mormor, og min ældste Søn Hans i 1878 opkaldtes efter min Far. Maaske er det, fordi jeg ikke var slem mod de to Smaa i Petersens Passage, at Vorherre i vor Kristine og Hans har skænket os to Børn, der altid have været saa uendelig meget for Hjemmet og trofast fulgt de gamle Familie-Traditioner.

Rigtig godt havde jeg det ogsaa flere Steder hos »Fruer«; men hos dem var der altid det Appendix, som hedder »en Pige«, og hun kunde jo stundom være noget »moderne« og ikke tage det saa nøje med kun at bruge sin egen Garderobe. Da Vintersæsonen et Aar begyndte, og jeg første Gang skulde paa Bal, stod jeg unægtelig som lamslaet, da jeg efter et halvt Aars Forløb atter fik mine lakerede Dansestøvler frem. Hæle og Saaler var der ikke meget af, og det lakerede Læder var gjennemslidt langs hele Saalen saaledes, at Lærredsforet stak frem, og Stropperne vare forlængst gaaet al Kjødets Gang.

Min Værtinde mente, at det maatte være »Line«, for hun skulde have været slem til at gaa paa »Figaro«.

Naa, da jeg selv altid har været en Dansehest, undte jeg godt Line at have svinget sig rigeligt, blot det ikke havde været i mine »Lakerede«.

Undervisningen paa Frederiksberg Slot stillede ret store Fordringer til Hjemmearbejdet. Saavidt jeg mindes fik vi ved Eksamenen ikke mindre end nogle og tredive Karakterer (deriblandt 7 i Krigsbygningskunst og 7 i Civilbygningskunst). Men et Princip, jeg gennemførte fra den første Dag, da jeg i 1869 kom ind paa Officersskolen: i Undervisningstimerne at høre skarpt efter, hvad der blev foredraget og gjøre mange Notitser, kunde dog reducere Hjemmearbejdet saa meget, at jeg i alle 5 Aar hver

Aften lukkede Bøgerne i Kl. 7 for en halv Time efter at sidde bænket med Emma ved det hyggelige Thebord i »Kommoden«. Hellere op Kl. 6 Morgen end dette »Natteravneri« ved en osende Lampe. I een Morgentime præsterer man mer end i 2 Midnatstimer.

I Foraaret 1874 stedtes vi for de høje Eksamensdommere, og jeg var naturligvis som altid heldig og blev Nr. 2. Chefen og Lærerne sagde os venligt Farvel, og havde det ikke været umilitærisk, var jeg traadt frem foran Fronten og havde saa varmt, som jeg havde kunnet, takket Chef, Skoleofficerer og Lærere for de svundne Aar, i hvilke vi under deres Ægvide vare blevne uddannede til at kunne gjøre Fyldest paa de Pladser, hvor vi fremtidig skulde virke, og dertil knyttet en venlig Tak for den smukke, kammeratlige Maade, hvorpaa vi Unge vare blevne behandlede, og som havde vakt en levende Følelse af, hvilken betydningsfuld Rolle Kammeratskab Side om Side med Disciplin spiller for dem — Gamle som Unge, — der have valgt Tjeneste i Hær og Flaade til deres Livsgjerning.

Naar man sagde de mange brillante Kammerater, der havde slidt Officersskolens Skolebænke Side om Side med En, Farvel, var det heldigvis ikke som efter Studentereksamenen, at man skiltes med Forudfølelsen af maaske først at mødes som Oldinge med Sne om Issen, tandløs Mund og et af Rynken og Furer gjennempløjet Aasyn. Thi selv om man ansattes ved forskjellige Vaaben, og hvad enten man var »Ulk« eller »Landkrabbe« vilde Forholdene jo nu og da føre En sammen og give Lejlighed til at opfriske gamle, fornøjelige Erindringer fra Frederiksberg Slot.

For bestandig sagde jeg da det gamle Slot, som jeg Dag efter Dag havde gjæstet i fem af mine lykkelige

Ungdomsaar, Farvel. Jeg stormede ikke ud derfra som den, der er henrykt over ikke at skulle komme dér mer; tværtimod, jeg følte godt, at der havde staaet »Solskin« om mig i al den Tid, og endnu, saa ofte Lejlighed gives, glæder det mig at høre Slotsporten knage paa sine Hængsler og slentre om i Buegangene og gaa op i

Jostys Pavillon fra Frederik VI's Tid.

Klasseværelserne, hvor Hold efter Hold af Hærens Officerer ligesom jeg har levet og aanded i den Periode, som med Rette kaldes »den glade Ungdomstid«.

Naa, selv om man fremtidig ikke kunde betragte sig som nagelfast Inventarium paa Slottet, saa havde man jo og har til Dato den vidunderlig skønne og idylliske Frederiksberg Have.

Mærkeligt nok, at ingen af vore Digtere har besunget den; de har dog ellers grebet Lyren og i malende Træk

skildret saa mange andre af de Steder, som fra Generation til Generation har været blandt »Øjestenene«. Eller er det mig, der er uvidende nok til at udstøde dette Hjertesuk?

I Jostys Pavillon fra Frederik den Sjettes Tid — kun at en lille Glasveranda var bleven anbragt foran Indgangsdøren, — i de to smaa Værelser til højre, hvor

Frederik den 6tes hvide Slot.

»gamle Frederiks« og Hofmarschal Hauchs Billeder hængte, og hvor hele Møblementet røbede en længst forsvunden Tid, dér sad man med sin »Hjertenskjær« maaske paa de Stole, i den samme Sofa, hvor Ens Forældre som unge Forlovede havde siddet og glædet sig ved at see Buske og Træer knoppes udenfor.

Og i de samme Gange under lyse Bøge og hvide Kastaniekupper langs de bugtede Kanaler vandrede vi som fordem de, der nu forlængst hvile under Muld, eller vi laa og dasede paa Græsplænerne med Udsigt til Frederik VI's hvide Slot, hvor Svalerne sloge lange Sving om Danne-

brog, der oppe paa Altanen udfoldede sin rød-hvide Dug mod den blaa Himmelkuppel.

Tænkte, følte og talte vi To ganske anderledes end de Forfædre, der engang som unge, livsglade Forlovede sværmede herude i den bedaarende Foraarstid? Jeg troer det ikke. Tværtimod! Havde man dengang ved Fonografens Hjælp kunnet bevare Ordene, som de da faldt, vilde man tro, at man kopierede dem.

Aarhundrede efter Aarhundrede rulle hen, Tider skifte og veksle; men det unge, livsglade og forelskede Menneskehjerte har altid brugt og vil altid bruge de samme Ord og tone af de samme Akkorder.

Da jeg spurgte Gehejmeetatsraad Trap, om han troede, at jeg ogsaa nu turde fremstille mig for Hans Majestæt Kongen, svarede han: »Ja, selvfølgelig«, og glad var jeg.

Kongen ønskede mig hjertelig til Lykke med, at jeg nu helt havde afsluttet mine militære Studier, og talte om de mange forskelligartede Hverv, som i vore Dage paa-hvilede Ingenieur-Officererne.

Da jeg saa varmt, som jeg kunde, takkede for alt, hvad Hans Majestæt havde været for mig i de svundne Aar, klappede Kongen mig paa Skuldren og sagde: »Det glæder mig; men uden Deres egen Flid var De jo ikke naaet saa vidt. Flid i de unge Aar lønner sig altid. Det vil sikkert ogsaa gaa Dem godt i Fremtiden.«

Kongen mindedes den nu nedlagte militære Højskole og de mange udmærkede Officerer, der vare udgaaede fra den, og dvælede særlig ved Oberst Læssøe, hvem Kongen omtalte med varme og beundrende Ord.

Idet Kongen rakte mig Haanden, sagde han: »Det vil altid glæde mig at se Dem.«

Disse Ord prentede sig dybt i mit Hjerte, og vist er

det, at saa ofte jeg senere havde den Glæde at se og tale med Kong Christian — og det blev i Tidens Løb mange, mange Gange — har jeg altid kun hørt milde og venlige Ord, der nu for mig danne ligesom et helt Forraadskammer, hvorfra jeg ofte fremtager smukt farvede »Erindringsblomster«, der ikke visne.

Da jeg meldte mig ved Ingenieurregimentet, blev jeg ansat ved 2det Pionerkompagni (Kaptain Jöncke) og drog kort efter med det til Lejren ved Hald, der i 1874 kommanderedes af Kronprinds Frederik.

Det havde nær knebet at naa over Kattegat.

Det var afskyligt Vejr hin 11te Juni, da vi marcherede fra Kronprindsessegades Kaserne til Toldboden for at overføres til Aarhus. Byge efter Byge udlossede Tønder af Væde, mens en »klodsrebet Mærsejlskuling« fra Sydvest leverede »Kattemusik« oppe mellem Skorstene og Kviste, og Huse og Gader holdt Storvask.

Orlogsdamperen Geiser (Kaptain Tegner) med 2 Transportdampere paa Slæb skulde overføre Pionerkompagniet til Jylland, og Kanonbaaden Buhl (Premierlieutenant Irminger) med 1 Transportbaad paa Slæb, Trænafdelingen med dens c. 50 Heste.

Vi naaede Kronborg, stod Sundet ud og satte Kursen Vester paa.

Søen var i Krigshumør; snart havde man kun det ene Ben snart det andet paa Dækket, og adskillige ofrede rundelig ud over Rælingen. »Skal I af med noget«, raabte en af Skibets Underofficerer, »saa over i Læ!« Ja, hvad var »Læ«? Vi vare jo Landkrabber. Erfaringen lærte dog snart, at hvis man »ofrede« mod Vinden, gik det kun ud over En selv og de nærmeststaaende.

Damperen pustede og stønnede, mens de store, svært

lastede Transportbaade hev agterud i Forbindelsestailerne som Børn, der ikke kunne eller ikke ville gaa, hive fat i Mors Skjorter, saa hun kun kan gøre eet Skridt, hvor hun ellers kunde gjøre 4 à 5.

Da vi naaede ud for Hornbæk, sprang Vinden om i Nord-Nordvest, og begge Damperne kastede da Anker i Hornbækbugten.

Søofficererne ere brillante Værter. Man sulter og tørster ikke ombord. Efter et solidt Aftensmaaltid i Kaptainens Kahyt, vare Toddyerne kommet paa Bordet. Den brune Vædske i Glassene anstrengte sig forgjæves for at vise en horizontal Overflade, og Hængelamperne dinglede fra den ene til den anden Side; der var kort sagt stærk Slingren i Valsen, men desuagtet gik Passiaren livligt, mens Glassene tømtes og fyldtes paany, og hver af Selskabet pustede Skyer af »Havanna-Røg« ud i Rummet.

Det var henimod Midnat. Kaptain Tegner, der var bekjendt som en dygtig og uforsagt Skibsfører, og som med sit rødmussede, skægløse Ansigt med de livlige og godmodige Øjne var en overordentlig tiltalende Sømands-type, var midt i en gemytlig Historie, da vi pludselig hørte en Baadsmanspipe, og et Øjeblik efter traadte Kanonbaadens Chef, Premierlieutenant Irminger, ind.

Blegheden og Alvoren, der tegnede sig paa Irmingers Ansigt, dannede en underlig Modsætning til vore glade og livlige Fysionomier.

Han traadte hen foran Kaptainen: »Jeg melder Hr. Kaptainen, at Kanonbaaden gaar paa Land, hvis vi ikke stikker til Søs. Ankeret kan ikke holde mod Transportbaadene, der hiver og hiver mod Land.«

Saa førtes mellem de to Skibshefer en maritim Diskussion, der endte med følgende Ordre af Kaptain Tegner: »Naar jeg her fra »Geiser« giver Signal med et Kanon-

slag, svarer De med et Kanonslag fra »Buhl« til Tegn paa, at mit Signal er hørt, og saa stikker vi til Søs og gaar tilbage til Helsingørs Rhed.«

»Vel, Hr. Kaptain!« I sin lille, usselige Jolle og i et Herrens Vejr satte Irminger af fra »Geiser«. Det var rart, jeg ikke skulde gjøre ham Følgeskab i den Nøddeskal. Naa, hver er jo opdraget til sin Metier.

Kaptain Jöhncke og jeg fulgte Kaptain Tegner op paa Kommandobroen. Det var meget mørkt; Stormen hylede og peb i Takkelagen; »Geiser« rullede voldsomt; nu og da kunde man i Lyset fra Lanterneerne skimte dens to Transportbaade, der lig store, sorte, fladbundede Træsko steg og sank agterude og gennem de to strampændte Forbindelsesliner ogsaa søgte at hive »Geiser« ind paa Hornbæk Strand.

Kanonslaget blev giver ombord paa »Geiser« og besvaredes fra »Buhl«. Men kort efter stege røde Raketter tilvejs fra Kanonbaaden; i Lysskæret fra dem saa vi »Buhl« i nogle hundred Alens Afstand fra os.

»Hvad betyder de Raketter?« spørger vi Kaptain Tegner. Han er bleven helt bleg; Alvoren drager ligesom et mørkt Slør over de ellers glade, livlige Træk.

»Nødraketter!« svarer han. »Kanonbaaden gaar paa Land! Ved Manøvren maa Søen have taget Magten fra Maskinen; Roret lystre ikke. Det er disse nederdrægtige Transportbaade, man maa ligge og dævles med.«

»Og »Geiser« kan ikke komme Kanonbaaden til Hjælp?«

»Umuligt!« svarer han. »Buhl« er fortabt. Forsøger jeg at hjælpe, kastes ogsaa »Geiser« og begge vore Transportbaade op paa Stranden. Nej! Tilbage til Helsingørs Rhed, kaste de to Transportbaade af og hurtigst muligt herud igjen; men — — jeg er bange for, jeg kommer for sent.«

Han giver sine Ordre og staar nogen Tid taus. Saa siger han: »Vi gaa med fuld Kraft paa Maskinen, holde os saa tæt Kysten søm muligt for at vinde Tid. Men bælgmørkt er det, og Søen haard. Jeg svarer ikke for noget. De Herrer maa være forberedte paa mulig at komme til at svømme i Nat.«

Ganske vist var det Sommertid, og Vandet vel ikke særlig koldt, og klare mig selv i det vaade Element, naar jeg fik Uniformsfrakke og Hue af, havde jeg da tidligere kunnet; men der var jo i givet Fald adskillige andre, alle vore brave Pionerer, som man paa en Maade var »Mutter« for og helst først skulde tænke paa.

At Kaptain Tegner ved nævnte Ord vilde prøve, om der var Mod og Mandshjerte hos os »Landkrabber«, tror jeg ikke. Han saa aabenbart meget alvorligt paa Situationen og var navnlig stærkt optaget af Tanken om, hvad der ventede dem, der nu kæmpede mod Brændingerne ved Hornbæk Strand.

Vi naaede imidlertid i god Behold Helsingørs Rhed, kastede de to Transportbaade los og stod atter Sundet ud stadig med fuld Kraft paa Maskinen for at naa tilbage til Strandingsstedet.

Kaptain Jöhncke og jeg sade i Kahytten og nød vor »Morgenkaffe« med Boller til, da der kom Bud, om vi vilde se op til Kaptain Tegner. Han stod paa Kommandobroen med Kikkerten for Øjet. »Ja, nu vender jeg igjen«, sagde han. »Kanonbaaden ligger helt oppe paa Land. Vil D'Herrer se?« Han rakte os Kikkerten.

Solen var ved at staa op, og Vejret sigtbart. Ja; der laa »Buhl« paa Hornbæk Strand lig en stor, graa Hvalfisk, som Søernes hvide Skum sprøjtede hen over.

»Her kan intet gøres«, bemærkede Skibschefen; »men saasart vi igjen naa tilbage til Helsingør, foreslaar jeg, at

vi straks tage en Vogn for hurtigst muligt at naa Hornbæk. Blot der ikke er gaaet Menneskeliv tabt! Det har været en drøj Nat for dem.«

Det var 4de Gang, vi i Løbet af c. 10 Timer passerede Strækningen Hornbæk—Kronborg.

Kaptainerne Tegner og Jöhncke kjørte, efter at være gaaede i Land i Helsingør, til Strandingsstedet. Jeg maatte blive tilbage paa »Geiser«, da Pionerkompagniet dog maatte beholde en af dets Officerer ombord.

Havde Kaptain Tegnens Humør staaet adskillige Grader under Nul, da han gik i Land, viste det »Smukt Vejr«, da han op ad Formiddagen igjen satte Foden paa »Geiser«s Dæk og glædestraalende berettede: »Ikke eet Menneskeliv er gaaet tabt. Og vil De tænke Dem, Transportbaaden med Hestene var kastet saa langt op paa Land, at de alle stode tørskoede. Det er som et Mirakel! Hornbækkeren anede ikke, at der var Stranding. Kun med en lille Jolle fik Kanonbaaden Forbindelse med Land, og henved 2 Timer varede det, inden de 60 Mand ombord alle vare reddede. Chefen gik sidst fraborde.«

Kaptainens Glæde og Taknemmelighed over, at alt efter Omstændighederne var forløbet saa godt, var rørende og viste noksom hans varme, medfølende Hjerter.

Vejret havde bedaget sig, og! efter dette Hornbæk—Helsingør-Intermezzo kunde vi omsider dampe ad Aarhus til.

Blandt Pionererne havde vi mange kvikke og opfindsomme Hoveder, og for at gjøre lidt Gjengæld overfor al den Venlighed, som de gjæve Sømænd havde vist os Landkrabber i det forløbne Døgn, arrangeredes en gemytlig »Dyrehavsbakkeforestilling« paa Dækket.

Først fremførtes en Bjørn, en af de største og tykkeste Pionerer, med graa Sokker trukket over Støvlerne,

indhyllet i adskillige Feltkapper med det graa For udad og Kraverne op over Ørerne, Ansigtet sværtet, Haaret uredt, og Tungen hængende ud af Munden.

»Dyret« med sin slæbende Gang og en vældig Stang i »Forpoterne« fremførtes af Dressøren, der i en fortrinlig Jargon copierede de noksom bekjendte Udraabere paa Dyrehavsbakken og under Bjørnens forskjellige Evolutioner og Kunster udfoldede en kolossal Veltalenhed og en forbløffende, komisk Opfindelsesevne.

Numret tog voldsomt »Kegler«.

Ved Hjælp af en Ramme, nogle Staver, Feltkapper o. s. v. improviseredes i en Fart nogle Alen over Dækket et Marionetteater med et Hestedækken til Fortæppe.

Efter nogle Øjeblikkes spændt Forventning, traadte »Teaterdirektøren« frem foran Tæppet og averterede:

»Solopgang.«

Sceneinstruktøren havde mellem Pionererne udvalgt en Kammerat med et ualmindelig stort, rødt og cirkelrundt Ansigt, der var indsmurt saa rigeligt med Fedt, at det lignede en stor, glinsende Skive med enkelte Solpletter, og udenom denne saas kun »Skyer« ∴ graa, uldne Tæpper.

Ganske langsomt steg den røde, skinnende Skive op over Rampen, bestraalende de overraskede Tilskuere, der under bragende Bifald og Klapsalver hilsede den op-gaaende Sol.

Saa fulgte flere andre meget pudsige Tableauer. Kaptein Tegner raabte Bravo, klappede i Hænderne og lo flere Gange, saa Taarerne løb ham ned ad Kinderne.

»Det er dog nogle brillante Fyre, disse Ingenieurer!« udbrød han og glemte aabenbart for en Stund det svundne Døgns Ængstelser og Gjenvordigheder.

Pionerkompagniet var en af de Afdelinger, der først naaede Lejren ved Hald og fik strax travlt med forskellige Ingenieurarbejder. Et Nød-Brotræn, bestaaende af Træbukke med Strækbjælker, maatte bl. a. strax repareres og delvis fornyes. Var der nogle Pionerer tilovers, havde Lejrkommandantskabet god Brug for dem bl. a. til Ud-slettelse af Sporene af Vintrens Ødelæggelser baade ude og inde.

Efterat samtlige Lejrens Afdelinger — Infanteri, Artilleri og Rytteri — havde givet Møde, maatte Pionerkompagniet i den første Tid selv bestemme sine daglige Øvelser, men blev senere, da Brigade- og Divisionsøvelserne begyndte, tildelt en af de kommanderende Generaler, fra hvem Kompagniet da modtog direkte Ordre om Broslagning over et eller andet Vandløb, Udstikning af Løbe- og Skyttegrave til Forstærkning af en Forsvarsstilling i Terrænet o. s. v. o. s. v., Øvelser, der vare i høj Grad instruktive baade for Befalingsmænd og for Menige.

Særlig mindes jeg en Broslagning over Karup-Aa. Kronprinds Frederik med hele sin Stab holdt paa en Høj ligeved Broslagningsstedet, og da Broen var færdig, og Tropperne kunde begynde at marchere over, red Hans Kongelige Højhed hen til Kaptain Jöhncke og bad ham bringe »de raske Ingenieurer« en hjertelig Tak for den Dygtighed og Hurtighed, hvormed Kompagniet havde udført Arbejdet, der yderligere vanskeliggjordes ved Aaens stærkt sumpede og mosedede Bredder.

Unægtelig havde det ogsaa været en Fornøjelse at se Pionererne arbejde i Vand op over Bælttestedet for med kraftige og hurtige Kølleslag at drive Landgangsfagets tykke Pæle ned i den mosedede Grund og derefter i en Fart anbringe Træbukke med Strækbjælker o. s. v., saaledes at Broen kunde meldes »færdig«.

Efter endt Broslagning holdt vi Hvil. Brødposer og Feltflasker kom frem, og de dyngvaade Klæder formindskede hverken Pionerernes Appetit eller Humør. Der blev snakket, let og sagt Vittigheder som sædvanlig. Nogle fik Buxer, Støvler og Strømper af, vred dem godt og krøb saa atter i det nyvadskede Tøj. Andre foretrak at lade det tørre paa Kroppen.

»Vil I se et Par skoldede Poter?« raabte en Pioner og stak liggende paa Ryggen et Par Fødder tilvejs, som unægtelig mindede mere om blodigt Kød end om Menneske-Lemmer.

»De fortjene hver en Snaps«, bemærkede en gemytlig Kammerat. »Kom med Støvlerne, 67, saa skal jeg kurere Dig.« Han hældte Aa-Vandet ud og fyldte en stor Snaps Brændevin i hver Støvle. »Nu skal Du hverken græde af Arrigskab eller sla' eller skælde ud, naar Du igjen stikker Pusselankerne i dem. For det er en nederdrægtig haard Tour; men hjælpe gjør det.«

67 skar nogle fæle Grimacer, da han trak Støvlerne paa, men ikke et Ord kom over hans Læber. Kammeraterne gav ham et Hurra, og 67 rakte »Lægen« Haanden med en i drastiske Vendinger tourneret Taksigelse.

Den 18de Juni var Kronprindsen ankommen til Lejren og havde overtaget Kommandoen over Divisionen med General W. J. Nielsen som Næstkommanderende.

General Bauditz og Oberst Ankjær kommanderede de 2 Lejrbrigader.

Ved de militære Øvelser om Formiddagen var Kronprindsen tilstede overalt, ledsaget af en talrig Stab, og naar undtages Taffeltimerne kunde man om Eftermiddagen og om Aftenen se Hans Kongelige Højhed færdes snart her snart her i Lejren. Snart gjaldt den kongelige Inspektion

»bageste Lejrgade«, hvor Jens selv kogte sin Mad, spiste Ærter og Flæsk ved de lange Borde, skrev Breve hjem til Kæresten, blev klippet og barberet o. s. v., kort sagt, tilbragte Fritimerne udenfor Teltet. Snart inspiceredes »Feltlazarettet«, »Feltpostkontoret« og den etablerede »Felttelegrafstation«, hvis Tjeneste besørgedes af Befalings-

mænd og Menige af Ingenieurregimentets 4de Kompagni (»Telegrafkompagniet«).

Kort sagt, der var ikke den Lejrinstitution, med hvilken Kronprindsen ikke gjorde det mest indgaaende Bekjendtskab.

Og ikke tilfreds med at vide, at det ved Dagens Lys gik, som det burde, kigede Kronprindsen ogsaa ofte, naar Retræten var blæst Kl. 10 Aften, ind i Teltene for at overbevise sig om, at de, der slumrede derinde, efter Dagens Arbejde kunde nyde Søvnens Hvile saa godt, som

Forholdene nu engang muliggjør det i et Telt under aaben Himmel og med stærk Belægning i hver »Salon«.

Den 6te Juli udstedte Kong Christian i Anledning af 25 Aarsdagen efter Slaget ved Fredericia, 6te Juli 1849, følgende Proklamation til Hæren:

»Soldater!

Modtager min hjerteligste Hilsen!

Idag for 25 Aar siden førte General Bülow og hans brave Vaabenfæller Hæren til en Seir, der for Konge og Folk staaer blandt de lyseste og stolteste Minder.

Lad Erindringen herom idag fylde Eder med Taknemlighed og med Alvor! Bringer derfor Hjertets fulde Tak til den Almægtige, i hvis Haand Hærenes saavel som Folkenes Sag er lagt; mindes derfor med Vemod og Taknemlighed alle dem, der paa hiin Seirens Sag med General Rye fandt Heltedøden eller ofrede Sundhed og Førighed for Fædrelandets Sag! Men lad tillige 6te Julidagens Bedrift lyse for Eder som et følgeværdigt Exempel, saa at hvis Fædrelandet engang ogsaa skulde kalde Eder til at værne dets Selvstændighed og Ære, I da under Eders prøvede Førere maa kjæmpe med en Udholdenhed og et Heltemod som Soldaterne i Slaget ved Fredericia.

Christian R.«

I Lejren vækkedes vi Kl. 5 Morgen (den sædvanlige Reveilletid) ved »Den tapre Landsoldat«, blæst af et fulltalligt Brigade-Musikkorps, der marcherede gennem hele Lejren, behandelende af Hjertens Lyst de skingrende Blæseinstrumenter, Trommerne og Paukerne.

Man satte sig overende i Sengen og lyttede. Idag for et kvart Aarhundred siden ved dette Klokkeslet var Fjen-

den overalt slagen og paa Flugt. Hundreder af Fanger førtes ind gennem Fæstningsportene; Masser af Vaaben og Kanoner var erobret. De sejrige Dannebrogspaner viftede om Fanestængerne i Morgensolens Glød. Glæde og Stolthed prægede Krigernes Træk efter den blodige, natlige Dyst.

Mangen sammensunken Skikkelse dækkede Valpladsen. Hjerteslaget var standset; En syntes at hvile i en tryk Slummer, en anden syntes ramt i samme Øjeblik, som et »Fremad!« var gaaet over de endnu aabne Læber; En holdt endnu Sabelheftet i sin Haand, en anden knugede endnu Geværet med Bajonetten mellem de kraftige Hænder. — »Faldt for Fædrelandet!«

Ja, Fædrelandet kaldes jo »vor fælles Moder«. Vor legemlige Moder, hende, under hvis Hjerte vi engang hvilte, ved hvis Bryst vi laa, i hvis Arm og paa hvis Skød vi altid fandt et sikkert Tilflugtssted, da vi vare Børn, hvem vilde ikke have værget hende, hvis nogen havde truet hende med Vold. Selv som Purk og kun med en Hasselk jæp i Haanden var man gaaet løs paa en fuldvoksen, kraftig Mand, der havde villet gjøre hende ondt.

Og vor fælles Moder, Fædrelandet, hende ville vi ogsaa, at andre, der have en anden Moder, skulle lade i Fred, og ere vi end kun smaa og faa i Tal og ringe i Kræfter i Sammenligning med andre Folk — vi ville væрге hende, hvis hun trues med Vold.

Det ligger En saa i Blodet, selv om ikke Musikkens Toner eller varme patriotiske Ord tænder Begejstringens momentane Flamme; Tanken derom og Villien dertil er Ens Følgesvend i den daglige Dont, under den nøgterne Betragtning og i Hverdagslivet med dets Glæder og Bekymringer, saavel inden de fire Vægge som ude i den Natur, hvori »vor Moder« fremtræder, baade naar Efteraarsstor-

men suser, naar Skoven klæder sig i Hvidt eller Grønt, eller naar de første Stære varsle Foraarets Komme fra de nøgne Træers Toppe.

Klokken halvti stode Lejrens 10,000 Mand opmarcherede til Revue for Kronprindsen, der, efterat have passeret langs Fronten af de 3 Træfninger hilst med Honnørmarchen og: »Præsenteret Gevær!« selv overtog Kommandoen over Divisionen.

Brigademusikken udførte en meget stemningsfuld Choral, efterfulgt af en drønende Salut fra Feltartilleriets Kanoner, hvorpaa Kronprindsen med høj og klar Røst oplæste Hans Majestæt Kongens Proklamation og sluttelig udbragte et »Leve Kongen og Fædrelandet!«, der hilstes med fuldtonende, kraftige Hurraraab fra de ti-tusinde Soldater-Struber.

Om Aftenen vare Officererne indbudte til Festmaaltid hos Kronprindsen, der indledede Festen med en i varme og hjertelige Ord udbragt Skaal for sin Fader, Kong Christian.

Mange Taler bleve holdte, og særlig mindes jeg den, som General Nielsen holdt for den danske Soldat, »der«, som han sagde, »i Lykkens Dage aldrig havde vist Overmod, ligesom han i Ulykkens Timer heller aldrig havde ladet sig rive hen af Fortvivlelse eller Forsagthed.«

I Pauserne mellem Talerne lød fra Brigademusikken Melodierne til de herlige, gamle Soldater-Sange, vore skønne Fædrelandssange og andre af den Slags, der skyder Hjertet op i Livet.

Fulgt af sin Stab gjæstede Kronprindsen derefter bageste Lejrgade, hvor »Jens« trakteredes med Punsch.

Af Hurraraabene dernede fra skjønnede man noksom, at det var Lejrens afholdte, hensynsfulde og varmtfølede

Divisionsgeneral, Kronprinds Frederik, der færdedes mellem de tætte Soldaterskarer.

Klokken 10 faldt »Vagtskuddet«, og faa Minutter efter skulde man have forsværget, at Tusinder af Mennesker befolkede den hvide Teltby.

Men vi havde ogsaa en striks Lejrkommandant, Oberst Bie, den rette Mand paa en Plads, der kræver en fast Haand og et vaagent Øje. Han var en saa smuk og tiltalende Soldaterskikkelse, at jeg i mit Hjerte ikke kunde være bleven ham gram, selv om han havde »puttet mig i Hullet« for en eller anden Bagatel.

Hans Navn bragte selvfølgelig forskellige Soldater-Vittigheder til Verden.

En Straf, dikteret af ham, benævntes »et Bistik«; de, som sade i Cachotten, kaldtes »Bisiddere«, medens hans Kontor var »Bistaden«, o. s. v.

Nogle Dage efter den 6te Juli rygtedes det, at Kong Christian og Dronning Louise, ledsagede af Kronprindsesse Louise, Prindsesse Thyra og Prinds Valdemar vilde gjæste Lejren, og Rygtet blev snart til glædelig Virkelighed.

Deres Majestæter med kongeligt Følge, der under det kortvarige Besøg i »Lyngens brune Land« vare Gjæster hos Stiftamtmanden i Viborg, overværede den 20de Juli i Omegnen af Hald en større Divisionsøvelse under Kronprindsens Kommando.

Efter endt Øvelse holdt Hans Majestæt Revue ved Finderup over Tropperne og lod, da den var endt, alle de tilstedeværende Underofficerer, der vare Veteraner fra Sejrsdagen ved Fredericia, kalde frem for Fronten for at bringe dem sin og Fædrelandets Tak.

Det er ikke Kong Christians Skik ved slige Lejlig-

heder at holde lange Taler med blomstrrende Udtryk; men ere hans Ord end ikke mange og uden sirlige Vendinger, man mærker straks, at de komme fra et varmt patriotisk og dybtfølende Hjerte, der giver Ordene en Inderlighed og Vægt, saaledes at de præge sig uudslettelig i Erindringen.

Naar Tropperne paa slige Revuedage staa formerede til Parade, og den store Klynge af beredne Officerer nærmer sig 1ste Træfning, er man aldrig i Tvivl om, hvem der er Kongen. Uvilkaarlig fanger Øjet strax den smukke, høje og slanke Rytterskikkelse, der med let Haand fører den brune Fuldblods Hoppe i en rolig, graciøs Galop, som intet Øjeblik »slaa om« trods Trommehvirvlerne, de blinkende Sabler og Fanerne, som sænkes. Der er en kongelig Ro og Værdighed over Skikkelsen. Rank og spænstig sidder Kong Christian i Sadlen; han og Gangeren danne ligesom eet. De alvorlige men milde, blaa Øjne og de smukke, mandige Ansigtstræk tale deres tause Hjertesprog, som alle forstaa.

Det er jo ellers almindeligt, at den, der ubetinget er Nr. 1 paa et eller andet Omraade, har Vanskelighed ved at tilbageholde en kritisk Bemærkning overfor andre mindre dygtige paa samme Felt. Mæn skjøndt Kong Christian med Rette kaldes »Danmarks bedste Rytter«, har jeg aldrig hørt Kongen med et eneste Ord udtale sig om en andens mindre Rytterfærdighed. Ja, Kongen holder endog ikke af, at nogen overfor ham berømmer ham som Rytter.

Jeg stod en Dag efter et Taffel paa Amalienborg og talte med en Dame, da hans Majestæt nærmede sig og indledte en Samtale med hende. Hun havde for nogen Tid siden set Kongen tilhest i Christiansborg Slots Ridehus og udtalte nu sin Beundring over Majestætens »mesterlige Ridefærdighed«.

Kongen svarede: »Naar man har saa gode Heste som jeg, kan man sagtens ride«, og førte Konversationen over paa andre Emner.

Der kan være smeltende varmt paa den jyske Hede, og hin 20de Juli var den hedeste Dag, jeg har oplevet i min »Fødestavn«. Solens Straaler gik gennem Marv og Ben, og den brune Lyng var at træde paa som en Metalplade, der fra tidlig Morgen har ligget mange Timer udsat for en brændende Juli-Sol.

Underligt var det derfor ikke, at en og anden Jens maatte træde ud af Geledet, hvis han da ikke besvimed, hvor han stod, og maatte bæres bag Fronten. Vistnok flere Hundrede bleve »ukampdygtige«. Lægerne og Ambulancerne fik travlt, men heldigvis var der, saavidt jeg ved, ingen »Solstik« eller andre alvorligere Tilfælde, der nødvendiggjorde længere Ophold paa Feltlazarettet.

Den danske Soldat har gennemgaaende en Kjørnatur, men ogsaa den kan jo nok et Øjeblik bukke under for Bagerovns-Temperatur.

Langs Finderups Kirkegaardsmur, der kun var et ganske almindeligt Stengjærde, anbragtes adskillige af de Besvimed og Upasselige. Her kunde de dog anbringes i en siddende Stilling istedetfor at ligge plat ud paa Lyngen med Solen i Ansigtet.

Det var kjønt at se Dronning Louise og de andre kongelige Damer, der havde overværet Revuen tilvogns, vandre om mellem de Syge og være til Hjælp overalt, hvor de kunde.

Mandens Haand er god til at føre Sværd, Kvindens Haand god til at læge Brøst og Savn; hendes Haand er blød, og Øjet stiller i Reglen den rette »Diagnose«, og Dronning Louise nød som bekjendt Ry som en udmærket

Kiønn Høegh Guldberg. Lignsom. Jegaar med sandt Glæde
for din Ungnuettheds Olyld indværent dig til Gufri-
mraad; saa faar jeg og den Lillid til dig forand
at ladn dig vide, at jeg faar indført dig til Medlem
af ^{mit} Gjensidige Statsraad fra denne Dags dato af, dog
befalns jeg narrens naar du skal tage ordentlig Sæde
i saamen. Din fofst som du til Mit Lyfald forstaaer
og som jeg vil at du skal meden voblien, faar alle
fuldkommen tilbærent dig til vitter mit gynnade.
Din Trostak som jeg faar ~~for~~^{for} ~~for~~^{for} skal jeg altid vi-
de at gaastion, og stude voblien at vise mig
som
Din Naadige Konge
Christian R.

Christiansborg
d 1 Dec. 1780.

Sygeplejerske, en Egenskab, der i rigt Maal er gaet i Arv til hendes Døttre.

Pionerkompagniets Officerer vare beredne i Lejrtiden. Naar Middagen efter endt Øvelse var endt og Kaffen nydt ved et af de smaa Borde under Egetræerne udenfor Officers-Messen Nr. 1, stod den sorte, jydsk Hoppe »Lise« sadlet udenfor mit Telt. En Cigar tændt, et Par Stykker Sukker fra Eftermiddagskaffen i Lommen, og saa skridtede »Lise« — prustende, nikkende med Hovedet, drejende Ørerne som en Vejrhane og velfornøjet ved Tanken om, at denne Tour kun var til Fornøjelse og vilde ske i rolig Gangart — ud ad Landevejene eller over de brune Heder alt efter, hvor Maalet laa.

Det var 3die Gang, jeg gjæstede Lejren ved Hald, men naturligvis havde jeg ogsaa i 1870 og 1871 medbragt Steen Steensen Blichers Noveller. Jeg kunde flere af dem næsten udenad og havde særlig bidt Mærke i dem, i hvilke »Jyllands Digter« har henlagt Scenen til Steder i Halds Omegn.

En Dag skridter »Lise« sydpaa ad »Aunsbjerg« til. Udenfor Gaarden faar den et længere Hvil, som den udnytter til at nippe af de sparsomme Græsstraa mellem Lyngen, saafremt den ikke ved at dreje Hovedet om mod sin Rytter tilkjendegiver, at nu synes den nok, den har fortjent et Stykke Sukker.

Dér, indenfor de Mure, havde Etatsraad Steen Steensen, efter hvem Blicher var opkaldt, og hans »fuldblods« Hustru — født Schinckel — levet og virket. Ind ad Porten dér gik mangan Gang Vilhelm — der, skjønt fransk Adelsmand og døbt Guillaume de Martonnière, var endt som simpel Skytte paa »Aunsbjerg« —, tilstænket med Bøssen over Skuldren og Jagttasken struttende af

Vildt. Og i »Hestehaugen« dér var det gaet galt for den smukke Stuepige Mette Kjeldsdatter o. s. v. o. s. v. (læs selv). Men ikke mange Maaneder efter holdt den ridderlige Skytte paa »Aunsbjerg« dog alligevel Bryllup med Mette for kort efter begge at blive stedte til Hvile paa Kirkegaarden i Vium.

»Jeg stod mangen Gang —«. slutter Blicher sin tra-

Aunsbjerg Park.

giske Fortælling, som han siger er »sandfærdig« — »i mine unge Drengear paa Vium Kirkegaard, der, hvor Mette havde siddet og set paa Mandens og Barnets Grave. Jeg har siddet der, naar Solen skred ned i Nordvest bag Lys-høj, og hørt paa Rørdrummens Sørgesang hist nede i Baastrup Sø«.

»Lise« faar et let Tryk af Sporene, forstaar strax, at »Frikvarteret« er til Ende og skridter ned mod Vium Præstegaard, en firlænget Gaard, i hvis Midte en stor

»Guldgrube« noksom vidner om, at Præsten har adskillige »Firbenede« paa Stald.

Herregud! Der inde i den lave Længe med de smalle Døre og smaa-rudede Vinduer saae vor store Digter altsaa Dagens Lys den 11te Oktober 1782.

Godt, at en Moder ligesaa lidt for sit Barn som for sig selv kan løfte en Flig af Fremtidens Tæppe, hvad enten hun nu vilde faa et straalende Billede at se eller kun sorte Slagskygger eller, hvad der var mest rimeligt, baade klart Dagsvejr og Nattemulm, blandet ind i hinanden.

Over Dørtrinnet dér har de smaa Digter-Fødder trippet mangan Gang, naar Lærken sitrede deroppe i den blaa Luft over den røde Lyng, og Hjejlen »fløjted monotont og ene«. Inde bag Ruden dér har han staaende paa en Skammel spejdet efter Vildgæssenes zigzagformede Linie, naar Vaarbrudet meldte sig med Tø og Slud; og rasede Vintren med Snefog og Storm, har han med sin varme Aande lavet smaa Kighuller paa den ismarmorerede Rude og stirret ud paa det trøstesløse Sne-Uhyre, der dækker alt til med sit kolde, hvide Lagen, som om det aldrig mere skulde blive Foraar og Sommer.

Efterat dette forlængst var nedskrevet, har jeg for nylig tilskrevet den nuværende Præst i Vium, Hr. Pastor A. Th. Holm, og spurgt, om Vium Præstegaard, saaledes som jeg saa den i 1874, var den samme som den, hvori Digteren Steen Steensen Blicher fødtes, og Pastor Holm har velvilligst meddelt mig, at Længen (den søndre) »med de smaa Døre og Vinduer«, var den, hvori St. St. Blicher kom til Verden, men at den i 1873 benyttedes som Forpagterbolig og til Udhuse og i 1904 blev nedrevet og ombygget, idet man dog i den ny Bygning, der ogsaa nu tjener som Forpagterbolig, indmurede en Marmortavle med følgende Indskrift: »Paa denne Bygnings Plads stod Præstegaardens gamle Stuehus, opført 1761, i hvilken Stue Blicher fødtes.«

Saa havde jeg dog i 1874 staaet foran de Mure med det mosgroede Straatag og de Døre og Vinduer, bag hvilke »Jyllands Digter« havde sin lune Barndoms-Rede, som han smukt skildrer i de fire Linier:

Mindestøtten over St. St. Blicher i Vium Præstegaardshave.

»Min Fødestavn er Lyngens brune Land,
 Min Barndoms Sol har smilt paa mørke Hede,
 Min spæde Fod har traadt det gule Sand,
 Blandt sorte Høje boer min Ungdoms Glæde.«

Den østre Længe, der nu benyttes som Præstebolig, blev allerede i 1855 nedrevet og gjenopbygget.

Pastor Holm har været saa elskværdig ikke blot at besvare mine Spørgsmaal men endog sende mig forskellige Billeder fra Vium og Omegn, blandt hvilke jeg har tilladt mig at gengive Mindestøtten i Vium Præstegaard, der har følgende Indskrift:

»I Vium Præstegaard fødtes
 d. 11te Oktober 1782
 Digteren
Steen Steensen Blicher,
 sin Barndomsegns kjærlige Sanger,
 sit Fædrelands trofaste Søn,
 død i Spentrup d. 26de Marts 1848.

Steen Blicher var et Nordlys udi Natten,
 der straalte klart, da Morgenen frembrød,
 og ved dets Skin opdagede man Skatten,
 som dybt laa gemt i Folkejordens Skød.

Reist paa Hundreedaarsdagen efter hans Fødsel.«

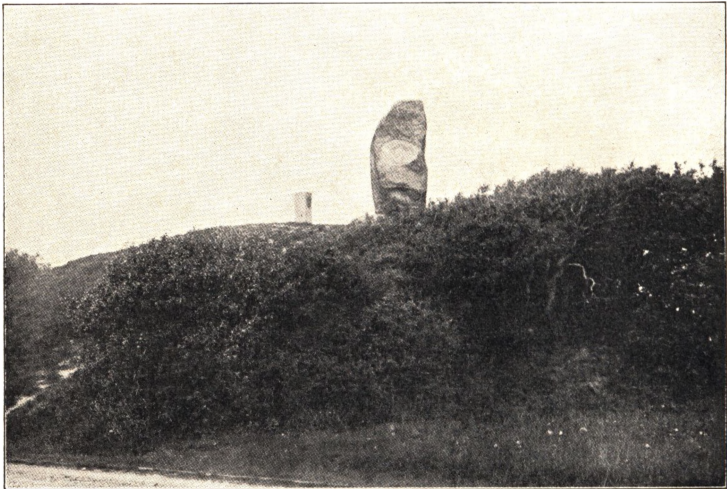
Paa Billedet: »Vium Kirke« ses tilvenstre for Kirken Træerne i Præstegaardshaven. Bygningerne foran Kirken, hvori findes »Forskolen« og »Hovedskolen«, ere vistnok opførte efter 1874, og den bugnende Rugmark med foranliggende Kløverstykke er formentlig senere Decenniers Erobring fra »Lyngens brune Land«.

Billedet »Lysgaard« viser Lysgaards Kirke, der er uden Taarn, og hvis Kirkegaardsmur ligesom i Finderup kun er et Stengjærde.

Paa Billedet: »Lyshøj« ses ogsaa en Mindesten over Blicher; den bærer følgende Indskrift:

»Til Minde
 om
 St. St. Blicher.
 —
 1882.«

En anden Eftermiddag traver »Lise« og jeg mod et nyt Maal, ihukommende, hvad der fortælles i den og den Novelle, og hvad der særlig virker som Magnet er naturligvis de mange Steder, der ere mærkede med Rødt i vort Fædrelands Historie, og dem ere der mange af i Halds Omegn. Det formelig svirrer med historiske Tragedier og Dramaer hen over den brune Lyng, der snart

Lyshøj.

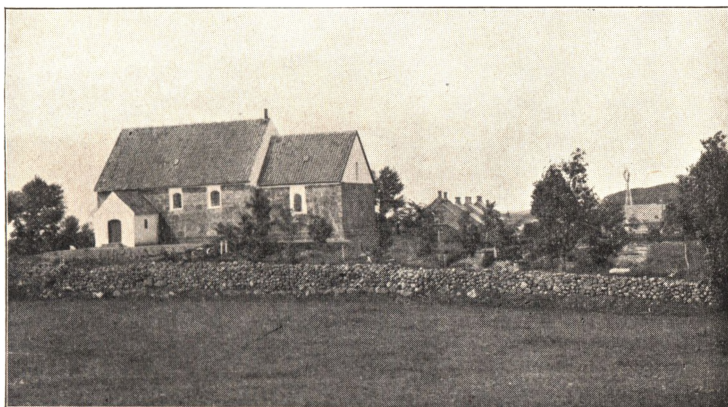
breder sig over milevide, aabne Sletter (»Grathe«- eller »Graahede«, »Taphede« o. s. v.), snart dækker mægtige Bakker og Højdedrag (»Dollerup« og »Almined Banker«, »Ravnebjerg« o. s. v.), mellem hvis runde, bløde Kupler hist og her en staaende Sø titter frem i det skønne, jydsk Landskab.

Hvad følte »Lise«, da vi gjorde Holdt paa Grathedes mægtige, brune, ensformige Flade, hvor hist og her en smal, gul Sandvej giver Hugormen velkommen Ligge-

plads i Solen, og kun her og der en Tornbusk stikker Næsen i Vejret?

Med fremstrakt Hals og Hoved vrinskede den tre Gange, saa det ordentlig rystede i Sadlen, og saa sig om til alle Sider, som om den søgte noget.

Hesten er et selskabeligt anlagt Dyr. Den afskyer Ensomhed, og ensomt er der paa Grathehede, selv om Julisolen kaster sit Guld henover den.

•Lysgaard• med Lysgaard Kirke.

Og jeg — hvad tænkte jeg?

Jeg syntes, jeg sad i det kongelige Teater og saa sidste Akt af Bournonvilles smukke, historiske Ballet »Valdemar«, akkompagneret af Frølich's stemningsfulde Musik.

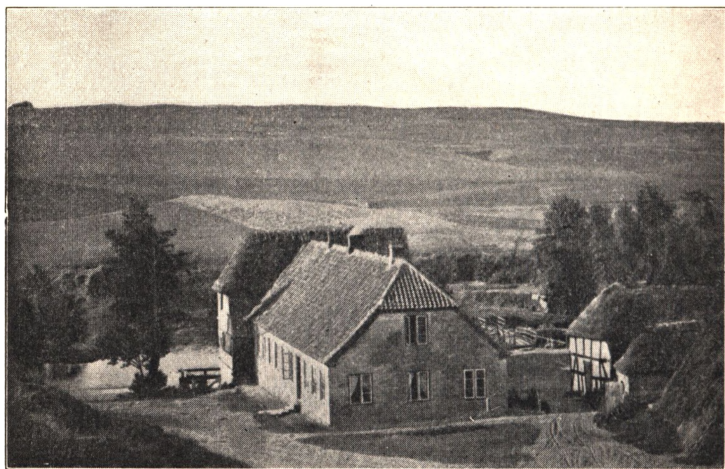
Slaget er endt. Den sejrige Valdemar skænker de overvundne Fjender Frihed. Fred og Enighed skal afløse Broderskab og Nid, der længe nok har sønderflænget Dannerfolket. Kongekronen rækkes Valdemar.

Tæppet falder, og Teatret brager af Bifald.

Ja — — a. Paa Teatret! Mellem festklædt Publi-

kum! Naar Tonerne fra Violinerne, Violoncellerne, Klarinetterne, Oboerne o. s. v. smelte sammen i een bedaarende Musikbølge! Naar Scenen kaster sit underlig fortryllende Lys over stolte Ridderskikkelser i straalende Rustninger med vajende Fjerbuske fra Hjelmkammen, alt vel pudset og pænt og i nøje Overensstemmelse med Sceneinstruktionen!

Om »Lise« og jeg havde kunnet holde her hin Efter-

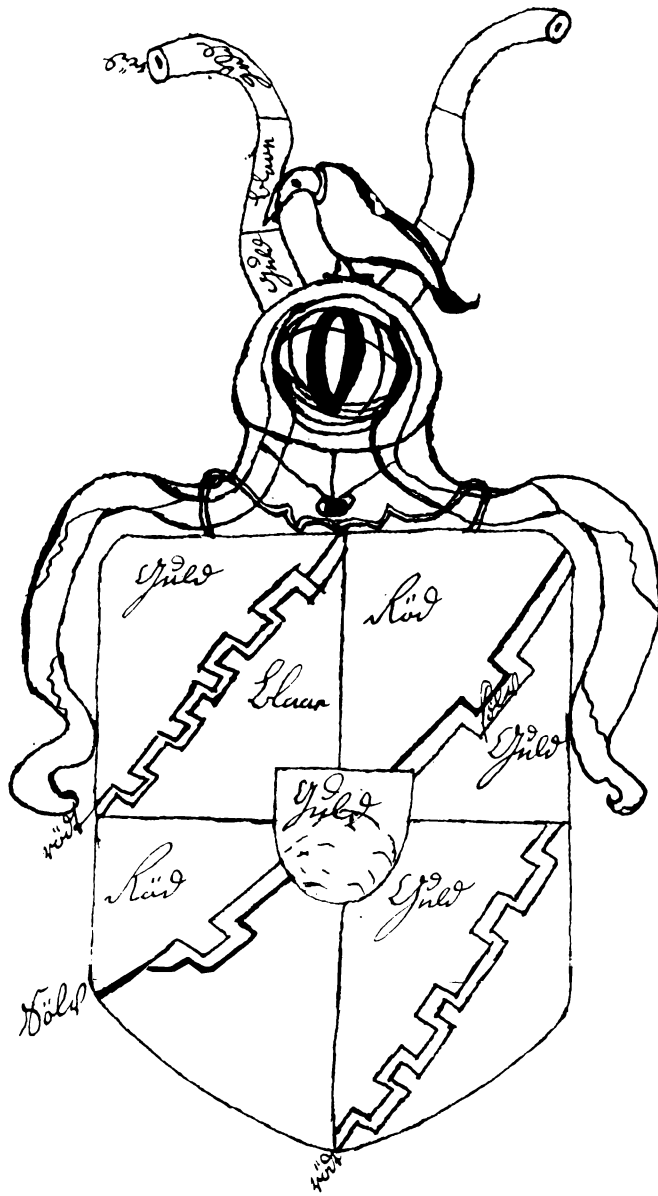

Døllerup Mølle.

aarsdag den 23de Oktober 1157, forsynet med et Fotograf Apparat og en Fonograf og kunde have optaget en talende Film af de to Dannerkongers, Svends og Valdemars blodige Kamp, Valdemars Sejr og Svends Flugt og Død under den jyske Bondes dræbende Øksehug!

Lidt anderledes var det Billede vel blevet end det paa Teatret.

Og dog! Hvilken Sum af Glæde maatte vi ikke undvære, ejede vi ikke den sceniske Kunst!

Svaretts skønneste indblik af hans S. højre Gæst,
 og hans Majestet til skønneste Approbation forlagt, og jehu
 mig til en tyndere Erindring giordt paa Fredensborg d. 14 Oct. 1777
 Copenhag

Arveprinds Frederiks egenhændige Udkast
 til Statsminister Høegh-Guldbergs Vaaben
 ved dennes Optagelse i Adelsstanden.

»Hald Hovedgaard« og Ruinerne af den gjæve Riddermand Niels Bugges Borg ligge jo klods op ad Lejren. Ulejliger man sig nogle Skridt, staar man dér.

Naar Solen bagte bra oppe mellem de hvide Telte, betalte det sig at søge Skygge under den gamle Herregaardshaves løvrige Træer nede ved Søen.

En gammel, krumbøjet Jyde var i Færd med at rive Gangene, der over Terrasserne føre op til Hovedbygningen.

Vi kom i Snak sammen.

Om han var dér fra Egnen?

Ja. Det var han. Her paa Gaarden havde hans Bedstefader ogsaa arbejdet. Det var den Gang Statsministeren boede her.

»Statsministeren? Hvem?«

Jyden saa forbauset paa mig. »Ja. Ham, De véd, med Struensee, — Guldberg. Baade han og Konen liggeovre paa Finderup Kirkegaard.«

»Og er Du dum,
da vær blot stum.«

Slukøret sagde jeg Farvel og søgte sporenstregs hen, hvor jeg kunde blotte min græsselige Uvidenhed uden at føle mig altfor ydmyget og faa nærmere detaillerede Oplysninger.

Jo—o; det var meget rigtigt, hvad Jyden havde sagt. Ove Høegh-Guldberg havde som Stiftamtmand i Aarhus kjøbt Hald, havde boet paa Hald fra 1805 og var død der i 1808.

»Og hans Gravsted er paa Finderup Kirkegaard?«

»Javist. Geheimeraadinden døde nogle faa Maaneder før ham. De ligge dér begge.«

»Lise« bliver sadlet og gennem det lille Stykke Egekrat og tværs over Heden naaede vi snart Finderup Kirke.

Mange Gange under de tjenstlige Øvelser havde jeg passeret forbi Kirken og gennem den lille Landsby med de faa, spredte Gaarde og Huse. Havde der været Tid og Lejlighed til at fæste Tanken ved andet end ved den i Øjeblikket givne militære Ordre, var Fantasien stedse bleven fanget af Billedet fra hin St. Cæcilie Nat, den 22. November 1286, da Marsk Stig og de Sammen-svorne fældede Kong Erik Glipping i Finderup Lade.

I Viborg Domkirkes Krypt smuldrer nu Levningerne af den dræbte Konge.

Jo nærmere en opsigtsvækkende Begivenhed ligger En baade i Henseende til Tid og til Sted, desto stærkere gribes Tanken. En historisk Tildragelse, i hvilken Aarhundreders Sagn har sammenvævet sit brogede Islæt med de historiske Fakta, har ikke den Tiltrækning som Begivenheder, hvorom Ens Bedsteforældre eller andre gamle Mennesker kan fortælle, at det og det Øjenvidne har set og oplevet og mundtlig fortalt om, hvad der dengang satte alle Sind i Bevægelse.

En Katastrofe — en stor Jærnbaneulykke — i fjærne Lande kan ganske vist fylde En med Gru, men Erindringen derom forflygtiger anderledes hurtigt, end naar den er sket saa at sige udenfor Ens Dør.

Saaledes gaar det i hvert Fald mig, og nægte kan jeg derfor ikke, at Tanken om, at en af dem, der havde haft en af Hovedrollerne i Dramaet, der udspilledes paa Christiansborg Slot Maskerade-Natten den 7. Januar 1772, nu hvilede under Muld paa den lille Hedekirkegaard, drog mig stærkere til Finderup end Tanken om Begivenhederne hin St. Cæcilie Nat.

I mer end et Decennium havde Navnet Høegh-Guld-

berg jo været et af dem, der tidlig og sent var paa det danske Folks Læber. Det var blandt dem, der nævntes med Taknemmelighed hin Januar Dag 1772, da Efterretningen om det Drama, der Natten forud var udspillet efter Maskerade-Ballet paa Christiansborg Slot, med Lynets Fart løb fra Hus til Hus, fra Kjælder til Kvist, og alt, hvad der blev talt om i Danmarks Hovedstad, kun drejede sig om, at han, den almægtige Grev Struensee, der »endnu igaar« havde regeret, som var han Danmarks og Norges enevældige Hersker, og overfor hvem saa at sige alle havde krummet Ryg, nogle af Frygt andre af selvisk Beregning for om mulig paa den Vis at skubbe sig frem, — at denne mægtige Mand nu sad under Laas og Lukke bag Fængsels-Gitteret ude ved Citadelskirken.

Mangen Københavner har sikkert hin Morgen maattet gnide Øjnene for at blive helt klar over, at han ikke laa i sin lune, varme Seng og drømte noget meningsløst Snak; men at den Mand, der endnu Dagen før styrede Danmarks Statsskib, nu virkelig kun var en stakkels afmægtig Fange. Thi ganske vist havde Hadet mod Struensee vokset sig stærkt; og den Tanke, at hans Dage som Danmarks ledende Statsminister snart vilde være talte, var vistnok det almindelige Haab; men at saa blodig en Dødsdom og saa skaanselsløs en Udførelse af den skulde blive Følgen, stod næppe den store Mængde klart. Thi det danske Folk er et godmodigt Folk, der vel kan gribes af Harme; men Synet af den Ulykkeliges blodige Haand sat »paa Stage« og af hans Lig, parteret af Bøddelens Sværd, vakte en Rædsel og Modvilje hos Tilskuerne, der inden ret længe bragte Stemningen til at slaa om, selv om Jublen over Struenses Fald var almindelig i den første Tid saavel her i Hovedstaden som andre Ste-

der i Kongeriget Danmark—Norge, hvorhen Efterretningen om det store Drama dog først naaede efterhaanden.

Næppe har der baade indad- og udadtil været en vanskeligere Periode for dem, der blev kaldet til at være med til at styre det danske Statskib, end i disse Aar, da den syge Kong Christian VII endnu holdt Sceptret i sin Haand.

Senere Tider har skarpt kritiseret flere af dem, der efter Struenses Fald stod ved Kongens Side; men lettest er det jo ogsaa at være bagklog; havde Mennesket ogsaa faaet den Egenskab, vilde Historien — baade den, der er skrevet, og den, der tilhører Fremtiden — se ganske anderledes ud.

Ogsaa Høegh-Guldberg er bleven stærkt dadlet i flere Henseender, men frakjende ham hans store Fortjeneste bl. a. som en varm Forkæmper for vort Modersmaal, der indførtes som Undervisningsfag i Skolerne og afløste det hidtil gængse tyske Kommandosprog i Hæren, vover dog næppe nogen. Sammen med Schack og Rathlou udarbejdede Guldberg Loven om Indfødsretten af 1776, der vakte overordentlig Bifald baade i Tale og Digt.

Guldbergs »Stjerne« steg ret hurtigt, om end ikke med den rivende Fart som Struenses, hvilket formentlig ogsaa var en af de indirekte Grunde til dennes bratte Fald.

Guldberg, der var født 1731 i Horsens (Faderen var Købmand dér) blev i 1764 kaldet fra sin Post som Lærer i »Historie og Veltalenhed« ved Sorø Akademi til Lærer for Arveprinds Frederik, Frederik V.s og Dronning Juliane Maries Søn. 1771 blev han Kabinetssekretær hos Arveprindsen. Den 17. Januar 1772 sad Struensee som Fange i Kastelet. 1774 blev Guldberg Kabinetssekretær hos Christian VII, 1776 Statssekretær. 1777 adlede Kongen ham under Navnet Høegh-Guld-

berg. 1780 udnævntes han til Geheimeraad og titulær Statsminister og i 1784 til virkelig Statsminister og Medlem af Statsraadet, altsaa et ret rask Avancement. Hele Perioden efter at Struensee og Brandt vare blevne uskadeliggjorte er med fuld Føje bleven kaldet »den Guldbergske«; thi Kongehuset havde i Geheimstatsminister Guldberg en trofast Tjener, der i alle Henseender var en fuldstændig Modsætning til Struensee.

Ingen Kabinetsordre udgik saaledes uden at være forsynet med Hans Majestæt Kongens Underskrift, medens i Struenses Tid dette ikke altid havde været anset for »nødvendigt«.

Der er vel heller ingen Tvivl om, at Guldbergs Forkærlighed for alt, hvad der var dansk gav Stødet til, at det danske Folks Nationalitetsfølelse blev vakt op af den Dvale, hvori den saa længe havde hvilet, og betegnende er det i hvert Fald, at Arveprinsen paa sit Gods i Jægerspris lod »opsætte Mindestøtter for fortjente Mænd og Kvinder«.

Alt syntes saaledes »roligt forude«, da den unge Kronprinds Frederik, der den 4. April 1784, 16 Aar gammel, var bleven konfirmeret, ved det første Statsraadmøde, som han overværede (14. April) rejste sig op og oplæste en kongelig Resolution, der afskedigede hele Regeringen og dannede et nyt Statsraad, hvori bl. a. Bernstorff, der havde faaet Afsked i 1780, fik Sæde.

Begivenheden kom som et Tordenskrald for de tilstedeværende Statsraader men uden noget knitrende eller dræbende Lyn saaledes som den 17. Januar 1772. De afgaaede Statsraader fandt sig med Taalmod i deres Skæbne, ja overværede maaske endog det Hofbal, hvormed denne mærkelige Dag sluttedes.

Ove Høegh-Guldberg udnævntes til Amtmand over Aarhus Stift.

Et ensomt, melankolsk og dystert Præg hviler over Finderup og nærmeste Omegn, i hvert Fald i Aarene 1870—74; nu bugner mulig Sædmarker, hvor dengang fortrinsvis Lyngen førte Kommandoen.

Kirkens Klokketaarn — om man kan kalde det saa — dannedes af to høje, firkantede Murpiller, mellem hvilke Klokken hang øverst oppe, kun dækket og skærmet mod Vind og Vejr af et lille Tag. Kirkens Vægge vare i den halve Højde murede op af store, uregelmæssige Kampesten, som sagdes at stamme fra Ruinerne af den historisk berygtede »Lade« — medens almindeligt Murværk supplerede Resten af Façaderne og Gavlene. Et ganske almindeligt, lavt Stengjærde, som man uhindret kunde passere over, agerede som foran fortalt Kirkegaardsmure.

Den gamle Statsministers Hvileplads blev vist mig. Intet kostbart Marmormonument med »Ove Høegh-Guldberg« mejslet i Guldbogstaver, efterfulgt af Titler, Dekorationer o. s. v., intet massivt Metalgitter paa høj, fornem Sokkel markerede Gravstedet, der fandtes kun enkelte Sten med — saavidt jeg mindes — en mellemløbende tarvelig Jærnkjæde, hvorved det var skilt fra de andre Hensovedes Grave.

Var det ham, efter hvem endog en Aarrække i Danmarks Historie fik Navnet »den Guldbergske Periode«, der hvilede her, maa han i hvert Fald have været en beskedene Mand.

Nu maa jeg gjøre en Undskyldning. Jeg gjør et Spring frem i Tiden; det er jeg undertiden slem til, men jeg har det nu engang saaledes, at naar jeg faar fat paa en Traad, saa følger jeg den, saalangt jeg kan.

Mere end 25 Aar efter dette mit Besøg paa Finderup

Kirkegaard var jeg med min kjære ældste Datter Kristine i nogle Dage Gjæst i Overretssagfører Høegh-Guldbergs smukke, gjæstfri Hjem i Villaen i Nørreallé i Aarhus. Samtalen faldt ganske naturligt paa Statsministeren, der var Overretssagførerens Bedstefader, og da min elskværdige Vært mærkede min Interesse for de historiske Begivenheder i Slutningen af det 18. Aarhundrede, bemærkede han: »Saa skal De virkelig se alle de Erindringer, jeg har her om min Bedstefader,« og førte mig ind i sit Arbejdsværelse.

Dér stod Statsministerens Mahogni-Skrivebord med de mange Skuffer og Rum, der jo har huset adskillige interessante Skrivelser og Dokumenter, Forestillinger og allerhøjeste Underskrifter.

»Og Lysestagen dér,« fortalte Sønnensønnen, »arbejdede min Bedstefader altid ved. Naar han langt ud ad Natten havde endt sit betydelige Dagværk, tog han den med ind i sit Soveværelse og slukkede Lysene med den lille Hætte der.« Det er en to-armet Sølvlysestage, der istedetfor den ellers da gængse Lysesaks er forsynet med bemeldte Hætte-Slukker, formentlig et af Datidens faa Raffinements paa Belysningsvæsnets Omraade.

Paa Væggen hænger et stort Kobberstik i Guldramme. Vi ere i Statsministerens kostbart og elegant monterede Dagligstue i hans Embedsbolig i »Prindsens Palæ« ved Frederiksholms Kanal. Han selv staar med Front mod Tilskuerne og med Ryggen vendt mod et af de høje, buede Vinduer. »Der sidder min Bestemoder,« forklarer Overretssagføreren, »med Ægteparrets eneste Datter ved sin Side; hun blev senere gift med en Gylden-crone. Og af de fem Sønner, De ser, er den lille dér min Fader.«

Paa en anden Væg hænger et Oliemaleri af den

smukke og statelige Geheimeraadinde Lucie Emerence født Nørlem, med hvem Ove Høegh-Guldberg levede et langt og saare lykkeligt Samliv. Billedet er malet af Juel, der ogsaa her viser sin Pensels mesterlige Evne til at gjengive de menneskelige Træk, Frisure, Klædedragt o. s. v., saaledes at man troer at staa overfor »Kjød og Blod« og ikke overfor et Stykke malet Lærred.

»Skrivebords-Armstolen dér er ogsaa min Bedstefaders, og de to Piedestaler dér og Sofaen,« Alt er af vel-vedligeholdt, blanktpoleret Mahogni, stilfuldt og af den mørke, næsten røde Farve, som Tidens Tand forlener denne Sydens med Knaster og Aarer gjennemvævede Træsart med.

Overretssagføreren tager en og anden Gjenstand frem, drejer og vender den og ser paa den med Pietet i Øjet. Jeg forstaar ham. Slige Erindringer vække et Mylder af Tanker.

»Og hvem ere de to Herrer dér i Legemsstørrelse i pragtfulde Uniformer og stærkt dekorerede med Stjerner og Kors?« spørger jeg.

»Ja, mærkeligt nok,« svarer Overretssagføreren; »jeg véd det virkelig ikke, men maa formode, at det er Russere, herværende russiske Generaler eller Diplomater, som har skænket min Bedstefader deres Billeder.«

»Men nu skal De se her, Rørdam,« fortsætter han og tager frem fra en af Skrivebordets Skuffer en Pakke med gamle Breve og Dokumenter; »her er et Brev¹⁾ fra Enkedronning Juliane Marie til min Bedstefader, dateret 8. Maj 1779.

¹⁾ Dette og efterfølgende Breve har Overretssagfører Høegh-Guldbergs Enke og Søn Artillerikapitain Chr. Høegh-Guldberg, i hvis Værge de findes, tilladt mig at bringe her i Faksimile.

Skriften i Brevet, der er skrevet »i største Hast«, er paa sine Steder noget utydelig, hvorfor jeg gjengiver det i en lettere tilgængelig Form.

»d. 8. Maj 1779.

Min, kjære Madame Guldberg. De vil blive meget forundret at faae en Skrivelse fra mig; men indholdet af samme vil overtude Dem, at jeg kunde ey gjøre anderledes, end skrive Dem til, for at give Dem et Begreb om den sande Fornøjelse som mit Hjerte er opfyldt af, over den naades Beviisning, som Kongen lader Deres Mand idag vederfare, ved at give ham, i dette Øjeblik, da jeg skriver Dem til, Ordenen af Danebrog, som et Tegn paa Hans besynderlige Skønsomhed og Velbehag, med hvilken Han seer Deres Mand opofre sig, for Sit (utydeligt) og Landets beste. Jeg ønsker Dem oprigtig til Lykke til dette, forsikrende Dem, at der er ingen som min Søn og mig, som tager en større Deel i alt hvad der angaaer Deres Mand og Dem, ey allene fordi, De fortiener alt hvad der kan skee Dem godt; men ogsaa fordi, Vi veed at der er ingen, som ere os meere hengiven end De; og hvilket jeg i Besynderlighed skal agte paa, saa længe jeg lever.

Deres oprigtig hengivne

i største Hast.

Juliane Marie.«

»I dette Brev af 1. December 1780 fra Kong Christian VII udnævner Kongen Bedstefader til Medlem af Geheime-Statsraadet.«

»Og her tilskriver Arveprinds Frederik den 30. December 1783 min Bedstefader saaledes:«¹⁾

»De vil se,« bemærker Overretssagføreren, »at der

¹⁾ Se indføjede Faksimile-Breve.

ikke findes Statshemmeligheder i disse Breve, der kun godtgøre de personlig varme Følelser, hvormed de kongelige Personer omfattede Bedstefader.

Og dette lille Ark skal De ogsaa se. De véd maaske, at min Bedstefader blev adlet i 1777. Her er Arveprindsens egenhændige Udkast til Vaabnet med Paaskrift om Farverne i Felterne o. s. v. Fuglen dér foroven skal være en Høg, men Dyremaler har Hs. Kgl. Højhed jo ikke været. At Bedstefader har været glad over Udnævnelsen fremgaar jo nøksom af, hvad han skriver nedenunder.«

Da jeg fortalte Overretssagføreren om mit Besøg ved det beskedne Gravsted paa Finderup Kirkegaard i 1874, svarede han: »Ja en beskeden Mand var han i hvert Fald. Min Fader har ofte fremhævet denne hans Egenskab. Han havde bestemt alt indtil de mindste Detailler vedrørende sin Begravelse, der skulde foregaa i al Stilhed og uden mindste Pragt eller Pomp. Han vilde ligge i Kisten i sin daglige, sorte Dragt og med Støvler paa. Det nye Testamente paa Græsk skulde følge ham i Graven. Hvis nogle af Godsets Bønder vilde sænke ham ned i det sidste Hvilested, skulde hver have to Rigsdaler, Præsten, der kastede Jord paa, skulde have 30 Rigsdaler og Skolelæreren 10 Rigsdaler. Jorden skulde stemples godt fast ovenover Kisten og derpaa jævnes med Omgivelserne.«

Men tilbage til 1874! Dagen efter Kongerevuen ved Finderup forlod Kongefamilien Viborg. I Frederikshavn gik Kongen den 22. Juli ombord i Fregatten »Jylland« for at aflægge Færøerne og Island et Besøg, medens

Dronningen tilligemed de andre kongelige Damer og Prinds Valdemar vendte tilbage til Kjøbenhavn.

Samme Dag forlod Kronprinds Frederik, der overtog Regeringens Førelse under Kongens Fraværelse, Lejren og overdrog Kommandoen over Divisionen til den Næstkommanderende. Forinden Afrejsen til Residensstaden lod Kronprindsen Tropperne tage Opstilling i Terrænet bag Egeskoven og tolkede siddende paa sin smukke, hvide Hingst sin Glæde over de Dage, han som Divisionsgeneral havde tilbragt i Hærens Midte, idet han i hjertelige Ord bragte Befalingsmænd og Menige sin varme Tak for udvist Pligtopfyldelse og Tjenesteiver.

Skjønt vi udgjorde en pæn lille Klynge paa 10,000 Mand, var der næppe nogen, som ikke hørte Kronprindsens med høj, tydelig Røst og skarp Betoning udtalte Ord, der glædede os alle.

Dagene i denne Lejrsamling fløj ligesom de to foregaaende Aar som korte Timer. Op om Morgenen, inden en vis Person faar Skoene paa, drage Sværdet og først stikke det i Balgen Klokken 2 à 3, ofte senere, og saa efter endt Middagsmaaltid afsted paa Ryggen af »Lise« eller fat i Papir, Pen og Blæk.

Inden jeg drog over i Lejren, havde jeg en Dag paa Kjøbmagergade mødt Dr. Manicus — »Berlingske Tidendes« Redaktør, — som jeg godt kjendte.

»Skal De med i Lejren?« spurgte han.

»Ja.«

»Kunde De ikke have Lyst til at sende »Berlingske« nogle Korrespondancer derovre fra?«

»Jeg vil tænke over det. I hvert Fald maa jeg først have min nærmest Foresattes, Kaptain Jøhnckes, Samtykke.«

Da jeg senere talte med Kaptainen derom, svarede han: »Skriv væk, Rørdam. Serverer De noget Vrøvl, skal jeg nok paatale det.«

Ved Telt-Skrivebordet — en løs Bordplade, der ry-stede og skælvede paa en knagende Krydsfod — havde jeg derfor ogsaa nok at bestille. Undertiden kom Kap-tain Jøhncke ind: »Tjærer De til Berlingske?«

»Nej; idag maa min Forlovede holde for.«

»De faar vel mindst to Breve om Dagen foruden et Telegram?«

»Ja — — a! mindst!«

»Lykkelige Menneske! Mig er der ikke nogen, der sender blot en Stavelse.« Han satte sig ned, og dam-pende paa Cigaren udviklede han med sin bekendte liv-lige Talefærdighed, krydret med Vittigheder og pudsige Indfald, Sandheden af Ordet: »Gift Dig, og Du vil for-tryde det. Gift Dig ikke, og Du vil ogsaa fortryde det.«

Jeg foreslog ham at slaa »Plat og Krone« om Spørgs-maalet. »Krone« gift. »Plat« ugift.

»Brillant!« Han tog en To-Kroner op, raslede den i Haanden.

»Plat!«

»Ja, dér kan De selv se! Jeg er dødsdømt til ikke at gjøre et kvindeligt Væsen lykkeligt.«

Han fulgte Spaadommen.

Desværre døde han ikke mange Aar efter. En bedre og mere trofast Kammerat har jeg ikke kjendt; den samme baade opad og nedad. Kneb det med Mynt for en af hans Pionerer, tømte han sin Pengepung i Ved-kommendes Haand med eet: »Det bliver mellem os, 87.« Hvor Jøhncke var tilstede, hørtes altid Latter og livlig Samtale. Hans uopslidelig gode Humør smittede alle.

Selv den mest gravalvorlige, gamle General eller Oberst kunde ikke »staa for« hans sprudlende, godmodige Vid.

I Lejren 1874 udkom et lille Soldaterblad »Soldatens Lyst til Fire«, som jeg desværre ikke har noget Eks-emplar af.

Naar undtages Morgenparaden, ved hvilken man skulde undersøge om Jens havde taget rent paa og i det hele mødte i et saadant Toilette, at han kunde gjøre Standen Ære paa Viborg Gade, var Søndagen vor egen. Klokken 10 Formiddag var der Gudstjeneste. Den afholdtes paa en aaben Plads inde i Skoven og med Himlen til Kirkehvelving.

En saadan Søndag-Formiddag, naar Solen skinnede hen over de mørkegrønne Egekupler og den brune Lyng mellem lavstammet Smaakrat, som de mange Soldater ikke ænsede, og over den med Dannebrog'sflag og Blomsterguirlander pyntede, primitive Prædikestol, og Hundreder af unge, kraftige Stemmer istemmede en af vore smukke Salmer, akkompagneret af Brigademusikken, gjorde sikkert et uudslettelig Indtryk paa mange af »Kirkegængerne«.

Saavidt jeg mindes, bleve Afdelingerne i de første Lejr-Aar kommanderet til Gudstjeneste; senere blev det en frivillig Sag, hvem der vilde møde, og der var altid store Skarer af Tilhørere.

Pastor Schousboe (senere Biskop i Aalborg) fungerede i 1874 som Feltpræst. Hans Forkyndelse var lige til, og stedse forstod han paa en naturlig og tiltalende Maade at pege paa det karakteristiske i den Gjerning, som paahviler Soldaten: at værne Hjem og Arne, naar Fædrelandet kalder.

Ogsaa Civile kunde overvære Gudstjenesten, og fra

Halds Omegn og inde fra Viborg mødte altid adskillige baade Mænd og Kvinder.

Om Søndagen var der overhovedet altid stor Tilstrømning til Lejren af Omegnens Beboere. Nogle mødte i flotte Kjøretøjer, andre i en Fjældevogn, trukket af Stude, men de fleste pr. Apostlenes Befordring. Der var stuvende fuldt af jydsk Gjæster paa Landevejen, der førte gennem Lejren, nede i bageste Lejrgade og mellem de hvide Teltrækker. Nogle havde aldrig før haft Lejlighed til at studere en saadan Soldaterkoloni, andre kom for at gjense en Søn eller Kjæreste i »Kongens Klæder«, og Side om Side med sin gamle Far eller Mor eller med »Pigen« i Haanden marcherede saa »Jens« afsted, visende og forklarende, hvordan det alt sammen her i Lejren gik »efter Noder«, fra Sol stod op, til den gik ned.

Gjæster og Venner var lige fornøjede og glade; der blev let og passiareet, spurgt og svaret, og naar saa Brigademusikken spillede op foran Divisionsgeneralens Telt, stode Tilhørerne paa Landevejen udenfor »Residenspalæet« tæt som Sild i en Tønde.

Stundom bøde Officererne de tilstedeværende Damer op til en Svingom paa den aabne Plads foran det militære Orkester, og saa gik Dansen let efter Valsen af »Faust«, »Champagnegalop« eller en anden Melodi af den Slags, som sætter selv gamle, stive Ben i Svingninger »paa Stedet«. Gulvet var den mosgroede Skovbund, hist og her med en Lyngtue eller Fordybning eller vel endog en ældgammel Trærød; men de, der have ført, eller engang skulle føre de danske Soldater under »den blodige Leg«, maa selvfølgelig ogsaa kunne føre de unge Damer paa et Dansegulv, der ikke er belagt med Parketfliser.

Saa Farvel Lejren ved Hald med de mange glade Ungdomserindringer! Endnu blot et lille Svip ned til »Lise«, give den det sidste Stykke Sukker og klappe dens Hals og Bringe med et »Tak for alt godt!«

En tidlig Formiddag staar vi Ingenieurer — atter ombord paa Damperen »Geiser« med dens elskværdige Chef og Besætning — Sundet ind om Kronborg Pynten, og efter en Times Forløb titte Kjøbenhavns Spir og Taarne frem.

»Mindsker »Geiser« Fart?«

»Tværtimod!«

Det er altsaa Ens egne Følelser, der sætter Hjerteslaget »op« og beskylder Jordomdrejningens Hurtighed for at mindskes.

Men inde i Land venter jo ogsaa hun, den unge, smukke Pige, der drager Ens Sind og Tanke ligervis, som Nord-Mærket paa Kompasset altid drejer Magnetnaalen mod det bestemte Punkt.

Nogle Maaneder efter fejrede Emma og jeg vort Bryllup omgivne af hendes og min Slægt, vore kjære Forældre og Søskende, Veninder, Venner og Bekjendte.

Her sætter jeg min anden Milepæl.

Den første Milepæl naaede jeg, da jeg blev Student. Nu havde jeg naaet den anden Milepæl.

Hvor jeg regner, at den tredie staaer?

Det hedder i et lille Vers:

»Vel født er vel en Trøst,
dog bedre vel opdragen.
Vel gift er Livets Lyst;
vel død er Hovedsagen.«

Hovedsagen er jo altid det, som det kommer an paa; altsaa sætter jeg forud tredie Milepæl ved den, haabende, at naar jeg engang faar den 3die Milepæl at se, jeg da med ligesaa stor Glæde og Taknemmelighed som nu maa kunne se tilbage og samtidig se fremad og ind i en straalende og lys Aandens Verden, trygt gribe den kjærlige Naades-Haand, der rækkes mig som alle andre, og mødes med alle dem, der her paa Jord var Ens Hjerte saa uendelig kjær, baade dem, der gik forud og dem, der følge efter — hist i Evighedens skønne, vidunderlige Rige, der:

Hvor altid de skal sammen bo,
som did fændt Vej i Jesu Tro,
de Unge med de Gamle!

Christiansborg d. 30 Decbr. 1785.

Minne Gjennemraad Høegh Guldberg. Da det
med Deres Gjenstændene sønnen og sigtignen
Erstnævnede, vi kan se at de længere
end bliver at se min Cabinets-Secrétaire,
saa for ikke at stille fra Dem, indvinder
jeg Dem nu fornuftig at være fra 1. Jan. 1786.
min Døds = Dødsen. Men for at
forstærke Dem indsefud Deres nye Titel
Lunde forårsager; vil jeg tillige tilkænde
Dem, at min Marskalk end bliver, som
Sjof. Chef end de ordentlige Anliggender at
gøre honours; naar i betænkelig indvinder
vil jeg indimod altid sige sig og bestemt
saa da for at gøre og bestille indvinder
Sjof. En vil, saaber jeg, udfør indvinder som
at ender for min Dødsførelse med Dem
mig bære gode og vidste Dem; og ender
tilføde at jeg continuerer Dem som min
Løse nydende Gæde, saa længe indtil du af
Døden forstærker til nu bærer, og indvinder
da tillige til en usædvanlig Gæde, forvild min
indvinder altid skal læse Dem Gæder
jeg ind at stille

Min Døds = Dødsen

Indvinder Gæden Indvinder Frederik